

ไทยกับการเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนของพม่าในปี พ.ศ.2540

นางสาว จันทรรุท ศิริธัญรัตน์

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2545

ISBN 974-17-2949-9

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

THAILAND AND MYANMAR'S ENTRY INTO ASEAN, 1997

Miss Jantorn Sritanyarat

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts in International Relations

Department of International Relations

Faculty of Political Science

Chulalongkorn University

Academic Year 2002

ISBN 974-17-2949-9

หัวข้อวิทยานิพนธ์ ไทยกับการเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนของพม่าในปี พ.ศ.2540
โดย นางสาว จันทรรุ ศรีธัญรัตน์
ภาควิชา ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปณิธาน วัฒนายากร

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโท

..... คณบดีคณะรัฐศาสตร์
(ศาสตราจารย์ ดร. อมรา พงศาพิชญ์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. ชัยโชค จุลศิริวงศ์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปณิธาน วัฒนายากร)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.สมพงษ์ ชูมาก)

สภามหาวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นางสาวจันทร์ธร ศรีธัญรัตน์ : ไทยกับการเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนของพม่าในปี พ.ศ.2540.
(THAILAND AND MYANMAR'S ENTRY INTO ASEAN, 1997) อ.ที่ปรึกษา :
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปณิธาน วัฒนายากร, 140 หน้า. ISBN 974-17-2949-9.

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งศึกษาท่าทีและบทบาทของไทยในการสนับสนุนพม่าเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนในปี พ.ศ.2540 ท่ามกลางการคัดค้านจากนานาประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศสหรัฐอเมริกาและสหภาพยุโรป โดยอาศัยกรอบความคิดเรื่องความมั่นคงเบ็ดเสร็จ (comprehensive security) และกรอบความคิดเรื่อง “cooperative security” ประกอบการวิเคราะห์ งานฉบับนี้ใช้วิธีการศึกษาวิจัยเอกสารและสัมภาษณ์ผู้มีส่วนในการกำหนดนโยบายต่างประเทศของไทย

จากการศึกษาพบว่า การที่ไทยให้การสนับสนุนพม่าในการเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนในปี พ.ศ. 2540 นั้น เป็นการตัดสินใจของภาครัฐของไทยที่เล็งเห็นความสำคัญที่พม่ามีต่อไทยในเรื่อง ของความมั่นคง ซึ่งเป็นความมั่นคงที่มีมิติมากกว่าทางทหารเช่นในอดีต โดยไทยมองว่าพม่านั้นเป็นองค์ประกอบสำคัญของปัญหาหลายด้านในไทย เช่น ปัญหาแรงงานอพยพ ปัญหาผู้อพยพลี้ภัย ปัญหาอาชญากรรมข้ามแดน และปัญหายาเสพติด ซึ่งไทยได้พยายามแก้ปัญหาในระดับทวิภาคีกับพม่าแล้ว แต่ก็ไม่สามารถแก้ได้ทั้งหมด ดังนั้น ไทยจึงเล็งเห็นว่าควรนำพม่าเข้าสู่เวทีอาเซียนเพื่อให้ประเทศในภูมิภาคเห็นว่า ปัญหาความมั่นคงที่เกิดขึ้นในพม่านั้นส่งผลกระทบต่อไม่เพียงแต่ประเทศไทย แต่ยังรวมถึงอาเซียนในวงกว้างด้วย และเห็นว่าหากพม่าเข้าเป็นสมาชิกอาเซียน ปัญหาที่มีอยู่อาจจะได้รับการแก้ไขครอบคลุมกว้างขวางยิ่งขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ โดยเฉพาะการอาศัยการเจรจาเรื่องเกี่ยวกับความมั่นคงร่วมกันในเวทีของอาเซียน และเมื่อปัญหาของพม่าคลี่คลายลง ประเทศไทยและอาเซียนก็จะได้รับผลดีจากความสงบเรียบร้อยนั้นด้วย

ภาควิชา...ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ.... ลายมือชื่อนิสิต.....
สาขาวิชา...ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ... ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ปีการศึกษา 2545

4281111624 : MAJOR INTERNATIONAL RELATIONS

KEY WORD : THAILAND / MYANMAR / ASEAN

JANTORN SRITANYARAT: THAILAND AND MYANMAR'S ENTRY INTO ASEAN, 1997. THESIS ADVISOR: ASSISTANT PROFESSOR DR. PANITAN WATTANAYAGORN, 140 pp. ISBN 974-17-2949-9.

The main theme of this thesis is to study the position and the role of Thailand in supporting Myanmar's membership into ASEAN in 1997, despite the strong opposition from many countries especially the United States of America and members of the European Union. This thesis utilizes the framework of comprehensive security and cooperative security. The methods of this study are documentary research and interviewing key decision makers in Thailand's foreign policy.

The study has found that Thailand supported Myanmar's entry into ASEAN in 1997 because Thailand realised that Myanmar is important to Thailand in terms of security that is more broader than a traditional concept of security. In particular, Thailand perceived that several existing problems in Thailand come from Myanmar, for instance, migrant labours, refugees, transnational crimes and narcotics. Although Thailand has been trying to solve those problems at the bilateral level, the problems still persist . Consequently, Thailand wanted the Myanmar issues to be raised into ASEAN in order to show the ASEAN countries that security problems in Myanmar have affected not only Thailand, but also ASEAN as a whole. Therefore, Thailand was hoping that bringing Myanmar into ASEAN would solve those problems, particularly through the mechanisms in the security forum that ASEAN has. It is believed that when the problems in Myanmar decrease, Thailand and ASEAN will benefit from a new security situation as well

Department...International Relations.....Student's signature.....

Field of study...International Relations.... Advisor's signature.....

Academic year 2002

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้สำเร็จลุล่วงมาด้วยดีด้วยความช่วยเหลืออย่างดียิ่งของบุคคลที่เกี่ยวข้องหลายท่านด้วยกันโดยผู้เขียนไม่สามารถจะกล่าวถึงได้ทั้งหมดในที่นี้แต่จะระลึกถึงตลอดไป โดยบุคคลสำคัญที่ได้ให้ความเมตตาและอดทนกับผู้เขียนอย่างมากคือผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปณิธาน วัฒนายากร อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ซึ่งท่านได้ให้ความช่วยเหลือโดยผ่านคำแนะนำและเสนอข้อคิดเห็นต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์มาโดยตลอด นอกจากนี้ผู้ศึกษาใคร่ขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.ชัยโชค จุลศิริวงศ์ และรองศาสตราจารย์ ดร.สมพงษ์ ชูมาก ในฐานะประธานคณะกรรมการ และกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ตามลำดับ ซึ่งได้ให้คำแนะนำในการแก้ไขวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้สมบูรณ์ในที่สุด

นอกจากนี้ผู้ศึกษาใคร่ขอขอบพระคุณ นาวาอากาศตรีประสงค์ สุนศิริ อดีต รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ คุณสุรินทร์ พิศสุวรรณ อดีต รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ พลเอกจรัล กุลละวณิชย์ อดีตเลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ พลเอกบุญศักดิ์ กำแหงฤทธิรงค์ อดีตเลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ รองศาสตราจารย์ ดร.วิวัฒน์ มุ่งการดี รองศาสตราจารย์ ดร.สุนทร ชูตินทรานนท์ หัวหน้าภาควิชาอารยธรรมไทยศึกษา คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และคุณ พรพิมล ตรีโชติ นักวิจัยประจำสถาบันเอเชียศึกษา ผู้สละเวลาอันมีค่าในการให้สัมภาษณ์ และขอขอบพระคุณผู้ที่มีส่วนในการประสานงานทุกท่าน

ผู้เขียนขอขอบพระคุณครู อาจารย์ทุกท่านในทุกสถาบันที่ได้ให้การอบรมสั่งสอน มอบวิชาความรู้ต่าง ๆ จนทำให้มาถึงวันนี้ได้ และที่สำคัญขอกราบขอบพระคุณบิดามารดา สมาชิกทุกคนในครอบครัวซึ่งได้ให้การสนับสนุนทั้งทางด้านกำลังกาย กำลังใจ และกำลังทรัพย์ที่มีให้ตลอดมา นอกจากนี้ขอขอบคุณเพื่อนๆ ทุกคนที่ได้เป็นกำลังใจและคอยให้ความช่วยเหลือมาโดยตลอดจนอาจกล่าวได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของความสำเร็จในวันนี้ของผู้เขียนทุกท่านจะอยู่ในใจของผู้เขียนตลอดไป

จันทร์จร ศรีธัญรัตน์

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง.
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ.
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ.
สารบัญ.....	ช.
สารบัญตาราง.....	ฌ.
รายการภาคผนวก.....	ญ.
คำอธิบายคำย่อ.....	ฎ.

บทที่

1. บทนำ

1.1 ความเป็นมาและสภาพปัญหา.....	1
1.2 สมมติฐาน.....	10
1.3 กรอบความคิด.....	10
1.4 วัตถุประสงค์.....	14
1.5 วิธีการนำเสนอ.....	14
1.6 วิธีการเก็บและรวบรวมข้อมูล.....	15

2. ความสัมพันธ์ระหว่างไทย-พม่า.....

2.1 ความสัมพันธ์ระหว่างไทย-พม่า.....	17
2.1.1 ยุคแห่งมิตรภาพและความร่วมมือ.....	17
2.1.2 ยุคแห่งความตึงเครียดและขัดแย้ง.....	22
2.1.3 ยุคแห่งความห่างเหินและเย็นชา.....	27
2.2 ปัญหาในความสัมพันธ์ระหว่างไทยและพม่า.....	29
2.2.1 ปัญหาหลัก.....	30
2.2.2 ปัญหาต่อเนื่อง.....	38

3. การขยายตัวของอาเซียนกับรัฐบาลไทย.....

3.1 การขยายตัวของอาเซียน.....	46
3.2 ทำหน้าที่ของอาเซียนและไทยต่อการขยายตัวของอาเซียน.....	58

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

3.2.1	ท่าที่โดยรวมของอาเซียน.....	58
3.2.2	ท่าที่ของไทยต่อการขยายตัวของอาเซียน.....	64
3.3	ท่าที่ของรัฐบาลไทยและการดำเนินการของไทยเกี่ยวกับพม่า.....	65
4.	วิเคราะห์ความเชื่อมโยงระหว่างความมั่นคงของอาเซียน ไทย และพม่า	73
4.1.	สภาพแวดล้อมทางด้านความมั่นคงของอาเซียน.....	73
4.2.	สภาพแวดล้อมทางด้านความมั่นคงของไทย.....	79
4.3.	สภาพแวดล้อมทางด้านความมั่นคงของพม่า.....	89
4.4.	ความร่วมมือทางการเมืองและความมั่นคงของอาเซียน.....	91
5.	สรุป.....	97
	รายการอ้างอิง.....	103
	ภาคผนวก.....	114
	ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	140

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 1 ประมาณการจำนวนแรงงานต่างชาติในประเทศไทย.....41

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการภาคผนวก

ภาคผนวก	หน้า
ก. เอกสารหมายเลข 1 ปฏิญญาสมาคมแห่งประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้.....	115
ข. เอกสารหมายเลข 2 ปฏิญญาร่วมว่าด้วยการกำหนดให้ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นเขตแห่งสันติภาพ เสรีภาพ และความเป็นกลาง.....	118
ค. เอกสารหมายเลข 3 ปฏิญญาความสมานฉันท์แห่งอาเซียน.....	121
ง. เอกสารหมายเลข 4 สนธิสัญญามิตรภาพและความร่วมมือในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้.....	127
จ. แผนภูมิที่ 1 แผนที่แสดงแนวพรมแดนไทย-พม่า.....	133
ฉ. แผนภูมิที่ 2 แผนที่แสดงเส้นเขตแดนไทย-พม่า แนบท้ายอนุสัญญา ปี ค.ศ.1868 (พ.ศ.2411).....	134
ช. แผนภูมิที่ 3 แผนที่แสดงเส้นแบ่งเขตบริเวณดอยกลาง.....	135
ซ. แผนภูมิที่ 4.1 แผนที่ต่อท้ายสนธิสัญญากำหนดเส้นเขตแดนไทย-พม่า พ.ศ.2411.....	136
ฅ. แผนภูมิที่ 4.2 แผนที่แสดงเส้นเขตแดนไทย-พม่า บริเวณปากแม่น้ำปากจั่น.....	137
ญ. แผนภูมิที่ 5 การลากเส้นเขตแดนของไทยและพม่าบริเวณบ้านเจดีย์สามองค์.....	138
ฎ. แผนภูมิที่ 6 แผนที่แสดงที่ตั้งเนิน 491.....	139

คำอธิบายคำย่อ

ARF	:	ASEAN Regional Forum
ASA	:	Association of Southeast Asia
AMM	:	ASEAN Ministerial Meeting
AFTA	:	ASEAN Free Trade Area
KNU	:	Karen National Union
PMC	:	Post Ministerial Conference
SLORC	:	State Law and Order for Restoration Council
SEATO	:	South East Asian Treaty Organization
SEANWFZ	:	Southeast Asia Nuclear Weapon-Free Zone
SUA	:	Shan United Army
TAC	:	Treaty of Amity and Cooperation
ZOPFAN	:	Zone of Peace, Freedom and Neutrality

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและสภาพปัญหา

สมาคมประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรืออาเซียน (Association of Southeast Asian Nations- ASEAN) ก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 8 สิงหาคม พ.ศ.2510¹ จากการประชุมร่วมกันระหว่างผู้แทนจากประเทศอินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ และไทย และได้มีการลงนามร่วมกันในปฏิญญากรุงเทพฯ (The Bangkok Declaration) โดยในปฏิญญาดังกล่าวได้ระบุถึงเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของอาเซียน โดยสรุปคือ การเร่งรัดให้อาเซียนมีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ส่งเสริมให้เกิดสันติภาพและเสถียรภาพขึ้นในภูมิภาค มุ่งส่งเสริมความร่วมมือในทุก ๆ ด้าน ระหว่างชาติสมาชิก รวมถึงการให้ความช่วยเหลือระหว่างกันในกลุ่มด้วย²

ประเทศไทยนั้นมีบทบาทสำคัญในอาเซียนในหลาย ๆ ด้าน ทั้งในด้านการเมือง ความมั่นคง เศรษฐกิจและสังคม³ ในด้านการเมือง เช่น การมีบทบาทในการแก้ไขปัญหาแกมพูชาและการแพร่ขยายของลัทธิคอมมิวนิสต์ในภูมิภาคอินโดจีน การเป็นผู้ริเริ่มให้มีการประชุมอาเซียนว่าด้วยความร่วมมือทางด้านการเมืองและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก (ASEAN Regional Forum – ARF) ในด้านเศรษฐกิจ เช่น การเสนอให้มีการจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียนของรัฐบาลไทยภายใต้การนำของนายอานันท์ ปันยารชุน ในปี พ.ศ.2535 ในด้านสังคม เช่น การผลักดันให้มีการริเริ่มจัดตั้งเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน (ASEAN University Network) และการจัดตั้งกลุ่มผู้เชี่ยวชาญเพื่อแก้ปัญหาโรคเอดส์ เป็นต้น⁴

นับตั้งแต่มีการก่อตั้งอาเซียนอาเซียนมาจนถึงปัจจุบัน(พ.ศ.2546) สมาคมอาเซียนประสบความสำเร็จในการบรรลุถึงเป้าหมายสำคัญ ๆ และเจตนารมณ์ที่กำหนดไว้ในปฏิญญากรุงเทพฯ

---

¹ Association of Southeast Asian Nations, 10 Years ASEAN, (Jakarta : Sagitarius Offset), 1978 .

² รายละเอียดดูในภาคผนวก

³ อาเซียน, กรม, “บทบาทของไทยในอาเซียน,” วิทยุสารานุกรม 2,8 (กรกฎาคม-กันยายน 2543) : 22.

⁴ เรืองเดียวกัน.

ทั้งในด้านการเมือง ความมั่นคง เศรษฐกิจ สังคม และการพัฒนาความสัมพันธ์กับโลกภายนอก⁵ ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจนประการหนึ่งคือ ความสำเร็จของอาเซียนในด้านการขยายองค์การโดยการรับสมัครเพิ่ม ทำให้อาเซียนในปัจจุบันมีสมาชิก 10 ประเทศซึ่งเป็นการบรรลุเจตนารมณ์ของผู้ร่วมก่อตั้งอาเซียนที่ปรากฏในปฏิญญาสมาคมแห่งประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ข้อที่ 4 ที่ว่า “สมาคมอาเซียน จะเปิดโอกาสให้รัฐทั้งหมดในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ซึ่งยอมรับจุดมุ่งหมาย หลักการ และความมุ่งประสงค์ดังกล่าวเข้าร่วมด้วย”⁶ จากเจตนารมณ์ดังกล่าวนี้ จึงทำให้ประเทศสมาชิกอาเซียนมีความพยายามร่วมกันที่จะชักนำประเทศอื่น ๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เข้าเป็นสมาชิกอาเซียน ทำให้ปัจจุบัน(พ.ศ.2546) อาเซียนมีสมาชิกเพิ่มเป็น 10 ประเทศ ได้แก่ อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ ไทย บรูไน เวียดนาม ลาว พม่า และ กัมพูชา

การขยายตัวครั้งแรกของอาเซียนคือ การรับบรูไนเข้าเป็นสมาชิก โดยบรูไนเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนลำดับที่ 6 ในวันที่ 7 มกราคม พ.ศ.2527 ต่อมาการขยายตัวครั้งที่สองคือกรณีเวียดนาม ซึ่งเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนในวันที่ 28 กรกฎาคม พ.ศ.2538 เป็นสมาชิกลำดับที่ 7 ในการขยายตัวครั้งที่สามคือกรณีของลาวและพม่า เข้าเป็นสมาชิกอาเซียนในวันที่ 23 กรกฎาคม พ.ศ.2540 ในลำดับที่ 8 และ 9 ตามลำดับ และการขยายตัวครั้งล่าสุดคือกรณีของกัมพูชา เข้าเป็นสมาชิกอาเซียนในวันที่ 30 เมษายน พ.ศ.2542 โดยเป็นสมาชิกอาเซียนลำดับที่ 10⁷

ในการศึกษาในงานวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จะเป็นการศึกษาท่าทีของไทยที่มีต่อกรณีการเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนของพม่า ในปี พ.ศ.2540 ทั้งนี้เพราะ จากการสำรวจวรรณกรรม พบว่าการศึกษาที่เกี่ยวกับการขยายตัวของอาเซียนในด้านจำนวนสมาชิกนั้นยังขาดในส่วนของการศึกษาการเข้าเป็นสมาชิกของพม่า โดยการศึกษาท่าทีที่มีอยู่นั้นจะเป็นการศึกษาในกรณีของเวียดนามและกัมพูชา โดยในกรณีของเวียดนามนั้นเป็นงานวิทยานิพนธ์ของ ปิยนุช สนั่นเสียง ซึ่งศึกษาการเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนของเวียดนามโดยใช้แนวความคิดเรื่องผลประโยชน์แห่งชาติ (national interest) และทฤษฎีการรวมกลุ่ม (integration theory) โดยผลการศึกษาพบว่า การเข้าเป็น

⁵ กระทรวงการต่างประเทศ, “อาเซียนในปัจจุบันและทิศทางในอนาคต,” วารสารเสนาสนเทศ 38,6 (สิงหาคม-กันยายน 2543) : 48.

⁶ รายละเอียดดูในภาคผนวก

⁷ กระทรวงการต่างประเทศ, “อาเซียนวันนี้และอนาคต,” เอกสารในการสัมมนาของคณะกรรมการต่างประเทศ สภาผู้แทนราษฎร เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับอาเซียน 11 พฤศจิกายน 2542. (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่)

สมาชิกของเวียดนามนั้นเป็นประโยชน์ต่อเวียดนาม คือ ทำให้เวียดนามมีการพัฒนาเศรษฐกิจให้เติบโตและขยายตัวอย่างรวดเร็ว และเพิ่มโอกาสของเวียดนามในการเข้าสู่ตลาดอาเซียนและเป็นทางไปสู่ตลาดโลก มีการส่งออกเพิ่มขึ้น และมีโอกาสให้ประเทศต่าง ๆ เข้าไปลงทุน นำรายได้เข้าประเทศมากขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ดีขึ้น และเวียดนามได้รับการยอมรับจากนานาชาติซึ่งเป็นการเพิ่มศักดิ์ศรีของเวียดนามบนเวทีระหว่างประเทศ⁸ และสำหรับอาเซียนนั้นจะได้รับประโยชน์จากการรับเวียดนามเข้าเป็นสมาชิกคือ เป็นการเสริมสร้างความมั่นคงให้กับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เพิ่มขนาดตลาดอาเซียนให้ใหญ่ขึ้น ดึงดูดการลงทุนทั้งจากในและนอกภูมิภาค และเพิ่มความแข็งแกร่งในการเจรจาต่อรองกับประเทศที่พัฒนาแล้ว⁹

ในกรณีของกัมพูชา เป็นการศึกษาของสมศักดิ์ ดำรงสุนทรชัย โดยศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการเข้าร่วมเป็นสมาชิกอาเซียนของกัมพูชา โดยมีสมมติฐานว่าความพยายามของกัมพูชาในการเข้าร่วมเป็นสมาชิกอาเซียนเกิดจากแรงผลักดันของปัจจัยภายนอก ได้แก่ ความเปลี่ยนแปลงในระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่เอื้อต่อการสร้างความร่วมมือระดับภูมิภาคและความประสงค์ของอาเซียนในการบูรณาการกัมพูชาเพื่อขยายประโยชน์ทางเศรษฐกิจของสมาคม และปัจจัยภายในของกัมพูชาที่ต้องการเพิ่มพูนผลประโยชน์แห่งชาติทั้งในด้านการเมือง สังคม และ เศรษฐกิจ รวมทั้งการแสวงหาการยอมรับจากประชาคมระหว่างประเทศด้วย นอกจากนี้ในการศึกษานี้พบว่าสิ่งที่ต้องการมีการเลื่อนการรับกัมพูชาเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนในปี พ.ศ.2540 นั้น เป็นเพราะปัจจัยภายในคือการช่วงชิงอำนาจของกลุ่มผู้นำทางการเมือง ทำให้เกิดความขัดแย้งในกัมพูชา ความไม่พร้อมทางโครงสร้างของการพัฒนาระบบเศรษฐกิจและการจัดทำกฎระเบียบเพื่อรองรับการเป็นสมาชิก รวมถึงปัญหาด้านโครงสร้างทางการเมือง¹⁰

พม่าเป็นประเทศที่มีปัญหาภายในหลายประการ เช่น การละเมิดสิทธิมนุษยชน การปราบปรามนักศึกษา ประชาชน จากเหตุการณ์ความไม่สงบในปี พ.ศ.2531 ซึ่งทำให้สหรัฐอเมริกา ระบุว่าความช่วยเหลือแก่พม่าตั้งแต่ปี พ.ศ.2531 และสหภาพยุโรป ได้ออกแถลงการณ์ประณามการ

⁸ ปิยนุช สนั่นเสียง, “เวียดนามกับการเข้าเป็นสมาชิกใหม่ของสมาคมอาเซียน : ผลประโยชน์แห่งชาติและบูรณาการระดับภูมิภาค,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540), หน้า 127

⁹ เรื่องเดียวกัน.

¹⁰ สมศักดิ์ ดำรงสุนทรชัย, “การเข้าร่วมเป็นสมาชิกอาเซียนของกัมพูชา: ปัญหาและอุปสรรค,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2541), หน้า 105.

กระทำของรัฐบาลทหารพม่า นอกจากนี้ยังระงับความช่วยเหลือที่มีให้แก่พม่าด้วย และในปี พ.ศ.2533 สหภาพยุโรปยังได้เรียกร้องให้รัฐบาลทหารพม่ายอมรับผลการเลือกตั้งที่ฝ่ายพรรคสันนิบาตประชาธิปไตยแห่งชาติ (National League Democracy- NLD) ได้รับชัยชนะรวมถึงการมีมาตรการแข่งขันทางการค้าต่อพม่าด้วย¹¹ การคัดค้านจากสหรัฐอเมริกาและสหภาพยุโรปนั้นเป็นผลสืบเนื่องมาจากปัญหาภายในของพม่าที่เกิดขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ.2531 คือ การเกิดการจลาจลเดินขบวนประท้วงของนักศึกษา ประชาชน พระสงฆ์ อันเนื่องมาจากปัญหาเศรษฐกิจที่ตกต่ำของพม่า รัฐบาลทหารพม่าได้ทำการปราบปรามอย่างรุนแรงทำให้มีผู้เสียชีวิตจำนวนมาก จากเหตุการณ์นี้ทำให้สหรัฐอเมริการะงับความช่วยเหลือแก่พม่า และสหภาพยุโรปได้มีมติประณามการกระทำของรัฐบาลทหารพม่ารวมถึงระงับความช่วยเหลือที่มีแก่พม่า นอกจากนี้ประเทศญี่ปุ่นก็เป็นอีกประเทศหนึ่งที่ประกาศระงับการให้เงินช่วยเหลือที่มีแก่พม่าในปี พ.ศ.2531 ด้วยเช่นกัน¹² หลังจากเหตุการณ์ในปี พ.ศ.2531 แล้ว รัฐบาลพม่าได้จัดให้มีการเลือกตั้งทั่วไปขึ้นในปี พ.ศ.2533 ซึ่งผลปรากฏว่าพรรค NLD ซึ่งมีนางออง ซาน ซู จี เป็นเลขาธิการพรรคได้รับชัยชนะในการเลือกตั้ง แต่รัฐบาลพม่าปฏิเสธผลการเลือกตั้งในครั้งนี้และได้กักบริเวณนางออง ซาน ซู จี รวมถึงทำการจับกุมกวาดล้างสมาชิกพรรค NLD¹³ จากเหตุการณ์นี้ทำให้ประเทศต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป และญี่ปุ่น ออกมาประณามการกระทำของรัฐบาลพม่าในประเด็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน เรียกร้องให้รัฐบาลยอมรับผลการเลือกตั้งและลงจากตำแหน่ง และสหรัฐอเมริกาได้มีการประกาศห้ามการนำเข้าสินค้าทุกชนิดจากพม่าด้วย¹⁴ นอกจากนี้ในพม่ายังมีปัญหาคารักรระหว่างรัฐบาลทหารพม่ากับกองกำลังชนกลุ่มน้อยซึ่งเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นมาเป็นเวลานาน¹⁵ ทำให้ประเทศกลุ่มสหภาพยุโรป สหรัฐอเมริกา แคนาดา ออสเตรเลีย ร่วมกันประณามรัฐบาลพม่าในฐานะละเมิดสิทธิมนุษยชนและร่วมกันใช้วิธีแข่งขันและงดการขายอาวุธให้กับพม่า นอกจากนี้ยังพยายามหว่านล้อมและชักชวนให้อาเซียนร่วมประณามพม่าอีกด้วยแต่ได้รับการ

¹¹ John Bray, "Burma : Resisting the International Community," *The Pacific Review* 5 (1992) : 292.

¹² Ibid., p.291-293.

¹³ ทวยแก้ว ชูทรัพย์, "สหภาพพม่า," ใน *เอเชียรายปี 1991/2534* (กรุงเทพฯ : สถาบันเอเชียรายปี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534), หน้า 184.

¹⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 189.

¹⁵ พรพิมล ตริโชติ, "มิติชาติพันธุ์ในความสัมพันธ์ไทย-พม่า," *เอเชียปริทัศน์* 16,2 (พฤษภาคม - สิงหาคม 2538) : 20.

ปฏิเสธรจากอาเซียน¹⁶ จากปัญหาที่เกิดขึ้นในพม่า ซึ่งได้ทำให้เกิดปฏิกิริยาจากนานาประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป แคนาดา ออสเตรเลีย และ ญี่ปุ่น ดังที่ได้กล่าวมานั้น ได้ส่งผลต่อเนื่องมาถึงกรณีที่อาเซียนจะรับพม่าเข้าเป็นสมาชิกคือ ทำให้เกิดการไม่เห็นด้วยและแสดงท่าทีคัดค้านจากประเทศเหล่านั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากสหรัฐอเมริกา และสหภาพยุโรป โดยได้ให้เหตุผลว่าพม่ามีการละเมิดสิทธิมนุษยชน และยังได้กล่าวอ้างว่ากลุ่มคณะผู้ปกครองพม่านั้นมีส่วนเกี่ยวข้องกับการค้ายาเสพติด¹⁷ ประเด็นการเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนของพม่านี้มีความสำคัญและส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่าง 2 ประชาคมคืออาเซียนและสหภาพยุโรป ก่อนหน้าที่จะมีการรวมพม่าเข้าอาเซียน คณะกรรมาธิการของสหภาพยุโรปได้ออกมาแถลงว่าสหภาพยุโรปจะไม่คัดค้านสิ่งที่อาเซียนทำเพราะเป็นสิทธิของอาเซียนที่จะทำตามต้องการ แต่ในทางกลับกันอาเซียนเองก็จะมีสิทธิที่จะบังคับให้สหภาพยุโรปปฏิบัติต่อพม่าเช่นเดียวกับประเทศอื่นๆ ทั้งสหภาพยุโรปและอาเซียนต้องยอมรับการกระทำของกันและกัน ซึ่งเจ้าหน้าที่อาวุโสของสหภาพยุโรปเองได้ให้การยอมรับว่าพม่าเป็นปัญหาหลักของอาเซียนและสหภาพยุโรป และสหภาพยุโรปไม่สามารถให้การยอมรับรัฐบาลทหารพม่าได้¹⁸ และจากการที่อาเซียนมีนโยบายรับพม่าเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนพร้อมลาว ในขณะที่ชะลอการเข้าเป็นสมาชิกของกัมพูชานั้น สหภาพยุโรปได้ตั้งคำถามโดยต้องการทราบเหตุผลว่าทำไมจึงเกิดการปฏิบัติอย่างไม่เท่าเทียม โดยนาย Jacques Poos รัฐมนตรีว่าการต่างประเทศของประเทศลักเซมเบิร์กกล่าวว่า เขาเห็นว่ากัมพูชาและพม่านั้นเหมือนกันเมื่ออาเซียนชะลอการรับกัมพูชาเข้าเป็นสมาชิก สหภาพยุโรปก็เข้าใจ และเห็นว่าควรทำกับพม่าเช่นเดียวกันคือชะลอการรับพม่าเป็นสมาชิกไว้ก่อน เขาอยากให้อาเซียนเลื่อนการรับพม่าเป็นสมาชิกออกไปตราบดีที่รัฐบาลทหารพม่ายังไม่ยอมรับประชาธิปไตย นอกจากนี้ นาย Poos ยังกล่าวว่ารัฐบาลของสหภาพยุโรปอาจมีการห้ามไม่ให้มีการประชุมระดับสูงกับสมาชิกของรัฐบาลทหารพม่าอีกด้วย¹⁹ ความสัมพันธ์ระหว่างสองกลุ่มได้ตึงเครียดมากยิ่งขึ้นเห็นได้ชัดจากการที่ในปี.ศ. 2543 สหภาพยุโรปไม่ยอมรับพม่าในฐานะสมาชิกอาเซียน โดยได้ทำการขับไล่ผู้แทนรัฐบาลพม่าไม่ให้เข้าสหภาพยุโรป ส่งงดการค้าอาวุธยุทธโปกรณ์ งดออกหนังสือเดินทางให้กับ

¹⁶ พรพิมล ตรีโชติ, "พม่า," *เอเชียรายปี 1993/2536* (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536), หน้า 172.

¹⁷ Greg Sheridan, ASEAN : "An Image Problem," *Southeast Asian Affairs 1998* (Singapore : Institute of Southeast Asian Studies, 1998), 40.

¹⁸ Songsamorn Kanchanabut, "Burma's membership in ASEAN and its impacts on the EU-ASEAN relations," Centre for European Studies, Chulalongkorn University, 1988 (Research Monographs), pp.5-6.

¹⁹ *Far Eastern Economic Review*, 31 July 1997, p.17.

เจ้าหน้าที่ระดับสูงของพม่า และระดับโครงการความร่วมมือต่างๆ รวมถึงห้ามการส่งออกอาวุธซึ่งอาจมีการนำไปใช้ปราบปรามคนในพม่าได้²⁰ ในขณะที่หลายประเทศไม่เห็นด้วยกับการที่อาเซียนจะรับพม่าเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนแต่ประเทศไทยกลับแสดงความยินดีและให้การสนับสนุนพม่าเข้าเป็นสมาชิก อาเซียนในหลายลักษณะด้วยกัน

ก่อนหน้าที่จะมีการรับพม่าเข้าเป็นส่วนหนึ่งของอาเซียน รัฐบาลไทยได้ให้การสนับสนุนการที่พม่าจะเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนอย่างต่อเนื่องถึงแม้จะมีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลในประเทศไทยก็ตาม เห็นได้จากในการประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศอาเซียน สมัยที่ 25 เกิดประเด็นการอภิปรายว่าจะเชิญพม่าเข้าร่วมในการประชุมระหว่างรัฐมนตรีต่างประเทศอาเซียนกับประเทศคู่เจรจาในฐานะแขกหรือเชิญหรือไม่ โดยไทยและฟิลิปปินส์เห็นด้วยว่าควรเชิญพม่าเข้าร่วมการประชุมด้วย (ซึ่งในที่สุดแล้วพม่าก็ไม่ได้รับเชิญให้เข้าร่วมในการประชุมครั้งนี้ ทำให้ประเทศคู่เจรจา เช่น สหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป และแคนาดา ได้แสดงความพอใจต่อการตัดสินใจดังกล่าว)²¹ ในปี พ.ศ.2536 กระทรวงการต่างประเทศพยายามเสนอให้พม่าได้มีโอกาสเข้าร่วมอาเซียนในการประชุมระดับเจ้าหน้าที่อาวุโสและระดับรัฐมนตรีอาเซียน ครั้งที่ 26 ที่ประเทศสิงคโปร์ ระหว่างวันที่ 23-28 กรกฎาคม พ.ศ.2536²² และ รัฐบาลไทยได้เชิญชวนให้พม่าเป็นแขกของประเทศไทยซึ่งเป็นเจ้าภาพในการจัดการประชุมอาเซียนในปี พ.ศ.2536 ท่ามกลางเสียงคัดค้านของประเทศค่ายประชาธิปไตย เช่น สหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป ออสเตรเลีย และแคนาดา แต่ประเทศไทยก็ยังเดินหน้าสนับสนุนการเข้าเป็นสมาชิกของพม่าอย่างเต็มที่²³ ในปี พ.ศ.2537 ผู้นำไทยมีความพยายามที่จะให้พม่าเข้าเป็นผู้สังเกตการณ์ในการประชุมรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ครั้งที่ 27 ที่จัดขึ้นในประเทศไทยในปี พ.ศ.2537 โดยได้มีการเชิญอย่างเปิดเผยและได้พยายามที่จะโน้มน้าวให้ประเทศต่างๆ ในอาเซียนเห็นชอบกับการเชิญพม่าเข้าร่วมประชุมกับอาเซียนในฐานะผู้สังเกตการณ์อย่างเต็มตัว และจากถ้อยแถลงของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของไทยในขณะนั้นคือ นาวาอากาศตรีประสงค์ สุ่นศิริ กล่าวว่าท่านมองว่าไม่เห็นจะมีปัญหายุ่งยากอื่นใดในการที่จะเชิญพม่าเข้าร่วมอาเซียน²⁴ ซึ่งเป็นการสะท้อนถึงจุดยืนที่ชัดเจนของไทยต่อ

²⁰ Burma/ Myanmar common position extended, *EU today*, 13 (May 2000): 4.

²¹ พัชรวัลย์ วงศ์บุญสิน, “อาเซียน,” ใน *เอเชียรายปี 1993/2536* (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536): 51.

²² พรรณรวิ ดันศุภผล, “ความสัมพันธ์ไทย-พม่า กับรอยลึกที่เกือบจะร้าว,” *สยามโพสต์* (23 กันยายน 2536): 6.

²³ พรพิมล ตริโชติ, “ถาหนทางของพม่าเข้าอาเซียนจะตีบตัน,” *มติชน* (31 กรกฎาคม 2539) : 23,26.

²⁴ เกียรติชัย พงษ์พาณิชย์, “พม่า: อาเซียน: การลงทุนที่เปลืองตัว,” *มติชน* (7 มีนาคม 2537) : 4.

การรับพม่าเข้าอาเซียนได้ดีอีกทางหนึ่ง การแสดงท่าทีดังกล่าวของไทยนี้เป็นผลจากการมีนโยบาย การเกี่ยวพันเชิงสร้างสรรค์ซึ่งไทยและอาเซียนมีต่อพม่า โดยไทยไม่ต้องการให้พม่าแปลกแยกจาก ประเทศเพื่อนบ้าน²⁵ และเชื่อว่าการดึงพม่าเข้ามาใกล้ขีดอาเซียนเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีของการมี บรรยากาศระหว่างประเทศที่มีความสมานฉันท์และความเข้าใจอันดีระหว่างกันมากขึ้น²⁶

การกระทำที่แสดงถึงการสนับสนุนและให้การต้อนรับพม่าในการเป็นสมาชิกอาเซียนเห็น ได้ชัดยิ่งขึ้นในช่วงรัฐบาลของพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ กล่าวคือ ผู้นำไทยให้สัมภาษณ์ว่าอยากเห็น พม่า กัมพูชา และลาวเป็นสมาชิกอาเซียน โดยเร็วที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ ทั้งนี้โดยไม่คำนึงถึง สภาพการณ์ที่อ่อนไหวทางการเมืองภายในพม่า²⁷ และนอกจากนี้ ในวันที่ 16-17 พฤษภาคม พ.ศ.2540 ผู้นำไทยได้เดินทางเยือนพม่าภายหลังจากการประกาศคว่ำบาตรพม่าของ สหรัฐอเมริกา ไทยและอาเซียนต่อต้านกระแสนี้ด้วยการประกาศอ้อมพม่าตามปกติในฐานะ ประเทศในภูมิภาคเดียวกันและกำลังจะได้รับการอนุมัติให้เป็นสมาชิกอาเซียน²⁸

จากการกระทำของไทยดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นนั้น จึงทำให้เกิดความสนใจว่าเพราะเหตุใด ประเทศไทยจึงแสดงออกซึ่งการกระทำหรือพฤติกรรมเหล่านั้นซึ่งเป็นการสนับสนุนพม่าให้เข้าเป็น สมาชิกอาเซียน ทั้ง ๆ ที่ผลประโยชน์ที่จะเกิดจากการกระทำนั้นคืออาจส่งผลกระทบต่อ ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับประเทศสหรัฐอเมริกาและยุโรปตะวันตกได้เนื่องจากประเทศเหล่านั้น ให้ความสำคัญกับปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนและ การปราบปรามชนกลุ่มน้อยในพม่าเป็น อย่างมาก

ประเด็นการเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนของพม่ามีความสำคัญทั้งต่ออาเซียนและต่อไทย เนื่องจาก

1. พม่ามีเขตแดนใกล้ชิดกับไทยและมีปัญหาร่วมกันอยู่หลายประการ เช่น ยาเสพติด แรงงานอพยพ ปัญหาความไม่ชัดเจนของเส้นเขตแดน ปัญหาผู้อพยพจากการสู้รบ เป็นต้น ปัญหา เหล่านี้มีสาเหตุหลักมาจากปัญหาภายในพม่าที่ส่งผลกระทบต่อข้ามเขตแดนมาสู่ไทยทำให้ไทยได้รับ ผลกระทบทางด้านความมั่นคง เช่น ความไม่มั่นคงตามแนวชายแดน การปิดด่านการค้า การเกิด ปัญหาสังคมอันเนื่องมาจากแรงงาน เป็นต้น ถึงแม้ไทยและพม่าจะมีความพยายามร่วมกันในการ

²⁵ “นโยบายของ ASEAN ต่อพม่า,” รัฐจักร (15 มีนาคม 2537) : 2.

²⁶ โต๊ะข่าวต่างประเทศ, “พม่าเข้าร่วมประชุมอาเซียน,” สยามรัฐ (24 กรกฎาคม 2537) : 14.

²⁷ พรพิมล ตรีโชติ, “เมื่อจิวหวานเจี๊ยบ เจอหม่อมหวานจ้อย,” มติชน (4 กุมภาพันธ์ 2540): 13.

²⁸ รัฐจักร (17 พฤษภาคม 2540): 3.

แก้ปัญหาเหล่านี้มาโดยตลอด แต่ปัญหาเหล่านี้ก็ยังคงไม่หมดไป ดังนั้นทางหนึ่งคือ นำพม่าเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนเพื่อสร้างความเปลี่ยนแปลงภายในพม่าและให้พม่ามีการพัฒนาที่ดี ซึ่งเมื่อพม่าดีขึ้น ไทยในฐานะเพื่อนบ้านก็จะได้รับผลดีด้วย

เมื่อพม่าเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนจะทำให้ไทยมีกลไกใหม่ที่สมาชิกยอมรับการเจรจาระดับพหุภาคีเพื่อแก้ไขปัญหา ก็จะทำได้สะดวกมากขึ้น โดยมีตัวแทนหลายฝ่ายเข้าหารือ เสนอแนะ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นอันจะนำไปสู่การแก้ปัญหาเพื่อประโยชน์ของทุกฝ่าย²⁹

2. การที่พม่ามีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับจีนนับตั้งแต่ปี พ.ศ.2531 ซึ่งเกิดความไม่สงบในพม่า จีนเป็นประเทศที่ให้ความช่วยเหลือแก่พม่าทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ การทหาร ในขณะที่ประเทศอื่น ๆ เช่น สหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป ญี่ปุ่น ประกาศตัดความช่วยเหลือ ความใกล้ชิดระหว่างพม่าและจีนก่อความกังวลให้อาเซียนเพราะสมาชิกอาเซียนหลายประเทศมีประเด็นที่เป็นปัญหากับจีน เช่น มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ เวียดนาม ในเรื่องการอ้างสิทธิเหนือหมู่เกาะสแปรตลีย์ที่จีนอ้างการครอบครองอยู่ ดังนั้นจีนจึงเป็นประเทศที่อาเซียนต้องระวังในการคบค้าสมาคมด้วยเป็นกรณีพิเศษ การดึงพม่าออกจากจีนให้มาเป็นพันธมิตรกับอาเซียนจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่ง³⁰

นอกจากนี้หากพิจารณาในเรื่องของการที่พม่าเป็นประเทศที่มีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ มีประชากรจำนวนมาก คือประมาณ 50 ล้านคน มีแรงงานราคาถูก ปัจจัยเหล่านี้ทำให้อาเซียนต้องการให้พม่าเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนเพื่อเป็นการขยายแหล่งปัจจัยการผลิตและตลาดสำหรับสินค้าที่ผลิตในอาเซียน³¹

3. การเข้าอาเซียนของพม่าเป็นประเด็นหนึ่งที่อาเซียนจะได้แสดงความเป็นตัวของตัวเองโดยไม่ยอมให้ตะวันตกเข้ามาครอบงำความคิดของตน³²

งานที่มีลักษณะใกล้เคียงกับงานชิ้นนี้คืองานของปิยนุช สนั่นเสียง และ สมศักดิ์ ดำรงสุนทรชัย โดยในงานของปิยนุช สนั่นเสียง ได้ทำการศึกษาการเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนของ

²⁹ ฉัตรชัย ฉัตรภิญญาคุปต์, “อาเซียน 9+1 กับข้อสังเกตบางประการ,” วารสารเศรษฐกิจ ฝ่ายวิจัย ธนาคารกรุงเทพ จำกัด(มหาชน) 29,9(กันยายน 2540): 22.

³⁰ พรพิมล ตริโชติ, “พม่า : สลักระเบิดในอาเซียน,” ใน อุกฤษฏ์ ปัทมานันท์ (บรรณาธิการ), เอเชียใหม่ (กรุงเทพฯ : สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541), หน้า 183.

³¹ ฉัตรชัย ฉัตรภิญญาคุปต์, “อาเซียน 9+1 กับข้อสังเกตบางประการ,” วารสารเศรษฐกิจ ฝ่ายวิจัย ธนาคารกรุงเทพ จำกัด(มหาชน): 18.

³² พรพิมล ตริโชติ, “พม่า : สลักระเบิดในอาเซียน,” ใน อุกฤษฏ์ ปัทมานันท์ (บรรณาธิการ), หน้า 195.

เวียดนามโดยใช้แนวความคิดเรื่องผลประโยชน์แห่งชาติ (national interest) และทฤษฎีการรวมกลุ่ม (integration theory) ผลการศึกษาพบว่า การเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนของเวียดนามนั้น เป็นประโยชน์ต่อเวียดนามคือทำให้เวียดนามมีการพัฒนาเศรษฐกิจให้เติบโตและขยายตัวอย่างรวดเร็ว และเพิ่มโอกาสของเวียดนามในการเข้าสู่ตลาดอาเซียนและเป็นทางไปสู่ตลาดโลก มีการส่งออกเพิ่มขึ้น และมีโอกาสให้ประเทศต่าง ๆ เข้าไปลงทุนนำรายได้เข้าสู่เวียดนามมากขึ้นอันจะส่งผลให้ประชาชนชาวเวียดนามมีความเป็นอยู่ดีขึ้น และเวียดนามได้รับการยอมรับจากนานาชาติ ซึ่งเป็นการเพิ่มศักดิ์ศรีของเวียดนามบนเวทีระหว่างประเทศ นอกจากนี้การเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนของเวียดนามเป็นประโยชน์ต่ออาเซียนคือ เสริมสร้างความมั่นคงให้กับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เพิ่มขนาดตลาดอาเซียนให้ใหญ่ขึ้น ดึงดูดการลงทุนทั้งจากในและนอกภูมิภาค และเพิ่มความแข็งแกร่งในการเจรจาต่อรองกับประเทศที่พัฒนาแล้ว³³

สำหรับงานของสมศักดิ์ ดำรงสุนทรชัย เป็นการศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการเข้าร่วมเป็นสมาชิกอาเซียนของกัมพูชา โดยมีสมมติฐานว่า ความพยายามของกัมพูชาในการเข้าร่วมเป็นสมาชิกอาเซียนเกิดจากแรงผลักดันของปัจจัยภายนอก ได้แก่ ความเปลี่ยนแปลงในระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่เอื้อต่อการสร้างความร่วมมือระดับภูมิภาคและความประสงค์ของอาเซียนในการบูรณาการกัมพูชาเพื่อขยายประโยชน์ทางเศรษฐกิจของสมาคมและปัจจัยภายในของกัมพูชาที่ต้องการเพิ่มพูนผลประโยชน์แห่งชาติ ทั้งในด้านการเมือง สังคม และเศรษฐกิจ รวมทั้งการแสวงหาการยอมรับจากประชาคมระหว่างประเทศด้วย³⁴ นอกจากนี้ในการศึกษานี้ พบว่า การที่ต้องมีการเลื่อนการรับกัมพูชาเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนในปี พ.ศ.2540 นั้น เป็นเพราะปัจจัยภายใน คือการช่วงชิงอำนาจของกลุ่มผู้นำทางการเมือง ทำให้เกิดความขัดแย้งในกัมพูชา ความไม่พร้อมทางโครงสร้างของการพัฒนาระบบเศรษฐกิจและการจัดทำกฎระเบียบเพื่อรองรับการเป็นสมาชิก รวมถึงปัญหาด้านโครงสร้างทางการเมือง นอกจากนี้ยังมีปัจจัยภายนอก คือ ท่าทีของอาเซียนและท่าทีของประชาคมระหว่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสหรัฐอเมริกาและสหภาพยุโรป ที่เห็นว่าควรเลื่อนการรับกัมพูชาเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนออกไปอย่างไม่มีกำหนดอันเนื่องมาจากการเกิดความไม่สงบในกัมพูชา

³³ ปิยนุช สนั่นเสียง, “เวียดนามกับการเข้าเป็นสมาชิกใหม่ของสมาคมอาเซียน: ผลประโยชน์แห่งชาติและบูรณาการระดับภูมิภาค,” (วิทยานิพนธ์ตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารธุรกิจ ภาควิชาการระหว่างประเทศ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2540), หน้า 127.

³⁴ สมศักดิ์ ดำรงสุนทรชัย, “การเข้าร่วมเป็นสมาชิกสมาคมแห่งประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (ASEAN) ของกัมพูชา : ปัญหาและอุปสรรค,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2541), หน้า 11.

1.2 สมมติฐาน

การที่รัฐบาลไทยสนับสนุนการเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนของประเทศพม่า นั้น เป็นผลจากการมองความมั่นคงในแนวความหมายกว้างที่ครอบคลุมในหลายมิติ นอกเหนือจากในมิติทางทหารเช่นในอดีต เช่น ในมิติทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม เชื้อชาติ และในมิติของมนุษย์ เป็นต้น โดยผู้มีส่วนในการหนดนโยบายของไทยมองว่าความมั่นคงของไทยจะเกิดขึ้นไม่ได้หากปราศจากความมั่นคงในพม่า เช่นเดียวกับประเทศอื่น ๆ ในภูมิภาคที่ได้รับผลกระทบในด้านความมั่นคงอันมีที่มาจากพม่าเช่นกัน การสนับสนุนพม่าเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนจะทำให้โอกาสในการปรึกษาหารือร่วมกันระหว่างประเทศพม่าและประเทศที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาความมั่นคงในพม่ามีมากขึ้น

1.3 กรอบความคิด

กรอบความคิดที่จะนำมาใช้ในการอธิบายการสนับสนุนรัฐบาลพม่าเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนของไทย จะเป็นการนำเอากรอบความคิดทางด้านความมั่นคงมาใช้ โดยเป็นความมั่นคงแนวใหม่ ที่เรียกว่า “comprehensive security” และ นอกจากนี้จะนำเอากรอบความคิดที่นำเสนอวิธีการจัดการเพื่อให้เกิดความร่วมมือร่วมกันระหว่างรัฐต่าง ๆ เพื่อนำมาซึ่งความมั่นคงคือกรอบ “cooperative security”

กรอบความคิด “comprehensive security” มีขึ้นครั้งแรกในประเทศญี่ปุ่น โดยนายกรัฐมนตรีของญี่ปุ่น คือ นายมาซาฮิโตะ โอฮิระ (Masayoshi Ohira) ซึ่งบริหารงานในปี พ.ศ.2521 ได้สร้างกลุ่มเพื่อศึกษาเรื่องนี้ขึ้น หลักการสำคัญของกรอบความคิดนี้คือ การมองความมั่นคงโดยรวมทั้งภัยคุกคามที่คุกคามความเป็นอยู่ของรัฐทั้งทางด้านการทหารและที่มิใช่ทางทหาร³⁵ และญี่ปุ่นได้พัฒนากรอบความคิดนี้ขึ้นเป็นนโยบายความมั่นคงแห่งชาติ ในปี พ.ศ.2523 โดยได้มีการเสนอรายงานว่าด้วยเรื่องความมั่นคงแห่งชาติแบบกว้าง (Report on Comprehensive Security) ต่อนายกรัฐมนตรีชูชิ โดยมีการระบุถึงวัตถุประสงค์และหลักการของกรอบความคิดนี้ไว้ว่า คือการมีความร่วมมือทางด้านการทหารและด้านอื่น ๆ ไปกับสหรัฐอเมริกา การเพิ่มศักยภาพของญี่ปุ่นในการปกป้องรักษาดินแดน การปรับและพัฒนาความสัมพันธ์กับ

³⁵ David H. Capie, Paul M. Evans and Akiko Fukushima, *Speaking Asia Pacific Security a lexicon of English Terms with Chinese and Japanese translations and a note on the Japanese translation*, working paper (Canada : University of Toronto – York University, 1998), p. 25.

ประเทศจีนและสหภาพโซเวียตในเรื่องความมั่นคงด้านพลังงาน การสร้างความมั่นคงด้านอาหาร และการเตรียมความพร้อมในการรับมือกับปัญหาภัยธรรมชาติโดยเฉพาะการเกิดแผ่นดินไหวครั้งใหญ่³⁶ โดยสรุปอาจกล่าวได้ว่าหลักการสำคัญของกรอบ “comprehensive security” ของญี่ปุ่น คือ การมองภัยคุกคามสมัยใหม่ที่มีหลายมิติมากขึ้น ซึ่งท้าทายความสามารถรัฐในการจัดการทั้ง ในปัญหาด้านเศรษฐกิจ ด้านการค้า ด้านภัยธรรมชาติ และรวมถึงภัยคุกคามจากทางทหารด้วย

นอกจากนี้กรอบความคิดเรื่อง “comprehensive security” ได้มีผู้ให้คำนิยามไว้ เช่น

สภาความร่วมมือด้านความมั่นคงในเอเชียแปซิฟิก (Council for Security Cooperation in the Asia Pacific- CSCAP) ได้ระบุคำจำกัดความของ comprehensive security ไว้ว่า กรอบความคิดนี้เป็นการแสวงหาความมั่นคงแบบยั่งยืนในทุก ๆ ด้าน ทั้งในด้านความมั่นคงของมนุษย์ ความมั่นคงทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การทหาร สิ่งแวดล้อม ทั้งในขอบเขตของ ภายในและภายนอก โดยผ่านเครื่องมือที่เป็นความร่วมมือ³⁷

Mohamed Jawhar Hassan ได้ระบุว่า comprehensive security คือการแสวงหาความมั่นคงแบบยั่งยืนในทุก ๆ ด้าน ทั้งด้านบุคคลหรือมนุษย์ ด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม การทหาร และสิ่งแวดล้อม ทั้งในสภาวะแวดล้อมภายในและภายนอกประเทศโดยผ่านวิธีการร่วมมือกัน³⁸

Comprehensive security หรือนักวิชาการบางท่านเรียก ความมั่นคงแบบประมวล³⁹ ความมั่นคงในความหมายกว้าง⁴⁰ หรือ ความมั่นคงที่ครอบคลุมรอบด้าน⁴¹ หรือความมั่นคง

³⁶ David Dewitt, “Common, comprehensive and cooperative security,” *The Pacific Review* 7,1 (1994) : 2.

³⁷ CSCAP Memorandum No.3: The Concept of Comprehensive and Cooperative Security, cited in Mely Caballero-Anthony, “Human Security and Comprehensive Security in ASEAN,” in *The Quest for Human Security : The next phase of ASEAN*, ed. Pranee Thiparat (Bangkok : Institute of Security and International Studies(ISIS), 2001), p.28.

³⁸ Mohamed Jawhar Hassan, “The concept of Comprehensive Security,” in *Conceptualising Asia-Pacific Security*, eds. Mohamed Jawhar Hassan and Thangam Ramnath (Malaysia : ISIS Malaysia, 1996), p. 11.

³⁹ สุรัชย์ ศิริไกร, “30 ปีอาเซียนกับก้าวต่อไปในอนาคต,” การสัมมนาทางวิชาการในวาระครบรอบ 50 ปี คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และเพื่อร่วมฉลองครบรอบ 30 ปีอาเซียน ที่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 5 สิงหาคม 2540.

เบ็ดเสร็จ ซึ่งเป็นการมองความมั่นคงในความหมายกว้างที่มีมิติที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น ที่มีใช้แต่ มิติทางการทหารเพียงอย่างเดียว แต่ยังรวมถึงมิติทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และรวมถึง ประเด็นข้ามชาติด้วย เช่น การอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การลักลอบเข้าเมืองโดยผิด กฎหมาย การแพร่ระบาดของยาเสพติดและโรคต่าง ๆ เป็นต้น

ความมั่นคงเบ็ดเสร็จ (comprehensive security) เป็นการมองภัยคุกคามความมั่นคงโดย มองว่าภัยใดก็ตามที่คุกคามความเป็นอยู่ การกินดีอยู่ดีของมนุษย์ สังคมและรัฐ ไม่ว่าจะเกิดจาก ภายในรัฐหรือภายนอกรัฐจะถือเป็นภัยคุกคามความมั่นคง เช่น ภัยคุกคามความมั่นคงทาง เศรษฐกิจ ภัยคุกคามความมั่นคงทางสังคม ภัยคุกคามด้านการเมือง ชีวิต และเสรีภาพของบุคคล ภัยคุกคามด้านสิ่งแวดล้อม และภัยคุกคามทางการทหาร การมองความมั่นคงในลักษณะที่ กว้างและครอบคลุมดังกล่าวนี้จะมีการพึ่งพิงซึ่งกันและกัน และมีความเกี่ยวเนื่องกันระหว่างความ มั่นคงในมิติต่าง ๆ โดยทุกมิติจะสนับสนุนและผลักดันกันเอง รัฐจะยังไม่มั่นคงถ้ายังมีภัยคุกคาม ด้านใดด้านหนึ่งอยู่ ถึงแม้จะมีสันติภาพในชาติ มีเสถียรภาพทางการเมือง แต่ไม่มีความมั่นคงทาง เศรษฐกิจ ก็ไม่สามารถทำให้รัฐอยู่ได้อย่างยาวนาน กล่าวคือ รัฐจะไม่สามารถพัฒนาเศรษฐกิจได้ ถ้าสิ่งแวดล้อมยังคงลดลงอย่างมาก ปัญหาสังคมจะบ่อนทำลายเศรษฐกิจและความสามารถในการ ป้องกันประเทศ รัฐมีกองทัพไม่เข้มแข็ง ไม่สามารถปกป้องดินแดนหรือ ผลประโยชน์ทาง การเมืองและเศรษฐกิจได้⁴²

นอกจากนี้กรอบความคิดที่จะนำมาใช้อธิบายการเกิดความร่วมมือระหว่างรัฐต่าง ๆ เพื่อ นำมาสู่การรับมือกับปัญหาความมั่นคงที่รัฐต้องเผชิญนี้ ในที่นี้จะใช้กรอบ “cooperative security” กรอบความคิดนี้เป็นกรอบที่มีขึ้นเพื่อมาแทนที่โครงสร้างความมั่นคงในช่วงสงครามเย็น ซึ่งมีลักษณะของการถ่วงดุลกันของสองมหาอำนาจคือ สหรัฐอเมริกาและสหภาพโซเวียต

⁴⁰ สุรพงษ์ ชัยนาม, “ความสัมพันธ์ด้านการเมืองและความมั่นคง,” ใน อาเซียนในสหัสวรรษใหม่. ปราณี ทิพย์รัตน์, บรรณาธิการ (กรุงเทพฯ : สถาบันศึกษาความมั่นคงและนานาชาติ, 2545), หน้า 28.

⁴¹ วิทยา สุจริตธรรักษ์, “ความสัมพันธ์ด้านการเมืองและความมั่นคง การเสริมสร้างปฏิสัมพันธ์และ ผลกระทบของอาเซียนในสหัสวรรษใหม่,” ใน อาเซียนในสหัสวรรษใหม่. ปราณี ทิพย์รัตน์, บรรณาธิการ (กรุงเทพฯ : สถาบันศึกษาความมั่นคงและนานาชาติ, 2545), หน้า 35.

⁴² Mohamed Jawhar Hassan, “The concept of Comprehensive Security,” in Conceptualising Asia-Pacific Security, eds. Mohamed Jawhar Hassan and Thangam Ramnath (Malaysia : ISIS Malaysia, 1996), p. 12.

Cooperative security เป็นกระบวนการที่มีลักษณะเป็นพหุภาคี มี 3 องค์ประกอบใหญ่⁴³ คือ

1. ต้องเป็นการสร้างหลักประกันมากกว่าการป้องปราม
2. ต้องเป็นการแทนที่ระบบพันธมิตรของสองขั้วอำนาจในสมัยสงครามเย็น
3. ต้องส่งเสริมสนับสนุนความมั่นคงทั้งในมิติทางทหารและในมิติที่มีใช้ทางทหาร

กรอบความคิดนี้เป็นการพยายามที่จะนำเอาประเทศที่เป็นทั้งเพื่อนและเป็นศัตรูมาอยู่รวมกัน โดยมีกระบวนการเจรจาร่วมกันของประเทศที่เข้าร่วมซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการเกิดการทูตในลักษณะที่ไม่เป็นทางการ โดยจะมีผู้เชี่ยวชาญในแวดวงวิชาการ รัฐบาล เอกชน องค์กรเอกชน มาพบปะกันเพื่อแลกเปลี่ยนในประเด็นที่ประเทศต่าง ๆ มีความวิตกร่วมกันว่าจะมีปัญหาความมั่นคงต่อตนเอง

David Dewitt และ Amitav Acharya ได้ระบุถึงกรอบความคิดของความมั่นคงในลักษณะนี้ไว้ ดังนี้คือ⁴⁴

1.Cooperative security จะมีการรวมเอาประเทศต่าง ๆ ทั้งที่ชอบและไม่ชอบกัน คือทั้งมิตรและศัตรูเข้าไว้ด้วยกันในการจัดการกับความมั่นคงโดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างทางการเมือง สถานะทางการเมือง รวมถึงการรวมตัวแสดงอื่น ๆ ที่มีใช้รัฐเช่น องค์กรเอกชน กลุ่มธุรกิจ บรรษัทข้ามชาติ ให้เข้ามามีส่วนในการจัดการและส่งเสริมความมั่นคง นอกจากนี้กรอบความคิดนี้ยังเป็นกรอบที่รวบรวมประเด็นต่าง ๆ ที่มีมิติที่กว้างกว่าทางทหาร เช่น การเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม ประเด็นเกี่ยวกับประชากร อาชญากรรมข้ามชาติ ซึ่งประเด็นเหล่านี้มีแนวโน้มของการก่อปัญหาในความสัมพันธ์ระหว่างรัฐและนำไปสู่ความขัดแย้งได้

2.กรอบความคิดนี้จะเชื่อในความสำคัญของการสร้างลักษณะของการเจรจาร่วมกันระหว่างตัวแสดงต่าง ๆ ในภูมิภาค รัฐต่าง ๆ ควรมีส่วนร่วมในการเจรจาหรืออย่างสม่ำเสมอกับรัฐอื่น และควรยอมรับผลประโยชน์ระยะยาวอันเกิดจากการปรึกษาหารือกัน

⁴³ Daavid Dewitt, "Common, Comprehensive and Cooperative Security," *The Pacific Review* 7,1 (1994) : 7.

⁴⁴ David H. Capie, Paul M. Evans and Akiko Fukushima, *Speaking Asia Pacific security a lexicon of English terms with Chinese and Japanese translations and a note on the Japanese translation*, working paper (Canada : University of Toronto-York University, 1998), pp.38-39.

3. จากปัญหาความมั่นคงที่ร่วมสมัยในยุคปัจจุบันซึ่งได้รวมเรื่องต่าง ๆ เช่น อาชญากรรมข้ามชาติ การเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม โรคภัยไข้เจ็บ เป็นต้น ดังนั้นจึงจำเป็นที่รัฐต่าง ๆ ต้องมีท่าทีและการปฏิบัติการร่วมกัน รวมถึงตัวแสดงอื่นที่เกี่ยวข้องภายในรัฐด้วย

ในงานนี้จึงเป็นการอธิบายให้เหตุผลการตัดสินใจของไทยโดยการใช้กรอบความคิดในเรื่องความมั่นคง ทั้งสองกรอบนี้ ซึ่งกรอบแรกนั้นเป็นการอธิบายการรับรู้และตระหนักถึงความมั่นคงในมิติที่กว้างและครอบคลุมมิใช่แต่เพียงเรื่องทางการทหารเพียงอย่างเดียวของไทย หากรวมถึงประเด็นความมั่นคงในมิติอื่นด้วย และนำมาสู่กรอบความคิดที่สองว่าด้วยเรื่อง “cooperative security” โดยมองว่าจากการรับรู้ที่ทำให้ไทยต้องรับมือและจัดการกับปัญหาความมั่นคงของไทยซึ่งไม่สามารถทำได้โดยลำพังอีกต่อไปจึงแสวงหาความร่วมมือจากประเทศอื่นที่ตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาความมั่นคงในลักษณะเดียวกับไทย

1.4 วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อศึกษาถึงท่าทีของรัฐบาลไทยต่อการเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนของพม่า
- 2) เพื่อทราบถึงเหตุผลที่สำคัญของรัฐบาลไทยในการมีท่าทีสนับสนุนให้พม่าเข้าเป็นสมาชิกอาเซียน
- 3) เพื่อทราบถึงแนวคิดในการวิเคราะห์เรื่องความมั่นคงของอาเซียน พม่า และไทย

1.5 วิธีการนำเสนอ

การนำเสนอในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้ศึกษาได้แบ่งการศึกษาออกเป็น 5 บท ดังต่อไปนี้
 บทที่ 1 เป็นบทนำที่กล่าวถึงความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา สมมติฐาน กรอบความคิด วัตถุประสงค์ของการศึกษา วิธีการนำเสนอ วิธีการเก็บและรวบรวมข้อมูล

บทที่ 2 อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างไทย-พม่าโดยจะกล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยและพม่าตั้งแต่อดีต โดยเป็นการศึกษาวิวัฒนาการของความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศ รวมถึงการศึกษาปัญหาต่าง ๆ ในความสัมพันธ์ไทยและพม่า

บทที่ 3 อธิบายการขยายตัวของอาเซียนกับรัฐบาลไทยกล่าวถึงความจำเป็นหรือเหตุผลของอาเซียนในการรับพม่าเป็นสมาชิก ซึ่งมีทั้งกลุ่มประเทศที่เห็นด้วยและกลุ่มประเทศที่ไม่เห็นด้วย โดยมุ่งเน้นที่การศึกษาท่าทีของรัฐบาลไทยต่อการเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนของพม่า รวมถึงเหตุผลของการที่ไทยมีท่าทีดังกล่าว

บทที่ 4 ในบทนี้จะกล่าวถึงความมั่นคงไทย พม่า และ อาเซียนโดยนำเสนอคำอธิบายและเหตุผลที่ไทยจำเป็นต้องให้การสนับสนุนพม่าเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนซึ่งมีเหตุผลทางด้านความมั่นคงเป็นสำคัญ โดยไทยตระหนักดีว่าความมั่นคงของไทยนั้นผูกติดกับความมั่นคงของพม่า นอกจากนี้ยังกล่าวถึงการมองภัยคุกคามความมั่นคงของพม่า และประเทศสมาชิกอาเซียนอีกด้วย

บทที่ 5 จะเป็นการสรุปผลในการศึกษาว่าการที่ประเทศไทยมีพฤติกรรมที่สนับสนุนให้พม่าเป็นสมาชิกอาเซียนนั้น เป็นเพราะไทยให้ความสำคัญกับพม่าในฐานะที่เป็นเพื่อนบ้านที่ก่อให้เกิดภัยคุกคามความมั่นคงของไทยในหลายประการ ดังนั้นจึงจำเป็นที่รัฐต่าง ๆ ทั้งในภูมิภาคและนอกภูมิภาคต้องร่วมมือกันเพื่อรับมือกับภัยคุกคามความมั่นคงจากพม่าร่วมกัน

1.6 วิธีการเก็บและรวบรวมข้อมูล

การเก็บและรวบรวมข้อมูล จะทำโดยการเก็บจากข้อมูล 2 ประเภท คือ

1. ข้อมูลปฐมภูมิ ได้แก่ เอกสารรายงานการประชุมในระดับและวาระต่างๆ เพื่อศึกษาพฤติกรรมของผู้นำและรัฐบาลไทยที่มีต่อการเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนของพม่า นอกจากนี้จะทำการเก็บข้อมูลจากสยามจดหมายเหตุ เพื่อเก็บรวบรวมเหตุการณ์ที่สามารถนำไปสู่การวิเคราะห์ได้เช่น การเยือนระหว่างผู้นำของสองประเทศ การประชุมกันในวาระต่างๆ เป็นต้น
2. ข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ หนังสือ วิทยานิพนธ์ เพื่อค้นคว้าหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งระหว่างไทย-พม่า และผลกระทบจากความขัดแย้งดังกล่าวต่อประเทศไทย โดยเฉพาะผลทางด้านความมั่นคง นอกจากนี้ จะเป็นการวิเคราะห์จากเนื้อหางานเขียนที่ได้อ่านจากหนังสือพิมพ์ บทสัมภาษณ์ของผู้นำและรัฐบาลไทยที่แสดงทัศนคติต่อการรับพม่าเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนโดยเป็นการเก็บข้อมูลจากหนังสือพิมพ์ต่างๆ เช่น มติชน สยามโพสต์ วัฏจักร ผู้จัดการรายวัน บางกอกโพสต์ เดอะเนชั่น เป็นต้น รวมถึงการรวบรวมข้อมูลจากวารสารต่างประเทศ เช่น เอเชียวีค และ ฟาร์ อีสเทิร์น อีโคโนมิค รีวิว เป็นต้น

บทที่ 2

ความสัมพันธ์ระหว่างไทย-พม่า

ประเทศไทยและประเทศพม่านั้นมีพรมแดนติดต่อกันทั้งทางบกและทางน้ำเป็นระยะทางประมาณ 2,401 กิโลเมตร⁴⁵ ซึ่งเป็นเพื่อนบ้านของไทยที่มีพรมแดนติดต่อกันยาวที่สุด การที่ประเทศพม่าอยู่ใกล้กับประเทศไทยทำให้โอกาสที่จะเกิดปัญหากระทบกระทั่งกันและความขัดแย้งเกิดขึ้นได้ง่าย ดังนั้นความสัมพันธ์ระหว่างกันต้องเป็นไปแบบระมัดระวังเพื่อลดโอกาสในการเกิดปัญหาที่อาจเกิดขึ้นได้และในขณะเดียวกันก็ต้องสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเกิดความร่วมมือและความสัมพันธ์อันดีระหว่างกันด้วย

ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยและพม่ามีประวัติศาสตร์ที่ยาวนานนับแต่อดีต แต่ความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นในสมัยอดีตนั้นจะเป็นในรูปของความขัดแย้งเป็นส่วนใหญ่มองเห็นได้จากการทำสงครามระหว่างไทยและพม่าเป็นจำนวนถึง 44 ครั้ง โดยในสมัยกรุงศรีอยุธยาไทยรบพม่า 24 ครั้ง ในสมัยกรุงธนบุรีและกรุงรัตนโกสินทร์ไทยทำสงครามกับพม่า 20 ครั้ง⁴⁶ ทั้งนี้เป็นเพราะไทยและพม่ามีความสามารถใกล้เคียงกันเมื่อเทียบกับประเทศอื่นๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ทำให้เกิดการแข่งขันกันเพื่อสร้างอำนาจ สร้างรัฐ และสร้างอิทธิพลเหนือประเทศเล็กๆ ในภูมิภาค การแข่งขันกันดังกล่าวทำให้เกิดการแข่งขันกันทางการเมือง กลายเป็นปฏิปักษ์กันทั้งที่มีอาณาเขตติดต่อกัน จากลักษณะดังกล่าวนี้ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างไทยและพม่าในอดีตมีลักษณะของความขัดแย้งและต่อสู้กันอยู่ตลอดเวลา แต่ความสัมพันธ์ระหว่างไทยและพม่าได้หยุดชะงักลงเมื่อพม่าต้องตกอยู่ภายใต้การปกครองของประเทศอังกฤษในปี พ.ศ.2428 จนกระทั่งเมื่อพม่าได้รับเอกราชจากอังกฤษในปี พ.ศ.2491 ความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศจึงเริ่มเปลี่ยนแปลงไปคือมีการติดต่อกันในหลายด้านทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ทั้งในระดับรัฐบาลและในระดับประชาชน นับตั้งแต่พม่าได้รับเอกราชจากอังกฤษความสัมพันธ์ระหว่างไทยและพม่ามีลักษณะที่หลากหลายมากขึ้น มีทั้งความสัมพันธ์ในลักษณะที่เป็นความร่วมมือและความขัดแย้งขึ้นอยู่กับแต่ละช่วงเวลาว่าจะมีสถานการณ์แวดล้อมที่เอื้อต่อการเกิดความสัมพันธ์ในแบบใด

⁴⁵ กระทรวงการต่างประเทศ, การต่างประเทศไทย พ.ศ. 2540-2543 (กทพ : บริษัทอัมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด(มหาชน), 2543), หน้า 41.

⁴⁶ สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส, ไทยรบพม่า พิมพ์ครั้งที่ 5 (พระนคร: ศิลปบรรณาการ, 2514), หน้า 1.

2.1 ความสัมพันธ์ระหว่างไทยและพม่า

ภาพรวมความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับพม่านั้นนับตั้งแต่ภายหลังจากที่พม่าได้รับเอกราชจากอังกฤษนั้น ในที่นี้สามารถแบ่งได้เป็น 3 ยุคสำคัญ ได้แก่ ยุคแห่งมิตรภาพและความร่วมมือ ยุคแห่งความตึงเครียดและขัดแย้ง และยุคแห่งความห่างเหินและเย็นชา โดยการแบ่งดังกล่าวนี้อาศัยลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างกันในแต่ละช่วงเวลาเป็นเกณฑ์

2.1.1 ยุคแห่งมิตรภาพและความร่วมมือ

ยุคแห่งมิตรภาพและความร่วมมือ ในที่นี้หมายถึง ช่วงเวลาต่างๆที่ประเทศไทยและพม่ามีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน โดยตัวชี้วัดที่สำคัญคือ การเดินทางเยือนระหว่างผู้นำและบุคคลระดับสูงของทั้งสองประเทศ ซึ่งสภาวะดังกล่าวนี้ได้นำมาซึ่งการเกิดความร่วมมือระหว่างกัน การลงนามในข้อตกลงร่วมกันเพื่อเอื้อประโยชน์ให้แก่ประเทศทั้งสอง รัฐบาลที่จัดว่าอยู่ในยุคนี้ได้แก่ รัฐบาลพล.อ.เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์(พ.ศ.2520) พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์(พ.ศ.2523) พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ (พ.ศ.2531) รัฐบาลนายบรรหาร ศิลปอาชา (พ.ศ.2538) และพล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ (พ.ศ.2539) แต่อย่างไรก็ตามในยุคเหล่านี้ที่จัดว่าเป็นยุคแห่งมิตรภาพและความร่วมมือนั้นก็เชื่อว่า จะปราศจากความตึงเครียดและความขัดแย้ง เพียงแต่ความขัดแย้งและความตึงเครียดที่ปรากฏนั้นไม่ได้มีขึ้นบ่อยครั้งและรุนแรงมากเท่าใดนัก เช่นการกระทบกระทั่งกันตามแนวชายแดนไทย-พม่า ซึ่งปรากฏขึ้นบ่อยครั้งทั้งนี้ก็เป็นเพราะการที่ทั้งสองประเทศมีพรมแดนติดกันเป็นระยะทางยาว จึงยากที่จะหลีกเลี่ยงการกระทบกระทั่งกันตามแนวพรมแดนได้

ในสมัยรัฐบาลพล.อ.เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์นั้น มีนโยบายต่างประเทศที่เป็นมิตรกับทุกประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนของพม่า รัฐบาลพล.อ.เกรียงศักดิ์ได้มีนโยบายผลักดันชนกลุ่มน้อยออกจากประเทศไทยและไม่สนับสนุนชนกลุ่มน้อยในการต่อสู้กับรัฐบาลพม่า และสิ่งหนึ่งที่เป็นเครื่องยืนยันว่าความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับพม่าเริ่มดีขึ้นนั้นคือการที่นายพลเนวินได้เดินทางเยือนประเทศไทยในปี พ.ศ.2522 เช่นเดียวกันกับในสมัยรัฐบาลพล.อ.เปรม ได้เดินทางเยือนพม่าและประกาศนโยบายว่ารัฐบาลไทยจะไม่ให้การสนับสนุนชนกลุ่มน้อยที่พยายามต่อต้านและสู้รบกับรัฐบาลพม่า

ทั้งนี้เป็นผลมาจากการดำเนินนโยบายมอกรอบทิศ (Omni-directional Policy)⁴⁷ คือการมีความสัมพันธ์อันดีและเป็นมิตรกับทุกประเทศทั้งในและนอกภูมิภาคซึ่งทำให้ความสัมพันธ์ไทยและพม่าพัฒนาขึ้นอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ในสมัยของรัฐบาลพล.อ.เปรมยังมีการเดินทางเยือนระหว่างกันของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศคือ ในปลายปี พ.ศ.2529 พลอากาศเอกสิทธิ เศรษฐศิลา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของไทยเดินทางเยือนพม่าและนายอู เย กอง รัฐมนตรีกระทรวงการต่างประเทศของพม่าเดินทางเยือนไทย และในปี พ.ศ.2530 นายกรัฐมนตรีพม่าเดินทางเยือนไทย⁴⁸ และที่สำคัญที่สุดคือการที่นายพลเนวินได้ทูลเชิญสมเด็จพระเทพฯเสด็จเยือนพม่าอย่างเป็นทางการในฐานะแขกของนายพลเนวินเป็นระยะเวลากว่า 1 สัปดาห์ คือในช่วงวันที่ 23-31 มีนาคม พ.ศ.2529 ซึ่งถือว่าเป็นการให้ความสำคัญกับประเทศไทยอย่างมากและสะท้อนถึงความพยายามที่จะกระชับความสัมพันธ์กับประเทศไทย สิ่งเหล่านี้สามารถช่วยเสริมสร้างบรรยากาศความสัมพันธ์ระหว่างไทยและพม่าเพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาต่างๆระหว่างไทยกับพม่าได้

ในสมัยรัฐบาลพล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ ซึ่งขึ้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในวันที่ 4 สิงหาคม พ.ศ.2531 มีพลอากาศเอกสิทธิ เศรษฐศิลา ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยและพม่าในช่วงนี้อยู่บนพื้นฐานของนโยบายต่างประเทศที่มุ่งเน้นการมีนโยบายเศรษฐกิจนำการทูตและมุ่งสร้างความเจริญรุ่งเรืองในภูมิภาคอินโดจีน โดยมีนโยบายที่เรียกว่า “นโยบายเปลี่ยนสนามรบให้เป็นสนามการค้า”⁴⁹ และสำหรับนโยบายต่อพม่าที่รัฐบาลจะวางตัวเป็นกลางต่อการเมืองภายในของพม่า ดังนั้นการติดต่อระหว่างกันในช่วงนี้จะเป็นในลักษณะของฝ่ายทหารมากกว่าฝ่ายการเมือง จากจุดนี้ทำให้

⁴⁷ นโยบายมอกรอบทิศ พลอากาศเอกสิทธิ เศรษฐศิลา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศได้ประกาศแนวนโยบายในวันที่ 17 มกราคม พ.ศ.2528 โดยสรุปได้ว่า ไทยจะมีนโยบายต่างประเทศรอบทิศ คือ จะมีความสัมพันธ์ทางการทูต การเมือง การค้า และวัฒนธรรมกับประเทศต่างๆ ในทุกภูมิภาคของโลกเพื่อจุดประสงค์ที่ต่างจะได้แลกเปลี่ยนผลประโยชน์ร่วมกันเพื่อนำไปสู่การมีสันติภาพร่วมกัน

⁴⁸ เวณิกา บุญมาคลี, พม่า: นโยบายต่างประเทศไทยสมัยพล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ, (กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยมูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2540), หน้า 51-52.

⁴⁹ นโยบายเปลี่ยนสนามรบให้เป็นสนามการค้า มุ่งพัฒนาความสัมพันธ์อันใกล้ชิดและสร้างสรรคมากขึ้นกับประเทศเพื่อนบ้านต่างอุดมการณ์ เพื่อเป็นหลักประกันที่จะทำให้สายใยแห่งสันติภาพในภูมิภาคนี้เข้มแข็งกว่าเดิมและเพื่อเปิดโอกาสให้เพื่อนบ้านได้เข้าร่วมในกระบวนการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในภูมิภาคนี้ อย่างเต็มที่ อันจะมีผลให้ทุกฝ่ายได้ประโยชน์ สำหรับจุดมุ่งหมายในระยะยาวคือ การแปรสภาพอินโดจีนจากเขตแห่งสงครามให้เป็นเขตแห่งเสรีภาพซึ่งมีความเชื่อมโยงใกล้ชิดกับประเทศอื่นๆในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในด้านการค้า การลงทุน การคมนาคม และการโทรคมนาคมสมัยใหม่

นายกรัฐมนตรีอนุโมตีให้พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ ในฐานะผู้บัญชาการทหารบกและรักษาการผู้บัญชาการทหารสูงสุดเป็นหัวหน้าคณะผู้แทนทหารในการเยือนพม่า ในวันที่ 14 ธันวาคม พ.ศ.2531 เป็นเวลา 1 วัน โดยมี วัตถุประสงค์เพื่อเจรจาขอสัมปทานการทำไม้ในพม่า ผลการเจรจา คือ รัฐบาลพม่าให้สัมปทานการทำประมงและสัมปทานการทำไม้ในเขตพม่าแก่บริษัทของไทย 35 บริษัท โดยเปิดจุดผ่านแดน 48 จุด แต่มีข้อแลกเปลี่ยนคือรัฐบาลไทยจะต้องส่งนักศึกษาพม่าที่ลี้ภัยอยู่ในประเทศไทยให้กับพม่า⁵⁰ นอกจากนี้ยังมีการเจรจาเรื่องการสู้รบตามแนวชายแดนไทย-พม่า ปัญหาชนกลุ่มน้อยตามแนวชายแดน และปัญหาการเข้าเมืองโดยผิดกฎหมายของชาวพม่าด้วย จากบทบาทดังกล่าวของ พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ ถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการที่ทหารจะเข้ามามีบทบาทสำคัญในการดำเนินนโยบายระหว่างไทยกับพม่า⁵¹ นอกจากนี้ ในวันที่ 11-13 เมษายน พ.ศ. 2532 ร.ต.ประพาส ลิมปพันธุ์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศได้เป็นหัวหน้าคณะเดินทางเยือนพม่าเพื่อเจรจาทหารหรือเรื่องต่างๆทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง และความร่วมมือทางวิชาการ ผลคือ มีการลงนามในความตกลงการค้าแบบทวิภาคี 2 ฉบับคือ ความตกลงด้านการค้าและเศรษฐกิจ และความตกลงเกี่ยวกับการส่งเสริมและคุ้มครองการลงทุน

ความสัมพันธ์ไทย-พม่าที่จัดอยู่ในยุคแห่งมิตรภาพและความร่วมมืออีกสมัยหนึ่งคือในสมัยรัฐบาลนายบรรหาร ศิลปอาชา (กรกฎาคม พ.ศ.2538-พฤศจิกายน พ.ศ.2539) ถึงแม้จะเป็นการบริหารประเทศในช่วงเวลาที่ไม่ยาวนานนัก แต่สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับพม่าแล้วมีการพัฒนาขึ้นจากช่วงก่อนหน้านี้ คือ สมัยนายชวน หลีกภัย (พ.ศ.2535-2538) ซึ่งถือได้ว่ามีสถานการณ์ที่ไม่ค่อยจะตึงเครียด โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับพ่อค้า นักธุรกิจและบริษัทเอกชนของไทย จากการถูกปิดด่านการค้าและการระงับการสร้างสะพานมิตรภาพไทย-พม่า รวมถึงการสั่งให้มีการยุติกิจกรรมด้านการประมงของไทยในพม่า จากปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นทำให้ในช่วงเดือนมีนาคม พ.ศ.2539 นายบรรหาร ศิลปอาชา นายกรัฐมนตรีเดินทางเยือนพม่า โดยมุ่งหวังจะให้เป็นการเปิดศักราชใหม่ของความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศ⁵² การเดินทางในครั้งนี้ทำให้รัฐบาลพม่าประกาศ

⁵⁰ สุภาภรณ์ ครุฑเมือง, “ความสัมพันธ์ไทย-พม่า ภายใต้การดำเนินนโยบายความสัมพันธ์เชิงสร้างสรรค์.” (วิทยานิพนธ์ตามหลักสูตร ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541), หน้า 43.

⁵¹ ทวี อร่ามเรืองกุล, “นโยบายของไทยต่อสหภาพเมียนมาร์: ศึกษาการดำเนินนโยบายเกี่ยวพันเชิงสร้างสรรค์ในช่วงปี พ.ศ.2534-2537,” (วิทยานิพนธ์ตามหลักสูตร ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539), หน้า 23.

⁵² สุกัลลักษณ์ กาญจนขุนดี, “ความสัมพันธ์อย่างสร้างสรรค์(อีกครั้ง) เมื่อนายบรรหารจะเยือนพม่า,” ผู้จัดการรายวัน, 13 มีนาคม 2539: 9.

เปิดพรมแดนที่เกาะสองและท่าซี้เหล็ก ตามมาด้วยการเปิดด่านเมียวดี-แม่สอด อีกทั้งยังมีการลงนามในความตกลงว่าด้วยการค้าชายแดนระหว่างไทยและพม่า นอกจากนี้รัฐบาลไทยยังได้อนุมัติให้ธนาคารส่งเสริมการส่งออกและการนำเข้า (Export Import Bank of Thailand) ของไทยปล่อยกู้ในโครงการก่อสร้างที่มีมูลค่าถึง 3,700 ล้านบาท ให้แก่กระทรวงขนส่งของพม่าเพื่อว่าจ้างเอกชนในการก่อสร้างอาคารที่พักผู้โดยสารสำหรับสนามบินนานาชาติมีถะเลย์⁵³ นอกจากนี้ความสัมพันธ์ไทย-พม่ายังดีขึ้นอย่างต่อเนื่องเมื่อนายอานวย วีรวรรณ ในฐานะรองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศได้เดินทางเยือนพม่าในวันที่ 4-7 สิงหาคม พ.ศ.2539 ตามคำเชิญของพล.ท.ชิน ยุ้นต์ ในการเดินทางครั้งนี้ นายอานวยได้เข้าพบ พล.อ.ตัน ฉ่วย และ พล.ท.ชิน ยุ้นต์ ผลจากการพบปะหารือของทั้งสองฝ่ายได้นั้นที่ความร่วมมือกันในผลประโยชน์ระยะยาว โดยริเริ่มความร่วมมือทางด้านต่างๆ โดยเฉพาะทางด้านเศรษฐกิจ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในพม่า ความร่วมมือด้านการท่องเที่ยว การเงินการธนาคาร และความร่วมมือทางวิชาการ นอกจากนี้พม่าได้ขอความร่วมมือและความช่วยเหลือจากฝ่ายไทยทางด้านเทคโนโลยี การลงทุน และวิชาการ เพราะพม่ากำลังจะเร่งพัฒนาประเทศ สำหรับปัญหาเรื่องพรมแดนไทย-พม่า ปัญหาการประมง การสร้างสะพานมิตรภาพไทย-พม่า ก็ถูกนำมาพูดคุยด้วยเช่นกัน⁵⁴ นอกจากนี้ยังปรากฏความพยายามแก้ปัญหาระหว่างไทยกับพม่าของรัฐบาลพม่า เห็นจากการที่นายหม่อง หม่อง คิน ได้เดินทางเยือนไทยเพื่อเจรจาปัญหาชายแดนและปัญหาประมง และยังสนใจที่จะส่งเสริมการลงทุนกับรัฐบาลไทยอีกด้วย

ความสัมพันธ์ไทย-พม่าอีกช่วงหนึ่งที่มีลักษณะเป็นมิตรคือในสมัยรัฐบาลพล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ ในช่วง พ.ศ.2539-2540 นโยบายต่างประเทศของไทยต่อพม่าในรัฐบาลนี้ยึดหลักการการไม่เข้าแทรกแซงการเมืองภายในของพม่า (non-intervention) รวมถึงการให้การยอมรับรัฐบาลทหารพม่าที่ทำการปฏิวัติในปี พ.ศ. 2531 และยังคงยึดนโยบายการเกี่ยวพันเชิงสร้างสรรค์อยู่ แม้ว่าจะเกิดเหตุการณ์ความรุนแรงทางการเมืองภายในพม่าก็จะมีไม่มีการเปลี่ยนแปลงนโยบายต่างประเทศไทยต่อพม่า⁵⁵ การที่ลักษณะความสัมพันธ์ในช่วงนี้มีความเป็นมิตรนั้นมีปัจจัยสำคัญคือการที่พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ ซึ่งเคยดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการทหารบกและผู้บัญชาการทหารสูงสุดนั้นมีความสัมพันธ์อันดีและความใกล้ชิดคุ้นเคยกับคณะผู้ปกครองหรือรัฐบาลทหารพม่า

⁵³ สุกลักษณ์ กาญจนขุนดี, “ความสัมพันธ์ยุคใหม่ ไทย-พม่า: ข้ามพันยุคสิบหกปีแห่งความหลัง,” ผู้จัดการรายวัน, 18 มีนาคม 2539: 2 และ ผู้จัดการรายวัน 19 มีนาคม 2539: 1.

⁵⁴ ไฉไล เรื่องรุ่งโรจน์, “ความสำเร็จการหารือไทย-พม่า,” สยามโพสต์ 13 สิงหาคม 2539: 6.

⁵⁵ อุกฤษฏ์ ปัทมานันท์, “ไทย,” ใน เอเชียรายปี 1998/2541 (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541), หน้า 136.

หลายคน เช่น พล.อ.ชอ หม่อง และจากการดำเนินนโยบายต่างประเทศรวมทั้งความสนิทสนมเป็นส่วนตัวของพล.อ.ชวลิต กับรัฐบาลทหารของพม่าทำให้โครงการความร่วมมือต่างๆระหว่างไทยกับพม่าถูกนำมาเจรจาอีกโดยวันที่ 25 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2540 พล.อ.เชษฐา ฐานะจาโร ได้เดินทางเยือนพม่าและเข้าพบปะหารือกับผู้บัญชาการทหารบกของพม่าคือ พล.อ. หม่อง เอ เพื่อยุติปัญหาการกระทบกระทั่งกันตามแนวชายแดนไทย-พม่า ที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก และในวันที่ 4 มีนาคม พ.ศ.2540 มีการจัดการประชุมคณะเจ้าหน้าที่ทั้งฝ่ายไทยและฝ่ายพม่าที่อำเภอแม่สอดในเรื่องแนวปักปันเขตแดนร่องน้ำเมยซึ่งบรรยากาศการประชุมเป็นไปด้วยดี⁵⁶

โดยสรุป ความสัมพันธ์ระหว่างไทยและพม่าในยุคที่เรียกว่าเป็นยุคแห่งมิตรภาพและความร่วมมือนี้มีลักษณะเด่นของความสัมพันธ์คือ

1. การเดินทางเยือนระหว่างกันของผู้นำของทั้งสองประเทศ
2. การลงนามในความตกลงและความร่วมมือต่างๆ ร่วมกัน เพื่อผลประโยชน์ของทั้งสองประเทศ
3. การเปิดด่านการค้าตามแนวชายแดนเพื่อให้พ่อค้าของทั้งสองประเทศได้มีการติดต่อค้าขายระหว่างกัน

ลักษณะความสัมพันธ์ดังกล่าว เกิดขึ้นจากปัจจัยสำคัญดังนี้

1. นโยบายภายในของไทย เช่น ในสมัยพล.อ.เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ไทยมีนโยบายผลักดันชนกลุ่มน้อยออกจากประเทศไทย ในสมัยพล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ ไทยมีนโยบายปราบปรามคอมมิวนิสต์ และมุ่งพัฒนาเศรษฐกิจ ในสมัยพล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ ไทยมุ่งเน้นการพัฒนาประเทศให้เป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ มีนโยบายเปลี่ยนสนามรบเป็นสนามการค้าจึงต้องพึ่งพม่าในด้านของทรัพยากรธรรมชาติและในฐานะที่เป็นตลาดที่สำคัญ
2. ผลประโยชน์แห่งชาติของทั้ง 2 ประเทศ เช่น การที่ประเทศไทยต้องการทรัพยากรธรรมชาติและตลาดเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ เห็นได้จากการขอสัมปทานการทำประมงและการทำไม้ในพม่า ในส่วนของพม่า ผลประโยชน์แห่งชาติที่สำคัญคือในเรื่องที่เกี่ยวกับการพัฒนาประเทศ จึงทำให้ต้องการความช่วยเหลือและความร่วมมือจากประเทศไทยในหลายด้าน เช่น การท่องเที่ยว เศรษฐกิจ วิชาการ

⁵⁶ รัชดา ร. ศานติศุภกร, "สัมพันธ์ไทย-พม่า บนปัญหาดิน น้ำ อากาศ," มติชน (16 พฤษภาคม 2540) :

เทคโนโลยี และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เป็นต้น จากผลประโยชน์ดังกล่าวนี้ทำให้ทั้งสองประเทศจำเป็นต้องมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

3. ความสัมพันธ์ระดับผู้นำซึ่งเป็นทหารด้วยกัน เห็นได้ชัดในสมัยรัฐบาลพล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ ซึ่งเคยดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการทหารบกและผู้บัญชาการทหารสูงสุด มีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดและคุ้นเคยกับนายทหารระดับสูงของพม่า เช่น พล.อ.ชอ หม่อง เป็นต้น ทำให้มีการนำโครงการความร่วมมือต่างๆระหว่างไทยกับพม่ากลับมาเจรจา กันใหม่ในหลายครั้งรวมถึงการสานต่อโครงการเช่น โครงการก่อสร้างสะพานมิตรภาพ ไทย-พม่า ที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก เป็นต้น

จากปัจจัยต่างๆ ดังกล่าวนี้ ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่เอื้ออำนวยต่อการเกิดสภาวะของความสัมพันธที่มีลักษณะเป็นมิตร เต็มไปด้วยความเข้าใจและนำมาซึ่งการเกิดความร่วมมือระหว่างไทยและพม่า ในช่วงเวลาต่างๆดังที่ได้กล่าวมา

แต่อย่างไรก็ตามดังที่ได้กล่าวในตอนต้นแล้วว่าในยุคแห่งความร่วมมือนี้ ไซ่ว่าจะไม่เกิดความตึงเครียดและความขัดแย้งขึ้น เพียงแต่ไม่มาก เช่น ในสมัยของพล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ ช่วงปลายปี พ.ศ.2529 ถึง พ.ศ.2530 ได้เกิดความขัดแย้งขึ้นคือทหารพม่าได้เข้ามาตั้งกองกำลังรุกล้ำเขตแดนไทยในบริเวณดอยกลาง อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่ โดยได้เข้ามาอ้างสิทธิ์ครอบครองพื้นที่ดังกล่าว ทำให้รัฐบาลไทยต้องใช้กำลังเพื่อทำการผลักดันกองกำลังพม่าออกนอกเขตแดนไทย⁵⁷ เป็นต้น

2.1.2 ยุคแห่งความตึงเครียดและขัดแย้ง

ในความสัมพันธ์ระหว่างไทยและพม่านั้น คนส่วนใหญ่มักจะให้ความสนใจกับปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นระหว่างไทยและพม่าซึ่งมีอยู่มากมาย เช่น ปัญหาพรมแดน ปัญหาชนกลุ่มน้อย ปัญหาประมง ปัญหาแรงงานผิดกฎหมาย ปัญหายาเสพติด เป็นต้น หลายครั้งที่ปัญหาต่างๆเหล่านี้ได้นำมาซึ่งความหวาดระแวง ความไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกันนำไปสู่ความตึงเครียดโดยเฉพาะบริเวณแนวชายแดนไทย-พม่า และอาจลุกลามไปถึงการเกิดการสู้รบระหว่างกันได้

⁵⁷ เจษฎา หุ่นเฮง, “ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับพม่าเกี่ยวกับพรมแดนทางบก: ศึกษากรณีการดำเนินนโยบายของไทยเกี่ยวกับกรณีดอยกลาง บ้านเจดีย์สามองค์ และเนิน 491,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541), หน้า 49.

สำหรับช่วงที่จัดว่าอยู่ในยุคของความตึงเครียดและขัดแย้งที่เห็นได้ชัดคือในยุคของรัฐบาล นายชวน หลีกภัย (พ.ศ.2535-2538) กล่าวคือ ในเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ.2536 รัฐบาลไทยอนุญาตให้ผู้ได้รับรางวัลโนเบลสาขาสันติภาพจำนวน 7 คน ซึ่งประกอบไปด้วยบุคคลสำคัญหลายท่าน เช่น องค์ดาไลลามะ ประมุขของรัฐบาลพลัดถิ่นของทิเบต นายออสการ์ อารีอาส อดีตประธานาธิบดี ประเทศคอสตาริกา สาธุคุณเดสมอนด์ตูตู จากอัฟริกาใต้ เป็นต้น เดินทางเข้ามายังประเทศไทย เพื่อเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองเรียกร้องให้รัฐบาลพม่าปล่อยนางองซาน ซู จี ให้เป็นอิสระโดยปราศจากเงื่อนไขใดๆ รวมทั้งเรียกร้องให้รัฐบาลพม่าปล่อยนักโทษการเมืองในพม่าจำนวน 1,500 คนด้วย พร้อมทั้งร่วมประณามรัฐบาลพม่าที่ลิดรอนสิทธิและเสรีภาพ และละเมิดสิทธิมนุษยชนประชาชนพม่า⁵⁸ จากการอนุญาตดังกล่าวของรัฐบาลไทยมีผลทำให้รัฐบาลทหารพม่าสั่งให้มีการตั้งกำลังตลอดแนวชายแดนไทย-พม่า พร้อมงดการค้ากับพ่อค้าไทยทำให้พ่อค้าเหล่านั้นได้รับความเดือดร้อน นอกจากนี้หนังสือพิมพ์ นิว ไลท์ ออฟ เมียนมาร์ ยังได้เขียนบทบรรณาธิการโจมตีการกระทำของรัฐบาลไทยอย่างต่อเนื่องเป็นเวลา 2 เดือน และได้เลื่อนการเจรจาเพื่อแก้ปัญหาต่างๆระหว่างไทยและพม่าในหลายครั้ง รวมถึงการปฏิเสธข้อเสนอในการช่วยสอนวิชาด้านแผนที่ทหารให้แก่เจ้าหน้าที่เขตแดนของพม่า และการยกเลิกการเข้าพบ พล.อ.ตัน ช่วย และ พล.ท.ชิน ยุ้นต์ ของนายสุรินทร์ พิศสุวรรณ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ⁵⁹ รวมทั้งกรณีที่ฝ่ายพม่าจับกุมเรือประมงไทย 8 ลำ พร้อมลูกเรือ 160 คน เมื่อเดือนกรกฎาคม ทั้งที่เรือดังกล่าวได้รับสัมปทานทำประมงในเขตน่านน้ำพม่า และการที่ทหารพมายิงราษฎรไทยทำให้เสียชีวิต 1 คน บาดเจ็บสาหัส 4 คน โดยไม่มีสาเหตุแน่ชัด เมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม พ.ศ.2536 นอกจากนั้นก่อนหน้านี้ พล.ท. ชิด ส่วย รัฐมนตรีป่าไม้พม่าได้ประกาศเมื่อวันที่ 28 มิถุนายน พ.ศ.2536 ถึงนโยบายของพม่าที่จะไม่ต่อสัมปทานให้แก่บริษัททำไม้จากประเทศไทย 47 บริษัทเมื่อสิ้นปี พ.ศ. 2536 และจะไม่ให้สัมปทานกับบริษัทอื่นใดนับจากวันที่ 1 มกราคม พ.ศ.2537⁶⁰ ซึ่งทำให้ธุรกิจของไทยได้รับผลกระทบกระเทือนอย่างหนักเพราะไทยต้องนำเข้าไม้จากพม่าในจำนวนมากเมื่อเทียบกับการนำเข้าไม้จากประเทศเพื่อนบ้านทั้งหมด⁶¹ แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นสิ่งที่พม่าได้กระทำต่อไทยข้างต้นนี้มิได้มีสาเหตุมาจากการที่รัฐบาลไทยอนุญาตให้ผู้ได้รับรางวัลโนเบลสาขาสันติภาพเดินทางเข้าประเทศไทยเท่านั้น แต่เนื่องมาจากความไม่พอใจในความสัมพันธ์ระหว่าง

⁵⁸ “เริ่มแล้วโนเบลทัวร์,” สยามโพสต์ (15 กุมภาพันธ์ 2536) : 6.

⁵⁹ พรรณวี ดันศุภผล , “ความสัมพันธ์ไทย-พม่า กับรอยลึกที่เกือบจะร้าง,” สยามโพสต์ (23 กันยายน 2536) : 6.

⁶⁰ “มันคือคำตอบจากพม่า,” สยามโพสต์ (3 สิงหาคม 2536): 4.

⁶¹ “พม่ายกเลิกสัมปทานทำไม้: ผลกระทบที่ไทยต้องเผชิญ,” สรุปข่าวธุรกิจ 24,14 (16,31 ตุลาคม 2536): 1-7.

ไทยกับชนกลุ่มน้อยพม่าบางกลุ่มที่ต่อต้านรัฐบาลพม่า นโยบายไทยที่มีต่อนักศึกษาพม่าที่ลี้ภัยในประเทศไทย และการประกอบกิจการอย่างไม่ถูกต้องของบริษัทเอกชนไทยในพม่าที่ถูกกล่าวหาว่าลักลอบตัดไม้เกินจำนวนที่ได้รับอนุญาตหรือตัดไม้ผิดขนาดหรือลักลอบค้าอาวุธ เป็นต้น⁶²

นอกจากปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้นแล้ว ในปลายรัฐบาลนายชวน หลีกภัย คือต้นปี พ.ศ.2538 ได้เกิดความตึงเครียดระหว่างไทยและพม่าขึ้นอีกครั้ง สืบเนื่องจากเหตุการณ์การบุกรุกของทหารพม่าที่บุกรุกค่ายผู้อพยพในเขตแดนไทย อีกทั้งการที่รัฐบาลทหารพม่าได้ทำการโจมตีค่ายมาเนอพลอของกองกำลังกะเหรี่ยงอิสระ (Karen National Union-KNU) ของนายพลโบเมียะที่อยู่ตรงข้ามอำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก ในเดือนมกราคม พ.ศ.2538⁶³ ผลจากการบุกรุกและโจมตีดังกล่าวทำให้ผู้อพยพที่อาศัยอยู่ในไทยได้รับความเดือดร้อนทั้งชีวิตและทรัพย์สินโดยไม่ได้ตั้งตัวและมีการทะเลาะกันของผู้ลี้ภัยชาวกะเหรี่ยงประมาณกว่า 1,000 คน เข้ามายังประเทศไทย ทำให้รัฐบาลไทยต้องแบกรับภาระการดูแลผู้อพยพเป็นจำนวนมาก⁶⁴ รัฐบาลพม่ากล่าวหาว่ารัฐบาลไทยให้ความช่วยเหลือพวกกะเหรี่ยง ตามมาด้วยการที่รัฐบาลพม่าสั่งปิดด่านการค้าที่บริเวณชายแดนไทย-พม่าดังนี้คือ⁶⁵

1. การปิดด่านเมียวดี ซึ่งอยู่ตรงข้ามกับอำเภอแม่สอด จังหวัดตากของไทย เมื่อวันที่ 4 มีนาคม พ.ศ. 2538
2. การปิดด่านอำเภอท่าลี่เหล็ก ซึ่งอยู่ตรงข้ามกับอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ของไทย เมื่อวันที่ 20 มีนาคม พ.ศ. 2538
3. การปิดด่านเกาะสอง ซึ่งอยู่ตรงข้ามกับจังหวัดระนองของไทย เมื่อวันที่ 11 สิงหาคม พ.ศ.2538

และนอกจากนี้รัฐบาลพม่ายังสั่งให้มีการระงับการสร้างสะพานมิตรภาพไทย-พม่า ข้ามแม่น้ำเมย ที่จังหวัดตาก ซึ่งได้ก่อสร้างเสร็จไปกว่า 80% แล้ว ในวันที่ 7 มิถุนายน พ.ศ. 2538

⁶² “พม่ายกเลิกสัมปทานทำไม้ : ผลกระทบที่ไทยต้องเผชิญ,” สรุปข่าวธุรกิจ 24,14 (16-31 ตุลาคม 2536) : 1-7.

⁶³ “บทเรียนจากเหตุแห่งผู้นำกะเหรี่ยงที่ค่ายมาเนอพลอ ถึงเวลาที่ไทยจะต้องทบทวนเลิกอุ้มพม่าเสียที,” มติชนสุดสัปดาห์ (3 กุมภาพันธ์ 2538) : 94.

⁶⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน.

⁶⁵ พรพิมล ตริโชติ, “ความสัมพันธ์ไทย-พม่าในรอบ 50 ปี,” เอกสารประกอบการสัมมนา วันที่ 2 พฤศจิกายน 2538 สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , หน้า 35.

สาเหตุของการที่มีการปิดด่านเมืงวดีและด่านที่อำเภอท่าซี้เหล็กนั้นคือ ปัญหาการสู้รบระหว่าง รัฐบาลทหารพม่าและกองกำลังชนกลุ่มน้อย ซึ่งปัญหานี้เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างไทย-พม่ามา เป็นเวลาช้านานแล้วและยังไม่ได้รับการแก้ไขอย่างชัดเจนและเด็ดขาดทั้งจากฝ่ายรัฐบาลไทยและ รัฐบาลพม่า ส่วนสาเหตุของการปิดด่านเกาะสองที่จังหวัดระนองรวมถึงการระงับการสร้างสะพาน มิตรภาพนั้นมีสาเหตุมาจากการที่รัฐบาลพม่าไม่พอใจรัฐบาลไทยที่ไม่สามารถควบคุมภาคเอกชน ให้ทำตามกฎที่พึงกระทำต่อเพื่อนบ้านได้เพราะความเห็นแก่ตัวของเอกชนไทย ดังนั้นรัฐบาลพม่า จึงต้องระงับการบางอย่างเพื่อเป็นการเตือนรัฐบาลไทยให้มีการควบคุมพฤติกรรมและความ ประพฤติของนักธุรกิจและเอกชนไทยให้อยู่ในกรอบที่ได้ตกลงกันไว้⁶⁶

นอกจากปัญหาการปิดด่านและการระงับการสร้างสะพานดังกล่าวแล้ว ในช่วงต้นปี พ.ศ. 2538 ยังเกิดความตึงเครียดอื่น ๆ เมื่อได้เกิดเหตุการณ์ที่รถยนต์ของราษฎรไทยถูกยิงบริเวณถนน ลำคอง บ้านแม่สามแลบ อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ทำให้ราษฎรไทยเสียชีวิต และในวันที่ 15 มีนาคม พ.ศ. 2538 กองกำลังไม่ทราบฝ่ายบุกข้ามแม่น้ำสาละวินเข้ามายังเขตไทยที่บ้านทิมูท่า ตำบลแม่สามแลบ อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน และได้ระดมยิงชุดปฏิบัติการกองร้อยทหาร พราบที่ 3202 มีผู้เสียชีวิตคือ อส.ทหารปราบ แสง ไชยะ⁶⁷ ตามมาด้วยการประกาศปิดพรมแดน ไทย-พม่า ตลอดแนวของรัฐบาลพม่า ในวันที่ 26 มีนาคม พ.ศ.2538 การต่อสู้เข้าใจผิดค้ายผู้ อพยพหลายต่อหลายครั้งในช่วงต้นปี พ.ศ. 2538 พล.ท.ชิน ยูนต์ เลขาธิการคณะกรรมการฟื้นฟู กฎหมายและระเบียบแห่งรัฐ (State Law and Order for Restoration Council: SLORC) ได้ให้ สัมภาษณ์สื่อมวลชนพม่าว่า “ปัญหาชายแดนไทย-พม่าเป็นผลจากอุบายทางการเมืองของ นักการเมืองไทย”⁶⁸ ซึ่งจากคำกล่าวนี้แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างไทย-พม่าที่ไม่ค่อยจะ ราบรื่นนัก

ในสมัยรัฐบาลนายอานันท์ ปันยารชุน(พ.ศ.2534-2534) ซึ่งความสัมพันธ์ระหว่างไทยและ พม่ามีลักษณะของความตึงเครียดขึ้นเนื่องจากกองกำลังของทหารพม่าลุกกล้าพรมแดนบริเวณเนิน 491 เขตอำเภอท่าสะะ จังหวัดชุมพร เมื่อวันที่ 18 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2535 นอกจากนี้ในรัฐบาลของ พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ ซึ่งถือได้ว่าเป็นช่วงที่มีความสัมพันธ์อันดีต่อกันก็มีความตึงเครียดเกิดขึ้น เช่นกัน คือในวันที่ 17 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2540 กองทัพพม่าได้ยกกองกำลังเข้ามาประชิดชายแดน

⁶⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 36.

⁶⁷ รัชดา ร.ศานติศุภกร. "อย่าเป็นบรรณาการจี้มก้องเมื่อนายกฯไทยไปพม่า," มติชน (14 มีนาคม 2539) :21.

⁶⁸ เรื่องเดียวกัน.

ไทยตั้งแต่บ้านเบ็งเค็ง อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก จนถึงด่านเจดีย์สามองค์ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี อีกทั้งรัฐบาลทหารพม่ายังได้ทำการกวาดล้างชาวกะเหรี่ยง ณ บ้านทิพำป่อง ซึ่งอยู่ตรงข้ามกับบ้านทิไรป่า จังหวัดกาญจนบุรี ทำให้คนเหล่านั้นต้องหนีข้ามฝั่งเข้ามาอยู่ในเขตไทยเป็นจำนวน 2,000 คน ความตึงเครียดเกิดขึ้นอีกครั้งเมื่อทหารพม่าข้ามฝั่งมาบุกยึดโรงเรียนมิตรมวลชนซึ่งสมเด็จพระเทพฯ เคยเสด็จเปิดโรงเรียนเป็นฐานบัญชาการรบและยึดหน่วยพิทักษ์ป่าทิไรป่าและเตรียมจะเผาเมื่อวันที่ 31 มีนาคม แต่ทางเจ้าหน้าที่ขอรับไว้ ทหารพม่าจึงระงับไว้ แต่ได้นำธงมาปักประกาศเป็นเจ้าของแผ่นดินบริเวณดังกล่าว⁶⁹ การล่องล้าอธิปไตยของไทยโดยกองกำลังของพม่าและกองกำลังไม่ทราบสัญชาติทำให้ประชาชนชาวไทยที่อาศัยอยู่ตามแนวชายแดนไทย-พม่าต้องสูญเสียชีวิต ทรัพย์สิน โดยไม่สามารถประเมินความเสียหายได้และต้องดำเนินชีวิตด้วยความหวาดระแวงและไม่มีความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

โดยสรุป จะเห็นได้ว่าความสัมพันธ์ในยุคแห่งความตึงเครียดและขัดแย้งนั้น มีลักษณะเด่นคือ

1. มีการตั้งกองกำลังตามแนวชายแดนไทย-พม่า
2. มีการระงับการค้าตลอดจนการปิดด่านการค้า ตามแนวชายแดนไทย-พม่า
3. การปฏิเสธความช่วยเหลือต่าง ๆ จากประเทศไทย ของรัฐบาลทหารพม่า

ลักษณะความสัมพันธ์ดังกล่าวนี้ อาจกล่าวได้ว่ามีปัจจัยต่าง ๆ ที่เอื้ออำนวยต่อการเกิดสภาวะความตึงเครียดและความขัดแย้ง ดังนี้

1. การรุกล้ำ และละเมิดอธิปไตยของกองกำลังทหารพม่า ซึ่งผลที่ตามมาคือการสูญเสียชีวิตและทรัพย์สิน ของประชาชนที่อาศัยอยู่ตามแนวชายแดนไทย-พม่า
2. การประกอบกรอย่างไม่ถูกต้องของบริษัทเอกชนไทยในพม่า และการเอาัดเอาเปรียบในการดำเนินธุรกิจพม่า เช่น การที่ถูกลักลอบตัดไม้เกินจำนวนที่ได้รับอนุญาต หรือตัดไม้ผิดขนาด หรือลักลอบค้าอาวุธ เป็นต้น⁷⁰

⁶⁹ รัชดา ร.ศานติศุภกร, "สัมพันธ์ไทย-พม่า บนปัญหาดิน น้ำ อากาศ," มติชน (16 พฤษภาคม 2540) :

12.

⁷⁰ "พม่ายกเลิกสัมปทานทำไม้ : ผลกระทบที่ไทยต้องเผชิญ," สรุปข่าวธุรกิจ 24,14 (16-31 ตุลาคม 2536) : 1-7.

3. ความหวาดระแวงไทยในเรื่องการให้ความช่วยเหลือชนกลุ่มน้อย และการส่งเสริมให้เกิดการเรียกร้องประชาธิปไตยในพม่า จากความหวาดระแวงนี้ทำให้เกิดการสั่งการจากรัฐบาลทหารพม่าให้มีการตรึงกำลังตามแนวชายแดนไทย-พม่า และทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศเกิดความตึงเครียดขึ้น

จากสาเหตุต่าง ๆ ดังที่กล่าวมานี้ล้วนเป็นสิ่งที่เอื้ออำนวยต่อการเกิดความสัมพันธ์ที่จัดได้ว่ามีความตึงเครียดและอาจนำมาซึ่งความขัดแย้งและการสู้รบกันในที่สุด

2.1.3 ยุคแห่งความห่างเหินและเย็นชา

ความห่างเหินและเย็นชาในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยและพม่ามีขึ้นไม่บ่อยครั้งนักและจะเกิดขึ้นเมื่อได้รับอิทธิพลจากนโยบายภายในของทั้งสองประเทศ รวมถึงปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในประเทศด้วย ความสัมพันธ์ที่ห่างเหินและเย็นชานี้จะเป็นลักษณะของการที่ต่างคนต่างอยู่กับปัญหาที่แต่ละฝ่ายต้องเผชิญ รวมทั้งหมายถึงการที่ปราศจากการติดต่อสัมพันธ์กันไม่ว่าจะในลักษณะใด ๆ ก็ตาม

ยุคที่ถือว่าเป็นยุคแห่งความห่างเหินและเย็นชาในความสัมพันธ์ไทย-พม่า ได้แก่สมัยที่พม่าซึ่งอยู่ภายใต้การปกครองของนายพลเนวินได้มีนโยบายปิดประเทศในปี พ.ศ.2505 และมุ่งพัฒนาประเทศไปสู่แนวทางสังคมนิยม (burmese way to socialism)⁷¹ ทำให้พม่าขาดการติดต่อกับโลกภายนอกรวมทั้งประเทศไทยเป็นเวลาถึง 10 ปี ในช่วงที่พม่ามีนโยบายปิดประเทศ ประเทศไทยก็มีความสัมพันธ์อันดีกับประเทศตะวันตกและสหรัฐอเมริกา ทำให้พม่าเกิดความหวาดระแวงว่าประเทศไทยจะเป็นตัวเชื่อมในการให้ตะวันตกเข้าแทรกแซงกิจการภายในของพม่า สำหรับไทยก็เกิดความหวาดระแวงพม่าเช่นเดียวกันจากการที่รัฐบาลพม่าพัฒนาประเทศไปสู่สังคมนิยมเพราะรัฐบาลไทยหวาดกลัวภัยจากคอมมิวนิสต์และสังคมนิยม และเกรงว่าลัทธิสังคมนิยมจะแพร่ระบาดเข้าสู่ประเทศไทยจากปัจจัยต่าง ๆ ดังกล่าว ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างไทยและพม่ามีลักษณะห่างเหินและเย็นชา

⁷¹ Yozo Yokata, United Nations, Commission on Human Rights 52nd Session, Report on the situation of human rights in Myanmar, 5 February 1996.

และถึงแม้รัฐบาลพม่าจะมึนโยบายเปิดประเทศในปี พ.ศ. 2515 ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับพม่ายังคงไม่พัฒนา ทั้งนี้เป็นเพราะในช่วงปี พ.ศ.2515-2520 ประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงผู้นำประเทศหลายครั้ง ได้แก่ นายสัญญาธรรมศักดิ์(ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีปี พ.ศ.2517) ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช(พ.ศ.2518) ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช (พ.ศ.2519) และในวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ.2519) ได้เกิดการรัฐประหารขึ้นในประเทศไทย ส่งผลให้มีกลุ่มทหารขึ้นมากบงการประเทศทำให้มีการใช้นโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์อย่างแข็งกร้าวโดยใช้ชนกลุ่มน้อยสัญชาติกระเหรี่ยงและอดีตทหารจีนคณะชาติที่อยู่ตามแนวชายแดนไทย-พม่าเป็นกันชนไม่ให้พรรคคอมมิวนิสต์ในพม่าติดต่อหรือให้ความร่วมมือกับพรรคคอมมิวนิสต์ในไทย การดำเนินนโยบายดังกล่าวนี้ทำให้รัฐบาลพม่าไม่พอใจรัฐบาลไทยเนื่องจากไทยให้การสนับสนุนชนกลุ่มน้อยถึงแม้จะไม่ได้มีเป้าหมายเพื่อเป็นศัตรูกับรัฐบาลพม่าก็ตาม จากสาเหตุดังกล่าวจึงทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างไทยและพม่าเป็นไปด้วยความเหินห่างและเย็นชา

โดยสรุป ความสัมพันธ์ระหว่างไทยและพม่า ในยุคที่จัดว่าเป็นยุคแห่งความเหินห่างและเย็นชา อาจกล่าวได้ว่ามีปัจจัยที่เอื้ออำนวยต่อการเกิดสภาวะดังกล่าว คือ

1. ความหวาดระแวงซึ่งกันและกัน เช่น ในช่วงที่พม่ามีนโยบายปิดประเทศ ในปี พ.ศ. 2505 กล่าวคือ พม่าเกิดความหวาดระแวงว่าไทยจะเป็นตัวเชื่อมให้ตะวันตกเข้าแทรกแซงกิจการภายในของพม่า เพราะไทยในขณะนั้นมีความสัมพันธ์อันดีกับกลุ่มประเทศตะวันตกและสหรัฐอเมริกา สำหรับประเทศไทยนั้นก็หวาดระแวงพม่าในเรื่องคอมมิวนิสต์และสังคมนิยมซึ่งอาจแพร่ระบาดเข้าสู่ประเทศไทยได้ เพราะพม่าในขณะนั้นมีนโยบายพัฒนาประเทศไปสู่สังคมนิยมจากการมีนโยบายดังกล่าวจึงทำให้นำไปสู่มีความสัมพันธ์ที่ห่างเหินและเย็นชาระหว่างไทยและพม่า
2. การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองภายในอย่างต่อเนื่องของไทย ตั้งแต่ช่วงปี พ.ศ.2515-พ.ศ.2520 และตามมาด้วยการมีนโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์อย่างแข็งกร้าวโดยใช้ชนกลุ่มน้อยที่อาศัยอยู่ตามแนวชายแดนไทย-พม่าเป็นกันชนเพื่อไม่ให้พรรคคอมมิวนิสต์ในพม่าติดต่อกับพรรคคอมมิวนิสต์ในไทยได้ และทำให้รัฐบาลพม่าไม่พอใจ ส่งผลให้ความสัมพันธ์ไทย-พม่า ในช่วงเวลาดังกล่าวมีลักษณะของความห่างเหินเย็นชา

จะเห็นได้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยและพม่าโดยภาพรวม สามารถแบ่งได้เป็น 3 ยุคด้วยกันคือ ยุคแห่งมิตรภาพและความร่วมมือ ยุคแห่งความตึงเครียดและขัดแย้ง และยุคแห่งความห่างเหินและเย็นชา การแบ่งดังกล่าวนี้อาศัยลักษณะของความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นตลอดระยะเวลาที่

ผ่านมานับตั้งแต่ช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 จนถึง พ.ศ.2540 ซึ่งเป็นปีที่พม่าได้เข้าเป็นสมาชิกอาเซียนอย่างเป็นทางการ ในยุคแห่งมิตรภาพและความร่วมมือนั้น ปัจจัยสำคัญที่เอื้อต่อการเกิดสภาวะของมิตรภาพและความร่วมมือระหว่างสองประเทศได้แก่ นโยบายภายในของแต่ละประเทศ เช่น การที่ประเทศไทยมีนโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์ ไม่สนับสนุนชนกลุ่มน้อย หรือการมุ่งเน้นพัฒนาเศรษฐกิจ ในขณะที่พม่ามีนโยบายที่เน้นการพัฒนาประเทศซึ่งมีความต้องการความช่วยเหลือจากไทย เป็นต้น และนอกจากนี้อีกปัจจัยหนึ่งคือความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำของไทยและพม่าที่มีความสนิทสนมใกล้ชิดกันเป็นการส่วนตัว สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ทำให้การดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างกันเป็นไปในลักษณะของการพึ่งพาอาศัยกัน มีความเป็นมิตรอันนำมาซึ่งความร่วมมือได้ในยุคแห่งความตึงเครียดและความขัดแย้ง ปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่เรียกได้ว่ามีความเปราะบางมากระหว่างสองประเทศ ในกรณีของพม่า ได้แก่ การมีนโยบายปราบปราม ชนกลุ่มน้อยเพื่อสู้รบกับรัฐบาลพม่า และการเอาเปรียบของนักธุรกิจและเอกชนไทยที่ทำธุรกิจกับพม่า

สำหรับในยุคแห่งความห่างเหินและเย็นชามีปัจจัยสำคัญที่เอื้อต่อการเกิดสภาวะดังกล่าวคือนโยบายของทั้งสองประเทศ โดยพม่ามีนโยบายปิดประเทศ ในขณะที่ไทยหันไปมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับสหรัฐอเมริกาและประเทศตะวันตก ทำให้เกิดความหวาดระแวงขึ้น นอกจากนี้นโยบายของพม่าที่จะพัฒนาไปสู่สังคมนิยม การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่เกิดขึ้นในไทย ต่างก็เป็นสาเหตุที่ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างไทยและพม่ามีความห่างเหินและเย็นชาในช่วงเวลาหนึ่ง ๆ

จากภาพรวมความสัมพันธ์ระหว่างไทยและพม่าตลอดช่วงเวลาว่า 50 ปี ที่ผ่านมา จะเห็นได้ว่ามีทั้งภาพที่เป็นบวกและภาพที่เป็นลบ กล่าวคือมีทั้งความร่วมมือ และความขัดแย้งเกิดขึ้น และในบางช่วงความสัมพันธ์เป็นไปแบบห่างเหินและเย็นชา แต่สิ่งหนึ่งที่ควรให้ความสำคัญในการศึกษาในความสัมพันธ์ระหว่างไทยและพม่า นั่นคือการศึกษาเกี่ยวกับปัญหาในความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศทั้งนี้ก็เพื่อเป็นการสร้างเสริมความเข้าใจในปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นว่ามีปัจจัยหรือสาเหตุจากสิ่งใดเป็นสำคัญ อันจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาเหล่านั้นได้อย่างถูกต้องและถูกวิธี เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน

2.2 ปัญหาในความสัมพันธ์ระหว่างไทยและพม่า

ความสัมพันธ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นตลอดระยะเวลาประมาณ 56 ปี นับแต่อังกฤษได้มอบ เอกราชแก่พม่า นั้น ความสัมพันธ์มิได้ราบรื่นโดยตลอด จากการศึกษพบว่าสาเหตุส่วนใหญ่ของการที่

ความสัมพันธ์ของสองประเทศไม่ราบรื่นนั้น เป็นเพราะประเด็นปัญหาระหว่างไทยและพม่าที่มีอยู่หลายประการด้วยกัน เช่น ปัญหาความหวาดระแวงของผู้นำของทั้ง 2 ประเทศ ปัญหาพรมแดน ปัญหาชนกลุ่มน้อย ปัญหายาเสพติด ปัญหาแรงงานอพยพที่ผิดกฎหมาย ปัญหาประมง เป็นต้น และจนถึงในปัจจุบันปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ก็ยังไม่ได้รับการแก้ไขโดยสมบูรณ์จากทั้งสองฝ่ายจึงทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยและพม่าไม่สามารถจะเป็นความสัมพันธ์ที่ราบรื่นและปราศจากปัญหาได้ สำหรับในความสัมพันธ์ระหว่างไทยและพม่า ในที่นี้สามารถแบ่งได้เป็น 2 ปัญหาใหญ่ ๆ คือ ปัญหาหลัก และปัญหาต่อเนื่อง⁷² ดังนี้

2.2.1 ปัญหาหลัก

ปัญหาหลักในที่นี้หมายถึงปัญหาที่เป็นรากฐานหรือเป็นสาเหตุที่อาจก่อให้เกิดหรือนำไปสู่การเกิดปัญหาอื่น ๆ ตามมาได้ ในความสัมพันธ์ระหว่างไทยและพม่านั้นปรากฏปัญหาหลักอยู่ 3 ปัญหาด้วยกัน คือ ปัญหาความหวาดระแวงของผู้นำของ 2 ประเทศ ปัญหาพรมแดน ปัญหาชนกลุ่มน้อย และโดยส่วนใหญ่เมื่อพูดถึงปัญหาหรือความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างไทยและพม่าจะพบว่าในหลายครั้งเป็นประเด็นที่เกี่ยวกับปัญหาความหวาดระแวงของผู้นำ ปัญหาพรมแดนและปัญหาชนกลุ่มน้อย ซึ่งทั้ง 3 ประเด็นนี้โดยตัวของมันเองก็เป็นปัญหาและสามารถจะนำมาซึ่งปัญหาอื่นตามมาได้อีกด้วย เช่น ในกรณีของปัญหาพรมแดนระหว่างไทยและพม่านั้น ปัญหาที่เกิดขึ้นคือเรื่องของการปักปันเขตแดน ซึ่งสาเหตุมาจากเส้นเขตแดนที่ไม่มีความชัดเจน ตัวอย่างของปัญหาได้แก่ในกรณีดอยกลาง กรณีบริเวณบ้านเจดีย์สามองค์ กรณีเนิน 491 กรณีบริเวณปากแม่น้ำปากจั่น(กระบุรี) เป็นต้น ซึ่งจากความไม่ชัดเจนของเส้นเขตแดนนี้ได้นำไปสู่การเกิดปัญหาทางการประมงขึ้นซึ่งจะได้กล่าวต่อไป

ก. ปัญหาความหวาดระแวงระหว่างผู้นำไทยและพม่า

จากที่กล่าวมาในตอนต้นจะพบว่า ในความสัมพันธ์ระหว่างไทย-พม่า ในบางช่วงนั้น ปัญหาหนึ่งที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินความสัมพันธ์อันดีระหว่างกัน คือ การที่ผู้นำของทั้งสองประเทศมีความหวาดระแวงซึ่งกันและกัน โดยมีปัจจัยผลักดันหลายประการด้วยกัน แตกต่างกันไปตามแต่ละช่วงเวลา เช่น ความหวาดระแวงอันเกิดจากการกลัวการแพร่ขยายของลัทธิคอมมิวนิสต์ และสังคมนิยมจากพม่าสู่ประเทศไทย ความหวาดระแวงของผู้นำพม่าในเรื่องที่ไทยให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนชนกลุ่มน้อยในการสู้รบกับรัฐบาลทหารพม่า และความหวาดระแวงของรัฐบาลพม่าใน

⁷² สัมภาษณ์ ชัยโชค จุลศิริวงศ์, หัวหน้าภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 26 ธันวาคม 2544.

เรื่องที่ไทยให้การสนับสนุนกลุ่มผู้เรียกร้องประชาธิปไตยในพม่า เป็นต้น

ปัญหาความหวาดระแวงของผู้นำของทั้งสองประเทศ เกิดขึ้นในหลายช่วงเวลาที่ได้เห็นได้ชัด คือ ในช่วงปี พ.ศ.2505 ซึ่งพม่ามีนโยบายปิดประเทศ อีกทั้งยังมีนโยบายมุ่งพัฒนาประเทศสู่แนวทางสังคมนิยม ทำให้รัฐบาลไทยหวาดระแวงว่า พม่าจะนำการแพร่ขยายของลัทธิคอมมิวนิสต์เข้ามาสู่ประเทศไทย ในขณะที่เดียวกันประเทศไทยซึ่งมีความสัมพันธ์อันดีกับประเทศในกลุ่มตะวันตกและสหรัฐอเมริกา นั้นได้ทำให้พม่าหวาดระแวงว่าไทยจะเป็นช่องทางในการให้ตะวันตกเข้าแทรกแซงกิจการภายในของพม่า ซึ่งกำลังปิดประเทศอยู่ นอกจากนี้ในช่วงปี พ.ศ.2515 – พ.ศ. 2520 ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองขึ้นในประเทศไทยอย่างต่อเนื่อง มีการเปลี่ยนแปลงผู้นำประเทศไทยหลายครั้ง อีกทั้งยังมีกลุ่มนายทหารขึ้นมากบงการประเทศและมีการนำเอานโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์อย่างแข็งกร้าวมาใช้ โดยใช้ชนกลุ่มน้อยสัญชาติกะเหรี่ยงและอดีตทหารจีนคณะชาติตามแนวชายแดนไทย-พม่าเป็นกันชนไม่ให้มีการติดต่อบริเวณพรมแดนคอมมิวนิสต์ในไทยและพม่า การดำเนินการดังกล่าวนี้ทำให้สร้างความหวาดระแวงให้กับรัฐบาลพม่า เรื่องการที่รัฐบาลไทยให้ความช่วยเหลือชนกลุ่มน้อยต่อสู้กับรัฐบาลพม่า นอกจากนี้ในหลายรัฐบาลที่ผ่านมาจะพบว่า มีหลายครั้งที่ไทยถูกกล่าวหาจากรัฐบาลพม่าว่าให้ความช่วยเหลือชนกลุ่มน้อยในการต่อสู้กับรัฐบาลพม่า ซึ่งโดยความเป็นจริงแล้ว ไทยให้ความช่วยเหลือในด้านมนุษยธรรมเท่านั้น คือ ให้ที่พักพิงชั่วคราวและให้การรับรองความปลอดภัยเมื่ออยู่ในเขตแดนไทยเท่านั้น จากปัญหาความหวาดระแวงของสองประเทศนี้ทำให้เป็นอุปสรรคสำคัญในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างไทยและพม่า ในหลาย ๆ ช่วงเวลาเป็นอย่างมาก ทั้งนี้เพราะในหลายครั้งความหวาดระแวงดังกล่าวได้นำมาซึ่งเหตุการณ์สำคัญที่ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศตึงเครียดได้ เช่น การตรึงกำลังบริเวณแนวชายแดนไทย-พม่า เห็นได้ชัดในกรณีของการอนุญาตให้ผู้รับรางวัลโนเบลสาขาสันติภาพทั้ง 7 คน เดินทางผ่านเข้ามายังประเทศไทย ซึ่งคณะบุคคลเหล่านี้ได้เดินทางไปยังบริเวณชายแดนไทย-พม่า และได้แสดงท่าทีที่เป็นการสนับสนุนและส่งเสริมประชาธิปไตยในพม่า ทำให้รัฐบาลพม่าเกิดความหวาดระแวงรัฐบาลไทยในการให้การสนับสนุนและส่งเสริมประชาธิปไตยภายในพม่า ซึ่งนำมาซึ่งการตั้งเครื่องกำบังบริเวณชายแดนไทย-พม่าของรัฐบาลทหารพม่าทันที

ปัญหาความหวาดระแวงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในความสัมพันธ์ไทย-พม่านั้น ถือได้ว่ามีความสำคัญมากในฐานะที่เป็นอุปสรรคสำคัญในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างไทยและพม่า อีกทั้งยังนำมาซึ่งปัญหาต่าง ๆ หลายปัญหา เช่น การเกิดความตึงเครียดตามแนวชายแดนซึ่งอาจรุนแรงถึงขั้นเกิดการสู้รบทำให้ประชาชนที่อาศัยอยู่ตามแนวชายแดนได้รับผลกระทบต่อชีวิตและทรัพย์สิน รวมถึงการระงับการเจรจาต่าง ๆ ระหว่างสองประเทศ และการปิดด่านการค้าตามแนวชายแดนซึ่งส่งผลกระทบต่อการค้าตามแนวชายแดนของสองประเทศ

ข. ปัญหาพรมแดน

ดังที่ได้กล่าวในตอนต้นแล้วว่าแนวพรมแดนระหว่างไทย-พม่า มีความยาวประมาณ 2,401 กิโลเมตร และจากลักษณะทางภูมิศาสตร์นี้เองที่ทำให้ปัญหาพรมแดนระหว่างไทยและพม่ามีความแตกต่างจากปัญหาพรมแดนระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้านอื่น ๆ การที่พรมแดนติดต่อกันเป็นทางยาวทำให้เรื่องพรมแดนเป็นประเด็นที่อ่อนไหวในความสัมพันธ์ ทั้งในเรื่องของการอ้างกรรมสิทธิ์ในดินแดน การรุกล้ำอธิปไตยของแต่ละประเทศทั้งโดยเจตนาและไม่เจตนา การลักลอบกระทำการต่างๆที่เป็นการผิดกฎหมาย สิ่งต่างๆเหล่านี้ล้วนส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างไทยและพม่าได้ทั้งสิ้น

จุดเริ่มต้นของเส้นเขตแดนไทย-พม่า เริ่มจากจุดร่วมของพรมแดนของสามประเทศคือ ไทย พม่า และลาว ซึ่งเริ่มที่จุดบรรจบกันของแม่น้ำรวกและแม่น้ำโขงทางทิศตะวันตกออกของบ้านสบรวก อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย มายังจังหวัดเชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน ตาก กาญจนบุรี ราชบุรี เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์และระนองรวม 9 จังหวัด⁷³ โดยแนวพรมแดนจะทอดไปตามร่องน้ำลึกของแม่น้ำรวกจนบรรจบกับแม่น้ำสาย จนถึงเขาตอยคคา แม่น้ำสุรินทร์ จนถึงตอยผาจองซึ่งถือเป็นจุดเริ่มต้นของหลักเขตที่ 1 จากนั้นแนวพรมแดนจะทอดไปตามร่องน้ำลึกของแม่น้ำของแม่น้ำสาละวินไปทางใต้จนถึงบริเวณที่แม่น้ำสาละวินและแม่น้ำเมยบรรจบกัน และลัดเลาะไปตามร่องน้ำลึกของแม่น้ำเมยเป็นระยะทางประมาณ 203 กิโลเมตร จนถึงต้นแม่น้ำเมยหรือที่เรียกกันว่าสันปันน้ำปะวอคะยอยู่ในจังหวัดตาก จากสันปันน้ำปะวอคะยนี้ลัดเลาะไปตามสันปันน้ำจนถึงยอดเขามูกะดก ผ่านหุบเขา แม่น้ำต่าง ๆ อ้อมพระเจดีย์สามองค์ไว้ในเขตประเทศไทย และลัดเลาะไปตามสันปันน้ำจนถึงต้นน้ำของแม่น้ำปากจั่น จากนั้นลัดเลาะไปตามร่องน้ำลึกของแม่น้ำปากจั่นซึ่งไทยเรียกว่า “แม่น้ำกระบุรี” ไปจนถึงทะเลอันดามัน⁷⁴

การแบ่งเขตแดนระหว่างไทย-พม่า เป็นผลจากการทำหนังสือสำคัญร่วมกันระหว่างไทยกับอังกฤษ 3 ฉบับ คือ ฉบับแรกทำในปี พ.ศ.2411 ฉบับที่ 2 ทำในปี พ.ศ.2474 และฉบับที่ 3 ทำในปี พ.ศ.2475 โดยฉบับแรกเป็นการทำอนุสัญญาระหว่างกษัตริย์สยามกับข้าหลวงใหญ่แห่งอินเดียว่าด้วยเรื่องกำหนดเขตแดนบนผืนแผ่นดินใหญ่ระหว่างราชอาณาจักรสยามและมณฑลของ

⁷³ อรอนงค์ ทองอร่าม, การเมืองเอเชีย 2 (เอเชียอาคเนย์) เล่ม 1 (กรุงเทพมหานคร : กิ่งจันทร์การพิมพ์ ,2526), หน้า 99. ดูแผนที่ ที่ 1 ในภาคผนวก

⁷⁴ สมบูรณ์ เสี่ยมบุตร, “ปัญหาเขตแดนไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน,” จิตวิทยาความมั่นคง (กรุงเทพฯ : สถาบันจิตวิทยาความมั่นคง,2526), หน้า 286-287.

อังกฤษคือเทนเนสเซอร์ิม(ตะนาวศรี) วันที่ 8 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2411 และมีการแลกเปลี่ยน สัตยาบันในปีเดียวกันข้อความสำคัญกล่าวไว้ว่า แม่น้ำปากจั่นฝั่งตะวันตกเป็นของอังกฤษ ตลอดจนปลายแหลมวิคตอเรียส่วนฝั่งตะวันออกตลอดไปเป็นของไทย⁷⁵ และยังมีแผนที่ฉบับ แลกเปลี่ยนกันชื่อ Tenasserim and the adjacent of the Kingdom of Siam มาตราส่วน 1 นิ้ว ต่อ 8 ไมล์ แสดงแนวพรมแดนต่อจากปากแม่น้ำปากจั่นออกไปในทะเล แบ่งเกาะวิคตอเรียเข้าไป ในเขตพม่าและเกาะเล็ก ๆ ไม่มีชื่อในบริเวณนั้น 4 เกาะเข้าไปในเขตไทย⁷⁶ ส่วนหนังสือสำคัญฉบับ ที่ 2 และฉบับที่ 3 นั้นได้กำหนดเส้นเขตแดนทางตอนเหนือช่วงแม่น้ำสาย โดยกำหนดให้ร่องน้ำลึก ของแม่น้ำสายเป็นพรมแดนไทย-พม่า โดยได้ทำความเข้าใจร่วมกันว่า หากมีการเปลี่ยนทางเดิน ของแม่น้ำสายในอนาคตรัฐบาลของทั้งสองพร้อมที่จะยอมรับร่องน้ำลึกของแม่น้ำสายเป็นเส้นเขต แแดนเสมอ โดยไม่คำนึงถึงการสูญเสียอาณาเขตใด ๆ อันเกิดจากการนั้นและใช้แผนที่ Burmese-Siam Demarcation Survey มาตราส่วน 1 นิ้ว ต่อ 4 ไมล์ เป็นหลักฐาน⁷⁷

ถึงแม้จะมีการแบ่งเขตแดนกันดังได้กล่าวมานั้น แต่ไทย-พม่า ก็ยังมีปัญหาเกี่ยวกับการปักปันเขต แแดนเกิดขึ้นเสมอทั้งทางบกและทางทะเล เช่น ปัญหาดอยกลาง ปัญหาแม่น้ำเปลี่ยนทางเดินบริเวณ แม่น้ำลวกและแม่น้ำสายและแม่น้ำเมย ปัญหาบริเวณปากแม่น้ำปากจั่น(กระบุรี) ปัญหาบริเวณ บ้านเจดีย์สามองค์ ปัญหาบริเวณเนิน 491 เป็นต้น โดยสาเหตุสำคัญของปัญหาพรมแดนระหว่าง ไทยและพม่า นั้น คือ ความไม่ชัดเจนของเส้นเขตแดน และการเปลี่ยนทิศของร่องน้ำลึก

1. ความไม่ชัดเจนของเส้นเขตแดน

จากความไม่ชัดเจนของเส้นเขตแดน อันเนื่องมาจากการทำแผนที่ของทั้งสองฝ่ายได้ก่อให้เกิด ปัญหาในหลายกรณีด้วยกัน เช่นในกรณีดอยกลาง มีการรุกล้ำเขตแดนไทยของทหารพม่าและชน กลุ่มน้อยของพม่าและนอกจากนี้ทหารและชนกลุ่มน้อยพม่ายังเข้ามาเรียกเก็บภาษีพืชผลการค้า จากรัฐไทยด้วย มีการเกณฑ์ราษฎรไทยไปใช้แรงงาน สร้างความเดือดร้อนให้แก่ราษฎรไทย เป็นอันมาก นอกจากนี้การที่เส้นเขตแดนไม่ชัดเจน ทำให้ไทยต้องสูญเสียพื้นที่บางส่วนไป ประมาณ 32 ตารางกิโลเมตร อีกด้วย

กรณีปัญหาปากแม่น้ำปากจั่น⁷⁸ จากความไม่ชัดเจนของเส้นเขตแดนไทย-พม่าที่ไทยทำกับอังกฤษ

⁷⁵ ดูแผนที่ในภาคผนวก ฉ.

⁷⁶ ธรรมรัตน์ รัตนมณี, “ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับพม่า ระหว่างปี 2531-2533,” (สารนิพนธ์ รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการระหว่างประเทศและการทูต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2536), หน้า 152.

⁷⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 151-152

ในปี พ.ศ.2411 ทำให้เกาะเล็ก ๆ 3 เกาะ คือ เกาะหลาม เกาะคัน และเกาะซันก เป็นปัญหาว่าเป็นของประเทศไทยหรือพม่า⁷⁹ นำมาสู่ปัญหาการอ้างกรรมสิทธิ์เหนือดินแดนดังกล่าว

ปัญหาบริเวณบ้านเจดีย์สามองค์⁸⁰ บ้านเจดีย์สามองค์ อยู่ในพื้นที่ตำบลหนองลู อำเภอ สังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี เป็นเขตอิทธิพลของชนกลุ่มน้อยพม่ากลุ่มกะเหรี่ยงและมอญซึ่งต้องการแยกตัวเป็นอิสระ ทำให้เกิดการสู้รบกับกองกำลังของรัฐบาลพม่าอย่างสม่ำเสมอ และมีการรุกล้ำเข้ามาในเขตไทยซึ่งนอกจากจะส่งผลให้เกิดความเสียหายต่อบ้านเรือนและทรัพย์สินของราษฎรไทยแล้ว ยังทำให้มีผู้อพยพหลบภัยจากการสู้รบเข้ามาในเขตประเทศไทยด้วย อีกทั้งทหารพม่ายังได้เข้ามายึดพื้นที่และครอบครองดินแดนบริเวณบ้านเจดีย์สามองค์ด้วย นอกจากนี้จะมีการหลั่งไหลของผู้อพยพจากพม่าเพื่อหนีการปราบปรามของทหารพม่าแล้ว ยังมีผู้อพยพบางส่วนหลบหนีเข้ามาเป็นแรงงานราคาถูกในประเทศไทยซึ่งการเข้ามาของคนเหล่านี้ได้ก่อให้เกิดปัญหากับไทยคือ สร้างความหวาดระแวงให้กับรัฐบาลไทยและรัฐบาลพม่าซึ่งมองว่าไทยให้การช่วยเหลือชนกลุ่มน้อยต่อต้านรัฐบาลพม่า นอกจากนี้ยังก่อให้เกิดปัญหาอื่น ๆ เช่น การเข้ามายึดพื้นที่ทำกิน นุกรุกป่า ทำลายทรัพยากรธรรมชาติของไทย เป็นต้น

กรณีเนิน 491⁸¹ ซึ่งตั้งอยู่บนสันปันน้ำของเทือกเขาตะนาวศรีซึ่งเป็นเส้นแบ่งระหว่างไทยและพม่า มีความสำคัญทางยุทธศาสตร์สามารถใช้เป็นจุดตรวจการคุ้มโจมตีเข้าศึกได้ จากการที่เนิน 491 ไม่มีกองกำลังของทั้งไทยและพม่าดูแล ทำให้กองกำลังของกะเหรี่ยงเข้ายึดครอง ประมาณปลายเดือนธันวาคม พ.ศ.2534 รัฐบาลพม่าส่งกองกำลังโจมตีกองกำลังกะเหรี่ยงและสามารถยึดเนิน 491 ได้ในปี พ.ศ.2535 พม่าได้คงกองกำลังบางส่วนไว้บนเนิน 491 ซึ่งไทยถือว่าอยู่ในเขตไทยทำให้เกิดการเผชิญหน้ากันกับกองกำลังของพม่า

⁷⁸ คู่มือที่ในภาคผนวก ฉ.

⁷⁹ จาตุรนต์ ธิระวัฒน์, อาณาเขตทางทะเลของประเทศไทย ปัญหากฎหมายในทางปฏิบัติในส่วนที่เกี่ยวข้องกับประเทศเพื่อนบ้านและประชาคมระหว่างประเทศ (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2541), หน้า 110.

⁸⁰ คู่มือที่ในภาคผนวก ฉ.

⁸¹ คู่มือที่ในภาคผนวก ก.

2. การเปลี่ยนทิศของร่องน้ำลิก

ดังที่กล่าวมาแล้วว่า ไทยกับอังกฤษได้ทำหนังสือสำคัญเกี่ยวกับข้อกำหนดการปักปันเขตแดนไทย-พม่า ซึ่งได้กำหนดให้ใช้ร่องน้ำลิกเป็นเส้นแบ่งเขตแดนไทย-พม่า แต่เมื่อเวลาผ่านไปร่องน้ำลิกก็เปลี่ยนแปลงไปด้วยจึงก่อให้เกิดปัญหาขึ้น

ปัญหาแม่น้ำเปลี่ยนทางเดินในความสัมพันธ์ระหว่างไทย-พม่า เกิดขึ้นใน 3 กรณีด้วยกันคือ กรณีแม่น้ำสาย แม่น้ำลวก และแม่น้ำเมย การเปลี่ยนทางเดินของแม่น้ำสายเกิดขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ.2473 โดยแม่น้ำสายได้กัดเซาะเข้าไปในดินแดนของพม่าในรัฐเชียงตุงโดยกัดเซาะเข้าไปเป็นเนื้อที่โดยประมาณ 650 ไร่ รัฐบาลของทั้งสองประเทศจึงได้แต่งตั้งคณะผู้แทนตรวจดูสภาพแม่น้ำสายที่จังหวัดเชียงราย ปี พ.ศ.2481 และพบว่าแม่น้ำสายมีการเปลี่ยนแปลงทางเดิน ในที่สุดจึงมีการตกลงให้เปลี่ยนร่องน้ำใหม่และตามมาด้วยการโอนดินแดนบริเวณดังกล่าวให้เป็นของไทยโดยสมบูรณ์ ในวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2483 ถือว่าเป็นการปฏิบัติตามข้อตกลงเกี่ยวกับการปักปันเขตแดนโดยอาศัยร่องน้ำลิก ที่ไทยทำกับอังกฤษในปี พ.ศ.2474 และ 2475 ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น⁸² ต่อมาแม่น้ำสายได้เปลี่ยนทางเดินอีก โดยเปลี่ยนทางเดินเข้าไปในเขตพม่า ซึ่งฝ่ายไทยได้เปรียบเนื่องจากพื้นที่ทำนาและเพาะปลูกของราษฎรไทยมีเพิ่มขึ้นจากการที่แม่น้ำตื่นขึ้นและเปลี่ยนทางเดิน ต่อมาฝ่ายพม่าได้สร้างทำนบกั้นดินตามริมฝั่งแม่น้ำสายเพื่อให้กระแสน้ำไหลกลับเข้าไปในบริเวณที่ตื่นขึ้น ส่วนฝ่ายไทยกลัวการทำนาและเพาะปลูกจะได้รับความเสียหายจึงได้สร้างคันดินกั้นน้ำที่ผ่านเข้ามาในฝั่งของตน ความขัดแย้งเกิดขึ้นในปีพ.ศ.2510 ทหารพม่าได้ใช้กำลังข่มขู่ไม่ให้ราษฎรไทยสร้างคันดิน ในปี พ.ศ.2511 มีการนำเรื่องดังกล่าวนี้เข้าที่ประชุมคณะกรรมการชายแดนทั่วไปไทย-พม่า ที่กรุงเทพฯ และได้มีการตกลงกันว่าแก้ปัญหาโดยการกำหนดแนวพรมแดนคงที่ (fixed boundary) โดยยึดถือแนวพรมแดนปี 2483 เป็นหลัก

ในกรณีของแม่น้ำรวกมีปัญหาคล้ายคลึงกับกรณีแม่น้ำสาย คือ ได้เกิดการเปลี่ยนทางเดินของแม่น้ำในบริเวณตอนเหนือของบ้านศรีชัยภูมิ อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ซึ่งทำให้ไทยต้องเสียพื้นที่ประมาณ 300 ไร่

⁸² ธรรมรัตน์ รัตนมณี, “ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับพม่า ระหว่างปี 2531-2533,” (สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการระหว่างประเทศและการทูต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2536), หน้า154.

กรณีของแม่น้ำเมยนั้นได้เกิดการเปลี่ยนทางเดินของแม่น้ำในบริเวณใกล้บ้านแม่โกนเกนเขตอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ซึ่งแม่น้ำเมยได้เปลี่ยนทางเดินเข้ามาในประเทศไทย ทำให้ไทยอาจจะต้องเสียพื้นที่ประมาณ 1,875 ไร่

สำหรับในกรณีของแม่น้ำสายและแม่น้ำรวก ฝ่ายพม่าได้เสนอให้มีการเจรจาเกี่ยวกับปัญหานี้โดยให้สนธิสัญญาปี พ.ศ. 2483 เป็นหลักในการพิจารณาเขตแดนของไทยและพม่าและมีการตกลงที่จะจัดตั้งคณะกรรมการร่วมกันเพื่อแก้ไขปัญหา ในที่สุดในปี พ.ศ.2531 จึงมีการปักปันเขตแดนระหว่างประเทศไทยและพม่า ในบริเวณแม่น้ำสายและแม่น้ำรวกได้สำเร็จโดยใช้การกำหนดพรมแดนคงที่(fixed boundary) โดยมีการลงนามในบันทึกความเข้าใจระหว่างกันในเดือนพฤษภาคม พ.ศ.2533⁸³ ส่วนในกรณีของแม่น้ำรวกนั้นยังไม่สามารถมีการตกลงร่วมกันได้ถึงปัจจุบัน(พ.ศ.2545)

ค. ปัญหาชนกลุ่มน้อย

ปัญหาชนกลุ่มน้อยเป็นปัญหาหลักอีกหนึ่งปัญหาในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยและพม่า นับแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และจริง ๆ แล้วปัญหาชนกลุ่มน้อยนั้นเป็นปัญหาภายในของพม่า แต่ด้วยปัจจัยหลายประการเช่น การมีอาณาเขตติดต่อกันเป็นทางยาว การที่ประเทศไทยมีความเจริญทางเศรษฐกิจมากกว่าประเทศพม่า ได้ทำให้ปัญหานี้ส่งผลกระทบต่อประเทศไทยและต่อความสัมพันธ์ระหว่างไทยและพม่าด้วย

ปัญหาชนกลุ่มน้อยในพม่านั้นเกิดจากการที่ประเทศพม่าเป็นประเทศที่มีลักษณะ พหุสังคม คือ เป็นสังคมที่มีความหลากหลายทางด้านเชื้อชาติ สังคมพม่าประกอบด้วยชนเชื้อชาติพม่า กะเหรี่ยง ยะไข่ มอญ ชิน คะฉิ่น อินเดียน และนอกจากนี้ยังมีชนชาติอื่น ๆ ด้วย โดยกลุ่มเชื้อชาติที่มีจำนวนมากที่สุดคือเชื้อชาติพม่า(Burman)⁸⁴ ปัญหาได้เกิดขึ้นเพราะชนกลุ่มน้อยกลุ่มต่าง ๆ นี้ต้องการที่จะแยกตัวออกจากพม่าตั้งตนเป็นอิสระทำการปกครองตนเอง ในช่วงที่อังกฤษเข้าปกครองพม่า คือ ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ.2429 นั้น อังกฤษได้ใช้นโยบายแบ่งแยกและปกครองที่เรียกว่า “divide and rule policy” โดยได้ยกฐานะดินแดนของชนกลุ่มน้อยต่าง ๆ ขึ้นเป็นรัฐและให้อยู่ภายใต้การปกครองของข้าหลวงใหญ่อังกฤษที่ปกครองอินเดียอยู่ และยิ่งไปกว่านั้นอังกฤษ

⁸³ กรมสารสนเทศ กระทรวงการต่างประเทศ, “การประชุมคณะกรรมการสำรวจร่วมไทย-พม่า ครั้งที่ 7 และคณะผู้อำนวยการโครงการร่วม ครั้งที่ 8” ข่าวสารนิเทศ ที่ 96/2533 17 พฤษภาคม 2533.

⁸⁴ พรพิมล ตริโชติ, “มิติชาติพันธุ์ในความสัมพันธ์ไทย-พม่า,” ใน เอเชียปริทัศน์ (พฤศจิกายน-สิงหาคม 2538): 22.

ให้ความยกย่องกับชาวไทยใหญ่และชาวกะเหรี่ยง ให้การสนับสนุนทั้งทางการงานและการศึกษา ทำให้ชาวไทยใหญ่และชาวกะเหรี่ยงมีความรู้สึกที่ตนเหนือกว่าชนกลุ่มน้อยกลุ่มอื่น⁸⁵ ในขณะที่เดียวกันชนกลุ่มน้อยอื่นมีความรู้สึกที่ตนถูกกดขี่จากชาวพม่าแท้⁸⁶ ทำให้ประชาชนในสังคมพม่าเกิดความรู้สึกแตกแยกไม่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และเป็นปัญหาของพม่าจนถึงทุกวันนี้

ก่อนที่อังกฤษจะมอบเอกราชให้แก่พม่าในปี พ.ศ. 2493 นายพล ออง ซาน ซึ่งเป็นผู้นำชาวพม่าในขณะนั้นได้พยายามจะรวบรวมรัฐของชนกลุ่มน้อยเข้ากับส่วนกลาง และได้จัดให้มีการประชุมที่เมืองปางโหลง (ปางหลวง) ในปี พ.ศ. 2490 โดยมีผู้แทนจากชนกลุ่มน้อยต่าง ๆ เข้าร่วมประชุมกับผู้แทนรัฐบาลพม่า ที่ประชุมมีข้อตกลงว่า ชาวพม่าและชนกลุ่มน้อยจะอยู่ร่วมกันในรูปของสหภาพพม่าและจะสามารถแยกตัวออกจากสหภาพได้หลังจากครบกำหนด 10 ปี ยกเว้นพวกคะฉิ่นที่ไม่ได้รับสิทธิพิเศษในการแยกตัวจากสหภาพได้ แต่ได้รับคำมั่นว่าจะสามารถปกครองตนเองได้⁸⁷ นายพลออง ซานเป็นผู้ที่พยายามเรียกร้องเอกราชคืนจากอังกฤษโดยสันติวิธี จนสามารถทำได้สำเร็จในเวลาต่อมา แต่มีกลุ่มบางกลุ่มที่ไม่ชอบในวิธีการเรียกร้องเอกราชของออง ซาน จึงได้เข้าบุกยิงออง ซาน จนกระทั่งเสียชีวิตในระหว่างการประชุมร่างรัฐธรรมนูญในวันที่ 19 กรกฎาคม พ.ศ.2490⁸⁸

เมื่ออังกฤษมอบเอกราชคืนแก่พม่าในปี พ.ศ. 2492 นั้น อู นู ได้ขึ้นเป็นผู้นำประเทศ อู นู มีความเชื่อว่าพม่าควรเป็นรัฐเดี่ยว แต่ได้ให้สิทธิทางการเมืองแก่ชนทุกชาติอย่างเสมอภาค แต่ถึงกระนั้นก็ยังมิชนกลุ่มน้อยบางกลุ่มโดยเฉพาะชาวกะเหรี่ยงได้เรียกร้องขอแยกตัวเป็นอิสระ ขอสิทธิในการปกครองตนเองทำให้มีการสู้รบกับรัฐบาลพม่าเป็นระยะ ๆ จากสภาวะของการสู้รบนี้ทำให้สังคมเกิดความวุ่นวายจึงเป็นเหตุให้นายพลเนวินขึ้นดำรงตำแหน่งผู้นำประเทศ ครั้งแรกจากการเชิญของ นาย อู นู ให้นายพลเนวิน เข้าบริหารประเทศ ในช่วงปี พ.ศ.2501-2503 ส่วนการขึ้นดำรงตำแหน่งครั้งที่สองนั้นนายพลเนวินได้ทำการปฏิวัติยึดอำนาจจากนาย อู นู ในปี พ.ศ. 2505

ในช่วงที่นายพลเนวินเป็นผู้นำประเทศถือได้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลพม่ากับ ชนกลุ่มน้อยนั้นเป็นไปในทิศทางที่ไม่ดี ทั้งนี้เนื่องจากนายพลเนวินได้ใช้นโยบายที่เด็ดขาดต่อ ชนกลุ่มน้อยและ

⁸⁵ ชาตินรงค์ นันทวรรณ, สหภาพพม่า (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์อักษรวิทยา, 2518), หน้า 80.

⁸⁶ ธรรมรัตน์ รัตนมณี, “ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับพม่า ระหว่างปี 2531-2533,” (สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการระหว่างประเทศและการทูต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2536), หน้า 155.

⁸⁷ พรพิมล ตรีโชติ, “มิติชาติพันธุ์ในความสัมพันธ์ไทย-พม่า,” หน้า 27.

⁸⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 28.

ทำการปราบปรามชนกลุ่มน้อยอย่างรุนแรง จึงทำให้เกิดการต่อต้านและมีการตั้งกองกำลังในรัฐต่าง ๆ เพื่อเรียกร้องการแยกตัวอิสระ เช่น พวกกะเหรี่ยงได้จัดตั้งกองกำลังเรียกว่า กะเหรี่ยงอิสระ (Karen National Union : KNU) มีผู้นำคือนายพลโบเมียะ ชาวไทยใหญ่ได้จัดตั้งกองทัพรัฐฉานอิสระ (Shan State Independent Army) ขึ้น ซึ่งกองทัพรัฐฉานอิสระในปัจจุบันนั้นได้แตกออกเป็นกลุ่มต่าง ๆ หลายกลุ่ม เช่น กองทัพรัฐฉาน (Shan United Army : SUA) มีขุนสำเป็นผู้นำ และนอกจากนี้ไทยใหญ่ยังมีกลุ่มเล็ก ๆ อีกหลายกลุ่ม เช่น พรรคประชาชนแห่งชาติรัฐฉาน กองทัพรัฐฉานตะวันออก กองทัพไทยใหญ่อิสระ กองทัพปฏิวัติรัฐฉาน เป็นต้น และนอกจากกะเหรี่ยงและไทยใหญ่แล้ว ยังมีพวกมอญ คะฉิ่น ที่ทำการจัดตั้งกองกำลังเพื่อต่อสู้กับรัฐบาลพม่า แต่เนื่องจากมีกำลังน้อยจึงไม่ได้รับความสนใจมากนัก⁸⁹ ชนกลุ่มน้อยกลุ่มต่าง ๆ เหล่านี้ได้ร่วมกันต่อต้านรัฐบาลกลางพม่าและทำการต่อสู้กับรัฐบาลพม่ามาอย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลาอันยาวนาน ซึ่งจากการต่อสู้ดังกล่าวนี้ได้ส่งผลกระทบต่อประเทศไทยและต่อความสัมพันธ์ไทย-พม่า มาโดยตลอด เพราะจากการที่ไทยและพม่านั้นมีพรมแดนที่ติดต่อกันเป็นระยะถึง 2,401 กิโลเมตร ทำให้ชนกลุ่มน้อยสามารถหลบหนีการสู้รบเข้ามาตามแนวชายแดนไทยได้โดยง่ายและสามารถเข้ามาอาศัยพักพิงและสร้างฐานกำลังเพื่อต่อสู้กับรัฐบาลพม่าได้ด้วย จากจุดนี้ทำให้เกิดปัญหาคือรัฐบาลพม่าเกิดความหวาดระแวงในพฤติกรรมของรัฐบาลไทยในหลายยุคสมัยว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับการต่อสู้กับรัฐบาลพม่าของชนกลุ่มน้อยโดยการให้ความช่วยเหลือและให้การสนับสนุน จึงทำให้ความสัมพันธ์ไทย-พม่า ในหลายช่วงต้องหยุดชะงักและความสัมพันธ์ไม่ราบรื่นเท่าที่ควร นอกจากนี้ การสู้รบระหว่างชนกลุ่มน้อยกับรัฐบาลพม่ายังก่อให้เกิดผลกระทบทางด้านความมั่นคงของไทยด้วย เมื่อเกิดการสู้รบกันตามแนวชายแดน ทำให้มีการรุกล้ำเขตแดนเข้ามาในไทยซึ่งถือเป็นการละเมิดอธิปไตยของไทย นอกจากนี้ยังทำให้ประชาชนที่อาศัยตามแนวชายแดนได้รับความเสียหายและเดือดร้อนทั้งต่อชีวิตและทรัพย์สิน⁹⁰

2.2.2 ปัญหาต่อเนื่อง

ปัญหาต่อเนื่องในที่นี้หมายถึงปัญหาที่มีรากฐานมาจากปัญหาหลัก และส่งผลต่อเนื่องมาจนกลายเป็นปัญหาขึ้นในความสัมพันธ์ระหว่างไทย-พม่า ปัญหาที่จัดว่าเป็นปัญหาต่อเนื่อง คือ ปัญหาประมง ซึ่งเกิดจากความไม่ชัดเจนของเส้นเขตแดนทำให้มีการรุกล้ำน่านน้ำโดยรู้เท่าไม่ถึงการ ปัญหาแรงงานอพยพซึ่งสาเหตุส่วนหนึ่งที่ทำให้มีการหลั่งไหลของคนชาวพม่าและ

⁸⁹ ขจัดภัย นุราชพัฒน์, มอญพม่า แลลาว ข้าเลี้ยงจีน (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แพรววิทยา, 2528), หน้า 27.

⁹⁰ พรพิมล ตรีโชติ, "พม่า," ใน เอเชียรายปี 1998/2541 (กรุงเทพฯ : สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541), หน้า 204.

ชนกลุ่มน้อยคือการปราบปรามชนกลุ่มน้อยของรัฐบาลพม่า และปัญหายาเสพติด ซึ่งส่วนใหญ่มีต้นตอการผลิตจากชนกลุ่มน้อยในพม่า เป็นต้น

ก. ปัญหาประมง

ประเด็นของการประมงที่เป็นปัญหาในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยและพม่า นับได้ว่าเป็นปัญหาต่อเนื่องมาจากปัญหาพรมแดน และจริง ๆ แล้ว ประเทศไทยก็มีปัญหาเกี่ยวกับประมงกับประเทศเพื่อนบ้านอื่น ๆ เช่น มาเลเซีย เป็นต้น แต่จากการสำรวจพบว่าปัญหาที่เกี่ยวกับประมงเช่น การจับลูกเรือชาวไทย การเสียชีวิตของชาวประมงไทย ปัญหาการละเมิดน่านน้ำของไทยและเพื่อนบ้าน ส่วนใหญ่เป็นปัญหาระหว่างไทยและพม่ามากกว่าไทยกับเพื่อนบ้านอื่น ๆ โดยปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างไทยกับพม่าคือปัญหาเกี่ยวกับการละเมิดน่านน้ำของพม่าเพื่อทำการประมง ซึ่งนำไปสู่การถูกจับกุม ถูกทำร้าย ถูกจำคุก และในบางกรณีถึงกับมีผู้เสียชีวิต

หากจะพิจารณาถึงสาเหตุของการเกิดปัญหาเกี่ยวกับการประมง พบว่ามีสาเหตุสำคัญมาจาก

1. ความไม่แน่นอนของเส้นแบ่งอาณาเขตทางทะเลระหว่างไทยกับพม่า เช่น ในกรณีเขตแดนทางทะเลบริเวณปากแม่น้ำปากจั่นหรือกระบี่ซึ่งยังไม่สามารถตกลงกันได้ว่าเกาะ 3 เกาะ อันได้แก่เกาะหลาม เกาะคัน และเกาะซันก นั้นเป็นของไทยหรือของพม่า ส่งผลต่อการทำประมงของชาวประมงไทยที่เข้าไปทำการประมงในบริเวณดังกล่าวโดยไม่รู้อาณาเขตของทะเลไทยที่ตนสามารถทำประมงได้ และทำให้ถูกทางการพม่าจับกุมในที่สุด

2. การสูญเสียพื้นที่ทำการประมงอันเนื่องมาจากการประกาศเขตเศรษฐกิจจำเพาะของประเทศเพื่อนบ้าน โดยในช่วงปี พ.ศ.2520 ประเทศเพื่อนบ้านของไทยต่างพากันประกาศเขตเศรษฐกิจจำเพาะ 200 ไมล์ทะเล ทำให้ชาวประมงไทยสูญเสียพื้นที่ทำการประมงในทะเลหลวงซึ่งได้กลายเป็นเขตเศรษฐกิจจำเพาะของประเทศเพื่อนบ้านไปเป็นพื้นที่ 300,000 ตารางไมล์⁹¹ และทำให้เกิดการละเมิดน่านน้ำพม่าเพื่อทำการประมง

3. การลดน้อยลงของทรัพยากรประมงในเขตทะเลไทย เนื่องจากผู้ประกอบการประมงมีจำนวนที่ไม่สมดุลกับทรัพยากรในทะเล ทำให้ผู้ประกอบการจับสัตว์น้ำได้น้อย ประสิทธิภาพไม่คุ้มทุน จึงต้องมีการแสวงหาพื้นที่ทำการประมงในแหล่งอื่นนอกเขตทะเลไทย ซึ่งนำไปสู่การละเมิดน่านน้ำ

⁹¹ ชุมพร ปัจจุสานนท์, “มิติทางกฎหมายเกี่ยวกับข้อพิพาททางเขตแดน,” ใน *ปัญหาพรมแดนไทย*, ศูนย์การศึกษาการต่างประเทศร่วมกับสมาคมกฎหมายระหว่างประเทศแห่งประเทศไทย (กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ป. สัมพันธ์พาณิชย์, 2530), หน้า 132.

ของประเทศพม่า เรือและลูกเรือไทยถูกจับกุม ถูกทำร้าย นำไปสู่การเกิดปัญหาขัดแย้งระหว่างสองประเทศ ปัญหาดังกล่าวไม่เพียงแต่ไม่ลดระดับลง แต่กลับเพิ่มปริมาณและความรุนแรงมากขึ้น ด้วย เห็นได้จากการที่เรือประมงและลูกเรือไทยถูกจับกุมเพิ่มมากขึ้น⁹² ความพยายามในการแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการประมงระหว่างทั้งสองฝ่ายนี้แนวทางหนึ่งคือการให้สัมปทานการทำประมงในเขตน่านน้ำพม่ากับบางบริษัท⁹³ แต่ยังไม่ปรากฏว่าได้มีปัญหามาจากปัญหาที่เกิดขึ้นคือ

4. เรือประมงของบางบริษัทที่ได้รับสัมปทานหรือได้รับอนุญาตให้ทำการประมงในน่านน้ำพมานั้น ก่อปัญหาไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ตกลงกับพม่า เช่น ทำประมงนอกเขตสัมปทานด้วยการใช้อวนผิดขนาด มีลูกเรือเกินกว่ากำหนด การใช้วิทยุสื่อสารที่ไม่ได้รับอนุญาต และการหลีกเลี่ยงการตรวจสอบการเข้าออก เป็นต้น ซึ่งการมีพฤติกรรมดังกล่าวนี้ทำให้ทางการพม่าถึงกับยุติการอนุญาตให้ทำการประมงในบางช่วงเวลา และในหลายครั้งทางการพม่าเองก็มักจะใช้ความรุนแรงในการดำเนินการกับเรือที่ละเมิดน่านน้ำทั้งโดยการยิง การจม การเผา และการจับเรือของลูกเรือประมงไทยด้วย⁹⁴ ซึ่งนำไปสู่การเกิดปัญหาระหว่างไทย-พม่า และทำให้ความสัมพันธ์ไม่ราบรื่น

ข. ปัญหาแรงงานอพยพ

แรงงานอพยพหรือแรงงานต่างด้าวเป็นอีกทางเลือกหนึ่งของผู้ประกอบการหรือนายจ้าง นอกเหนือจากการพึ่งพาแรงงานเด็ก⁹⁵ เนื่องจากมีราคาค่าจ้างแรงงานถูก แรงงานอพยพในประเทศไทยส่วนใหญ่เป็นแรงงานที่มีการเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย โดยที่มีสาเหตุจากการพยายามแสวงหาแหล่งที่มีเศรษฐกิจดีกว่าเดิมหรือพยายามหลบหนีจากสภาพวุ่นวายทางการเมืองและปัญหาเศรษฐกิจที่เลวร้ายจากประเทศเดิมของตน

แรงงานต่างด้าวในประเทศไทย ส่วนใหญ่จะมาจากประเทศเพื่อนบ้านโดยเฉพาะอย่างยิ่งจาก

⁹² บัณฑิต นาอาจ, “ปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างไทยและสหภาพพม่าในทศวรรษ 1980,” (สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการระหว่างประเทศและการทูต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2536), หน้า 16.

⁹³ ธรรมรัตน์ รัตนมณี, “ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับพม่า ระหว่างปี 2531-2533,” (สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการระหว่างประเทศและการทูต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2536), หน้า 173.

⁹⁴ จตุรงค์ ธีระวัฒน์, อาณาเขตทางทะเลของประเทศไทยปัญหากฎหมายในทางปฏิบัติ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับประเทศเพื่อนบ้านและประชาคมระหว่างประเทศ, หน้า 156.

⁹⁵ วอลเดน เบลโล, เชียร์ คันนิงแฮม และลี เค็ง ปอห์, โคกนาฏกรรมสยาม: การพัฒนาและการแตกสลายของสังคมไทยสมัยใหม่, แปลโดย สุรนุช ธงศิลา (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทอง, 2542): หน้า 138.

ประเทศพม่าซึ่ง ณ ปี พ.ศ.2545 มีแรงงานพม่าในประเทศไทยประมาณ 1,000,000 คน โดยในจำนวนนี้มีแรงงานที่ได้มาขึ้นทะเบียนไว้กับกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมเพียงประมาณ 560,000 คน⁹⁶ นั้นหมายความว่าแรงงานที่เหลือประมาณ 440,000 คน เป็นแรงงานเถื่อนที่อาศัยในประเทศไทยซึ่งเป็นจำนวนที่มากทำให้ยากต่อการควบคุม

ตารางที่ 1 ประมาณการจำนวนแรงงานต่างชาติในประเทศไทย

ปี พ.ศ.	แรงงานต่างชาติทั้งหมด(คน)	ประมาณการแรงงานพม่า(คน)	แรงงานพม่าที่จดทะเบียน	ที่มา
2537	525,480	334,123	*	สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง,2537
2539	741,999	400,000	*	กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม,2539
2540	1,000,000	700,000	235,635	กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม,2540
2541	*	780,000	*	กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม,2541
2542	657,654	*	*	กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม,2542
2544	*	*	448,988	กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม,2544
2545	*	1,000,000	560,000	กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม,2545

หมายเหตุ: * ไม่มีข้อมูล

การเข้ามาของแรงงานต่างด้าว ได้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อประเทศไทยทั้งทางด้านเศรษฐกิจ และสังคม ในด้านเศรษฐกิจ การจ้างแรงงานต่างด้าวก่อให้เกิดทั้งผลดีและผลเสีย ผลดีคือ ในระยะสั้นการจ้างแรงงานต่างด้าวเป็นการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนแรงงานในกิจการบางประเภท เช่น ประมงและกิจการต่อเนื่อง การเกษตร และโรงสีข้าว เป็นต้น เนื่องจากความจำเป็นที่ต้องใช้แรงงานราคาถูกเพื่อให้แข่งขันกับนานาประเทศได้ สำหรับผลเสียคือ เป็นการแย่งงานคนไทย เพราะค่าจ้างแรงงานต่างด้าวถูกกว่า และเป็นการสนับสนุนให้ผู้ประกอบการใช้แรงงานราคาถูกมากกว่าการเพิ่มขีดความสามารถของการผลิต สำหรับผลกระทบทางด้านสังคมและความมั่นคง

⁹⁶ Agence France Press, Myanmar-Thailand labour : thousands of Myanmar illegal workers repatriated from Thailand. [Online](2002). Available from : <http://www.aegis.com/news/afp/20020AF020513.htm> [2003, March 15]

คือ การที่แรงงานต่างด้าวนี้เป็นแรงงานไร้ฝีมือ มีการศึกษาต่ำ ได้รับค่าจ้างและสวัสดิการต่ำ จึงอาจกดดันให้แรงงานต่างด้าวก่อคดีอาชญากรรมได้⁹⁷ นอกจากนี้แรงงานต่างด้าวยังส่งผลกระทบต่อสังคมทางด้านสุขภาพและอนามัยด้วยโดยการนำโรคต่าง ๆ เข้ามาสู่ประเทศไทย เช่น เอดส์ มาลาเรีย ไข้กาฬหลังแอ่น วัณโรค และโรคเท้าช้าง⁹⁸ ซึ่งการที่มีผู้ป่วยเหล่านี้รัฐบาลไทยต้องแบ่งเงินส่วนหนึ่งซึ่งเป็นค่ารักษาของผู้มีรายได้น้อยเพื่อใช้รักษาแรงงานต่างด้าว ในแต่ละปีประเทศไทยต้องรับภาระค่าใช้จ่ายในการรักษาคนไข้ที่เป็นแรงงานต่างด้าวจำนวนมาก โดยในปีงบประมาณ พ.ศ.2543 กระทรวงสาธารณสุขต้องใช้จ่ายเงินเสียค่ารักษาพยาบาลให้แรงงานพม่าเป็นเงินกว่า 165 ล้านบาท⁹⁹ ทั้งนี้เพราะแรงงานที่เข้ารับการรักษานั้นเป็นแรงงานผิดกฎหมายซึ่งมีจำนวนมากและไม่มีผู้ประกอบการหรือนายจ้างเข้ามารับผิดชอบค่ารักษาพยาบาล ทำให้รัฐต้องรับผิดชอบซึ่งถือเป็นภาระจ่ายอมที่ไม่เป็นธรรมสำหรับคนไทย¹⁰⁰

ปัจจัยต่อการเข้ามาทำงานในประเทศไทยของแรงงานอพยพชาวพม่า¹⁰¹

1. การขาดแคลนแรงงานในประเทศไทย นโยบายส่งเสริมการลงทุนและส่งเสริมการส่งออกในช่วง พ.ศ.2530-2540 เช่นการเปิดตลาด การเพิ่มการลงทุนจากต่างประเทศ การส่งเสริมการส่งออก การส่งเสริมการท่องเที่ยว ทำให้ตั้งแต่ ปี พ.ศ.2528 การส่งออกของไทยโดยรวมเติบโตสูงเฉลี่ยร้อยละ 10 ต่อปี และอุตสาหกรรมส่งออกที่มีการเติบโตสูง ได้แก่ อุตสาหกรรมสิ่งทอ เสื้อผ้าสำเร็จรูป รองเท้า อัญมณี และดอกไม้ประดิษฐ์ ซึ่งต้องการแรงงานไร้ฝีมือ ราคาถูก และทำงานหนักได้ ทำให้มีการหลั่งไหลของแรงงานไทยในชนบทเข้ามาทำงานในเมือง ทำให้เกิดการขาดแคลนแรงงานในภาคการผลิตบางอย่าง โดยเฉพาะภาคการเกษตร แรงงานจากประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ประเทศพม่า จึงอพยพเข้ามาเป็นแรงงานผิดกฎหมายในประเทศไทยทั้งแรงงานมีฝีมือ และแรงงานไร้ฝีมือ

2. สภาพทางการเมืองของประเทศผู้ส่ง คือ ในพม่าเกิดปัญหาทางการเมืองและการสู้รบ จึงเป็น

⁹⁷ นवलน้อย ตริรัตน์ และ ปิยวรรณ สุขศรี, สภาพความรุนแรงของปัญหาองค์การอาชญากรรมข้ามชาติในประเทศไทย (กรุงเทพฯ ฯ : สถาบันกฎหมายอาญา สำนักงานอัยการสูงสุด, 2546), หน้า 96-98.

⁹⁸ “ระเบิดเวลาสารพัดโรค,” ผู้จัดการรายวัน (29 มิถุนายน 2543) : 1,3.

⁹⁹ “ไทยสูญ 165 ล. รักษาต่างด้าวฟรี “กร” อัดอัดนำเข้ากรม.เดือนหน้า,” ผู้จัดการรายวัน (27 มกราคม 2543) : 17.

¹⁰⁰ “แรงงานเถื่อนเบียดเงินคนจน รักษา 3 เดือน ใช้เงินเฉียดล้าน,” ผู้จัดการรายวัน (4 กันยายน 2543) : 13.

¹⁰¹ นवलน้อย ตริรัตน์ และ ปิยวรรณ สุขศรี, สภาพความรุนแรงของปัญหาองค์การอาชญากรรมข้ามชาติในประเทศไทย, หน้า 37-38.

ส่วนหนึ่งที่กระตุ้นให้มีการอพยพของแรงงานข้ามพรมแดนเพื่อหนีภัยสงครามและเข้ามาหางานทำในประเทศไทยซึ่งมีสภาพทางเศรษฐกิจและการเมืองที่ดีกว่า

3. รายได้และชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีกว่าของประเทศไทย ประเทศไทยมีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจค่อนข้างสูงอย่างต่อเนื่องก่อนการเกิดวิกฤติเศรษฐกิจ ทำให้ระดับรายได้และสภาพชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้นตามลำดับ เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศเพื่อนบ้านจะเห็นได้ว่าระดับรายได้ และสภาพชีวิตความเป็นอยู่ในประเทศไทยดีกว่ามาก จึงเป็นแรงดึงดูดให้แรงงานจากเพื่อนบ้านอพยพเข้ามาหางานทำในประเทศไทยเป็นจำนวนมาก

ค. ปัญหายาเสพติด

ปัญหายาเสพติดเป็นปัญหาต่อเนื่องมาจากปัญหาชนกลุ่มน้อย คือ การที่ชนกลุ่มน้อยในพม่ามีความต้องการที่จะปกครองตนเอง และมีการสู้รบกับรัฐบาลพม่า จำเป็นต้องใช้เงินในการสร้างและบำรุงกองกำลัง ซึ่้อาวุธมาใช้ในการขยายอิทธิพล ซึ่งรายได้ส่วนหนึ่งคือมาจากการผลิตและลักลอบค้ายาเสพติด¹⁰²

สำหรับประเทศไทยถึงแม้จะไม่ใช้ประเทศผู้ผลิตรายใหญ่ แต่ก็ถูกมองว่าเป็นแหล่งจำหน่ายน้ำยาและหัวเชื้อที่ใช้ในการผลิตยาเสพติดโดยเฉพาะยาบ้า¹⁰³ นอกจากนี้ประเทศไทยยังมีความสำคัญในฐานะที่เป็นทางผ่านหรือเป็นเส้นทางลำเลียงฝิ่น รวมถึงยาเสพติดอื่น ๆ จากพม่าเข้าสู่ประเทศไทยทั้งทางบกและทางน้ำตามเส้นพรมแดนไทย-พม่าเพื่อส่งต่อไปจำหน่ายยังฮ่องกง ยุโรป และสหรัฐอเมริกา รวมทั้งภายในประเทศไทยด้วย

ปัจจุบันนี้ ในสังคมไทยมีผู้ติดยาเสพติดจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชากรเด็กของไทยประมาณ 3,000,000 คนที่ติดยาเสพติด และมีผู้ที่อยู่ในขั้นเสพยารุนแรงประมาณ 700,000 คน¹⁰⁴ การที่คนในสังคมโดยเฉพาะเด็กซึ่งจะต้องเติบโตเป็นอนาคตของชาติติดยาเสพติดเป็นจำนวนมากเป็นการทำลายอนาคตของชาติ เพราะเป็นการทำลายทรัพยากรมนุษย์ของประเทศไทย ดังนั้นจึงมี

¹⁰² ชัยโชค จุลศิริวงศ์, “ปัญหาพรมแดน : ความมั่นคงของชาติ,” ใน ปัญหาพรมแดนไทย เอกสารบรรยายในการสัมมนา กรุงเทพฯ ๗ 24-25 พฤศจิกายน 2530 (กรุงเทพฯ ๗ : ศูนย์การศึกษาต่างประเทศ, 2533), หน้า 41.

¹⁰³ สนคู่ กลางไพร, “ยาเสพติดปัญหาของใครกัน?,” ใน สายใยไทย-พม่า บนวิถีทางแห่งประชาชน 4(กรกฎาคม 2544): 4.

¹⁰⁴ The Secretariat of the Cabinet.[Online](n.d.). Available from : <http://www.cabinet.thaigov.go.th/word/narcotic01.doc> [2003, April 12]

การกำหนดให้ยาเสพติดเป็นภัยคุกคามความมั่นคงของชาติ¹⁰⁵ นอกจากปัญหา ยาเสพติดจะส่งผลกระทบต่อความมั่นคงในแง่ของการทำลายทรัพยากรมนุษย์ซึ่งจะเป็นพลังสำคัญในอนาคตของประเทศแล้ว ยาเสพติดยังได้นำมาซึ่งปัญหาอันส่งผลกระทบต่อชีวิตและทรัพย์สินของคนในสังคม เช่น การจับเด็กและผู้หญิงเป็นตัวประกัน การก่ออาชญากรรมจี้ชิงทรัพย์ ปล้น ฆ่าผู้อื่นเพื่อนำเงินไปซื้อยาเสพติด การเกิดเหตุการณ์ต่าง ๆ หลายเหตุการณ์ที่สะท้อนใจคนในสังคมส่วนหนึ่งนั้นมีสาเหตุมาจากยาเสพติด ดังนั้นปัญหายาเสพติดนี้จึงเป็นปัญหาสำคัญปัญหาหนึ่งในปัญหาความมั่นคงของไทย

โดยสรุป จะเห็นได้ว่า ความสัมพันธ์ระหว่างไทยและพม่าตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ส่วนใหญ่จะเป็นในลักษณะของความขัดแย้งมากกว่าความร่วมมือ จะสังเกตได้จากการทำสงครามในอดีต ซึ่งในปัจจุบันจะเป็นในรูปของการกระทบกระทั่งกันตามแนวพรมแดน หรืออาจเป็นในลักษณะของการเผชิญหน้ากันอย่างตึงเครียดมากกว่าที่จะทำสงครามเช่นในอดีต โดยสาเหตุส่วนใหญ่ที่นำมาซึ่งลักษณะของความสัมพันธ์ดังกล่าวนี้ได้แก่ปัญหาต่างๆที่มีรากฐานมาเป็นระยะเวลานาน โดยแบ่งได้เป็น 2 ปัญหาใหญ่ ๆ คือปัญหาหลัก ได้แก่ ปัญหาความหวาดระแวงระหว่างผู้นำ ปัญหาพรมแดน ส่วนอีกปัญหาหนึ่งคือปัญหาต่อเนื่อง ได้แก่ ปัญหายาเสพติด ปัญหาประมง ปัญหาแรงงานอพยพ เป็นต้น ซึ่งปัญหาต่างๆเหล่านี้สามารถพบได้ในความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับเพื่อนบ้านอื่น ๆ ด้วย เช่น ลาว กัมพูชา มาเลเซีย เป็นต้น แต่สิ่งที่ต่างกันคือความรุนแรงของปัญหาในความสัมพันธ์กับพม่านั้นมีความรุนแรงมากกว่าในเพื่อนบ้านอื่น ๆ ของไทย และได้แสดงแนวโน้มว่าปัญหาต่าง ๆ อาจลุกลามไปมากกว่าที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบันหากไม่มีการแก้ไขเกิดขึ้น ซึ่งหากเป็นเช่นนั้นไม่เพียงแต่จะกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศแต่ยังส่งผลถึงประชาชนในประเทศด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อประเทศไทยทั้งทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองด้วย ดังนั้นสิ่งหนึ่งที่รัฐบาลไทยในอดีตและปัจจุบันได้ให้ความสำคัญมาโดยตลอดคือการกำหนดและดำเนินนโยบายต่อประเทศพม่าเพื่อสร้างสภาวะที่เป็นมิตรและขจัดปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่จะบั่นทอนความสัมพันธ์ของสองประเทศ แต่การดำเนินความสัมพันธ์กับพม่านั้น ในบางกรณีได้นำมาซึ่งความสัมพันธ์ที่ไม่ราบรื่นกับประเทศหรือกลุ่มประเทศบางกลุ่ม เห็นได้ชัดในกรณีของการที่รัฐบาลไทยในหลายสมัยสนับสนุนพม่าเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนในขณะที่ประเทศต่างๆไม่เห็นด้วยและดำเนินการคัดค้านอย่างชัดเจน ซึ่งจากการดำเนินการดังกล่าวของรัฐบาลไทยนั้นทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างไทยและประเทศอื่น ๆ หลายประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่ง

¹⁰⁵ อัมพร จิรัฐติกร, บรรณารักษ์, ไทยกับพม่า ข้อควรทำและไม่ควรทำ (กรุงเทพฯ : โครงการอาณานิคมศึกษา 5 กุมภาพันธ์, 2544), หน้า 20.

ความสัมพันธ์กับสหรัฐอเมริกา และสหภาพยุโรปไม่ราบรื่นเท่าที่ควร ดังนั้นในบทต่อไปจึงเป็นการศึกษาถึงท่าทีและเหตุผลของรัฐบาลไทยที่มีต่อการสนับสนุนพม่าเข้าเป็นสมาชิกอาเซียน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 3

การขยายตัวของอาเซียนกับรัฐบาลไทย

ดังปรากฏในบทที่ 2 ว่าความสัมพันธ์ระหว่างไทยและพม่าในส่วนใหญ่จะปรากฏในรูปของความขัดแย้ง ซึ่งมีสาเหตุมาจากปัญหาต่าง ๆ ที่สะสมมานานตั้งแต่ในอดีต เช่น ปัญหาความหวาดระแวงระหว่างผู้นำ ปัญหาพรมแดน ปัญหาชนกลุ่มน้อย ปัญหาประมง ปัญหาแรงงานอพยพ ปัญหายาเสพติด ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างไทยและพม่าไม่ราบรื่น แต่ถึงแม้ความสัมพันธ์ไทยและพม่าจะไม่ราบรื่นแต่ประเทศไทยก็ได้ให้การสนับสนุนพม่าในการเข้าเป็นสมาชิกอาเซียน ท่ามกลางการคัดค้านและไม่เห็นด้วยจากประเทศต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศสหรัฐอเมริกา และสหภาพยุโรป ในบทนี้จะเป็นการศึกษาว่ารัฐบาลไทยมีท่าทีและการดำเนินการอย่างไรในการสนับสนุนการเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนของพม่าท่ามกลางการคัดค้านจากหลายประเทศ อันจะนำมาซึ่งผลกระทบในความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับประเทศอื่น ๆ ได้

สำหรับในบทที่ 3 นี้การนำเสนอจะแบ่งออกเป็น 3 ส่วน โดยในส่วนแรกจะเป็นการนำเสนอวิวัฒนาการในการขยายตัวของสมาคมอาเซียน ส่วนที่สอง จะศึกษาท่าทีของอาเซียนและไทยต่อการขยายตัวของอาเซียน และในส่วนสุดท้ายจะเป็นการนำเสนอท่าทีของไทยต่อการรับพม่าเข้าเป็นสมาชิกอาเซียน

3.1 การขยายตัวของอาเซียน

สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรืออาเซียน ก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 8 สิงหาคม พ.ศ.2510 จากการประชุมร่วมกันระหว่างผู้แทนจาก 5 ประเทศได้แก่ อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ และไทย โดยก่อนหน้านี้อาจมีความพยายามในการรวมกลุ่มในภูมิภาคนี้หลายครั้งด้วยกัน ได้แก่ องค์การสนธิสัญญาป้องกันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (South East Asian Treaty Organisation-SEATO) ขึ้นเมื่อวันที่ 8 กันยายน พ.ศ.2492¹ ซึ่งสลายตัวไปในปี พ.ศ.2520² สมาคมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Association of Southeast Asia - ASA) ซึ่งก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 31

---

¹ Peter Lyen, *War and peace in Southeast Asia* (London: Oxford University Press, 1969), p.146.

² พิษณุ สุวรรณระชา, *สามทศวรรษอาเซียน* (กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2540), หน้า 31-32.

กรกฎาคม พ.ศ.2504 กลุ่มประเทศมาฟิลินโด (MAPHILINDO) เมื่อวันที่ 5 สิงหาคม พ.ศ.2506 ซึ่งภายหลังทั้งสองกลุ่มนี้ก็ได้สลายตัวไปเนื่องมาจากการไม่สามารถประสานความขัดแย้งระหว่างสมาชิกได้ การไม่ประสบความสำเร็จของกลุ่มต่าง ๆ เหล่านี้ อาจกล่าวได้ว่าเป็นแรงจูงใจที่สำคัญที่ทำให้นำมาสู่การเกิดการจัดตั้งสมาคมประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรืออาเซียนในเวลาต่อมา โดยปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดการรวมตัวของอาเซียน มีดังนี้³

1. ภัยคุกคามจากการขยายอำนาจของระบบคอมมิวนิสต์

ภายหลังจากที่องค์การ SEATO ได้ล่มสลายไป ทำให้เป็นโอกาสให้ประเทศมหาอำนาจที่นิยมลัทธิคอมมิวนิสต์ได้เข้ามาแทรกแซงในภูมิภาคนี้ได้ ประเทศต่างๆในภูมิภาคนี้เริ่มหวาดกลัวภัยจากคอมมิวนิสต์โดยเฉพาะอย่างยิ่งจีน และเห็นว่าการต่อสู้กับประเทศที่เป็นคอมมิวนิสต์นั้นหากจะเอาชนะได้นั้นต้องมีความเข้มแข็งทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมซึ่งจะทำให้คอมมิวนิสต์นั้นเข้ามาบ่อนทำลายได้ยาก ดังนั้นประเทศต่างๆในภูมิภาคจึงเห็นว่าควรจะเร่งพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในภูมิภาคและเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างกันอย่างใกล้ชิด โดยจัดตั้งเป็นองค์การในระดับภูมิภาคขึ้นเพื่อร่วมมือกันในการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าและทำให้ประชาชนมีความกินดีอยู่ดีเพื่อเป็นป้อมปราการต่อต้านการแทรกแซงของคอมมิวนิสต์

2. การเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ในภูมิภาค

ก่อนการก่อตั้งอาเซียน ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งมีส่วนผลักดันให้มีการก่อตั้งอาเซียนขึ้น เช่น การเปลี่ยนแปลงผู้นำในอินโดนีเซียจากประธานาธิบดีซูการ์โนเป็นประธานาธิบดีซูฮาร์โต ซึ่งผู้นำคนใหม่ของอินโดนีเซียนั้นตระหนักถึงความจำเป็นที่อินโดนีเซียจะต้องมีนโยบายร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านเพื่อความอยู่รอดของประเทศ สำหรับฟิลิปปินส์เมื่อประธานาธิบดีมาร์กอสขึ้นมาเป็นอำนาจก็ช่วยลดความตึงเครียดทางการเมืองลงได้และเป็นทางนำไปสู่การปรองดองระหว่างฟิลิปปินส์และมาเลเซียด้วย จากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในภูมิภาคนี้เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยผลักดันให้ผู้นำของประเทศทั้งห้าคือ อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ และไทย สามารถจัดตั้งสมาคมอาเซียนได้สำเร็จ

³ กรมอาเซียน, กระทรวงการต่างประเทศ, 20 ปีอาเซียน (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2530), หน้า 14-16.

3.ความคิดที่จะเพิ่มอำนาจต่อรอง

ประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีความคล้ายคลึงกันในหลายด้านรวมถึงการมี วัตถุประสงค์ที่ใช้ในการผลิตสินค้าคล้ายคลึงกันด้วย และสินค้าที่ผลิตได้มีราคาไม่แน่นอน ประเทศ ผู้ผลิตสินค้าส่งออกไม่มีอำนาจต่อรองราคา ทำให้ประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคมีความคิดว่าหากมี การรวมตัวกันเป็นกลุ่มประเทศได้จะทำให้เป็นการเพิ่มอำนาจในการต่อรองในเรื่องราคาสินค้า ได้มากขึ้น และเชื่อว่าหากอาเซียนรวมตัวเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันจนผูกขาดตลาดได้แล้ว จะ สามารถกำหนดราคาสินค้าบางประเภทในตลาดการค้าได้ เช่น ติบูก ยางพารา น้ำมันปาล์ม เป็น ต้น นอกจากนี้การรวมตัวกันจะก่อให้เกิดอำนาจต่อรองในทางการเมืองและความมั่นคงในภูมิภาค ได้อีกด้วย

4.ความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาประเทศ

ประเทศต่าง ๆ ที่ร่วมก่อตั้งอาเซียน ต่างมีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาประเทศของตน แต่การ พัฒนาประเทศจะสำเร็จได้ก็ต่อเมื่อมีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนา คือ มีความสงบสุข ภายในประเทศ ไม่มีภัยคุกคาม และปราศจากการแทรกแซงจากภายนอก ซึ่งความร่วมมือกันของ ประเทศในภูมิภาคจะช่วยให้เกิดสภาพแวดล้อมนี้ได้ นอกจากนี้จากลักษณะภูมิประเทศของกลุ่ม ประเทศผู้ก่อตั้งอาเซียนที่เป็นประเทศเล็ก ๆ หากไม่รวมตัวกันอาจถูกประเทศที่ใหญ่กว่าคุกคาม หรือครอบงำ หรืออาจถูกโดดเดี่ยว การรวมตัวกันให้เป็นหนึ่งเดียวจะเป็นการเพิ่มความแข็งแกร่งได้ ดังนั้นบรรดาผู้นำของประเทศต่าง ๆ จึงเห็นพ้องให้มีการร่วมมือกันของทั้งห้าประเทศโดยเฉพาะ ทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งการรวมตัวกันนั้นจะช่วยให้แต่ละประเทศพัฒนาไปได้ดีกว่าต่างคน ต่างพัฒนาประเทศของตนโดยลำพัง

จากปัจจัยดังกล่าวได้นำมาซึ่งการก่อตั้งสมาคมอาเซียน ในวันที่ 8 สิงหาคม พ.ศ.2510⁴ โดยผู้แทนจากอินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ และไทย ได้ร่วมลงนามในปฏิญญาสมาคม แห่งสหประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรือปฏิญญาอาเซียน (ASEAN Declaration) โดยใน ปฏิญญาได้ระบุถึงเจตนารมณ์และวัตถุประสงค์ของการก่อตั้งอาเซียน โดยสรุปได้ดังนี้⁵

1. เพื่อเร่งรัดความเจริญทางเศรษฐกิจ ความก้าวหน้าทางสังคมและวัฒนธรรมของภูมิภาค

⁴ Association of Southeast Asian Nations, 10 Years ASEAN (Jakarta : Sagitarius Offset, 1978)

⁵ เอกสารอาเซียน, เอเชียปริทัศน์ 3(เมษายน 2525),หน้า 107.

2. เพื่อส่งเสริมสันติภาพและเสถียรภาพในภาคพื้น
3. เพื่อส่งเสริมให้มีการร่วมมือและการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในเรื่องที่มีผลประโยชน์ร่วมกันในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม วิชาการ วิทยาศาสตร์ และการบริหาร
4. เพื่อให้ความช่วยเหลือแก่กันและกันในรูปการฝึกอบรมและการวิจัยในด้านการศึกษา วิชาชีพ วิชาการ และการบริหาร
5. เพื่อการใช้ประโยชน์มากขึ้นในการเกษตรและอุตสาหกรรม และการขยายการค้าซึ่งรวมถึงการศึกษาปัญหาการค้าโภคภัณฑ์ระหว่างประเทศ การปรับปรุงบริการความสะดวกในการขนส่งและคมนาคมระหว่างกันตลอดจนการยกระดับมาตรฐานการครองชีพของประชาชน
6. เพื่อส่งเสริมการศึกษาเกี่ยวกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
7. เพื่อดำรงไว้ซึ่งความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับองค์การระหว่างประเทศและองค์การระดับภูมิภาคที่มีอยู่แล้วและแสวงหาช่องทางให้มีความร่วมมือใกล้ชิดยิ่งขึ้น

นอกจากจุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของสมาคมอาเซียนดังกล่าวแล้ว ในปฏิญญาฉบับเดียวกันนี้ยังได้ระบุถึงแนวโน้มของความร่วมมือระหว่างประเทศต่างๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่จะเปิดกว้างขึ้น โดยได้ระบุไว้ว่า

“ ประการที่สี่ สมาคมจะเปิดโอกาสให้รัฐทั้งหมดในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ซึ่งยอมรับจุดหมาย หลักการ และความมุ่งประสงค์ดังกล่าวเข้าร่วมด้วย”⁶

ถ้อยความดังกล่าวนี้แสดงให้เห็นถึงความมุ่งหมายของอาเซียนที่พร้อมจะเปิดรับทุกชาติในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เข้าเป็นหนึ่งในเดียวกับสมาคมเพื่อเพิ่มความเข้มแข็งให้กับสมาคมอาเซียน และการเพิ่มจำนวนสมาชิกของอาเซียนได้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องจนกระทั่งปัจจุบันนี้ (พ.ศ.2546) สมาคมอาเซียนมีจำนวนสมาชิกเพิ่มขึ้นเป็น 10 ประเทศด้วยกัน ได้แก่ อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ ไทย บรูไน เวียดนาม ลาว พม่า และกัมพูชา

⁶ รายละเอียดดูในภาคผนวก ก.

3.1.1 กรณีบรูไน

การขยายตัวของอาเซียนครั้งแรกนั้นคือในกรณีของบรูไน ซึ่งบรูไนเข้าเป็นสมาชิกอาเซียน ลำดับที่ 6 ในวันที่ 7 มกราคม พ.ศ.2527 การเข้าร่วมอาเซียนของบรูไนในครั้งนี้เกิดขึ้นภายหลังจากที่บรูไนได้รับเอกราชจากอังกฤษในวันที่ 1 มกราคม พ.ศ.2527 ทั้งนี้เพราะบรูไนต้องการเข้าเป็นสมาชิกของสมาคมอาเซียนเพื่อต้องการยกฐานะทางการเมืองระหว่างประเทศให้เป็นที่ยอมรับและเคารพในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ⁷ นอกจากนี้การที่บรูไนเข้าร่วมอาเซียนนั้นเป็นเพราะบรูไนนั้นหวาดระแวงภัยจากการรุกรานที่จะมาจากอินโดนีเซียและมาเลเซีย ประกอบกับการที่อาเซียนมีหลักการในการเคารพอำนาจอธิปไตย หลักการเกี่ยวกับการไม่แทรกแซงกิจการภายในซึ่งกันและกัน และหลักการฉันทามติซึ่งจะช่วยเป็นเกราะในการป้องกันภัยจากการรุกรานดังกล่าวได้ จึงทำให้บรูไนตัดสินใจเข้าร่วมสมาคมอาเซียนในที่สุด สำหรับอาเซียนมองว่าบรูไนน่าจะเป็นพลังให้อาเซียนมากกว่าเป็นจุดอ่อน พลังทางเศรษฐกิจของบรูไนอาจเป็นประโยชน์แก่ประเทศสมาชิกได้มากหากมีการจัดสรรให้ถูกทิศทาง⁸ ทั้งนี้เพราะบรูไนนั้นมีความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจอันเกิดจากการมีทรัพยากรน้ำมันซึ่งสามารถจะเอื้อประโยชน์ให้กับประเทศสมาชิกอื่นๆ ได้ตามสมควร⁹ นอกจากนี้การที่บรูไนเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนนี้ยังเป็นการเพิ่มน้ำหนักของอาเซียนในเวทีการเมืองระหว่างประเทศให้หนักแน่นขึ้นด้วย จากเหตุผลทั้งของบรูไนในการเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนและเหตุผลของอาเซียนในการรับบรูไนเข้าเป็นสมาชิคนั้น จะเห็นว่าทั้งบรูไนและอาเซียนต่างก็ได้ประโยชน์ด้วยกันทั้งสองฝ่าย ดังนั้นการเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนของบรูไนจึงผ่านไปได้อย่างดี

3.1.2 กรณีเวียดนาม

การขยายตัวครั้งที่สองของอาเซียนคือในกรณีของการรับเวียดนามเข้าเป็นสมาชิกอาเซียน ในปี พ.ศ.2538 เวียดนามนั้นเป็นสมาชิกในลำดับที่ 7 ของอาเซียน โดยได้เป็นสมาชิกอย่างเป็นทางการในวันที่ 28 กรกฎาคม พ.ศ.2538 การเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนของเวียดนามเกิดจากเหตุผลและแรงจูงใจหลายประการ ทั้งผลจากแรงกดดันจากสถานการณ์ระหว่างประเทศที่เปลี่ยนแปลงไป

⁷ พัชรพล วังบุญสิน, “อาเซียนใหม่,” ใน อาเซียนใหม่ (กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541), หน้า 5.

⁸ วินิตา ศุภรทรัพย์, อาเซียนในการเมืองโลก (กรุงเทพฯ: สถาบันศึกษาความมั่นคงและนานาชาติ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528), หน้า 466.

⁹ พิษณุ สุวรรณะชฎ, สามทศวรรษอาเซียน, หน้า 104.

ปัจจัยด้านการเมือง ความมั่นคง และเศรษฐกิจของเวียดนาม รวมถึงการตอบสนองของอาเซียนที่คาดหวังผลประโยชน์จากการที่เวียดนามเข้าเป็นสมาชิกของสมาคม

ปัจจัยสำคัญที่เป็นแรงกระตุ้นให้เวียดนามเริ่มให้ความสนใจกับอาเซียนคือการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์การเมืองระหว่างประเทศ ได้แก่ การล่มสลายของระบอบคอมมิวนิสต์ใน ยุโรปตะวันออกและสหภาพโซเวียตซึ่งทำให้สงครามเย็นยุติลง การล่มสลายดังกล่าวส่งผลต่อ เวียดนามทำให้ต้องสูญเสียพันธมิตรที่เคยค้ำประกันความมั่นคงของตนไป¹⁰ อีกทั้งยังถูกตัดความช่วยเหลือทางการเงินทั้งจากสหภาพโซเวียตและยุโรปตะวันออก ทำให้เวียดนามขาดพันธมิตรและต้องอยู่อย่างโดดเดี่ยว ดังนั้นเวียดนามจำเป็นต้องหาพันธมิตรทางเศรษฐกิจใหม่ซึ่งก็คืออาเซียน เพราะอาเซียนเป็นเพื่อนบ้านอยู่ในภูมิภาคเดียวกัน มีความใกล้ชิดกับเวียดนามและอาเซียนยังมีแนวโน้มที่จะประสบความสำเร็จทางเศรษฐกิจจากการก่อตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน (ASEAN Free Trade Area-AFTA) ด้วย เวียดนามนั้นได้แสดงความกระตือรือร้นที่จะเข้าร่วมเป็นสมาชิกอาเซียน เห็นได้จากในการประชุมระดับรัฐมนตรีของอาเซียน(ASEAN Ministerial Meeting-AMM) ที่กรุงเทพมหานคร ในปี พ.ศ.2537 บุคคลระดับสูงของเวียดนามหลายท่านได้แสดงความพร้อมของ เวียดนามที่จะได้เข้าเป็นสมาชิกอาเซียน และมีความเห็นว่าการได้เข้าร่วมในสมาคมอาเซียนจะเป็นโอกาสดีให้เวียดนามมีการปฏิรูปประเทศ เปิดกว้างทางเศรษฐกิจและสังคม และนำการเปลี่ยนแปลงมาสู่ประเทศในด้านการลงทุนจากต่างชาติ นอกจากนี้ยังเห็นว่าการได้เข้าเป็นสมาชิก อาเซียนจะช่วยกระตุ้นให้เวียดนามมีการส่งเสริมการปฏิรูปการบริหารบ้านเมือง ส่งเสริมความร่วมมือในภูมิภาค เพิ่มศักยภาพของประเทศในการแข่งขันกับนานาประเทศ¹¹

โดยสรุปแล้ว ประโยชน์ที่เวียดนามจะได้รับจากการเข้าเป็นสมาชิกของสมาคมอาเซียนคือ

1. จะสามารถพัฒนาเศรษฐกิจของตนให้เติบโตและขยายตัวได้รวดเร็วขึ้น อีกทั้งยังเป็นการเพิ่มโอกาสในการเข้าตลาดอาเซียนและตลาดโลกซึ่งจะทำให้เวียดนามมีการ

¹⁰ Kai M. Schellhorn, "Asia after the end of the Cold War," *Southeast Asian Affairs* 1992(Singapore: Institute of Southeast Asian Studies, 1992), p.60.

¹¹ Allan E. Goodman, "Vietnam and ASEAN: Who would thought it possible?," *Asian Survey* 6(June 1996): 598.

- ส่งออกมากขึ้น การลงทุนจากต่างประเทศมีมากขึ้นเพราะนักลงทุนมีความมั่นใจในการเข้ามาลงทุนในเวียดนาม ทำให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นกว่าเดิม¹²
2. เวียดนามมีปัญหาความขัดแย้งกับหลายประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น ความขัดแย้งเรื่องหมู่เกาะสแปรตลีย์กับมาเลเซีย ฟิลิปปินส์ บรูไน หรือ ความขัดแย้งกับประเทศไทยในเรื่องการจับปลา ดังนั้นการที่เวียดนามได้เป็นสมาชิกอาเซียนจะทำให้มีการเจรจายุติความขัดแย้งระหว่างเวียดนามและประเทศต่างๆในอาเซียนได้ง่ายขึ้น¹³
  3. เวียดนามจะมีพันธมิตรในการสกัดกั้นการขยายอิทธิพลของจีนลงสู่ทะเลจีนใต้ และจะได้รับการประกันความมั่นคงจากการคุกคามของจีนในกรณีการอ้างกรรมสิทธิ์เหนือหมู่เกาะสแปรตลีย์¹⁴
  4. การที่เวียดนามเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนจะทำให้เวียดนามได้รับการยอมรับจากนานาชาติ เป็นการเพิ่มศักดิ์ศรีของเวียดนามในเวทีระหว่างประเทศได้อีกด้วย¹⁵

เวียดนามได้แสดงเจตนารมณ์เข้าเป็นภาคีอาเซียนโดยนายโต เมื่อย ผู้นำเวียดนามได้แจ้งความประสงค์แก่ประธานาธิบดีซูฮาร์โตของอินโดนีเซียในระหว่างการเยือนเวียดนามเป็นการส่วนตัวเมื่อเดือนพฤศจิกายน พ.ศ.2533¹⁶ และหลังจากนั้นก็มีการติดต่อระหว่างผู้นำระดับสูงของเวียดนามและอาเซียนเพิ่มมากขึ้น จนในที่สุด วันที่ 17 ตุลาคม พ.ศ.2534 เวียดนามได้สมัครเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนอย่างเป็นทางการ และในปี พ.ศ.2535 ที่ประชุมรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศอาเซียนได้ให้การรับรองการสมัครเข้าเป็นสมาชิกของเวียดนาม

¹² ปิยนุช สนั่นเสียง, “เวียดนามกับการเข้าเป็นสมาชิกใหม่ของสมาคมอาเซียน: ผลประโยชน์แห่งชาติและบูรณาการระดับภูมิภาค,” (วิทยานิพนธ์ตามหลักสูตรปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาการระหว่างประเทศ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2540), หน้า 128.

¹³ Hoang Anh Tuan, “Vietnam’s membership in ASEAN: Economic, political and security implications,” *Contemporary Southeast Asia* 16(December 1994): 265.

¹⁴ รัชนีญาทิพย์ ศรีพนา, “เวียดนาม,” *เอเชียรายปี 1996/2539* (กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539), หน้า 226.

¹⁵ ปิยนุช สนั่นเสียง, “เวียดนามกับการเข้าเป็นสมาชิกใหม่ของสมาคมอาเซียน: ผลประโยชน์แห่งชาติและบูรณาการระดับภูมิภาค,” 2540, หน้า 128.

¹⁶ Micheal Antolik, “ASEAN’s bridge to Vietnam and Laos,” *Contemporary Southeast Asia* 15,2 (September 1993) : 204.

สำหรับกระบวนการเข้าเป็นสมาชิกของเวียดนามรวมทั้งประเทศอื่น ๆ ที่จะเข้าอาเซียนในอนาคต สมาคมอาเซียนได้กำหนดให้ประเทศต่างๆจะต้องภาคยานุวัติในสนธิสัญญามิตรภาพและความร่วมมือในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Treaty of Amity and Cooperation: TAC)¹⁷ โดยผู้แทนของเวียดนามได้ลงนามในสนธิสัญญาดังกล่าวในการประชุมระดับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศอาเซียน ครั้งที่ 25 ที่ประเทศฟิลิปปินส์ ในวันที่ 22 เดือนกรกฎาคม พ.ศ.2535¹⁸ เวียดนามจึงมีสถานะเป็นผู้สังเกตการณ์ของอาเซียนตั้งแต่นั้นมา และได้เป็นสมาชิกอย่างเป็นทางการในการประชุมระดับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศอาเซียน ครั้งที่ 28 ที่บรูไน ในวันที่ 28 เดือนกรกฎาคม พ.ศ.2538¹⁹

3.1.3 กรณีลาว

ในกรณีของประเทศลาวในการเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนนั้น มีจุดเริ่มต้นจากการที่ลาวขอเข้าภาคยานุวัติในสนธิสัญญามิตรภาพและความร่วมมือในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Treaty of Amity and Cooperation-TAC) ในปี พ.ศ.2535 พร้อมกับเวียดนาม และได้รับสถานะผู้สังเกตการณ์ของอาเซียน ในการประชุมระดับ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศอาเซียน ครั้งที่ 28 ที่บรูไน ในเดือนกรกฎาคม พ.ศ.2538²⁰ ลาวไม่ต้องการเข้าสมาคมอาเซียนอย่างเร่งรีบโดยที่ประเทศยังไม่มีความพร้อม รัฐบาลลาวต้องการเวลาในการเตรียมความพร้อมในหลาย ๆ ด้านก่อนที่จะเข้าเป็นสมาชิก เช่น ในด้านการเตรียมบุคลากรที่มีประสิทธิภาพเพื่อรองรับกับการดำเนินงานต่าง ๆ ร่วมกับอาเซียน นอกจากนี้ลาวยังคงมีความจำเป็นจะต้องนำเงินมาใช้ในการพัฒนาประเทศให้หลุดพ้นจากการเป็นประเทศด้อยพัฒนา²¹ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งรัฐบาลลาวต้องการเตรียมความพร้อมทางการเงิน เพราะการเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนนั้นหมายถึงรายจ่ายที่เพิ่มขึ้น เช่น ค่า

¹⁷ ดูรายละเอียดในภาคผนวก ก.

¹⁸ “การประชุมรัฐมนตรีว่าการต่างประเทศอาเซียน ครั้งที่ 25,” สยามจดหมายเหตุ 17(11-17 กันยายน 2535): 1032.

¹⁹ “การประชุมรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ครั้งที่ 28 ที่บรูไน,” สยามจดหมายเหตุ 20(กรกฎาคม 2538): 922.

²⁰ Takano Takeshi, “The ASEAN-10 and regional political relations,” in Road to ASEAN-10 : Japanese perspectives on economic integration, Sekigushi Suelo and Noda Makito, eds.(Singapore : Institute of Southeast Asian Studies, 1999), p.19.

²¹ “การประชุมรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศอาเซียน ครั้งที่ 28 ที่ บรูไน 29-30 ก.ค.2538,” สยามจดหมายเหตุ 20(11-17 สิงหาคม 2538): 923.

บารุงสมาชิกภาพหนึ่งล้านดอลลาร์ต่อปี การเดินทางไปติดต่อกันต่างประเทศของเจ้าหน้าที่²² ค่าใช้จ่ายในการเข้าร่วมประชุมของสมาคมซึ่งมีมากกว่า 200 ครั้งต่อปีเป็นต้น และเมื่อลาวมีความพร้อมที่จะเข้าร่วมสมาคมอาเซียน รัฐบาลลาวได้ส่งหนังสือถึงสำนักงานเลขาธิการอาเซียนชี้แจงถึงการเตรียมการภายในประเทศเพื่อให้สอดคล้องกับเงื่อนไขของประเทศอาเซียน เช่น การพัฒนาบุคลากรและการเรียนรู้ระบบงานต่างๆ โดยได้รับความช่วยเหลือจากประเทศสมาชิกอาเซียน เช่น สิงคโปร์ มาเลเซีย และไทย เป็นต้น²³ ลาวได้ยื่นจดหมายขอเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนอย่างเป็นทางการในวันที่ 15 มีนาคม พ.ศ.2539 โดยได้แสดงความต้องการที่จะได้เข้าร่วมอาเซียนในปี พ.ศ.2540²⁴ เมื่อรัฐบาลลาวได้แสดงความพร้อมในการเข้าร่วมสมาคมแล้ว ในที่สุดอาเซียนได้รับลาวเข้าเป็นสมาชิกอย่างเป็นทางการในวันที่ 23 กรกฎาคม พ.ศ.2540 ถือเป็นสมาชิกลำดับที่ 8 ของสมาคมอาเซียน²⁵ การเข้าอาเซียนของลาวนั้นมีประโยชน์ต่อลาวคือ

1. ประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจการค้า กล่าวคือทำให้การค้าของลาวขยายตัวโดยเฉพาะอย่างยิ่งการค้ากับประเทศอาเซียน การส่งออกของลาวจะเพิ่มสูงขึ้น²⁶ ในขณะเดียวกันการที่ลาวมีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์จะทำให้ดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศได้มากขึ้น และประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น
2. ประโยชน์ทางการเมือง การเป็นสมาชิกอาเซียนของลาวจะทำให้ลาวเปิดตัวเองสู่การเมืองระหว่างประเทศในอีกขั้นหนึ่งและเป็นการเพิ่มบทบาทของประเทศในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ นอกจากนี้การเป็นสมาชิกอาเซียนของลาวยังทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างลาวและประเทศอื่นในภูมิภาคกลับคืนสู่ปกติและเพิ่มมากขึ้น และเป็นการแสดงความปรารถนาของลาวที่จะมีส่วนร่วมในความสำเร็จของอาเซียนด้วย²⁷

²² สุระชัย, “ลาวจะเข้าอาเซียน,” *วัฏจักร* (4 มีนาคม 2540): 11.

²³ “สปป.ลาวส่งหนังสือถึงอาเซียนยืนยันความพร้อมเป็นสมาชิก,” *ผู้จัดการรายวัน* (19 มีนาคม 2540) : 9.

²⁴ ASEAN. [Online](n.d.). Available from : <http://www.aseansec.org/asc/r9596/asc95r2b.htm>[2002, September 26]

²⁵ “การประชุมประจำปีของอาเซียนที่มาเลเซีย,” *สยามจดหมายเหตุ* 22(8-14 สิงหาคม 2540): 891.

²⁶ Emiko Fukase and Will Martin, “Economic effects of joining AFTA: The case of the Lao PDR,” in *ASEAN Enlargement: Impacts and implications*, eds. Mya Than and Carolyn L. Gates (Singapore: Institute of Southeast Asian Studies, 2001), p. 213.

²⁷ Simon J. Hay, “The 1995 ASEAN Summit : Scaling a higher peak,” *Contemporary Southeast Asia* 18(December 1996): 258.

3.1.4 กรณีพม่า

สำหรับในกรณีของพม่า นั้น ก่อนที่จะได้เข้าเป็นสมาชิกอาเซียนอย่างเป็นทางการในปี พ.ศ.2540 พม่าได้ลงนามภาคยานุวัติในสนธิสัญญามิตรภาพและความร่วมมือในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (TAC) ในวันที่ 27 กรกฎาคม พ.ศ.2538 และได้รับสถานะผู้สังเกตการณ์ในวันที่ 20 กรกฎาคม พ.ศ.2539 เหตุที่พม่าได้รับสถานะผู้สังเกตการณ์ล่าช้า นั้นเป็นเพราะผู้นำชาติอาเซียน ต้องการให้พม่ามีการปรับปรุงสถานะการเมืองและสถานการณ์ทางด้านสิทธิมนุษยชนให้ดีขึ้นก่อน²⁸ และในที่สุดพม่าได้เข้าเป็นสมาชิกอาเซียนอย่างเป็นทางการในวันที่ 23 กรกฎาคม พ.ศ.2540 พร้อมกับลาว โดยลาวเป็นสมาชิกลำดับที่ 8 และพม่า นั้นเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนในลำดับที่ 9 เมื่อพม่าเข้าเป็นสมาชิกอาเซียน ประโยชน์ที่คาดว่าพม่าจะได้รับคือ

1. พม่าจะไม่โดดเดี่ยวเหมือนอย่างเช่นในอดีตที่ผ่านมา
2. พม่าจะมีทางเลือกใหม่เพิ่มขึ้นนอกเหนือจากการพึ่งพาจีนซึ่งมีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกันมากนับตั้งแต่พม่ามีปัญหาการถูกโดดเดี่ยวจากสังคมโลก
3. พม่าจะได้รับการยอมรับทางการเมือง ได้รับความน่าเชื่อถือจากนานาประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากประเทศในอาเซียน
4. พม่าจะได้รับผลประโยชน์จากการเข้าไปลงทุนของต่างประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งจากประเทศในอาเซียนซึ่งต้องการเข้าไปลงทุนในพม่าเนื่องจากพม่ามีความพร้อมทางด้านทรัพยากรการผลิตเช่น แรงงาน และทรัพยากรธรรมชาติ เป็นต้น²⁹
5. พม่าจะได้รับความช่วยเหลือจากประเทศภายนอกโดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศอาเซียน และคู่เจรจาของอาเซียน เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาประเทศทั้งในด้านการเงิน และเทคโนโลยี

²⁸ “การประชุมรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศอาเซียน ครั้งที่ 28 ที่บรูไน,” สยามจดหมายเหตุ 20(11-17 สิงหาคม 2538): 922-924.

²⁹ Simon J. Hay, “The 1995 ASEAN Summit : Scaling a higher peak,” *Contemporary Southeast Asia* 18(December 1996): p.258.

3.1.5 กรณีกัมพูชา

สำหรับการขยายตัวครั้งล่าสุดของอาเซียน คือในกรณีการรับประเทศกัมพูชาเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนในวันที่ 30 เมษายน พ.ศ.2542³⁰ ซึ่งถือเป็นสมาชิกลำดับที่ 10 ของอาเซียน และได้ นำมาซึ่งความภาคภูมิใจของสมาคมเพราะถือเป็นการบรรลุตามเจตนารมณ์ของผู้ร่วมก่อตั้งอาเซียนดังที่ได้ปรากฏในปฏิญญาอาเซียนดังที่ได้กล่าวมาในตอนต้น การเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนของประเทศไทยกัมพูชามีจุดเริ่มต้นมาจากการลงนามภาคยานุวัติในสนธิสัญญามิตรภาพและความร่วมมือในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (TAC) ในเดือนมกราคม พ.ศ. 2538 และได้รับสถานะผู้สังเกตการณ์ในวันที่ 30 มิถุนายน พ.ศ.2538³¹ เดิมทีนั้นกัมพูชามีกำหนดจะได้เข้าเป็นสมาชิกอาเซียนอย่างเป็นทางการพร้อมลาวและพม่าในปี พ.ศ.2540 แต่สาเหตุที่ต้องเลื่อนกำหนดดังกล่าวออกไปเนื่องจากเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบขึ้นในกัมพูชา โดยเกิดการกระทำรัฐประหารของสมเด็จ ฮุน เซน ในวันที่ 5 กรกฎาคม พ.ศ.2540 ดังนั้นผู้นำประเทศต่าง ๆ ในอาเซียนจึงมีความเห็นว่า อาเซียนยังไม่พร้อมที่จะตัดสินใจเกี่ยวกับสมาชิกภาพของกัมพูชา³² โดยอาเซียนได้ให้เหตุผลในการเลื่อนการรับกัมพูชาเข้าอาเซียนไว้ดังนี้³³

1. ผู้นำอาเซียนนำโดยประธานาธิบดีชูฮาร์โตของอินโดนีเซียมีเจตนาที่จะลงโทษสมเด็จ ฮุน เซน ที่ไม่ให้เกียรติและเคารพต่อภาพพจน์ของสมาคมอาเซียน
2. ประชาคมโลกต่างจับตามองบทบาทของอาเซียนต่อกรณีการกระทำรัฐประหารของสมเด็จ ฮุน เซน ดังนั้นจำเป็นจะต้องกระทำบางอย่างให้ต่างประเทศเห็นว่าอาเซียนไม่เพิกเฉยต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกัมพูชา
3. การรับกัมพูชาและพม่าเข้าอาเซียนพร้อมกันทำให้อาเซียนวิตกว่าอาจจะเป็นการทำลายชื่อเสียงของสมาคมในเวทีโลกได้ เพราะทั้งสองประเทศต่างก็มีปัญหาภายในประเทศซึ่งต่างชาติให้ความสนใจอยู่

³⁰ อาเซียน, กรม, "อาเซียนวันนี้และอนาคต," ในการสัมมนาของคณะกรรมการต่างประเทศ สภาผู้แทนราษฎร เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับอาเซียน, 11 พฤศจิกายน 2542.

³¹ Leszek Buszynski, "Trends, developments and challenges in Southeast Asia," *Southeast Asian Affairs 1996* (Singapore: Institute of Southeast Asian Studies, 1996), p.3.

³² สุนัย ผาสุข, "การรับกัมพูชาเข้าเป็นสมาชิกอาเซียน," *มติชน* (18 มกราคม 2542): 6.

³³ Jeannie Henderson, *Reassessing ASEAN* (New York: Oxford University Press Inc., 1999), p.39.

หลังจากเหตุการณ์ความไม่สงบในกัมพูชาเริ่มดีขึ้น ในที่สุดในปีปิดการประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียนที่กรุงฮานอย ประเทศเวียดนาม ในเดือนธันวาคม พ.ศ.2541 ที่ประชุมได้แถลงว่า ได้มีการบรรลุข้อตกลงรับกัมพูชาเข้าเป็นสมาชิกอาเซียน โดยจะจัดพิธีรับสมาชิกใหม่อย่างเป็นทางการที่กรุงฮานอย³⁴ รัฐบาลกัมพูชานั้นมีความกระตือรือร้นในการเข้าเป็นสมาชิกของอาเซียน โดยก่อนหน้านี้กัมพูชาจะได้เข้าเป็นสมาชิกอาเซียน กัมพูชาได้เตรียมความพร้อมในการเข้าร่วมสมาคมในหลายด้านด้วยกัน เช่น ในด้านบุคลากร ซึ่งกัมพูชานั้นขาดแคลนผู้ที่มีความชำนาญในภาษาอังกฤษซึ่งเป็นภาษากลางที่ใช้ติดต่อประสานงานในกลุ่มอาเซียน แต่ได้รับความร่วมมือจากชาวกัมพูชาโพ้นทะเลกลับเข้ามาเป็นแรงงานสนับสนุนที่สำคัญ เป็นต้น การเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนของกัมพูชา นี้ จะนำมาซึ่งประโยชน์แก่กัมพูชาคือ

1. รัฐบาลกัมพูชาคาดหวังว่าจะเป็น การนำมาซึ่งผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจแก่กัมพูชาซึ่งเป็นประเทศที่เคยประสบความเสียหายมาจากสงคราม³⁵ กัมพูชาจะได้มาซึ่งทรัพยากรการผลิต เช่น เงินทุนรวมทั้งความช่วยเหลือทางด้านเทคโนโลยี วิชาการ นอกจากนี้การเข้าร่วมอาเซียนยังเป็นการรับรองสถานะของกัมพูชาและสร้างหลักประกันความมั่นใจในการลงทุนเกี่ยวกับอนาคตทางการเมืองและเศรษฐกิจของกัมพูชา และการรวมตลาดกัมพูชาเข้าเป็นส่วนหนึ่งของเขตการค้าเสรีอาเซียน (AFTA) จะส่งเสริมให้ผู้ประกอบการที่มีฐานการผลิตในประเทศสามารถเข้าสู่ตลาดได้กว้างขึ้นและผู้ประกอบการจากอาเซียนสามารถลดต้นทุนการผลิตให้ต่ำลงด้วยการขยายและย้ายฐานการผลิตเข้าสู่กัมพูชาทำให้กัมพูชาสามารถสร้างความเติบโตทางเศรษฐกิจได้ต่อเนื่อง นอกจากนี้ การส่งเสริมการลงทุนจะทำให้มูลค่าการค้าระหว่างอาเซียนและกัมพูชามีมากขึ้น³⁶
2. การเข้าอาเซียนของกัมพูชาจะทำให้เกิดความมั่นคง รู้สึกปลอดภัยจากการถูกคุกคามจากประเทศอื่น นอกจากนี้ยังเป็นการเสริมสร้างเกียรติภูมิของชาติด้วย

³⁴ วชิรินทร์ ยงศิริ, “กัมพูชา,” ใน เอเชียรายปี 2000/2543 (กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543), หน้า 159.

³⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน.

³⁶ สมศักดิ์ ดำรงสุนทรชัย, “การเข้าร่วมเป็นสมาชิกสมาคมแห่งประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (ASEAN) ของกัมพูชา: ปัญหาและอุปสรรค,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาการระหว่างประเทศ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2541), หน้า 96.

การขยายตัวของอาเซียนโดยการเพิ่มจำนวนสมาชิกจากการก่อตั้งร่วมกันของสมาชิกเพียง 5 ประเทศ แต่ปัจจุบันนี้ (พ.ศ.2546) สมาคมอาเซียนมีสมาชิกรวม 10 ประเทศด้วยกัน อาจถือได้ว่าเป็นความสำเร็จอีกด้านหนึ่งของสมาคมอาเซียน แต่อย่างไรก็ตามการขยายตัวของอาเซียนดังกล่าวนี้เกิดขึ้นท่ามกลางความหลากหลายทางความรู้สึกและความคิดจากหลายทาง ทั้งนี้รวมถึงความแตกต่างทางความคิดภายในอาเซียนเองด้วย แต่ถึงแม้จะเกิดความขัดแย้งกันในท้ายที่สุดแล้วอาเซียนได้มีมติที่จะรับสมาชิกเพิ่มเป็น 10 ประเทศดังเช่นที่เป็นในปัจจุบัน

3.2 ทำที่ของอาเซียนและไทยต่อการขยายตัวของอาเซียน

ดังได้กล่าวมาแล้วว่าแนวคิดของการขยายตัวของอาเซียนนั้นเป็นสิ่งที่ปรากฏอยู่ในเจตนารมณ์เมื่อเริ่มก่อตั้งสมาคม ดังนั้นโดยภาพรวมแล้วสมาชิกของอาเซียนทุกประเทศย่อมมีความยินดีหากอาเซียนจะเปิดรับและให้โอกาสประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ทุกประเทศได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของสมาคมทั้งนี้เพราะการที่อาเซียนมีสมาชิกเพิ่มขึ้นนั้นย่อมเป็นการแสดงให้เห็นถึงพัฒนาการที่ดีของสมาคมอีกทั้งยังสะท้อนถึงการได้รับการยอมรับและเคารพในกฎเกณฑ์และสนธิสัญญาพื้นฐานของสมาคมจากประเทศต่างๆที่จะเข้ามาเป็นสมาชิกใหม่ด้วย และนอกจากนี้การที่อาเซียนมีสมาชิกเพิ่มขึ้นจะทำให้เกิดประโยชน์ต่อสมาคมด้วยดังจะได้กล่าวในภายหลัง

ถึงแม้การขยายตัวของสมาคมอาเซียนจะเป็นเรื่องที่ดี แต่จากการที่สมาชิกใหม่ที่จะเข้ามานับแต่เวียดนาม ลาว พม่า และกัมพูชานั้น ล้วนเป็นประเทศที่มีปัญหาทั้งในเรื่องของความไม่พร้อม และในเรื่องของความแตกต่างของระดับการพัฒนาประเทศ ระหว่างประเทศอาเซียนเดิมและอาเซียนใหม่ จึงทำให้เป็นที่วิพากษ์วิจารณ์กันทั้งภายในและภายนอกอาเซียนว่า การที่อาเซียนรับสมาชิกใหม่นั้นสมควรแก่เวลาหรือไม่ และการรับสมาชิกเหล่านี้จะนำมาซึ่งปัญหาในอนาคตหรือไม่ ซึ่งสำหรับอาเซียนเอง ผู้นำชาติต่าง ๆ ในอาเซียนได้แสดงท่าทีที่หลากหลายต่อการขยายตัวของอาเซียนในแต่ละครั้งที่ผ่านมา

3.2.1 ทำที่โดยรวมของอาเซียน

สำหรับท่าทีโดยรวมของอาเซียนต่อการรับเวียดนาม ลาว พม่า และกัมพูชา โดยรวมแล้วอาเซียนมีความยินดีและเห็นด้วยเพราะเห็นว่าจะนำมาซึ่ง

1. ประโยชน์ทางความมั่นคงของภูมิภาค คือในกรณีของเวียดนามเพราะเวียดนามเป็นกั้นระหว่างอาเซียนกับจีนซึ่งจีนมีแนวโน้มที่จะเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงของภูมิภาค อันมีสาเหตุมาจากเรื่องการแข่งขันด้านสิทธิเหนือหมู่เกาะสแปรตลีย์³⁷ และสำหรับในกรณีของพม่า การรับพม่าจะเป็นการสกัดกั้นอิทธิพลของจีนที่มีอยู่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และทำให้พม่าเข้ามาอยู่ในเขตอิทธิพลของอาเซียน
2. ประโยชน์ทางการขยายตัวทางเศรษฐกิจ กล่าวคือ ทั้งเวียดนาม ลาว พม่าและกัมพูชา มีศักยภาพของการเป็นทั้งผู้ผลิตและเป็นตลาดสินค้า หากประเทศเหล่านี้เข้าเป็นสมาชิกอาเซียนจะมีผลโดยตรงต่อการเพิ่มขึ้นซึ่งจำนวนประชากรของอาเซียน มีผลต่อการเพิ่มขนาดตลาดให้ใหญ่ขึ้นรวมถึงอาเซียนจะสามารถขยายและเคลื่อนย้ายฐานการผลิตเข้าสู่แหล่งงานราคาถูกในประเทศเหล่านี้ซึ่งจะทำให้ต้นทุนการผลิตของอาเซียนต่ำลงสามารถแข่งขันกับตลาดโลกได้ นอกจากนี้ยังสามารถดึงดูดการลงทุนจากทั้งในอาเซียนและภายนอกภูมิภาค เนื่องจากมีแรงงานราคาถูกและมีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ ทำให้เพิ่มความแข็งแกร่งในการเจรจาต่อรองการค้ากับประเทศที่พัฒนาแล้วได้³⁸
3. สำหรับในกรณีของพม่า อาเซียนสนับสนุนให้พม่าเข้าเป็นสมาชิกเพราะเห็นว่าอาจเป็นการทำให้พม่ามีความเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ซึ่งหากเป็นเช่นนั้น อาเซียนจะได้รับการยอมรับจากนานาประเทศในฐานะผู้ผลักดันและสนับสนุนพม่าให้เกิดการเปลี่ยนแปลงนั้น
4. การเพิ่มสมาชิกเป็น 10 ประเทศ จะทำให้สมาคมพัฒนาเป็นสมาคมความร่วมมือในระดับภูมิภาคอย่างแท้จริง นอกจากนี้ยังทำให้เป็นการบรรลุเจตนารมณ์ของผู้ร่วมก่อตั้งอาเซียนที่ต้องการเห็นสมาคมนี้มีสมาชิกรอบคลุมทั้งภูมิภาคอย่างแท้จริง

ท่าทีของอาเซียนต่อการรับประเทศกัมพูชา ลาว และพม่าเข้าเป็นสมาชิคนั้น อาเซียนเห็นชอบและให้การสนับสนุน โดยหวังที่จะให้อาเซียนนั้นประกอบด้วย 10 ประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เมื่อก้าวเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 สำหรับอาเซียนนั้นได้ให้การสนับสนุนทั้ง 3

³⁷ Takano Takeshi, "The ASEAN-10 and regional political relations," in *Road to ASEAN-10 : Japanese perspectives on economic integration*, eds. Sekigushi Suelo and Noda Makito (Singapore : Institute of Southeast Asian Studies, 1999), p.18.

³⁸ ปิยนุช สนั่นเสียง, "เวียดนามกับการเข้าเป็นสมาชิกใหม่ของสมาคมอาเซียน ผลประโยชน์แห่งชาติและบูรณาการระดับภูมิภาค," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาการระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2540), หน้า 105.

ประเทศโดยการให้ความช่วยเหลือในการเตรียมความพร้อมก่อนเข้าอาเซียน โดยได้มีการจัดตั้งกลุ่มทำงานขึ้นมาโดยมีรองเลขาธิการของอาเซียนเป็นประธานกลุ่ม โดยจะส่งเจ้าหน้าที่ของสำนักเลขาธิการอาเซียนเดินทางเข้าไปใน 3 ประเทศนี้ เพื่อจัดการปรึกษาหารือถึงนโยบายและข้อสรุปสั้นๆ เพื่ออำนวยความสะดวกในการเข้าเป็นสมาชิกอาเซียน³⁹

แต่อย่างไรก็ตาม ภายในอาเซียนเองได้ปรากฏความคิดเห็นที่แตกต่างกันอยู่บ้างต่อการรับกัมพูชา ลาว และพม่าเข้าเป็นสมาชิก โดยได้มีบางประเทศไม่เห็นด้วย เช่น ฟิลิปปินส์ ได้แสดงท่าทีสงสัยเคลือบแคลงเกี่ยวกับความสามารถของรัฐบาลกัมพูชา และพม่า ว่าจะสามารถปฏิบัติตามข้อตกลงและสนธิสัญญาต่างๆของสมาคมได้หรือไม่เนื่องจากทั้ง 2 ประเทศยังมีปัญหาทางการเมืองภายในอยู่⁴⁰

สำหรับมาเลเซียนั้น เห็นว่าถึงแม้จะมีความกังวลต่อสถานการณ์ในกัมพูชา และพม่า อยู่บ้าง แต่การชะลอการรับสองประเทศนี้ไม่อาจช่วยทำให้สถานการณ์ในสองประเทศนี้ดีขึ้นได้แต่อย่างใด แต่หากรับ 2 ประเทศนี้เข้ามาเป็นสมาชิกแต่เนิ่น ๆ น่าจะช่วยให้สถานการณ์ในประเทศดีขึ้นได้⁴¹ โดยแสดงความเห็นห่วงในเรื่องสิทธิมนุษยชน แต่อย่างไรก็ตาม อาเซียนได้ตัดสินใจที่จะรับสามประเทศนี้เข้าเป็นสมาชิก ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นถึงการตัดสินใจโดยไม่ได้ตกอยู่ภายใต้แรงกดดันจากภายนอก⁴²

สำหรับอินโดนีเซียมีนโยบายสนับสนุนทั้งกัมพูชา ลาว และพม่า เข้าเป็นสมาชิกอาเซียนในเดือนกรกฎาคม พ.ศ.2540 อย่างแข็งขัน และสนับสนุนมาเลเซีย โดยเห็นว่าไม่ควรจะต้องเลื่อนการรับพม่าและกัมพูชาออกไป เพราะไม่มีอะไรเป็นหลักประกันได้ว่าการเลื่อนออกไปจะทำให้สถานการณ์การเมืองใน 2 ประเทศนี้ดีขึ้น⁴³

³⁹ ASEAN Secretary. From ASEAN-5 to ASEAN-10.[Online](n.d.). Available from :

<http://www/aseansec.org/clm/asean-10.htm>[2002, October 22]

⁴⁰ Wallden Bello, "From Slorc critic to apologist," *The Nation* (15 September 1997).

⁴¹ จูติชัย ธนาดีโรจน์กุล, "พม่ากับการเข้าร่วมอาเซียน," *สยามโพสต์* (2 มิถุนายน 2540) : 6.

⁴² Kusuma Snitwongse, "Thirty years of ASEAN : achievements through political cooperation," *The Pacific Review* 11,2(1998) : 190.

⁴³ จูติชัย ธนาดีโรจน์กุล, พม่ากับการเข้าร่วมอาเซียน, , *สยามโพสต์* (2 มิถุนายน 2540) : 6.

ในการประชุมระดับรัฐมนตรีอาเซียนปี พ.ศ.2534 ผู้นำในอาเซียนได้มีความเห็นพ้องกันที่จะใช้นโยบายความเกี่ยวพันเชิงสร้างสรรค์ต่อพม่า โดยหวังว่าเมื่อสถานการณ์การละเมิดสิทธิมนุษยชนในพม่าดีขึ้นหรือได้รับการพัฒนาขึ้น จะทำให้การเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนของพม่าไม่มีปัญหาและเป็นไปอย่างเรียบร้อย⁴⁴

กลุ่มอาเซียนนั้นมึนโยบายหลักที่ใช้กับพม่าคือ นโยบายความเกี่ยวพันเชิงสร้างสรรค์ (constructive engagement) ซึ่งอาเซียนได้พยายามนำขึ้นมาอธิบายต่อการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างอาเซียนกับประเทศพม่าอยู่ตลอดเวลา และจากนโยบายดังกล่าวนี้จึงทำให้อาเซียนมีท่าทีที่เห็นด้วยและสนับสนุนการเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนของพม่า ดังจะเห็นได้จากการประชุมระดับรัฐมนตรีอาเซียนและสหภาพยุโรป ครั้งที่ 12 ที่สิงคโปร์ ในเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ.2540 รัฐมนตรีของประเทศต่าง ๆ ในอาเซียนนั้นเห็นว่าการใช้นโยบายเชิงสร้างสรรค์กับพม่าก็เพื่อตั้งให้พม่าอยู่ร่วมในประชาคมโลกซึ่งจะดีกว่าการโดดเดี่ยวพม่าที่จะทำให้พม่าแยกตัวออกจากอาเซียนไป⁴⁵ นอกจากนี้อาเซียนยังเชื่อว่าการให้พม่าเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนจะทำให้พม่ายอมรับความจำเป็นในการให้คำมั่นต่างๆในการเจรจากับประเทศคู่เจรจาของอาเซียนในอนาคต ซึ่งจะส่งผลให้พม่ามีการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นเองโดยไม่จำเป็นต้องใช้วิธีการรุนแรงใดๆ⁴⁶ อย่างไรก็ตามถึงแม้ท่าทีโดยรวมของสมาคมจะแสดงออกว่าสนับสนุนให้พม่าเข้าเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม แต่ลึกๆแล้วภายในกลุ่มเองก็มีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน ดังนี้

ท่าทีของรัฐบาลอินโดนีเซียมีท่าทีเห็นด้วยกับการที่พม่าจะเข้าเป็นสมาชิกอาเซียน เห็นได้จากการที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ นาย Ali Alatas เดินทางเยือนอย่างกุ่ม และแสดงความเห็นว่าพม่านั้นถูกโดดเดี่ยวมานานแล้วนานจนความกดดันอาจส่งให้พม่ากลับไปโดดเดี่ยวอีกได้⁴⁷ นอกจากนี้ในการประชุมประจำปีของอาเซียนที่อินโดนีเซีย ในช่วงวันที่ 17-25 กรกฎาคม พ.ศ.2540 นั้น ประธานาธิบดีซูฮาร์โต ของอินโดนีเซีย ได้กล่าวเตือนประเทศตะวันตกที่ประณามเรื่องการละเมิดสิทธิมนุษยชนและความไม่เป็นประชาธิปไตยในพม่า ไม่ให้เข้าแทรกแซง

⁴⁴ Robin Ramcharan, "ASEAN and non-interference," *Contemporary Southeast Asia* 22,1 (April 2000),p.66.

⁴⁵ "การประชุมรัฐมนตรีอาเซียน-EU ครั้งที่ 12," *สยามจดหมายเหตุ* 22(7-13 มีนาคม 2540): 276.

⁴⁶ "การประชุมรัฐมนตรีอาเซียน-EU ครั้งที่ 12(ต่อ)," *สยามจดหมายเหตุ* 22(14-20 มีนาคม 2540): 308.

⁴⁷ "On her own: Aung San Suu Kyi will get little outside help in her battle with SLORC," *Asiaweek* (21 June 1996) .

ในกิจการภายในของพม่าและได้สนับสนุนให้ประเทศพม่าเข้าเป็นสมาชิกหลังจากที่ได้สถานะการเป็นผู้สังเกตการณ์จากการประชุมในครั้งนี้ด้วย⁴⁸

สำหรับท่าทีของรัฐบาลมาเลเซียนั้นมีทั้งเห็นด้วยและไม่เห็นด้วยกับการรับพม่าเข้าเป็นสมาชิกอาเซียน โดยในช่วงแรก คือในช่วงปี พ.ศ.25.4-2535 นั้นมาเลเซียมีท่าทีไม่เห็นด้วยและไม่สนับสนุนให้รัฐบาลทหารพม่าเข้าร่วมในอาเซียน เห็นได้จากการประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียน (ASEAN Summit) ครั้งที่ 4 ผู้นำมาเลเซีย Datuk Seri Dr. Mahathir Mohammad ได้กล่าวเป็นนัยถึงสถานการณ์ในพม่าว่าแม้ความแตกต่างของระบบการเมืองจะไม่เป็นอุปสรรคในการร่วมมือกัน แต่มาเลเซียและอาเซียนไม่สามารถสนับสนุนผู้ปกครองที่กดขี่และไม่สนใจต่อความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชนได้⁴⁹ นอกจากนี้ ผู้นำของมาเลเซียท่านนี้ยังเคยกล่าวไว้ว่า “มาเลเซียมีความต้องการให้พม่าเปลี่ยนวิถีทางของพม่าทั้งทางด้านเศรษฐกิจและการเมือง เรารับแนวทางการบริหารประเทศแบบพม่าไม่ได้ เราไม่มีสิทธิ์ไปตัดสินพม่าแต่พม่ามีปัญหาหลายอย่างที่ควรต้องแก้ เราคงไม่สามารถให้ความเห็นชอบในเรื่องที่มันผิดอย่างชัดเจนอย่างนี้ได้ตลอดไป”⁵⁰ จากคำกล่าวของผู้นำมาเลเซียนี้แสดงให้เห็นถึงความไม่พอใจที่มีต่อวิถีและแนวทางการปกครองของรัฐบาลทหารพม่า ซึ่งส่งผลต่อการไม่สนับสนุนการที่รัฐบาลทหารพม่าจะเข้าร่วมอาเซียน แต่ท่าทีดังกล่าวของมหาเธร์ ผู้นำมาเลเซียได้เปลี่ยนแปลงไปในเวลาต่อมา คือช่วงปี พ.ศ.2539-2540 มาเลเซียได้แสดงท่าทีสนับสนุนการที่พม่าจะเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนโดยเห็นว่าควรมีการสนับสนุนให้พม่าเข้าร่วมอาเซียนซึ่งจะทำให้พม่าไม่ต้องอยู่อย่างโดดเดี่ยว เพราะเห็นว่าการอยู่อย่างโดดเดี่ยวนั้นทำให้พม่าได้รับความเสียหาย⁵¹ การที่ผู้นำมาเลเซียมีท่าทีไม่เห็นด้วยในช่วงแรก เนื่องมาจากเหตุผลสำคัญคือการที่รัฐบาลทหารพม่าได้มีการทารุณและผลักดันชาวมุสลิมโรฮิงยาที่อาศัยอยู่ในพม่าให้ออกนอกประเทศเป็นจำนวนหลายแสนคน ทำให้มีผู้อพยพเข้าไปในบังคลาเทศซึ่งผู้อพยพลี้ภัยที่เข้าไปจำนวนมากนี้ได้ไปก่อปัญหาให้กับบังคลาเทศเนื่องจากบังคลาเทศเป็นประเทศที่ยากจนอยู่แล้ว จึงเกินกำลังที่จะดูแลผู้ลี้ภัยได้⁵² จากกรณีของชาวโรฮิงยานี้ จึงทำให้รัฐบาลของมาเลเซียรวมถึง

⁴⁸ “การประชุมประจำปีของอาเซียน ที่อินโดนีเซีย,” สยามจดหมายเหตุ 21(26 กรกฎาคม-1 สิงหาคม 2539): 832-833.

⁴⁹ “การประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่4,” สยามจดหมายเหตุ 17(28 กุมภาพันธ์-5 มีนาคม 2535): 251.

⁵⁰ “Mahathir says Burma should change its way,” *Bangkok Post* (9 October 1992) :7.

⁵¹ Susan Berfield and Dominic Faulder, “The silencing of Suu Kyi : Once more SLORC shrug off world opinion,” *Asiaweek* (11 October 1996) : 28.

⁵² พรพิมล ตรีโชติ, “พม่า,” ใน *เอเชียรายปี 1997/2540* (กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540), หน้า190.

ประเทศที่มีประชากรส่วนใหญ่เป็นชาวมุสลิมออกมาคัดค้านในการที่อาเซียนจะรับพม่าเข้าเป็นสมาชิก แต่การเปลี่ยนแปลงท่าทีของมาเลเซียในเวลาต่อมานั้น เป็นเพราะมาเลเซียต้องการแสดงจุดยืนที่ชัดเจนของตนท่ามกลางแรงกดดันจากประเทศสหรัฐอเมริกาและสหภาพยุโรปที่พยายามเรียกร้องให้ประเทศต่าง ๆ ในอาเซียนมีมาตรการคว่ำบาตรและแซงชั่นต่อพม่า และมาเลเซียยังต้องการจะเห็นอาเซียนมีสมาชิกครบ 10 ประเทศ ในวาระครบรอบ 30 ปี ของการก่อตั้งอาเซียน ซึ่งมาเลเซียเป็นเจ้าภาพจัดการประชุม นอกจากนี้การเปลี่ยนท่าทีของมาเลเซียยังถูกมองว่าเป็นเพราะเหตุผลทางด้านเศรษฐกิจ เพราะมาเลเซียจะมีโอกาสทางเศรษฐกิจและการลงทุนในพม่ามากขึ้นเมื่อพม่าได้เข้าเป็นสมาชิกอาเซียน⁵³

สำหรับสิงคโปร์นั้น ได้แสดงความเห็นต่อการที่พม่าจะเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนในปี พ.ศ.2540 ว่า สิงคโปร์เห็นว่าพม่ายังไม่มีความพร้อมทางด้านเทคนิค จึงยังไม่ควรที่จะให้เข้าอาเซียนในปี พ.ศ.2540⁵⁴ เช่นเดียวกับท่าทีของฟิลิปปินส์ ประธานาธิบดีฟิเดล รามอส ได้มีท่าทีไม่ค่อยเห็นด้วยกับการเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนของพม่าโดยได้แสดงความไม่แน่ใจในการที่อาเซียนจะรับพม่าเข้าเป็นสมาชิก และมองว่าไม่น่าจะเกิดขึ้นได้⁵⁵ โดยในการประชุมสุดยอดอาเซียนที่จาการ์ตา วันที่ 30 พฤศจิกายน พ.ศ.2539 ผู้นำฟิลิปปินส์เห็นว่าพม่ายังไม่พร้อมที่จะเข้าร่วมอาเซียน

สำหรับในกรณีของการรับกัมพูชาเข้าสมาคมอาเซียน ท่าทีของประเทศต่าง ๆ ในอาเซียนมีความหลากหลายอย่างชัดเจน กล่าวคือ เวียดนาม มาเลเซีย และอินโดนีเซีย นั้นต่างก็มีความเห็นว่าอาเซียนควรจะรับกัมพูชาเข้าเป็นสมาชิก ในขณะที่สิงคโปร์นั้นแสดงท่าทีคัดค้านความคิดดังกล่าว ส่วนฟิลิปปินส์ ถึงแม้จะมีท่าทีไม่ค่อยเห็นด้วยกับการรับกัมพูชาเท่าใดนัก แต่ก็ได้ชัดเจนหากอาเซียนมีมติยอมรับอย่างเป็นทางการเป็นเอกฉันท์

⁵³ พรพิมล ตริโชติ, มติชน (31 ตุลาคม 2539) : 23.

⁵⁴ Ajay Singh and Keith Loveard, "No, not yet Myanmar: The Jakarta Summit puts an entry bid on hold," Asiaweek (13 December 1996) : 26.

⁵⁵ "On her own: Aung San Suu Kyi will get little outside help in her battle with SLORC," Asiaweek (21 June 1996).

3.2.2 ท่าทีของไทยต่อการขยายตัวของอาเซียน

สำหรับในส่วนของประเทศไทยในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของสมาคมอาเซียน ได้แสดงท่าทีที่แตกต่างกันออกไปต่อการขยายตัวของอาเซียนในแต่ละครั้งที่ผ่านมา แต่ท่าทีโดยรวมของไทยที่มีต่อการขยายตัวของอาเซียนนั้นถือได้ว่ายินดีและสนับสนุนทุกประเทศที่จะเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของสมาคมอาเซียน ดังคำกล่าวของนายอาสา สารสิน อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ในสมัยรัฐบาลพล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ กล่าวว่

“ เรายินดีต้อนรับประเทศใดก็ตามที่จะเข้าร่วมกับสนธิสัญญามิตรภาพและความร่วมมือในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (TAC) เพราะยังมีประเทศต่าง ๆ มาลงนามในสนธิสัญญา มากก็ยิ่งแสดงให้เห็นว่าหลักการของสนธิสัญญาฉบับนี้ได้รับการยอมรับและเคารพมากเท่านั้น ”⁵⁶

นอกจากนี้ท่านยังได้กล่าวแสดงความยินดีและดีใจ เมื่อครั้งที่เวียดนามและลาวได้ขอสมัครเข้าเป็นภาคีในสนธิสัญญาฉบับดังกล่าวด้วย

นอกจากนี้ นาวาอากาศตรีประสงค์ สุ่นศิริ ซึ่งเป็นอีกท่านหนึ่งที่ได้ให้การสนับสนุนการขยายตัวของ อาเซียนอย่างชัดเจน ดังจะเห็นได้จากครั้งที่ท่านดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศในสมัยรัฐบาลนายชวน หลีกภัย (พ.ศ.2535-2538) นาวาอากาศตรีประสงค์ สุ่นศิริ ในฐานะประธานการประชุมรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศอาเซียน ครั้งที่ 27 ได้สนับสนุนให้มีการจัดตั้ง SEA-10 โดยท่านเห็นว่าการจัดตั้ง SEA-10 นี้จะเป็นการช่วยให้เกิดการรวมเอาประเทศเวียดนาม ลาว พม่า และกัมพูชา เข้าสู่ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในฐานะเป็นสมาชิกสมาคมอาเซียน⁵⁷

สำหรับท่าทีของไทยในกรณีของการรับกัมพูชานั้น ไทยมีท่าทีที่ระมัดระวังเกี่ยวกับประเด็นเรื่องความไม่สงบของกัมพูชา เนื่องจากมีประสบการณ์ในฐานะที่เป็นประเทศเพื่อนบ้านที่ได้รับ

⁵⁶ Anuraj Manibhandu and Nattaya Chetchotiros, “Thailand pushes for wider backing of ASEAN’s treaty,” *Bangkok Post* (23 January 1992) : 1,3.

⁵⁷ “Minister’s resolution signals end of SEA-10 plan,” *The Nation* (23 July 1994) : A7.

ผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบและการสู้รบในกัมพูชามาอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ไทยได้พูดมาตลอดว่าการสนับสนุนกัมพูชานั้น ไทยจะคำนึงถึงความพร้อมของกัมพูชาเป็นหลัก⁵⁸ และก่อนหน้าที่อาเซียนจะมีมติรับกัมพูชาเข้าเป็นสมาชิกนั้น ไทยได้เสนอว่าอาเซียนควรจะชะลอการรับกัมพูชาเข้าเป็นสมาชิกออกไปอีกระยะหนึ่งก่อน ซึ่งท่าทีของไทยนั้นสอดคล้องกับท่าทีของสิงคโปร์และฟิลิปปินส์ ซึ่งเห็นว่าการรีบร้อนรับกัมพูชาเข้าเป็นสมาชิกจะปิดโอกาสไม่ให้อาเซียนสามารถชี้แนะพัฒนาการทางการเมืองของกัมพูชาเพื่อรับประกันการเกิดเสถียรภาพ สันติภาพ และความปรองดองแห่งชาติอย่างยั่งยืนได้อีกต่อไป⁵⁹

3.3 ท่าทีของรัฐบาลไทยและการดำเนินการของไทยเกี่ยวกับพม่า

ประเทศไทยนั้นมีบทบาทสำคัญในสมาคมอาเซียน นับตั้งแต่ในการก่อตั้งสมาคมและยังคงมีบทบาทอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบันทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม⁶⁰ สำหรับในเรื่องการขยายจำนวนสมาชิกของอาเซียนในการรับสมาชิกเพิ่มก็เช่นเดียวกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีของพม่า ไทยถือเป็นประเทศที่มีบทบาทสำคัญในการผลักดันและสนับสนุนให้พม่าเข้าเป็นสมาชิกอาเซียน ท่ามกลางการไม่เห็นด้วยของหลายประเทศ ทั้งนี้เป็นเพราะไทยนั้นเป็นส่วนหนึ่งของสมาคมอาเซียน การที่สมาคมมีการขยายตัวโดยรับพม่าย่อมส่งผลกระทบต่อประเทศไทยในฐานะสมาชิกและในฐานะเพื่อนบ้านของพม่าอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ประเทศไทยต้องแสดงดำเนินการบางอย่างออกมาเพื่อให้ไทยได้รับผลกระทบน้อยที่สุด และอาศัยโอกาสอันจะเกิดจากการขยายตัวนี้เพื่อสร้างผลประโยชน์แก่ไทยมากที่สุด และสำหรับพม่านั้นเป็นประเทศเพื่อนบ้านที่สำคัญต่อไทยทั้งในแง่ของการมีพรมแดนที่ต่อกันเป็นระยะทางยาวกว่าเพื่อนบ้านอื่น ๆ และการที่ปัญหาต่าง ๆ จากรัฐหนึ่งสามารถส่งผลกระทบต่ออีกรัฐหนึ่งได้โดยง่าย ซึ่งทำให้ส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างทั้งสองประเทศอยู่บ่อยครั้ง ดังนั้นการเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนของพม่านั้นจึงมีความหมายต่อไทยอย่างมาก และแน่นอนว่าการเข้ามาของพม่าจะต้องส่งผลกระทบต่อไทยด้วยอย่างแน่นอน

⁵⁸ ปราโมทย์ ทองมั่ง, การประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียน – เตรียมรับกัมพูชา, วัฏจักร (7 ธันวาคม 2541) :

9.

⁵⁹ สุณัย ผาสุข, “การรับกัมพูชาเข้าเป็นสมาชิกอาเซียน,” มติชน (18 มกราคม 2542) : 6.

⁶⁰ การต่างประเทศ, “บทบาทของไทยในอาเซียน,” วิทยุสภาราษฎร 8(กรกฎาคม-กันยายน 2543), หน้า

สำหรับท่าทีของไทยที่มีต่อการรับพม่าเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนนั้น ไทยดำเนินการตามแนวนโยบายความเกี่ยวพันเชิงสร้างสรรค์และให้การสนับสนุนพม่าเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนมาโดยตลอด ตั้งแต่ในสมัยรัฐบาลนายอานันท์ ปันยารชุน (พ.ศ.2535) โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศในขณะนั้นคือนายอาสา สารสิน ได้กล่าวว่า

“นโยบายไทยต่อพม่าไม่ใช่ว่าจะทำเป็นไม่เห็นในสิ่งที่อยู่ในพม่า การกดดันและโดดเดี่ยวอย่างที่ตะวันตกทำมันไม่ได้ผล ถ้ามองลึกลงไป จะเห็นว่าพม่าเป็นอย่างนี้มาตั้งนานแล้ว พม่ามีความอุดมสมบูรณ์ มีปลา มีข้าว ต่อให้กดดันอย่างไรก็คงไม่มีผลต่อพม่า พม่าก็ยังสามารถอยู่ได้”⁶¹

นอกจากนี้ท่านยังเสริมอีกว่า

“ไทยกับพม่าอยู่ใกล้กัน แยกกันไม่ได้ เป็นเหตุผลให้เราต้องสนับสนุนรัฐบาลพม่า ถ้าเราโดดเดี่ยวแล้วพม่าจะเปลี่ยนหรือ เราจะโดดเดี่ยวพม่าได้หรือ เพราะพรมแดนของเราติดต่อกัน มันเป็นไปได้”⁶²

สำหรับนายกรัฐมนตรีนายอานันท์ ปันยารชุน เคยกล่าวไว้ด้วยว่าการแข่งขันและการบอยคอตจะไม่ช่วยให้พม่าเปลี่ยนวิถีปฏิบัติเพราะผู้นำทหารพม่ายังไม่พร้อมที่จะฟังใครในเวลานี้⁶³ จากความคิดดังกล่าวนี้ทำให้ไทยมีท่าทีเห็นด้วยและสนับสนุนมาโดยตลอดกับการที่อาเซียนจะเปิดรับเอาพม่าเข้าเป็นสมาชิกและกล้าที่จะประกาศแสดงจุดยืนของตนรวมถึงอาเซียนเกี่ยวกับกรณีของพม่าท่ามกลางกระแสไม่เห็นด้วยจากประเทศตะวันตกว่า กลุ่มอาเซียนยังคงยินดีต้อนรับการเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนของพม่าซึ่งได้ยื่นใบสมัครเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนเมื่อเดือนสิงหาคม พ.ศ.2539 และย้ำว่าสถานการณ์ในพม่าไม่ได้เป็นปัจจัยชี้ขาดเกี่ยวกับการร่วมสมาคมกับพม่า⁶⁴

สมาคมอาเซียนได้นำประเด็นการนำพม่าเข้าเป็นสมาชิกมาหารืออย่างจริงจังในปี พ.ศ.2537 โดยการริเริ่มของนาวาอากาศตรีประสงค์ สุ่นศิริ รัฐมนตรีว่าการกระทรวง

⁶¹ “Charting a new course for regional cooperation,” *Bangkok Post* (13 August 1991) : 4.

⁶² *Ibid.*, p. 4.

⁶³ Kavi Chongkittavorn, “EC wants ASEAN push for release of Suu Kyi,” *The Nation* (27 January 1992) : A1.

⁶⁴ “อาเซียนยืนยันอำนาจรับพม่า สหรัฐฯห้ามออกวีซ่าเจ้าหน้าที่รัฐ,” *มติชน* (5 ตุลาคม 2539) : 4.

การต่างประเทศของไทย⁶⁵ ในการประชุมรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศอาเซียนครั้งที่ 27 ที่ประเทศไทยเป็นเจ้าภาพ โดยไทยได้ริเริ่มให้มีการจัดตั้ง SEA-10 ขึ้น⁶⁶ ซึ่งจะช่วยให้ 4 ประเทศ คือ เวียดนาม ลาว กัมพูชา และพม่า เข้ามาร่วมกับองค์การในระดับภูมิภาคได้⁶⁷ กระทรวงการต่างประเทศและรัฐบาลไทยภายใต้การนำของนายชวน หลีกภัย ได้เชิญผู้แทนรัฐบาลทหารพม่า เข้าร่วมประชุมในฐานะแขกของประเทศไทยในปี พ.ศ.2537 โดยไทยมีความพยายามที่จะให้พม่า เข้าเป็นผู้สังเกตการณ์ในการประชุมที่จัดขึ้นในประเทศไทยในปี พ.ศ.2537 โดยได้มีการเชื้อเชิญ อย่างเปิดเผยและได้พยายามที่จะโน้มน้าวให้ประเทศต่าง ๆ ในอาเซียนเห็นชอบกับการเชิญพม่า เข้าร่วมประชุมกับอาเซียนท่ามกลางความไม่เห็นด้วยและการคัดค้านจากประเทศตะวันตกในฐานะ ผู้สังเกตการณ์อย่างเต็มตัว และจากถ้อยแถลงของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของไทยในขณะนั้นคือนาวาอากาศตรีประสงค์ สุ่นศิริ กล่าวว่าท่านมองว่าไม่เห็นจะมี ปัญหายุ่งยากอื่นใดในการที่จะเชิญพม่าเข้าร่วมอาเซียน⁶⁸ ซึ่งเป็นการสะท้อนถึงจุดยืนที่ชัดเจนของไทยต่อการรับพม่าเข้าอาเซียนได้ดีอีกทางหนึ่ง

ก่อนการประชุมระดับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศอาเซียนในปี พ.ศ.2537 นาวาอากาศตรีประสงค์ สุ่นศิริ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของไทย ได้เริ่มมี แนวความคิดจะนำพม่าเข้าร่วมในสมาคมอาเซียนเพื่อให้ครบ 10 ชาติ และเห็นว่าหากนำพม่าเข้ามาสู่อเซียนน่าจะก่อให้เกิดผลดีมากกว่าผลเสีย ดังนั้นจึงได้นำประเด็นการนำพม่าเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนมาปรึกษาหารือกับข้าราชการระดับสูงในกระทรวงการต่างประเทศของไทย รวมถึงชาติอื่น ๆ ในอาเซียนด้วย และในที่สุดจึงได้เชิญผู้แทนจากพม่าเข้าร่วมประชุมในการประชุมระดับ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศอาเซียนในปี พ.ศ.2537 ซึ่งจัดขึ้นที่ประเทศไทย รัฐบาลไทยภายใต้การนำของนายชวน หลีกภัย ได้เชิญผู้แทนรัฐบาลทหารพม่าเข้าร่วมประชุมในฐานะแขกของประเทศไทย ในปี พ.ศ.2536 กระทรวงการต่างประเทศพยายามเสนอให้พม่าได้มีโอกาส เข้าร่วมอาเซียนในการประชุมระดับเจ้าหน้าที่อาวุโสและระดับรัฐมนตรีอาเซียน ครั้งที่ 26 ที่ ประเทศสิงคโปร์ ระหว่างวันที่ 23-28 กรกฎาคม พ.ศ.2536⁶⁹ และรัฐบาลไทยได้เชิญชวนให้พม่า

⁶⁵ สัมภาษณ์ นาวาอากาศตรีประสงค์ สุ่นศิริ อดีต รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ , 6 ธันวาคม พ.ศ. 2545.

⁶⁶ SEA-10 คือ การรวมเอาประเทศทั้ง 10 ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มาไว้ในสมาคมอาเซียน

⁶⁷ The Nation (23 July 1994) : A7.

⁶⁸ เกียรติชัย พงษ์พาณิชย์, “พม่า: อาเซียน: การลงทุนที่เปลืองตัว,” มติชน (7 มีนาคม 2537) : 4.

⁶⁹ พรรณรวิ ดันศุภผล, “ความสัมพันธ์ไทย-พม่า กับรอยลึกที่เกือบจะร้าง,” สยามโพสต์ (23 กันยายน 2536): 6.

เป็นแขกของประเทศไทยซึ่งเป็นเจ้าภาพในการจัดการประชุม อาเซียนในปี พ.ศ.2536 ท่ามกลางเสียงคัดค้านของประเทศในค่ายประชาธิปไตย เช่น สหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป ออสเตรเลีย และแคนาดา แต่ประเทศไทยก็ยังเดินหน้านับสนุนการเข้าเป็นสมาชิกของพม่าอย่างเต็มที่⁷⁰ ทั้งนี้การที่นายกรัฐมนตรีนายชวน หลีกภัย มีท่าทีดังกล่าวนี้เป็นเพราะ

“มีความต้องการจะดึงพม่าออกมาให้เห็นว่าระบบของเราดีกว่าระบบของเขา ซึ่งจะทำให้พม่าเปลี่ยนระบบให้เป็นแบบเรา(ไทย) ในระยะยาว”⁷¹

นอกจากนี้รัฐบาลไทยในสมัยนายบรรหาร ศิลปอาชา ได้ให้การสนับสนุนและผลักดันมติของที่ประชุมสุดยอดอาเซียนในการประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่ 5 ที่กรุงเทพฯ เมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ.2538 ให้เร่งดำเนินการขยายสมาชิกภาพอาเซียนให้ครอบคลุมทั้ง 10 ประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และอาเซียนมีมติให้รับพม่าเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนจากการประชุมรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศอาเซียนสมัยพิเศษ ที่กรุงจาการ์ตา วันที่ 31 พฤษภาคม 2540 ให้รับกัมพูชา ลาว และพม่า เข้าเป็นสมาชิกอาเซียนพร้อมกันในช่วงการประชุมรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศอาเซียน (AMM) สมัยที่ 30 ณ กรุงกัวลาลัมเปอร์ในวันที่ 21-29 กรกฎาคม พ.ศ.2540⁷²

นอกจากการให้การสนับสนุนดังกล่าวแล้ว ก่อนหน้าที่จะมีการรับพม่าเข้าเป็นส่วนหนึ่งของอาเซียน รัฐบาลไทยได้ให้การสนับสนุนการที่พม่าจะเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนมาโดยตลอด เห็นได้จากในการประชุมรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศอาเซียน สมัยที่ 25 เกิดประเด็นการอภิปรายว่าจะเชิญพม่าเข้าร่วมในการประชุมระหว่างรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศอาเซียนกับประเทศคู่เจรจาในฐานะแขกรับเชิญหรือไม่ โดยไทยและฟิลิปปินส์เห็นด้วยว่าควรเชิญพม่าเข้าร่วมการประชุมด้วย (ซึ่งในที่สุดแล้วพม่าก็ไม่ได้รับเชิญให้เข้าร่วมในการประชุมครั้งนี้ ทำ

⁷⁰ พรพิมล ตรีโชติ, “ ถาหนทางของพม่าเข้าอาเซียนจะตีบตัน,” มติชน (31 กรกฎาคม 2539) : 23,26.

⁷¹ สัมภาษณ์ รองศาสตราจารย์ ดร.วิวัฒน์ มุ่งการดี, 11 กุมภาพันธ์ 2546.

⁷² อาเซียน,กรม, “บทบาทของไทยในอาเซียน,” วิทยุสารานุกรม 2,8 (กรกฎาคม-กันยายน 2543): 22-

ให้ประเทศคู่เจรจา เช่น สหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป และแคนาดา ได้แสดงความพอใจต่อการตัดสินใจดังกล่าว)⁷³

การกระทำที่แสดงถึงการสนับสนุนและให้การต้อนรับมาในการเป็นสมาชิกอาเซียนเห็นได้ชัดยิ่งขึ้นในช่วงรัฐบาลของพล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ ซึ่งท่านในฐานะนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม แถลงหลังการประชุมสภากลาโหม วันที่ 24 มกราคม พ.ศ.2540 ว่าต้องการให้ประเทศพม่าเข้าร่วมเป็นสมาชิกอาเซียนโดยเร็วซึ่งก็คงต้องผ่านหลายขั้นตอน อย่างไรก็ตามท่านคิดว่าในอนาคตประเทศพม่าคงปรับตัวเองเร็วขึ้นและคงได้เข้าร่วมอาเซียนเหมือนกับประเทศลาวและกัมพูชาอย่างแน่นอน⁷⁴ นอกจากนี้พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ ยังได้ให้สัมภาษณ์อีกในเวลาต่อมาว่าอยากเห็นพม่า กัมพูชา และลาวเป็นสมาชิกอาเซียน โดยเร็วที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ ทั้งนี้โดยไม่คำนึงถึงสภาพการณ์ที่อ่อนไหวทางการเมืองภายในพม่า⁷⁵ และในวันที่ 16-17 พฤษภาคม พ.ศ.2540 ผู้นำไทยได้เดินทางเยือนพม่าภายหลังจากการประกาศคว่ำบาตรพม่าของสหรัฐอเมริกา โดยยังคงยืนยันที่จะสนับสนุนพม่าเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนตามเดิมในฐานะประเทศในภูมิภาคเดียวกันและกำลังจะได้รับการอนุมัติให้เป็นสมาชิกอาเซียนท่ามกลางการคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจของสหรัฐอเมริกาที่ต่อพม่า⁷⁶

จากท่าทีการสนับสนุนของไทยดังที่ได้กล่าวมานั้นมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อการที่พม่าได้เข้าเป็นส่วนหนึ่งของสมาคมอาเซียนในวันที่ 23 กรกฎาคม พ.ศ.2540 และถึงเมื่อพม่าได้เข้าเป็นสมาชิกของอาเซียนอย่างเป็นทางการแล้ว ไทยรวมถึงอาเซียนต่างต้องเผชิญหน้ากับความสัมพันธ์ที่ไม่ราบรื่นกับประเทศต่าง ๆ ที่คัดค้านการกระทำของไทยและอาเซียนโดยเฉพาะอย่างยิ่งความสัมพันธ์กับกลุ่มประเทศสหภาพยุโรป ซึ่งรัฐบาลไทยในรัฐบาลของนายชวน หลีกภัย (พ.ศ.2540) ได้พยายามที่จะนำเอาความสัมพันธ์ที่ตึงเครียดระหว่างทั้งสองกลุ่มให้กลับคืนมาเหมือนเดิมโดยผ่านกลไกที่เรียกว่า EU-ASEAN Ministerial Meeting โดยไทยทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงาน⁷⁷

⁷³ พัชรารัตน์ วงศ์บุญสิน, “อาเซียน,” ใน เอเชียรายปี 1993/2536 (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536): 51.

⁷⁴ “นายก ฯ รุด พบผู้นำพม่าแก้ปัญหาชายแดน,” กรุงเทพธุรกิจ (25 มกราคม 2540) : 14.

⁷⁵ พรพิมล ตริโชติ, “เมื่อจิวหวานเจี๊ยบ เจอหม่อมหวานจ้อย,” มติชน (4 กุมภาพันธ์ 2540): 13.

⁷⁶ วัฏจักร (17 พฤษภาคม 2540): 3.

⁷⁷ สัมภาษณ์ คุณสุรินทร์ พิศสุวรรณ อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ, 1 พฤศจิกายน 2545.

อย่างไรก็ตาม รัฐบาลไทยได้แสดงความเชื่อมั่นในอาเซียนและคาดหวังว่าอาเซียนจะสามารถสร้างความร่วมมือที่ใกล้ชิดระหว่างประเทศสมาชิกซึ่งรวมถึงไทยและพม่าด้วย อันจะทำให้พม่าสามารถแก้ไขปัญหาภายในและพัฒนาประเทศได้ในอนาคต โดยอาศัยหลักการและบรรทัดฐานต่าง ๆ ที่มีอยู่ของอาเซียน ซึ่งหากพม่ามีพัฒนาการที่ดีขึ้น ประเทศเพื่อนบ้านของพม่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งไทยนั้นจะได้รับผลดีไปด้วยทั้งในด้านของความมั่นคงและการค้า การลงทุน ดังคำแถลงของ ม.ร.ว. สุขุมพันธุ์ บริพัตร ในฐานะรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ (พ.ศ.2540) ในการประชุมเรื่อง “ Engaging Myanmar in East Asia” เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน พ.ศ.2541 ซึ่งจัดขึ้นที่ประเทศฟิลิปปินส์ว่า⁷⁸

“ในฐานะที่ไทยและพม่าเป็นเพื่อนบ้านที่ใกล้ชิด ไทยมีความเป็นห่วงและวิตกเกี่ยวกับความไม่เสถียรภาพในประเทศเพื่อนบ้าน(พม่า) ไม่ช้าก็เร็วมันจะส่งผลกระทบต่อเรา จากสถานการณ์ความไม่สงบตามแนวชายแดนและการหลั่งไหลเข้ามาของผู้อพยพ ทำให้เรายากที่จะสามารถดูแลให้ความช่วยเหลือรับมือกับผู้อพยพได้ นอกจากนี้ เราเชื่อมั่นว่าอาเซียนจะสามารถมีพัฒนาการและความก้าวหน้าได้ในอนาคต ชาติสมาชิกจะต้องมีความร่วมมือและใกล้ชิดกันเพิ่มมากขึ้น”

นอกจากนี้ ม.ร.ว. สุขุมพันธุ์ บริพัตร ยังกล่าวอีกด้วยว่า “แทนที่เราจะเพิกเฉย โดดเดี่ยว กดดัน หรือร่วมประณามพม่าในช่วงที่พม่ากำลังตกอยู่ในภาวะที่มีปัญหา เราควรจะดึงเอาพม่าเข้ามาโดยเร็ว ชาติสมาชิกของอาเซียนควรช่วยส่งเสริมให้พม่านำบรรทัดฐานหรือหลักการของอาเซียนไปใช้กับประเทศ เพื่อสร้างความปรองดองในชาติและสร้างความเป็นปึกแผ่นให้เกิดขึ้นในพม่า”⁷⁹

จากคำแถลงดังกล่าวนี้สะท้อนให้เห็นว่ารัฐบาลไทยมีความเชื่อมั่นว่าอาเซียนจะสามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่ชาติสมาชิกอาเซียนเผชิญร่วมกันได้มากขึ้น โดยผ่านความใกล้ชิดและความร่วมมือที่มากขึ้นภายในอาเซียน ซึ่งหมายถึงรวมถึงไทยและพม่าด้วย จึงเห็นว่าการที่พม่าเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนนั้นเป็นเรื่องที่สมควรอย่างยิ่ง และการที่ไทยให้การสนับสนุนพม่าเข้าอาเซียนจะ

⁷⁸ The Royal Thai Embassy, Washington D.C. 1998. [Online](n.d.). Available from : http://www.thaiembdc.org/pressctr/statements/others/dfm_1998.htm [2002, October 12]

⁷⁹ Ibid..

เป็นเรื่องที่มีความเสี่ยง และเกิดคำถามขึ้นมากมายจากประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก แต่รัฐบาลไทยมองว่าการนำพม่าเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนนั้นหมายถึงอนาคตของประชาชนในพม่า อนาคตของภูมิภาค และรวมถึงอนาคตของความสัมพันธ์ระหว่างไทยและพม่าด้วย ซึ่งจะก่อให้เกิดผลดีในระยะยาวได้⁸⁰

แต่ภายหลังจากพม่าได้เข้าเป็นสมาชิกอาเซียนทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างอาเซียนและสหภาพยุโรปหยุดชะงักลง โครงการความร่วมมือต่าง ๆ หยุดลง ไม่มีการประชุมระดับรัฐมนตรี ซึ่งไทยในฐานะผู้ประสานงานได้พยายามโน้มน้าวให้สหภาพยุโรปให้การยอมรับการขยายตัวของอาเซียน โดยได้พยายามแสวงหาวิธีการอันหลากหลายผ่านการเจรจาระหว่างไทยรวมถึงอาเซียน และประเทศในกลุ่มสหภาพยุโรป ซึ่งในที่สุดสามารถตกลงกันได้ว่าจะให้มีการประชุมระดับอธิบดีที่กรุงเทพฯ เพราะไทยเป็นผู้ประสานงาน แต่การประชุมสุดยอดระหว่างผู้นำทั้งสองกลุ่มมีขึ้นจริง ๆ ในเวลาต่อมาคือในปี พ.ศ.2543 ที่เวียงจันทน์ ประเทศลาว ซึ่งได้มีการนำเรื่องพม่าเข้ามาในที่ประชุมเพราะเห็นว่าเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับทุกประเทศ และพม่าก็เป็นปัญหาของเราทุกคน⁸¹

จะเห็นได้ว่ารัฐบาลไทยได้พยายามอย่างยิ่งที่จะสนับสนุนและผลักดันให้พม่าได้เข้าเป็นสมาชิกอาเซียนในขณะที่หลายประเทศโดยเฉพาะสหรัฐอเมริกาและสหภาพยุโรปไม่เห็นด้วยกับการที่พม่าจะเข้าเป็นสมาชิกของสมาคม การกระทำของรัฐบาลไทยนั้นต้องเสี่ยงกับการที่จะเกิดการกระทบกระทั่งและมีความสัมพันธ์ที่ไม่ราบรื่นกับประเทศเหล่านั้น และถึงแม้พม่าจะได้เข้าเป็นสมาชิกอาเซียนแล้ว ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มอยู่ในภาวะชะงักงัน ซึ่งรัฐบาลไทยได้พยายามประสานงานในหลายวิธีและหลายกลไกเพื่อที่จะทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มอาเซียนกับประเทศต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสหรัฐอเมริกาและสหภาพยุโรปให้กลับคืนเป็นปกติ การที่รัฐบาลไทยให้การสนับสนุนพม่าเข้าสู่สมาคมอาเซียนนั้นน่าจะมีเหตุผลสำคัญที่ทำให้รัฐบาลละเลยถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในความสัมพันธ์กับประเทศสหรัฐอเมริกาและกลุ่มสหภาพยุโรป โดยในการศึกษานี้มองว่าเป็นเพราะรัฐบาลไทยตระหนักถึงความมั่นคงเป็นสำคัญ โดยจะได้อธิบายในบทที่ 4 ต่อไป

โดยสรุปกล่าวได้ว่าอาเซียนถือเป็นองค์การระหว่างประเทศระดับภูมิภาคที่ประสบความสำเร็จขององค์การหนึ่งและนับจากจุดเริ่มต้นในปี พ.ศ. 2510 จนกระทั่งถึงปัจจุบัน(พ.ศ.2546)

⁸⁰ The Royal Thai Embassy, Washington D.C. 1998. [Online](n.d.). Available from : http://www.thaiembdc.orp/pressctr/statements/others/dfm_1998.htm [2002, October 12]

⁸¹ สัมภาษณ์ คุณสุรินทร์ พิศสุวรรณ อธิบดีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ , 1 พฤศจิกายน 2545.

อาเซียนได้มีพัฒนาการมาในหลาย ๆ ด้าน ด้านหนึ่งที่เราเห็นได้ชัดเจนคือการเพิ่มจำนวนสมาชิก จากการมีสมาชิกเริ่มก่อตั้งเพียง 5 ประเทศ และมีสมาชิกเพิ่มเป็น 10 ประเทศ ในปี พ.ศ. 2542 ถือเป็น การบรรลุตามเจตนารมณ์ของผู้นำชาติสมาชิกผู้เริ่มก่อตั้งอาเซียน ที่มีความปรารถนาจะให้ อาเซียนเป็นองค์กรที่ประกอบด้วยประเทศต่าง ๆ ครอบคลุมภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ การ เพิ่มจำนวนสมาชิกของสมาคมอาเซียนนั้นได้รับความสนใจจากนานาประเทศมาโดยตลอดทั้งนี้ เป็นเพราะอาเซียนถือเป็นการรวมกลุ่มที่ประสบความสำเร็จในด้านการเมืองและเศรษฐกิจ ดังนั้น การที่อาเซียนรับสมาชิกเพิ่มขึ้นในทุก ๆ ครั้งก็จะเป็นการสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มอันจะทำให้ ประเทศหรือกลุ่มประเทศต่าง ๆ มีการติดต่อสัมพันธ์กับอาเซียนได้ยุ่งยากซับซ้อนมากขึ้น ดังนั้นจึง นำไปสู่การไม่สนับสนุนหรือแสดงความไม่เห็นด้วยในการที่อาเซียนจะรับสมาชิกเพิ่ม การไม่เห็น ด้วยหรือการคัดค้านของประเทศต่าง ๆ ที่มีต่อการขยายตัวของอาเซียนที่ชัดเจนที่สุดคือในกรณี ของการรับพม่าเข้าเป็นสมาชิกโดยประเทศที่คัดค้าน ไม่เห็นด้วยอย่างชัดเจนคือ สหรัฐอเมริกา และกลุ่มสหภาพยุโรป โดยมีเหตุผลที่สำคัญคือการที่พม่ายังคงมีการละเมิดสิทธิมนุษยชน การปราบปรามชนกลุ่มน้อย รวมถึงการเกี่ยวพันกับการค้ายาเสพติดในระดับโลกของบุคคลในคณะ รัฐบาลของพม่าด้วย เหตุผลเหล่านี้เป็นข้ออ้างของประเทศตะวันตกในการเรียกร้องให้อาเซียน ยังคงไม่รับพม่าเข้าเป็นสมาชิก ในขณะที่ฝ่ายตะวันตกไม่เห็นด้วยต่อการเข้าเป็นสมาชิกของพม่า เพื่อนบ้านของพม่าที่สำคัญอย่างประเทศไทยกลับเป็นผู้หนึ่งที่ทำให้การสนับสนุนพม่าอย่างมากใน การที่พม่าจะเข้าเป็นสมาชิกอาเซียน โดยได้แสดงความพยายามหลายต่อหลายครั้งในการที่จะ เชิญผู้นำพม่าเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการประชุมของอาเซียนรวมถึงการให้ความช่วยเหลือแก่พม่า ในการเตรียมความพร้อมเพื่อเป็นสมาชิกอาเซียนอีกด้วย โดยสามารถอธิบายถึงการกระทำ ดังกล่าวของไทยได้โดยการใช้กรอบความคิดเรื่องความมั่นคงเบ็ดเสร็จ (comprehensive security) และกรอบความคิดว่าด้วยเรื่อง cooperative security ดังจะได้กล่าวต่อไปในบทที่ 4

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิเคราะห์ความเชื่อมโยงระหว่างความมั่นคงของอาเซียน ไทย และพม่า

การสิ้นสุดของสงครามเย็นในช่วง ปี พ.ศ.2534-2535 จากการล่มสลายของสหภาพโซเวียต รวมถึงการรวมประเทศเยอรมัน ได้นำมาซึ่งการเกิดแนวทางการศึกษาภัยคุกคามความมั่นคงในรูปแบบใหม่ในยุคหลังสงครามเย็น กล่าวคือ ในยุคสงครามเย็นนั้นภัยคุกคามความมั่นคงจะเน้นไปที่อุดมการณ์ทางการเมือง และเรื่องอาหารและกองกำลัง แต่ภายหลังจากการสิ้นสุดของสงครามเย็นสถานการณ์ระหว่างประเทศในยุคหลังสงครามเย็นเป็นโลกที่ไร้พรมแดน การติดต่อสื่อสารระหว่างกันสามารถทำได้โดยง่ายในเวลาที่ยรวดเร็วและเกิดขึ้นได้ในทุกภูมิภาคของโลก นอกจากนี้ประเทศมหาอำนาจและประเทศระดับกลางหันมาสนใจการพัฒนาเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม ให้ความสำคัญกับปัญหาความยากจน ปัญหาประชาธิปไตยและสิทธิมนุษยชน และก่อตั้งองค์การความร่วมมือทางเศรษฐกิจขึ้นในภูมิภาค ความเปลี่ยนแปลงนี้ทำให้รัฐและองค์กรระหว่างประเทศต้องปรับตัว¹ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในระบบระหว่างประเทศหลังสงครามเย็นอีกประการหนึ่งคือการที่ภัยคุกคามความมั่นคงทางทหารไม่เพียงพอต่อการมองภัยคุกคามความมั่นคงของชาติและภูมิภาคอีกต่อไป ทำให้ขอบเขตของการศึกษาความมั่นคงได้ขยายกว้างออกไป โดยภัยคุกคามความมั่นคงในยุคหลังสงครามเย็นจะมีได้จำกัดอยู่เพียงแค่มิติทางด้านอาหารและกองทัพเท่านั้น แต่ภัยคุกคามความมั่นคงจะครอบคลุมมิติทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม เชื้อชาติ สิ่งแวดล้อม และคน ด้วย ซึ่งการมองภัยคุกคามความมั่นคงในลักษณะนี้จะเป็นการมองความมั่นคงที่มีหลากหลายมิติมากขึ้นกว่ามิติทางทหารในช่วงก่อนการสิ้นสุดสงครามเย็น และการวิเคราะห์ประเด็นความมั่นคงจะมีทั้งในระดับชาติและระดับที่กว้างกว่านั้นคือระดับภูมิภาค และระดับโลก โดยในที่นี้จะเป็นการศึกษาการมองภัยคุกคามความมั่นคงของอาเซียน พม่า และไทย

4.1 สภาพแวดล้อมด้านความมั่นคงของ ASEAN

ภายหลังจากการสิ้นสุดของสงครามเย็นเป็นต้นมา การยุติการเผชิญหน้าของประเทศมหาอำนาจระหว่างสหรัฐอเมริกาและสหภาพโซเวียตในสภาวะความขัดแย้งที่เรียกว่า สงครามเย็น

¹ สุรัชย์ ศิริไกร, “อาเซียน 30 ปี แห่งความร่วมมือทางการเมืองและความมั่นคงของอาเซียน,” 30 ปี อาเซียนกับก้าวต่อไปในอนาคต การสัมมนาทางวิชาการในวาระครบรอบ 50 ปี คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อร่วมฉลองวาระครบรอบ 30 ปี อาเซียน 5 สิงหาคม 2540, หน้า 1.

ได้ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมด้านความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ผู้นำประเทศสมาชิกอาเซียนต่างตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงในสภาพแวดล้อมระหว่างประเทศ ดังกล่าวที่อาจส่งผลกระทบต่อภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ดังจะเห็นได้จากในการประชุม ระดับรัฐมนตรีอาเซียน ครั้งที่ 23 ณ กรุงจาการ์ตา ประเทศอินโดนีเซีย ระหว่างวันที่ 24-25 กรกฎาคม ค.ศ. 1990 ประธานาธิบดีซูฮาร์โตของอินโดนีเซียได้กล่าวไว้ว่า

“ อาเซียนกำลังอยู่ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของโลก ซึ่งเป็นช่วงเวลา สำคัญที่ทำทนายและในขณะเดียวกันก็เป็นโอกาสใหม่ของอาเซียนภายใต้ กระบวนการปรับความสัมพันธ์และการปรองดองกันระหว่างประเทศ อภิมาอำนาจและประเทศพันธมิตร..... ในสภาวะการณ์ดังกล่าวนี้ อาเซียน จำเป็นต้องปรับตัวและสร้างศักยภาพที่เพียงพอต่อการเผชิญกับ สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป และเป็นเวลาที่อาเซียนจะต้องคิดคำนึงและ แสวงหาจุดยืน ผลประโยชน์ และเป้าหมายขององค์การอย่างกว้างขวางและ รอบด้านภายใต้บริบทของการเปลี่ยนแปลงในระดับโลกและระดับภูมิภาค ”²

ในขณะที่รัฐมนตรีต่างประเทศของอาเซียนต่างเห็นพ้องต้องกันว่า

“ ในช่วงเวลาต่อไปนี้เป็นความจำเป็นอย่างยิ่งที่อาเซียนจำต้อง ตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมระหว่างประเทศ และการให้ ความสำคัญกับการมองสถานการณ์ไปข้างหน้าอย่างยืดหยุ่น เพื่อเตรียมความ พร้อมให้แก่ประเทศสมาชิกอาเซียน และเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับความ ร่วมมือภายในภูมิภาคในการเผชิญกับสิ่งท้าทายต่างๆที่จะเกิดขึ้นในทศวรรษที่ 1990”³

ถ้อยแถลงดังกล่าวนี้ได้สะท้อนให้เห็นถึงการตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงและความไม่ แน่นนอนของสถานการณ์ระหว่างประเทศและประเด็นปัญหาที่อาจเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลง สภาพแวดล้อมระหว่างประเทศของผู้นำอาเซียนในยุคหลังสงครามเย็น รวมทั้งสะท้อนให้เห็นถึง

² Joint Communique Of The 23rd ASEAN Ministerial Meeting ,Jakarta, 24-25 July 1990. [Online](n.d.). Available from : <http://www.aseansec.org/1058.html> [2003, April 28]

³ Ibid.

การวางเป้าหมายในอันที่จะขยายขอบเขตและเสริมสร้างความร่วมมือภายในภูมิภาคอย่างเข้มแข็งเพื่อเผชิญกับสถานการณ์ระหว่างประเทศร่วมกันระหว่างประเทศภายในภูมิภาค

แม้ว่าในช่วงระหว่าง ปี พ.ศ.2523-พ.ศ.2533 ที่ผ่านมา ความมั่นคงของประเทศสมาชิกอาเซียนจะมีสันติภาพและเสถียรภาพเพิ่มมากขึ้น และประเทศสมาชิกอาเซียนหลายประเทศประสบความสำเร็จในการพัฒนาเศรษฐกิจ และทำให้เศรษฐกิจของภูมิภาคโดยรวมมีความเจริญมั่งคั่งมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ประเทศสมาชิกอาเซียนยังคงประสบกับปัญหาด้านความมั่นคงภายในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่สืบเนื่องมาเป็นเวลานาน อันได้แก่ ปัญหาการอ้างกรรมสิทธิ์หมู่เกาะสแปรตลีย์ในทะเลจีนใต้ ปัญหาการสะสมอาวุธของประเทศภายในภูมิภาค ปัญหาในความสัมพันธ์กับประเทศมหาอำนาจ ปัญหาความขัดแย้งภายในภูมิภาค และปัญหาที่ประเทศสมาชิกอาเซียนตระหนักว่าเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงต่อประเทศภายในภูมิภาค นอกเหนือไปจากประเด็นความมั่นคงด้านการทหาร (Non-Traditional Security Issues) อันได้แก่ ปัญหาการลักลอบค้ายาเสพติด ปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติที่เกี่ยวข้องกับปัญหายาเสพติด ปัญหาการลักลอบค้าของผิดกฎหมาย การค้าผู้หญิงและเด็ก ปัญหาการอพยพเข้าเมืองผิดกฎหมาย ปัญหาสิ่งแวดล้อม และปัญหาการขาดแคลนอาหาร เป็นต้น ซึ่งปัญหาต่างๆ เหล่านี้ได้ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ คุณภาพชีวิตและความมั่นคงของประเทศสมาชิกอาเซียนอย่างรวดเร็ว รวมถึงส่งผลเชื่อมโยงไปสู่ประเทศอื่นๆ ภายในภูมิภาค อันส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของภูมิภาคโดยรวมอีกด้วย

ปัญหาความมั่นคงแบบใหม่ (Non-Traditional Security Issues)

ตั้งแต่ ปี พ.ศ.2534(ค.ศ.1990) เป็นต้นมา ประเทศสมาชิกอาเซียนต่างให้ความสำคัญต่อปัญหาความมั่นคงแบบใหม่ และตระหนักถึงความรุนแรงของปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อความมั่นคงของประเทศสมาชิกและภูมิภาคโดยรวมทั้งในประเด็นปัญหาการลักลอบค้ายาเสพติด ปัญหาการอาชญากรรมข้ามชาติ ปัญหาการลักลอบค้าของผิดกฎหมาย การค้าผู้หญิงและเด็ก ปัญหาการอพยพเข้าเมืองผิดกฎหมาย ปัญหาสิ่งแวดล้อม และปัญหาการขาดแคลนอาหาร ซึ่งการดำเนินการรับมือกับปัญหาที่มีผลกระทบโดยรวมต่อภูมิภาคเหล่านี้ของอาเซียนต้องอาศัยความร่วมมืออย่างกว้างขวางและใกล้ชิดระหว่างประเทศภายในภูมิภาค รวมทั้งเข้าถึงการแก้ปัญหาในระดับรากหญ้าและต้นตอของปัญหา และเชื่อมโยงการแก้ไขปัญหาทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ การทูต กฎหมาย วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีร่วมกัน ดังจะเห็นได้จากการประชุมในระดับต่างๆ ของอาเซียนในช่วง ปี พ.ศ.2534-2544 (ทศวรรษ 1990) ที่ได้ให้ความสำคัญกับประเด็นปัญหาต่างๆ เหล่านี้ การพยายามวางยุทธศาสตร์และกำหนดแผนปฏิบัติการในการ

แก้ไขปัญหาร่วมกันในระดับภูมิภาค การจัดตั้งหน่วยงานภายใต้โครงสร้างขององค์การอาเซียนในการดำเนินการ การเปิดเวทีถกแถลงถึงปัญหาดังกล่าวในหลายระดับภายใต้กรอบองค์การอาเซียน

1. ปัญหาการลักลอบค้ายาเสพติด

องค์การอาเซียนได้ตระหนักถึงปัญหาการลักลอบค้ายาเสพติดและพยายามที่จะให้มีการแก้ไขปัญหาดังกล่าวในระดับภูมิภาค ในปี พ.ศ.2515 องค์การอาเซียนได้จัดการประชุมกลุ่มผู้เชี่ยวชาญในการป้องกันและควบคุมการลักลอบค้ายาเสพติด อันเป็นความพยายามริเริ่มในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวในระดับภูมิภาค จนกระทั่งนำไปสู่การลงนามของผู้นำรัฐบาลประเทศสมาชิกในข้อตกลงบาหลี (Bali Accord) ในปี พ.ศ.2519 ซึ่งได้มีการประกาศหลักการในการต่อต้านการลักลอบค้ายาเสพติดภายในภูมิภาคและการจัดตั้งโครงสร้างหน่วยงานในการดำเนินการอย่างเป็นทางการ⁴

ประเทศสมาชิกอาเซียนยังได้ตระหนักถึงแนวทางในการร่วมมือกันแก้ไขปัญหาระดับภูมิภาค โดยในปี พ.ศ.2527 ได้มีการจัดการประชุมกลุ่มผู้เชี่ยวชาญในการป้องกันและควบคุมการลักลอบค้ายาเสพติด ซึ่งที่ประชุมดังกล่าวให้ความสำคัญกับปัญหายาเสพติดในฐานะเป็นปัญหาหลักของสังคมและมนุษย์ที่กระทบต่อความมั่นคงของชาติ และได้มีการวางแผนการป้องกันและแก้ไขปัญหาระดับยุทธศาสตร์และนโยบายของประเทศสมาชิกอาเซียน และได้มีการประกาศแผนปฏิบัติการในระดับภูมิภาคที่กระตุ้นให้ประเทศสมาชิกอาเซียนตระหนักถึงปัญหาดังกล่าวในการเป็นปัญหาที่กระทบความมั่นคงของชาติ และให้มีการประสานความร่วมมือในการป้องกันและแก้ไขปัญหาระดับประเทศ ระดับภูมิภาคและระดับระหว่างประเทศ รวมทั้งสร้างความร่วมมือกับองค์กรเอกชน (Non Governmental Organization-NGO) ในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว⁵

นอกจากนี้ ในการประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศอาเซียน ในปี พ.ศ.2528 รัฐมนตรีต่างประเทศอาเซียนได้ให้ความสำคัญกับปัญหายาเสพติดว่าเป็นปัญหาหลักสำคัญในระดับระหว่างประเทศที่ส่งผลกระทบทางลบต่อการพัฒนาประเทศและกระทบต่อความมั่นคงของ

⁴ Pratap Parameswaran, "Combating and Preventing Drug and Substance Abuse," Paper presented at 10th International Federation of Non-Governmental Organizations for Prevention of Drug and Substance Abuse, Bangkok, 27-29 April 2000. [Online](n.d.). Available from : <http://www.aseansec.org> [2003, April 28]

⁵ Ibid.

ประเทศ และในการประชุมสุดยอดอาเซียน (ASEAN Summit) ในปี พ.ศ.2538 ได้มีการประกาศปฏิญญาการประชุมสุดยอดอาเซียน (Bangkok Summit Declaration, 1995) มีใจความสำคัญตอนหนึ่งที่มุ่งเน้นการให้ความสำคัญกับปัญหายาเสพติด ดังนี้

“ องค์การอาเซียนจะดำเนินการขยายความร่วมมือในการต่อต้านยาเสพติดและการลักลอบค้ายาเสพติด ผ่านโครงการลดความต้องการเสพยา และการแพร่กระจายของยาเสพติด ด้วยความมุ่งมั่นที่จะให้องค์การอาเซียนเป็นเขตปลอดยาเสพติด (Drug-free ASEAN)”⁶

ในการประกาศวิสัยทัศน์อาเซียน 2020 (ASEAN Vision 2020) ของที่ประชุมสุดยอดอย่างไม่เป็นทางการครั้งที่ 2 ในปี พ.ศ.2540 ผู้นำประเทศสมาชิกอาเซียนได้นับย้ำถึงแนวความคิดที่จะทำให้ “ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นเขตปลอดยาเสพติด ทั้งในด้านการเป็นแหล่งผลิต ตลาดการลักลอบซื้อขาย และการบริโภคยาเสพติด” ภายในปี พ.ศ.2563(ค.ศ.2020) และในการประชุมระดับรัฐมนตรีอาเซียน ครั้งที่ 31 ในเดือนกรกฎาคม พ.ศ.2541 รัฐมนตรีต่างประเทศอาเซียนได้ลงนามในปฏิญญาเขตปลอดยาเสพติดอาเซียนภายในปี พ.ศ.2563 อันเป็นการแสดงความมุ่งมั่นในการให้ความสำคัญกับปัญหาเสพติดในการเป็นปัญหาในระดับภูมิภาคที่กระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของประเทศและความมั่นคงโดยรวมของภูมิภาค และการพยายามกำจัดยาเสพติดให้หมดไปจากภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ภายในปี พ.ศ.2563⁷

2. ปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติ

องค์การอาเซียนได้ตระหนักถึงปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติในการเป็นปัญหาที่ต่อเนื่องมาจากปัญหาการลักลอบค้ายาเสพติด อย่างไรก็ตาม ประเทศสมาชิกอาเซียนต่างมองว่าปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติได้ขยายประเด็นกว้างขวางและมีความหลากหลายเพิ่มมากขึ้น รวมไปถึงประเด็นการก่อการร้าย การลักลอบค้าอาวุธเถื่อน การฟอกเงิน การอพยพเข้าเมืองผิดกฎหมาย ซึ่งส่งผลให้องค์การอาเซียนจำเป็นต้องมีการขยายความร่วมมือในการต่อต้านและแก้ไขปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติระหว่างประเทศภายในภูมิภาคอาเซียนได้มีการจัดตั้งหน่วยงานความร่วมมือระหว่างประเทศขึ้นรับผิดชอบในเรื่องดังกล่าว ASEAN Chiefs of National Police

⁶ Bangkok Summit Declaration of 1995 ,Bangkok,14-15 1995.[Online](n.d.). Available from : <http://www.aseansec.org> [2003, April 28]

⁷ “Cooperation on Drugs and Narrotics”. [Online](n.d.). Available from : <http://www.aseansec.org> [2003, April 28]

(ASEANAPOL), ASEAN Senior Officials on Drugs Matters (ASOD) และ ASEAN Ministerial Meeting on Transnational Crime.⁸

“ รัฐมนตรีต่างประเทศอาเซียนตระหนักถึงความจำเป็นที่จะต้องให้ความสำคัญแก่ประเด็นยาเสพติด อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ การฟอกเงิน การอพยพเข้าเมืองผิดกฎหมาย ซึ่งปัญหาเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนในภูมิภาค ประเทศสมาชิกอาเซียนจึงร่วมมือกันในการจัดการกับปัญหาต่างๆเหล่านี้อย่างเร่งด่วน เพื่อมิให้ส่งผลกระทบต่อประเทศสมาชิกและการดำรงอยู่ขององค์การอาเซียน รัฐมนตรีต่างประเทศอาเซียนตกลงให้หน่วยงานในโครงสร้างขององค์การที่เกี่ยวข้องเร่งทบทวนและดำเนินการให้เป็นไปตามแผนงานที่วางไว้ รวมทั้งจัดทำข้อเสนอแนะแก่ผู้นำรัฐบาลประเทศสมาชิกพิจารณาให้ความเห็นชอบ “⁹

ผู้นำรัฐบาลของประเทศสมาชิกอาเซียนได้เห็นพ้องต้องกันที่จะลดปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติด้วยการสร้างความร่วมมือภายในภูมิภาคภายใต้กรอบองค์การอาเซียน โดยในการประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่ 6 ปี พ.ศ.2541 ผู้นำประเทศสมาชิกอาเซียนได้เน้นย้ำถึงเจตนารมณ์ในการเสริมสร้างความร่วมมือและสนับสนุนการเชื่อมโยงเครือข่ายระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนในการสร้างกลไกในการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติ โดยเฉพาะปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติที่เป็นผลเกี่ยวเนื่องมาจากปัญหายาเสพติด และได้กำหนดแผนปฏิบัติการฮานอย (Hanoi Plan of Action) ในอันที่จะวางแนวทางและส่งเสริมการเพิ่มศักยภาพในระดับภูมิภาคในการต่อต้านปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติ¹⁰ และในการประชุมรัฐมนตรีอาเซียน ครั้งที่ 31 ในเดือนกรกฎาคมปีเดียวกันนี้ รัฐมนตรีต่างประเทศอาเซียนได้เน้นย้ำถึงการขยายความร่วมมือระหว่างประเทศสมาชิกในการ

⁸ S.Pushpanathan “Mangeing Transnational Crime in ASEAN,” Paper presented at the 11th ASEAN Law Students Conference, Jakarta, 1July –7 August 1999.[Online](n.d.). Available from : <http://www.aseansec.org> [2003, April 28]

⁹ Joint Communique of The 29th ASEAN Ministerial Meeting (AMM), Jakarta, 20-21 July 1996.[Online](n.d.). Available from : <http://www.aseansec.org/1824.htm> [2003, April 28]

¹⁰ Hanoi Plan of Action, 6th ASEAN Summit 15-16 December 1998, Hanoi, Vietnam. [Online](n.d.). Available from : <http://www.aseansec.org/5028.htm> [2003, April 28]

ต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติ และกระตุ้นให้ประเทศสมาชิกเร่งสร้างศักยภาพในระดับภูมิภาค ร่วมกันในการจัดการกับปัญหาดังกล่าว¹¹

ปัญหาความมั่นคงแบบใหม่ทั้งสองประการนี้เป็นเพียงส่วนหนึ่งของปัญหาที่มีอยู่จริงในอาเซียนเท่านั้น สำหรับปัญหาอื่น ๆ ที่สำคัญ เช่น ปัญหาความมั่นคงในเรื่องสิ่งแวดล้อม และ ปัญหาความมั่นคงของมนุษย์ เป็นต้น ซึ่งมีแนวโน้มว่าจะเป็นปัญหาสำคัญมากในอนาคตและประเทศต่าง ทั้งในภูมิภาคและในโลกล้วนต้องเผชิญร่วมกันอย่างยากที่จะหลีกเลี่ยงได้ สำหรับในอาเซียนนั้นปัญหาเหล่านี้บางประการมีส่วนเกี่ยวข้องกับพม่า เช่นในกรณีของปัญหายาเสพติด ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันในวงกว้างว่าพม่านั้นเป็นผู้ผลิตยาเสพติดที่สำคัญของโลกกรายหนึ่ง ดังนั้นปัญหานี้จึงไม่เพียงแต่เป็นปัญหาของพม่าเท่านั้นแต่ยังเป็นปัญหาของอาเซียนด้วย จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ประเทศอาเซียนและพม่าควรร่วมมือกันเพื่อรับมือกับปัญหานี้ร่วมกัน

4.2 สภาวะแวดล้อมทางด้านความมั่นคงของไทย

นับแต่การล่มสลายของสหภาพโซเวียต ในปี พ.ศ.2534 อันนำมาซึ่งการสิ้นสุดลงของสงครามเย็นทำให้บรรยากาศความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเปลี่ยนแปลงไป เช่น ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หลุดพ้นจากการเป็นเวทีของการแทรกแซงและแข่งขันโดยมหาอำนาจ เห็นได้ชัดจากการถอนฐานทัพของสหรัฐอเมริกาออกจากฟิลิปปินส์ ใน พ.ศ.2535 นอกจากนี้ยังได้เกิดมหาอำนาจเพิ่มขึ้น ได้แก่ จีน ญี่ปุ่น และอินเดีย¹² ทำให้เห็นการเปลี่ยนแปลงจากระบบระหว่างประเทศที่มีสองศูนย์อำนาจเป็นระบบหลายศูนย์อำนาจ และปัจจัยทางเศรษฐกิจมีความโดดเด่นขึ้นมาแทนที่ปัจจัยทางด้านอุดมการณ์ในการกำหนดนโยบายของรัฐ

ภายหลังสงครามเย็นเป็นต้นมา รัฐต้องเผชิญปัญหาความมั่นคงที่มีลักษณะใหม่ ๆ หรือภัยคุกคามที่แตกต่างไปจากเดิม และมีขอบเขตมากกว่าทางด้านการทหาร เช่น ปัญหาความมั่นคง

¹¹ Joint Communique The 31st ASEAN Ministerial Meeting (AMM) ,Manila, Philippines, 24-25 July 1998. [Online](n.d.). Available from : <http://www.aseansec.org/698.htm>. [2003, April 28]

¹² กุสุมา สนิตวงศ์ ณ อยุธยา, “นโยบายต่างประเทศของไทยหลังสงครามเย็น,” ใน ชัยโชค จุลศิริวงศ์, บรรณานุกรม. 5 ทศวรรษการต่างประเทศไทยจากความขัดแย้งสู่ความร่วมมือ การสัมมนาทางวิชาการ 4 กันยายน 2535, หน้า 225.

ของมนุษย์ ปัญหาความมั่นคงด้านสิ่งแวดล้อม ปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติ ปัญหายาเสพติด ปัญหาการแพร่กระจายของอาวุธขนาดเล็ก เป็นต้น¹³

ตั้งแต่สมัยสงครามเย็นเป็นต้นมา ไทยได้ตระหนักถึงความสำคัญของภัยคุกคามความมั่นคงในรูปแบบใหม่ที่มีมิติกว้างกว่าทางทหาร โดยจะเห็นได้จากนโยบายความมั่นคงแห่งชาติของไทย ในหลายสมัยด้วยกันซึ่งได้มีนโยบายออกมาไม่เพียงแต่การให้ความสำคัญกับการป้องกันประเทศเท่านั้นหากยังรวมถึงการให้ความสำคัญกับเรื่องผู้ลี้ภัย ยาเสพติด อาชญากรรม การลักลอบหลบหนีเข้าเมือง เป็นต้น

จากคำสัมภาษณ์ของ พล.อ.จรัล กุลละวณิชย์ อดีตเลขาธิการสำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ ในช่วงปี พ.ศ.2534-2539 ได้กล่าวถึงหลักการสำคัญของนโยบายความมั่นคงแห่งชาติว่า

“นโยบายความมั่นคงแห่งชาติผลิตจากผลประโยชน์แห่งชาติ คือ หนึ่ง ประชาชนต้องมีความสุข อยู่เย็นเป็นสุข มีความเจริญมั่งคั่ง มีเกียรติยศ ความปลอดภัย สอง ประเทศชาติต้องมีความเจริญก้าวหน้า เติบโต เป็นที่เชื่อถือในประชาคมโลกทัดเทียมกับประเทศอื่นในเวทีโลก”¹⁴

จากคำสัมภาษณ์ข้างต้นสอดคล้องกับหลักการสำคัญของความมั่นคงแห่งชาติในทัศนะของ พล.อ.บุญศักดิ์ กำแหงฤทธิ์รงค์ อดีตเลขาธิการสำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ ในช่วงปี พ.ศ.2539-2541 ซึ่งได้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับหลักการสำคัญของความมั่นคงแห่งชาติไว้ดังนี้

“ความมั่นคงของชาติ มีหลักการสำคัญ 5 ประการ ที่ชาติต้องเสริมสร้างทุกอย่างให้มากขึ้นเพื่อให้ชาติมีความบริบูรณ์ขึ้น คือ 1) ความมั่นคงทางการเมือง การปกครอง มีผู้นำ มีส่วนราชการ มีสวัสดิการ มีการพัฒนา มีเสถียรภาพ 2) ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ เรื่องผลประโยชน์ การทำมาหากิน มีฐานะทางการเงิน การคลัง 3) ความมั่นคงทางสังคม ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธซึ่งสะท้อนสภาพชีวิตความเป็นอยู่ ยึดถือความสันโดษโดยไม่เบียดเบียนใคร

¹³ สุรชาติ บำรุงสุข, “ความมั่นคงมิติใหม่ : ปัญหาประเทศไทย 2002,” มติชนสุดสัปดาห์ 22,1118(21-27 มกราคม 2545) : 30.

¹⁴ สัมภาษณ์ พล.อ.จรัล กุลละวณิชย์, อดีตเลขาธิการสำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ, 23 ตุลาคม 2545.

วัฒนธรรมความเป็นอยู่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง 4) ความมั่นคงทางทหาร เรื่อง กองทัพ การป้องกันประเทศ 5) วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ความเจริญเป็นสิ่งที่มีมนุษย์แสวงหาในโลกสมัยใหม่ ประชาชนมีความต้องการมากขึ้นเรื่อย ๆ ประชาชนบริโภคความสะดวก”¹⁵

จากหลักการสำคัญในการกำหนดนโยบายความมั่นคงแห่งชาติดังกล่าวนี้ สะท้อนให้เห็นถึงการให้ความสำคัญกับประเด็นใหม่ทางด้านความมั่นคงแห่งชาติของภาครัฐของไทยที่มีได้มุ่งเน้นเพียงแต่เรื่องอาหารและการป้องกันประเทศเพียงอย่างเดียว แต่ได้ให้ความสำคัญกับประเด็นอื่น ๆ ด้วย เช่น การเมือง เศรษฐกิจ สังคม เป็นต้น

สำหรับในกรณีของพม่าซึ่งเป็นประเทศเพื่อนบ้านที่มีปัญหาภายในซึ่งส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของไทยหลายประการ ที่เห็นได้ชัดคือ ปัญหาความวุ่นวายตามแนวชายแดนไทย-พม่า ซึ่งนำมาซึ่งปัญหาต่าง ๆ ดังนี้¹⁶

1. การทะลักของชาวพม่าและชนกลุ่มน้อยที่หนีภัยการสู้รบเข้ามาในไทยเป็นจำนวนมาก เมื่อรวมกับจำนวนผู้ลี้ภัยที่มีอยู่ในประเทศไทยที่มีอยู่ก่อนหน้าทำให้มีผู้อพยพจำนวนมากซึ่งถือเป็นภาระที่เพิ่มขึ้นของรัฐบาลไทย
2. กองกำลังของทั้งฝ่ายกะเหรี่ยงพุทธและทหารพม่า ได้บุกเข้ามาสร้างความเดือดร้อนให้กับราษฎรไทยทั้งชีวิตและทรัพย์สิน
3. การเกิดปัญหาชายแดนระหว่างไทย-พม่า ได้นำมาซึ่งการสั่งปิดพรมแดน ทำให้การค้าตามแนวชายแดนได้รับผลกระทบ พ่อค้าไทยได้รับความเดือดร้อน

นอกจากนี้นักวิชาการบางท่าน เช่น รองศาสตราจารย์ ดร.สุเนตร ชุตินธรานนท์ ยังให้ทัศนะเกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในความสัมพันธ์ไทย-พม่า ไว้ดังนี้

“ความสัมพันธ์ไทย-พม่า เป็นความสัมพันธ์ที่วางอยู่บนเงื่อนไขของปัญหาที่มีรากอันยาวนานทั้งฝ่ายไทยและพม่า ปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นปัญหาที่สะสมภายในไทยและพม่า ท้ายที่สุดมันผลักดันให้ปัญหานั้นข้ามพรมแดนจน

¹⁵ สัมภาษณ์ พล.อ.บุญศักดิ์ กำแหงฤทธิรงค์, อดีตเลขาธิการสำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ, 25 ตุลาคม 2545.

¹⁶ พรพิมล ตริโชติ, “ไทยกับพม่า,” ใน ไทยกับเพื่อนบ้าน. อุกฤษฏ์ ปัทมานันท์, บรรณาธิการ (กรุงเทพฯ ฯ : สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539), หน้า68-71.

มาถึงการกระทบกระทั่งกันขึ้น ถ้าจะพิจารณาให้ดี เช่น ปัญหาภายในพม่ามี ปัญหาเรื่อง ความปรองดองแห่งชาติ(national unity) เพราะฉะนั้นการพยายาม สถาปนารัฐภายใต้การปกครองของกลุ่ม burman เพื่อให้เกิดความปรองดองเป็น อันหนึ่งอันเดียวกันมันชักนำไปให้เกิดสงครามกลางเมืองกันขึ้นกับชนกลุ่มน้อย พอ มันเกิดการรบกับชนกลุ่มน้อย ปัญหาชนกลุ่มน้อยเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของปัญหา ของไทย”¹⁷

สำหรับในส่วนของกระทรวงการต่างประเทศนั้น มีทัศนะในเรื่องความสัมพันธ์ไทย-พม่า ว่า “ไทยกับพม่านั้นเนื่องจากมีชายแดนติดต่อกันเป็นระยะทางยาวกว่าสองพันกิโลเมตร ไทยกับ พม่าจึงมีปัญหากระทบกระทั่งกันตามปกติ รวมไปถึงปัญหาอื่น ๆ ด้วย เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาแรงงานผิดกฎหมาย ปัญหาอาชญากรรมข้ามแดน เป็นต้น โดนต้นตอของปัญหามาจาก ความไม่มีเสถียรภาพภายในพม่าที่ส่งผลกระทบต่อไทย”¹⁸

โดยสรุปจะเห็นว่า ปัญหาในความสัมพันธ์ระหว่างไทยและพม่านั้นที่หลายประการ ด้วยกัน เช่น ปัญหาความไม่สงบตามแนวชายแดน ปัญหายาเสพติด ปัญหาเส้นเขตแดน ปัญหา แรงงานผิดกฎหมาย ปัญหาอาชญากรรมข้ามแดน เป็นต้น โดยที่ปัญหาเหล่านี้ส่วนใหญ่มีต้น ตอมาจากปัญหาเรื่องการปรองดองแห่งชาติและความไม่มีเสถียรภาพภายในพม่า ซึ่งได้ส่งผล กระทบข้ามเขตแดนเข้ามายังไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลกระทบต่อทางด้านความมั่นคง

ภาครัฐของไทย ได้ตระหนักในเรื่องปัญหาดังกล่าวที่ประเทศไทยได้รับผลกระทบจากพม่า จึงได้มีการกำหนดนโยบายความมั่นคงแห่งชาติของไทยต่อพม่าขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์หลัก คือ

1. ให้พม่าเป็นประเทศเพื่อนบ้านที่ดี มีเสถียรภาพ และมีความเจริญก้าวหน้า
2. ให้ความสัมพันธ์และความร่วมมือกับพม่าในด้านเศรษฐกิจ วิชาการ และสังคมเป็นไป อย่างใกล้ชิดยิ่งขึ้นบนพื้นฐานของผลประโยชน์ร่วมกัน

¹⁷ สัมภาษณ์ รองศาสตราจารย์ ดร. สุเนตร ชุตินธรานนท์, หัวหน้าภาควิชาอารยธรรมไทยศึกษา คณะ อักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, วันที่ 22 มกราคม 2545.

¹⁸ ศัชเวทย์ ชาติสุวรรณ รองอธิบดีกรมเอเชียตะวันออก ในรายงานการสัมมนาความสัมพันธ์ไทย-พม่า : วิกฤติ หรือ โอกาส? จัดโดยภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และศูนย์เอเชียศึกษา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ณ โรงแรมโลตัส ปางสวนแก้ว 10 มิถุนายน 2544.

3. ให้มีการจัดความหวาดระแวงและสร้างความไว้วางใจระหว่างกัน
4. ให้มีความมั่นคงปลอดภัยบริเวณชายแดนไทย-พม่า

จากวัตถุประสงค์ดังกล่าว ได้นำมาซึ่งการมีนโยบายความมั่นคงแห่งชาติของไทยต่อพม่า

คือ ¹⁹

- “1. เสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างกันให้ใกล้ชิดยิ่งขึ้นทั้งในระดับรัฐบาลและระดับท้องถิ่น รวมทั้งการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับกลุ่มผู้ที่มีอำนาจของพม่า และบุคคลที่มีแนวโน้มว่าจะมีบทบาททางการเมืองในพม่าต่อไปในอนาคต
2. ชี้ชวนให้ผู้นำพม่าตระหนักถึงประโยชน์ที่จะได้รับจากการพัฒนาการปกครองระบอบประชาธิปไตยและสนับสนุนให้พม่าเจรจาประนีประนอมกับชนกลุ่มน้อยสัญชาติพม่า
- 3. สนับสนุนให้พม่าเข้าร่วมกิจกรรมของอาเซียนและประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาค เพื่อประโยชน์ทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมร่วมกันในภูมิภาคนี้**
4. ขยายความสัมพันธ์ทางด้านเศรษฐกิจ การค้ากับพม่า และขยายการลงทุนในพม่าให้กว้างขวางยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการลงทุนในด้านพลังงาน และส่งเสริมปกป้องคุ้มครองและอำนวยความสะดวกให้แก่นักธุรกิจไทยที่เข้าไปดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจในพม่าด้วยความสุจริต
5. ขยายความร่วมมือและให้ความช่วยเหลือพม่าในด้านเศรษฐกิจ วิชาการ เทคโนโลยี การศึกษา สาธารณสุข และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
6. ส่งเสริมให้มีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในพม่าให้สอดคล้องกับความต้องการของไทยและพม่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างเส้นทางคมนาคมเชื่อมโยงกับพม่าเพื่อประโยชน์ด้านการขยายการค้าชายแดน การท่องเที่ยว และความสัมพันธ์ในระดับประชาชน
7. ร่วมมือกับพม่าในการป้องกันและปราบปรามการค้ายาเสพติดและเคมีภัณฑ์ตามบริเวณชายแดนทั้งในรูปทวิภาคีและพหุภาคี
8. ไม่สนับสนุนชนกลุ่มน้อยสัญชาติพม่าหรือผู้ลี้ภัยทางการเมืองสัญชาติพม่าให้ดำเนินการเป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐบาลพม่า และไม่ให้บุคคลเหล่านี้ใช้ดินแดนไทยเป็นฐานปฏิบัติการต่อต้านรัฐบาลพม่าอย่างเด็ดขาด และให้มีการลงโทษอย่างจริงจังต่อผู้ให้การสนับสนุน ส่วนการดำเนินการใด ๆ ต่อบุคคลเหล่านี้ให้คำนึงถึงความสัมพันธ์ระหว่างไทย-พม่า หลักมนุษยธรรม และความมั่นคงแห่งชาติควบคู่กันไป

¹⁹ สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ, นโยบายความมั่นคงแห่งชาติของไทยต่อพม่า (พ.ศ.2534-2539) มติสภาความมั่นคงแห่งชาติ เมื่อ 20 เมษายน 2537, (เอกสารอัดสำเนา).

9. ควบคุมชนกลุ่มน้อยสัญชาติพม่าหรือผู้ลี้ภัยทางการเมืองสัญชาติพม่าอย่างเข้มงวด กวดขันเพื่อมิให้ดำเนินการใด ๆ ที่จะก่อให้เกิดผลกระทบต่อความมั่นคงของไทย และต่อความสัมพันธ์ระหว่างไทย-พม่า ในกรณีที่เป็นกองกำลังชนกลุ่มน้อยสัญชาติพม่า ติดอาวุธให้ปลดอาวุธ ควบคุมไว้ในพื้นที่จำกัด และผลักดันให้ออกไปเมื่อสถานการณ์ อำนวยให้
10. สร้างความเข้าใจอันดีและแสดงท่าทีที่ชัดเจน และการปฏิบัติที่ชัดเจนที่แสดงให้พม่า เห็นอย่างเป็นรูปธรรมว่าไม่มีการสนับสนุนใด ๆ ทั้งสิ้นต่อชนกลุ่มน้อยสัญชาติพม่าหรือ ผู้ลี้ภัยทางการเมืองสัญชาติพม่าทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติในพื้นที่
11. ดำเนินการประชาสัมพันธ์และปฏิบัติการจิตวิทยาอย่างมีเอกภาพและเป็นไปอย่าง ต่อเนื่องต่อกลุ่มเป้าหมายทั้งในและนอกประเทศ ให้มีผลในทางปฏิบัติอย่างจริงจังเพื่อ สร้างความเข้าใจในเรื่องที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินนโยบายของไทยต่อพม่า
12. ควบคุมดูแลองค์กรพัฒนาเอกชนที่เข้ามาให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมแก่ ชน กลุ่มน้อยสัญชาติพม่าที่หลบหนีการสู้รบเข้ามาอาศัยอยู่ในเขตไทยให้ปฏิบัติตาม กฎเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ตลอดจนป้องกันไม่ให้นุคคูลหรือกลุ่มบุคคลใดเข้าไปติดต่อกับ ชนกลุ่มน้อยสัญชาติพม่าในบริเวณชายแดน
13. พัฒนาขีดความสามารถในการป้องกันชายแดนของไทยให้พร้อมที่จะปกป้องอธิปไตย คู่คุ้มครองและให้ความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนที่อาศัยอยู่ตาม บริเวณชายแดน ในกรณีที่มีการละเมิดอธิปไตยของไทย ให้หาทางระงับเหตุการณ์ให้ ยุติลงโดยเร็วในระดับพื้นที่โดยใช้มาตรการจากเบาไปหาหนัก
14. เสริมสร้างการติดต่อสัมพันธ์ในระดับท้องถิ่นให้ใกล้ชิดยิ่งขึ้น โดยผ่านกลไกที่ทั้งสอง ฝ่ายได้จัดตั้งขึ้นเพื่อร่วมมือกันแก้ไขปัญหาชายแดนสร้างความเข้าใจอันดีต่อกันและ ขจัดความหวาดระแวงสงสัยของฝ่ายพม่า
15. ดำเนินการสกัดกั้น ผลักดัน และควบคุมผู้หลบหนีเข้าเมืองจากพม่าอย่างเข้มงวด กวดขันโดยให้มีการปฏิบัติอย่างจริงจังตามมาตรการดำเนินการต่อผู้หลบหนีเข้าเมือง สัญชาติพม่าซึ่งคณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบด้วยเมื่อ 17 มีนาคม 2535
16. เร่งให้มีการเจรจาแก้ไขปัญหาเส้นเขตแดนระหว่างกัน เพื่อให้มีการกำหนดเส้นเขต แดนที่ถาวรโดยผ่านกลไกที่ทั้งสองฝ่ายได้จัดตั้งขึ้น ทั้งนี้ให้เร่งแก้ไขจุดที่เป็นปัญหา เร่งด่วนก่อน
17. กำกับดูแลให้การดำเนินนโยบายความมั่นคงแห่งชาติของไทยต่อพม่าเป็นไปโดยมี เอกภาพและสอดคล้องกับผลประโยชน์แห่งชาติของไทย”

จากวัตถุประสงค์และนโยบายความมั่นคงแห่งชาติของไทยต่อพม่าดังที่ได้กล่าวมา จะเห็นว่า ได้มีการให้ความสำคัญกับปัญหาอื่น ๆ มิใช่เพียงแคในเรื่องกองทัพ การป้องกันประเทศ และทหารเท่านั้น โดยมีการกล่าวถึงประเด็นอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการเมือง เศรษฐกิจ สังคม รวมถึงปัญหาเสพติด ปัญหาผู้ลี้ภัย ปัญหาผู้หลบหนีเข้าเมือง ปัญหาเส้นเขตแดน ด้วย นอกจากนี้สิ่งที่น่าสังเกตคือ ในนโยบายได้มีการระบุถึงการสนับสนุนให้พม่าเข้าร่วมในกิจกรรมของอาเซียนด้วย ซึ่งมีนัยหมายถึงการสนับสนุนให้พม่าได้เข้าเป็นสมาชิกอาเซียนด้วยนั่นเอง

ดังได้กล่าวแล้วในบทที่ 3 ว่า ไทยนั้นเป็นประเทศหนึ่งที่สำคัญในการมีบทบาทสนับสนุนให้พม่าเข้าเป็นสมาชิกอาเซียน ท่ามกลางการคัดค้านจากหลายประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งสหรัฐอเมริกาและสหภาพยุโรป จากการศึกษาเพื่อหาคำอธิบายในท่าทีของไทย พบว่า การสนับสนุนพม่าเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนนี้เป็นนโยบายที่มีวัตถุประสงค์ที่ต้องการให้พม่าเป็นประเทศเพื่อนบ้านที่ดี มีเสถียรภาพ และมีความเจริญก้าวหน้า ดังปรากฏในวัตถุประสงค์ของนโยบายความมั่นคงแห่งชาติของไทยต่อพม่า ข้อ 1 ดังได้กล่าวมา นอกจากนี้การที่ไทยให้การสนับสนุนพม่านั้นเป็นเพราะพม่านั้นมีความสำคัญในด้านความมั่นคงของไทย ดังที่ พล.อ.จรัล กุลละวณิชย์ ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า

“พม่านั้นมีความสำคัญต่อไทย หนึ่งคือ เป็นเพื่อนบ้านที่ใกล้ชิดกัน สองพม่าอยู่ติดกับเรา(ไทย) ทางด้านภูมิศาสตร์ มีชายแดนร่วมกัน ผู้คนเดินข้ามไปมาหาสู่กันข้ามพรมแดน นอกจากนี้ การที่พม่ามีหลายชนเผ่า หลายชนกลุ่มน้อย เป็นพหูสังคมา อาศัยอยู่ตามแนวชายแดนซึ่งมีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ และการถูกปกครองอย่างเข้มงวดโดยรัฐบาลทหาร พวกชนกลุ่มน้อยอยู่ติดชายแดนไทย ไม่ครบรัฐบาลทหารพม่าทำให้ต่อสู้กันและหลบหนีเข้ามาในไทย พม่านั้นมีความสำคัญต่อไทยเพราะถ้าพม่าเกิดความไม่สงบเรียบร้อยภายในประเทศ เรา(ไทย)จะมีความสงบเรียบร้อยไม่ได้”²⁰

จากคำกล่าวข้างต้นของพล.อ.จรัล กุลละวณิชย์ ดังกล่าว สอดคล้องกับคำกล่าวของ พล.อ.บุญศักดิ์ กำแหงฤทธิ์รงค์ ที่ได้กล่าวในเรื่องความสำคัญของพม่าต่อไทย ไว้ว่า

²⁰ สัมภาษณ์ พล.อ.จรัล กุลละวณิชย์, อดีตเลขาธิการสำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ, 23 ตุลาคม

“พม่ามีความสำคัญต่อไทยเพราะเป็นเพื่อนบ้านกัน และพม่าเป็นสังคมนิยมประชาชนมีความยากลำบาก แร้นแค้นเพราะมีความไม่สงบ พม่าต้องการความช่วยเหลือ เรา(ไทย)ในฐานะประเทศเพื่อนบ้านก็อยากจะช่วยเหลือหากเขาต้องการ เพื่อให้เขามีความสงบ ซึ่งหากเขามีความสงบแล้วไทยก็จะสงบด้วย”²¹

จากคำให้สัมภาษณ์ของอดีตเลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติทั้ง 2 ท่านนี้ แสดงให้เห็นว่าพม่ามีความสำคัญต่อไทยในฐานะที่เป็นประเทศเพื่อนบ้านที่มีพรมแดนติดต่อกันเป็นระยะทางยาว ปัญหาต่างๆ ส่งผลกระทบต่อถึงกันโดยง่าย หากพม่ามีความไม่สงบภายในประเทศย่อมส่งผลทำให้มีผู้หลบหนีเข้ามาในไทย อาศัยอยู่ตามแนวชายแดน ประชาชนคนไทยในเขตไทยได้รับความเดือดร้อน นอกจากนี้ หากพม่ายังไม่มีการพัฒนาเศรษฐกิจ ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนก็ไม่ดีขึ้น ทำให้ประชาชนในพม่าต้องเดินทางเข้ามาหางานทำเป็นแรงงานเถื่อนในประเทศไทย และก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ ในสังคมไทย เช่น ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาการแพร่ระบาดของโรคเอดส์ โรคไข้มาลาเรีย โรคเท้าช้าง เป็นต้น ปัญหาต่างๆ นี้อาจส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของไทยได้²²

นอกจากนี้ จากนโยบายความมั่นคงแห่งชาติและทัศนะของอดีตเลขาธิการสำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ ทั้ง 2 ท่านนี้ยังได้สะท้อนให้เห็นถึงความมุ่งหวังที่ต้องการจะให้การเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนของพม่าเป็นการสร้างเสถียรภาพและความเจริญก้าวหน้าในพม่าอันนำมาซึ่งความสงบเรียบร้อยในพม่าและส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของไทยด้วย

สำหรับในส่วนของการตรวจการต่างประเทศ โดย นาวาอากาศตรีประสงค์ สุ่นศิริ อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของไทย ได้กล่าวถึงการที่ไทยให้การสนับสนุนพม่าเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนไว้ดังนี้

“การเอาพม่าเข้ามาในอาเซียนน่าจะได้ประโยชน์มากกว่าที่จะปล่อยให้พม่าอยู่อย่างโดดเดี่ยว โดยที่เราต้องคอย ๆ แก้ไข เราจะไปบังคับให้เขาเป็น

²¹ สัมภาษณ์ พล.อ.บุญศักดิ์ กำแหงฤทธิรงค์, อดีตเลขาธิการสำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ, 25 ตุลาคม 2545.

²² Thailand offers amnesty.[Online](1996). Available from : http://migration.ucdavis.edu/mn/archive_mn/aug_1996_09mn.html [2002, December 19]

ประชาธิปไตยมันยาก และปัญหาต่าง ๆ ที่ ประเทศไทยต้องเผชิญอยู่เมื่อพม่าอยู่นอกกรั้ว ถ้าเขาเข้ามาอยู่ในรั้ว การพูดจากันมันน่าจะง่ายหรือเข้าใจกันง่ายขึ้น ในการแก้ปัญหาระหว่างสองฝ่าย”²³

นอกจากนี้ท่านยังได้กล่าวเพิ่มเติมเกี่ยวกับนโยบายต่างประเทศของไทยต่อพม่าอีกด้วยว่า

“เรายังคงดำเนินตามแนวทางการเกี่ยวพันเชิงสร้างสรรค์ (constructive engagement) คือ การดึงพม่าออกสู่โลกภายนอก สร้างความเป็นมิตร และมีทางที่จะสนับสนุนเขาแก้ปัญหาภายใน ปัญหาความยากจน เราก็ต้องทำ ถึงแม้จะถูกชาติตะวันตก รวมถึงสหรัฐอเมริกา มองว่าเราช่วยพม่าทำไม เราก็ต้องอดทน ทั้งนี้ก็เพื่อไม่ให้ประชาชนเดือดร้อน”²⁴

จากนโยบายต่างประเทศและวัตถุประสงค์ในนโยบายความมั่นคงแห่งชาติของไทยต่อพม่าที่กล่าวมานั้น สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของพม่าที่มีต่อไทย ทำให้ไทยต้องสนับสนุนพม่าในทุกด้านหากการกระทำนั้นจะสามารถนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงที่ดีในพม่าได้ การเกิดการเปลี่ยนแปลงในพม่าที่เกิดขึ้นจากการที่พม่าได้เป็นสมาชิกอาเซียนนั้นจะส่งผลต่อไทยด้วย กล่าวคือ หากพม่าสามารถพัฒนาตัวเองทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมได้ จะทำให้ความวุ่นวายต่าง ๆ ที่มีในพม่ามาเป็นเวลานานนั้นอาจลดความรุนแรงของปัญหาลงได้หรือทำให้ปัญหาต่าง ๆ ในพม่าหมดไปได้ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการพัฒนาประชาธิปไตย การเจรจาประนีประนอมกับชนกลุ่มน้อยทุกกลุ่ม การยุติการปราบปรามชนกลุ่มน้อย การกดขี่แรงงาน การพัฒนาเศรษฐกิจให้มีเสถียรภาพ การแก้ไขปัญหายาเสพติด หากพม่าสามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวเหล่านี้ได้ จะส่งผลต่อไทย ในด้านความสงบตามแนวชายแดนไทย-พม่า ไม่มีผู้อพยพหลบหนีเข้ามาอาศัยตามแนวชายแดน ราษฎรไทยมีสวัสดิภาพในชีวิตและทรัพย์สิน แรงงานอพยพชาวพม่าลดลง ซึ่งจะส่งผลต่อเนื่องถึงการลดปัญหาสังคมต่าง ๆ ในไทยด้วย และโดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหา ยาเสพติด

²³ สัมภาษณ์ นาวาอากาศตรี ประสงค์ สุ่นศิริ, อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ, 6 ธันวาคม 2545.

²⁴ สัมภาษณ์ นาวาอากาศตรี ประสงค์ สุ่นศิริ, อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ, 6 ธันวาคม 2545.

นอกจากนี้ปัญหาความมั่นคงที่มีอยู่ภายในพม่า สามารถส่งผลกระทบต่อภูมิภาคในวงกว้างได้ ดังเช่น คำให้สัมภาษณ์ของ คุณพรพิมล ตริโชติ นักวิจัยประจำสถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ได้กล่าวไว้ว่า

“ปัญหาภายในพม่า เช่นเรื่องยาเสพติดมันไม่ได้เป็นปัญหาของไทย ประเทศเดียวแล้ว มันเป็นปัญหาของอาเซียนเลย ปัญหาแรงงาน มันไม่ใช่มาเฉพาะที่ไทยที่เดียว มันไปถึงญี่ปุ่น มาเลเซีย และมีอีกหลายประเทศที่แรงงานพม่าและผู้ลี้ภัยทางการเมืองของพม่าเริ่มไปในหลาย ๆ ประเทศ เพราะฉะนั้นไทยจึงสนับสนุนให้พม่าเข้ามาในอาเซียน”²⁵

และความพยายามและความมุ่งหวังที่ไทยต้องการให้อาเซียนตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาที่เกิดขึ้นในพม่าที่ได้ส่งผลกระทบต่อภูมิภาคโดยรวม มีใช่เพียงแต่เกิดผลกระทบต่อไทยในฐานะประเทศเพื่อนบ้านเพียงประเทศเดียวนั้นก็เป็นผลสำเร็จ เห็นได้ชัดเจนในการประชุมสุดยอดอาเซียน ที่สิงคโปร์ ปี พ.ศ.2543 มีการนำเรื่องพม่าเข้าสู่ที่ประชุม ดังคำให้สัมภาษณ์ของ คุณสุรินทร์ พิศสุวรรณ อธิบดีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ว่า

“ผู้นำอาเซียนมีการมาประชุมกันที่สิงคโปร์ มีการพูดคุยกันถึงเรื่องการรับพม่าเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนและปัญหาที่อาเซียนต้องเผชิญ ซึ่งก็มาถึงจุดที่ผู้นำอาเซียนยอมรับว่าพม่าเป็นปัญหาและยกมาพูดในระดับสูงสุดของอาเซียนและมีการกดดันและผลักดันพม่าให้มีการคลี่คลายปัญหาด้วย”²⁶

จะเห็นว่าเริ่มมีการพยายามที่จะนำประเด็นของพม่าที่ก่อให้เกิดปัญหาต่อประเทศอื่น ๆ ในภูมิภาค เข้าสู่ที่ประชุมอาเซียนภายหลังจากที่พม่าได้เข้าเป็นสมาชิกอาเซียนแล้ว ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการพยายามที่จะแก้ปัญหาพร้อมกันระหว่างประเทศต่าง ๆ ทั้งในส่วนของไทย พม่า และ อาเซียน

²⁵ สัมภาษณ์ พรพิมล ตริโชติ, นักวิจัยประจำสถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 16 สิงหาคม 2545.

²⁶ สัมภาษณ์ คุณ สุรินทร์ พิศสุวรรณ, อธิบดีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ, 1 พฤศจิกายน 2545.

4.3 สภาวะแวดล้อมด้านความมั่นคงของพม่า

เป็นที่ทราบกันดีว่าพม่านั้นเป็นประเทศที่มีปัญหาภายในอยู่หลายประการด้วยกันซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงของพม่าทั้งสิ้น เช่น ปัญหาการเมือง ปัญหาชนกลุ่มน้อย ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหายาเสพติด ปัญหาเรื่องการขาดแคลนอาหาร²⁷ เป็นต้น ซึ่งปัญหาเหล่านี้บางปัญหาได้ส่งผลกระทบต่อประเทศอื่น ๆ ในภูมิภาคด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศไทย เช่น ในกรณีของผู้อพยพหลบหนีภัยจากการสู้รบ รวมถึงแรงงานชาวพม่า ซึ่งได้เดินทางเข้ามาในประเทศไทยและรวมถึงประเทศอื่น ๆ ในอาเซียนด้วย ทำให้เกิดปัญหาตามมาซึ่งยากต่อการควบคุม

หากมองภัยคุกคามความมั่นคงในพม่าที่จัดว่าเป็นภัยคุกคามความมั่นคงเบ็ดเสร็จ ซึ่งครอบคลุมกว้างกว่ามิติทางด้านทหารนั้น อาจมองได้ว่า ในพม่านั้นมีภัยคุกคามความมั่นคงหลายประการด้วยกันที่สำคัญเช่น ความมั่นคงทางด้านอาหาร และความมั่นคงของมนุษย์

ความมั่นคงทางด้านอาหาร (food security) เนื่องจากในพม่ารัฐบาลไม่สามารถจัดการในการปกป้องทรัพยากรธรรมชาติ ประชาชนไม่สามารถผลิตและได้มาซึ่งอาหาร โดยเฉพาะผ่านกลไกการปฏิบัติทางทหาร กล่าวคือรัฐบาลทหารพม่าได้ทำการเผาอาหาร พืชผลทางการเกษตร และทำให้ประชาชนไร้ที่อยู่อาศัยจากการถูกกดขี่ รังแก ประชาชนจำนวนหนึ่งได้หาที่ตั้งชุมชนใหม่ซึ่งไม่เหมาะกับการอยู่อาศัยหรือประกอบอาชีพทำนา จากสาเหตุเหล่านี้ได้ทำให้เกิดความขาดแคลนอาหาร ข้าว พืชผล ประชาชนมีความต้องการอาหาร และนอกจากนี้การหลบหนีการกระทำทารุณของรัฐบาลทหารพม่าได้ทำให้ประชาชนบางส่วนหลบหนีเข้าป่าโดยปราศจากเสบียงอาหาร ไม่มีที่อยู่อาศัย และไม่มีการสาธารณสุขที่ดี ทำให้มีผู้หิวโหย เจ็บป่วย และล้มตายเป็นจำนวนมาก

การขาดแคลนอาหารในพม่าถือได้ว่าอยู่ในระดับอันตราย ดังนั้นจึงมีการเสนอว่าทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องควรยอมรับว่าการได้มาซึ่งอาหาร พืชผล นาข้าวของทหารพม่านั้นไม่มีความชอบธรรม

²⁷ People's tribunal on food security and militarization in Burma.[Online](n.d.). Available from : <http://www/hrsschool.org/tribunal/activities/other2.htm> [2003, April 28]

นอกจากนี้บุคคลที่ไร้ที่อยู่อาศัยอันเกิดจากการกระทำของรัฐบาลทหารพม่า รวมถึงผู้อพยพนั้น ควรได้รับอนุญาตให้กลับบ้านและทำนาได้ต่อไปโดยไม่ถูกกดขี่บังคับและขูดรีดภาษีจากรัฐบาล²⁸

สำหรับในประเด็นความมั่นคงของมนุษย์ (human security) ซึ่งโดยความหมายของความมั่นคงนี้ หมายถึง เป้าหมายสูงสุดของความมั่นคงที่มุ่งเน้นที่การอยู่รอดของมนุษย์ การกินดีอยู่ดี และการมีอิสระเสรีภาพ²⁹

สำหรับในกรณีของพม่า การปกครองของรัฐบาลทหารพม่าได้คุกคามความมั่นคง ความเป็นปอดภัย และความเป็นอยู่ของประชาชนชาวพม่ามาเป็นเวลานานโดยผ่านการใช้ทหารกระทำทารุณกับประชาชนในประเทศ ซึ่งเป็นสาเหตุที่ทำให้นานาชาติประณามรัฐบาลพม่าในประเด็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน³⁰ ที่เห็นได้ชัดถึงการกระทำของรัฐบาลพม่าที่ทำให้เป็นปัญหาความมั่นคงของมนุษย์คือ การไม่อนุญาตให้นางออง ซาน ซู จี เดินทางออกจากบ้านพัก รวมถึงเดินทางออกนอกเมืองหลวงซึ่งรัฐบาลได้อ้างเหตุผลทางด้านความมั่นคง นอกจากนี้ รัฐบาลพม่ายังส่งจำคุกนักศึกษาจำนวนหนึ่งในข้อหาเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงของชาติอีกด้วย

นอกจากนี้ปัญหาความมั่นคงของมนุษย์ในพม่านั้น ยังเกิดจากการที่รัฐบาลพม่ามีคำสั่งห้ามประชาชนฟังวิทยุในบางสถานี รวมถึงการห้ามพูดคุยกับชาวต่างชาติด้วย³¹ ซึ่งการกระทำดังกล่าวของรัฐบาลพม่านี้ถือเป็นการจำกัดอิสระเสรีภาพของประชาชนพม่า ซึ่งเป็นเป้าหมายหนึ่งของความมั่นคงของมนุษย์ดังที่กล่าวมาข้างต้น

นอกเหนือจากทั้ง 2 ประเด็นดังกล่าวแล้ว อีกปัญหาหนึ่งที่สำคัญต่อความมั่นคงของพม่าและรวมถึงความมั่นคงของประเทศอื่น ๆ ทั้งในและนอกภูมิภาคด้วยนั่นคือ ปัญหายาเสพติด ซึ่งพม่านั้นเป็นแหล่งของยาเสพติดแหล่งใหญ่แห่งหนึ่งที่ได้นำมาซึ่งการเกิดปัญหาความมั่นคงขึ้นใน

²⁸ Ibid.

²⁹ Lincoln Chen, "Human security : Concept and approaches" in Common security in Asia : New concepts of human security, eds. Tatsuro Matsumae and Lincoln Chen (Tokai University Press, 1995), pp.137-146, cited in Pranee Thiparat (ed.), The Quest for Human Security : The next phase of ASEAN (Bangkok : Institute of Security and International Studies(ISIS), 2001), p.24.

³⁰ Aung Zaw. The Irrawaddee.[Online](n.d.). Available from : <http://www.irrawaddy.org/database/2000/vol8.10/human.html> [2003, April 28]

³¹ Ibid.

ภูมิภาคเอเชีย³² และนอกจากนี้ปัญหายาเสพติดยังเกี่ยวโยงถึงการเกิดอาชญากรรมข้ามชาติอีกด้วย

ยาเสพติดส่วนใหญ่ที่ผลิตขึ้นในรัฐฉาน และรัฐคะฉิ่น โดยอยู่ภายใต้การควบคุมของชนกลุ่มน้อยซึ่งต้องการหารายได้เพื่อใช้ในการบำรุงและสร้างกองทัพให้เข้มแข็งเพื่อทำการต่อสู้กับรัฐบาลทหาร ปัญหายาเสพติดที่เกิดขึ้นนี้สะท้อนให้เห็นถึงการไม่มีศักยภาพของรัฐบาลทหารในการควบคุมและปราบปรามยาเสพติด นอกจากยาเสพติดจะส่งผลกระทบต่อความมั่นคงในด้านการทำลายประชากรวัยทำงานของประเทศแล้ว ยาเสพติดยังเป็นอีกสาเหตุหนึ่งของการเกิดปัญหาโรคเอดส์อีกด้วย ซึ่งส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของมนุษย์อีกทางหนึ่งดังได้กล่าวมาข้างต้น โดยสำหรับรัฐบาลพม่านั้นก็ได้เล็งเห็นความสำคัญของปัญหายาเสพติดและอาชญากรรมข้ามชาตินี้ และได้แสดงความพยายามในการที่จะแก้ปัญหาที่ร่วมกับหลายประเทศ เช่น การสร้างความร่วมมือกับจีนในการแก้ไขปัญหาและการควบคุมยาเสพติดตามแนวชายแดน ซึ่งจีนนั้นถือว่าเป็นปัญหาที่เป็นศัตรูร่วมกัน และรวมถึงการร่วมมือกันระหว่าง 2 ประเทศในการปราบปรามอาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดด้วย นอกจากนี้ยังให้ความร่วมมือในการปราบปรามและแก้ปัญหายาเสพติดร่วมกันกับประเทศไทยด้วย

4.4. ความร่วมมือทางการเมืองและความมั่นคงของอาเซียน

ประเทศในอาเซียนนั้นมีความร่วมมือด้านการเมืองและความมั่นคงมาโดยตลอดนับตั้งแต่แรกก่อตั้งสมาคม เริ่มตั้งแต่การปรับตัวของประเทศสมาชิกด้วยการเน้นสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกัน การสร้างความเข้าใจในปัญหาของประเทศสมาชิก และการประชุมปรึกษาหารือภายในกลุ่มสมาชิก เพื่อหาหนทางความร่วมมือในด้านต่าง ๆ ของอาเซียน

ในระยะแรก อาเซียนได้จำกัดขอบเขตของความร่วมมือไว้เพียงแต่ภายในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก่อน โดยมีกรอบความร่วมมือ 2 กรอบคือ การร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหาภายในประเทศสมาชิก ซึ่งมีผลกระทบร่วมกัน อันได้แก่ ปัญหาการก่อการร้ายตามแนวชายแดน และการร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหาของบริบทแวดล้อมอาเซียนซึ่งจำกัดกรอบอยู่เฉพาะในบริบทของ เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อันได้แก่ ปัญหาแก้มพู่ซา และ ปัญหาผู้อพยพอินโดจีน³³

³² Ananda Rajah, *Burma : Protracted conflict, governance and non-traditional security issues* (Singapore : Institute of Defence and Strategic Studies, 2001), p.18.

³³ พัชรารัตน์ วงศ์บุญสิน, “30 ปีอาเซียน,” *เอเชียรายปี 1998/2541* (กรุงเทพฯ : สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541), หน้า 35.

สำหรับในยุคสงครามเย็น โลกมีการแบ่งเป็นสองค่าย ระหว่างค่ายคอมมิวนิสต์กับค่ายเสรีประชาธิปไตย ซึ่งรัฐบาลของสมาชิกอาเซียนในขณะนั้นถือว่าภัยคุกคามจากฝ่ายคอมมิวนิสต์เป็นภัยคุกคามร่วมกันต่อความมั่นคงของตน ซึ่งอาเซียนนั้นหวังเกรงว่าจะมีผลกระทบต่อสันติภาพและเสถียรภาพภายในภูมิภาค จากบรรยากาศดังกล่าวนี้ทำให้อาเซียนมีนโยบายหลักคือการพยายามวางตัวเป็นกลาง การหาทางสถาปนาภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ให้เป็นเขตสันติภาพ เสรีภาพ และความเป็นกลาง (Zone of Peace, Freedom and Neutrality : ZOPFAN) การถ่วงดุลอำนาจระหว่างประเทศมหาอำนาจ การเสริมสร้างความมั่นคงและอำนาจการต่อรองของประชาคมโลกโดยการสร้างความสมานฉันท์ระหว่างประเทศสมาชิก โดยมีหลักการสำคัญคือ การแก้ปัญหาความขัดแย้งในกลุ่มสมาชิกด้วยสันติวิธี การไม่แทรกแซงกิจการภายในประเทศ และการดำเนินนโยบายของกลุ่มประเทศสมาชิกโดยอาศัยฉันทามติ (consensus)³⁴

อาเซียนได้มีการลงนามในปฏิญญาว่าด้วยการกำหนดให้ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นเขตสันติภาพ เสรีภาพ และความเป็นกลาง (Zone of Peace, Freedom and Neutrality : ZOPFAN) ในปี พ.ศ.2514 ซึ่งเป็นการประกาศเจตนารมณ์ร่วมกันเพื่อให้มหาอำนาจถอนตัวออกจากภูมิภาคแต่ให้การรับประกันความเป็นกลางของภูมิภาค เพื่อให้มหาอำนาจถ่วงดุลซึ่งกันและกัน ซึ่งเป็นการดำเนินการโดยใช้หลักฉันทามติในการประสานนโยบายต่างประเทศระหว่างสมาชิกอาเซียนที่มีบางประเทศยังต้องการมีความผูกพันกับมหาอำนาจอยู่ เช่น สิงคโปร์และฟิลิปปินส์ และ ZOPFAN ได้กลายเป็นจุดกำเนิดของความร่วมมือด้านการเมืองและความมั่นคงที่สำคัญต่าง ๆ ของอาเซียนในเวลาต่อมา เช่น การลงนามในสนธิสัญญาไมตรีและความร่วมมือในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Treaty of Amity and Cooperation in Southeast Asia-TAC) ในปี พ.ศ.2519 ซึ่งเป็นสนธิสัญญาที่กำหนดหลักการการดำเนินความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียน ได้แก่ การเคารพอธิปไตยและบูรณภาพแห่งดินแดน และการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งโดยสันติวิธี³⁵

ภายหลังจากการล่มสลายของสหภาพโซเวียต การเกิดการสิ้นสุดของสงครามเย็นทำให้ภัยคุกคามความมั่นคงในเรื่องคอมมิวนิสต์หมดไป โลกหลังสงครามเย็นเป็นโลกที่มีขั้วอำนาจหลายขั้ว แม้สหรัฐอเมริกาจะยังเป็นมหาอำนาจที่โดดเด่นและแข็งแกร่ง แต่ในขณะเดียวกัน จีน ญี่ปุ่นและกลุ่มสหภาพยุโรปก็เริ่มมีบทบาททางการเมือง เศรษฐกิจและ สังคมมากขึ้น

³⁴ พัชรารัตน์ วงศ์บุญสิน, “30 ปีอาเซียน,” เอเชียรายปี 1998/2541 (กรุงเทพฯ : สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541), หน้า 35.

³⁵ สุรพงษ์ ชัยนาม, “ความสัมพันธ์ด้านการเมืองและความมั่นคง,” ใน อาเซียนในสหัสวรรษใหม่. ปราณี ทิพย์รัตน์, บรรณาธิการ (กรุงเทพฯ : สถาบันศึกษาความมั่นคงและนานาชาติ, 2545), หน้า 20.

อาเซียนนั้นมองความมั่นคงในยุคหลังสงครามเย็นว่าเป็นความมั่นคงแบบเบ็ดเสร็จ อาเซียนมองว่าเป็นความมั่นคงที่นอกเหนือจากภาวะที่ปราศจากภัยคุกคาม การโจมตีทางทหาร จากภายนอก และมากกว่าการปกป้องดินแดนจากการคุกคามของรัฐอื่น ๆ อาเซียนนั้นมองความมั่นคงในมิติที่หลากหลาย ครอบคลุมทั้งการปกป้องจากภัยคุกคามดินแดนของชาติจากภายนอก โดยเครื่องมือทางทหาร รวมถึงการทำให้ชาติมีเสถียรภาพทางการเมือง การพัฒนาเศรษฐกิจ และ สังคมที่เป็นหนึ่งเดียวกัน³⁶

ภายหลังจากที่เวียดนามถอนทหารออกจากกัมพูชา ได้ทำให้ปัจจัยด้านภัยคุกคามของ คอมมิวนิสต์ที่อาเซียนมีร่วมกันหมดไป และนำไปสู่สถานะที่เอื้ออำนวยต่อความร่วมมือด้านต่างๆ ระหว่างสมาชิกอาเซียน โดยอาเซียนได้ขยายความมั่นคงระหว่างกันและขยายความร่วมมือไปสู่ ประเทศคู่เจรจาด้วย โดยในเดือน กรกฎาคม พ.ศ.2537 อาเซียนและประเทศคู่เจรจาก็ได้ตกลง จัดตั้งการประชุมอาเซียนว่าด้วยความร่วมมือด้านการเมืองและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก (ASEAN Regional Forum-ARF) และนอกจากนี้อาเซียนยังได้ร่วมมือกันในการจัดตั้งเขต ปลอดอาวุธนิวเคลียร์ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Southeast Asia Nuclear Weapon-Free Zone-SEANWFZ) โดยมีการลงนามในปี พ.ศ.2538 และมีการผลักดันให้ประเทศมหาอำนาจและ ประเทศที่เกี่ยวข้องสนับสนุนสนธิสัญญาดังกล่าว โดยการลงนามในพิธีสารต่อท้ายสนธิสัญญาซึ่ง จะช่วยป้องกันและลดการแพร่ขยายของอาวุธนิวเคลียร์ในภูมิภาค³⁷

สำหรับ ARF นั้น เป็นผลสืบเนื่องจากมติของที่ประชุมสุดยอดอาเซียน (ASEAN Summit) ครั้งที่ 4 ที่สิงคโปร์ ในปี พ.ศ.2535 ซึ่งผู้นำรัฐบาลของประเทศสมาชิกอาเซียนได้ประกาศ เจตนารมณ์ที่จะแสวงหาเวทีในการนำรัฐสมาชิกเข้ามาเกี่ยวพันในกรอบความร่วมมือด้านความ มั่นคงและส่งเสริมการหารือด้านความมั่นคงกับประเทศคู่เจรจา ซึ่งมี 10 ประเทศ ได้แก่ สหภาพยุโรป สหรัฐอเมริกา แคนาดา จีน ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ อินเดีย ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ และ รัสเซีย โดยการขยายกรอบการหารือที่มีอยู่ระหว่างอาเซียนกับคู่เจรจา ได้แก่ การประชุม ASEAN Post Ministerial Conference (PMC) ซึ่งหารือปัญหาต่าง ๆ ทั้งในด้านการเมืองและเศรษฐกิจใน

³⁶ Carolina G. Hernandez, "The Future regional security of ASEAN," paper prepared for the 2001 roundtable : Cooperative Security and peace in the Asia-Pacific region.

³⁷ สุรพงษ์ ชัยนาม, "ความสัมพันธ์ด้านการเมืองและความมั่นคง," ใน อาเซียนในสหัสวรรษใหม่. ปราณีย์ ทิพย์รัตน์, บรรณาธิการ (กรุงเทพฯ : สถาบันศึกษาความมั่นคงและนานาชาติ, 2545), หน้า 23.

ระดับโลกออกไปเป็นอีกเวทีหนึ่งสำหรับการหารือด้านการเมืองและความมั่นคงในภูมิภาค โดยเฉพาะ³⁸

วัตถุประสงค์ของ ARF³⁹

1. ARF เป็นเวทีปรึกษาหารือเกี่ยวกับประเด็นด้านการเมืองและความมั่นคง โดยมุ่งจะส่งเสริมความไว้วางใจ เชื่อใจ ความร่วมมือ และความสัมพันธ์อันดีระหว่างประเทศผู้เข้าร่วม และพัฒนาแนวทางการดำเนินการทูตเชิงป้องกัน (preventive diplomacy) ซึ่งมุ่งป้องกันการเกิดและขยายตัวของความขัดแย้ง และเมื่อผู้เข้าร่วมทุกฝ่ายพร้อมและสะดวกใจ ARF ก็อาจพัฒนาเป็นเวทีหารือแนวทางยุติความขัดแย้งระหว่างผู้เข้าร่วมได้

2. ในชั้นนี้ ARF ไม่ใช่เวทีการเจรจาเพื่อแก้ไขปัญหาคความขัดแย้ง และไม่มีสถานะเป็นองค์การทางการ รวมทั้งไม่มีสำนักเลขาธิการ แต่เป็นเวทีสำหรับแลกเปลี่ยนทัศนะ และกรอบที่ประเทศผู้เข้าร่วมจะร่วมกันแสวงหาแนวทางการร่วมมือ โดยเน้นการเข้าร่วมของฝ่ายต่างประเทศ และการทหาร

ปัจจุบันนี้ ARF มีประเทศที่เข้าร่วม 22 ประเทศกับ 1 กลุ่ม ประกอบด้วย สมาชิกอาเซียน ได้แก่ อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ ไทย บรูไน เวียดนาม ลาว พม่า และ กัมพูชา ประเทศคู่เจรจาของอาเซียน ได้แก่ ญี่ปุ่น สาธารณรัฐเกาหลี(เกาหลีใต้) สหรัฐอเมริกา แคนาดา ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ อินเดีย จีน รัสเซีย และสหภาพยุโรป ผู้สังเกตการณ์ของอาเซียน ได้แก่ ปาปัวนิวกินี และประเทศอื่นในภูมิภาค ได้แก่ มองโกเลียและเกาหลีเหนือ

กิจกรรมของ ARF แบ่งเป็น กิจกรรมที่เป็นทางการ (track I) และกิจกรรมที่ไม่เป็นทางการ (track II) กิจกรรมที่เป็นทางการเป็นกิจกรรมระดับเจ้าหน้าที่ที่หารือเกี่ยวกับกิจกรรมเฉพาะเรื่อง เช่น มาตรการการสร้างควมไว้วางใจ เชื่อใจ การรักษาสันติภาพ การค้นหาและกู้ภัย การบรรเทาภัยพิบัติ เป็นต้น สำหรับกิจกรรมที่ไม่เป็นทางการ จะจัดโดยสถาบันวิจัยหรือสถาบันวิชาการของประเทศผู้เข้าร่วม ARF โดยมีนักวิชาการและเจ้าหน้าที่ภาคีรัฐบาลเข้าร่วมประชุมเพื่อหารือเกี่ยวกับประเด็นด้านการเมืองและความมั่นคงบางหัวข้อที่ประเทศผู้เข้าร่วม ARF ยังไม่พร้อมที่จะหารือในระดับที่เป็นทางการ

³⁸Ministry of Foreign Affairs. [Online] (n.d.). Available From : <http://www.mfa.go.th/web/784.php>[2003, April 12]

³⁹ เรื่องเดียวกัน.

การประชุมครั้งแรกของ ARF มีขึ้นเมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม พ.ศ.2537 ที่กรุงเทพฯ แต่ไม่ปรากฏผลงานที่เป็นรูปธรรมมากนัก แต่ในการประชุมครั้งที่ 2 ที่ประเทศบรูไน ในปี พ.ศ.2538 ได้มีการกำหนดหลักการพัฒนา ARF เป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การส่งเสริมมาตรการการสร้างความไว้วางใจ ขั้นที่ 2 การพัฒนาการทูตเชิงป้องกัน และขั้นตอนที่ 3 การพัฒนากลไกสำหรับการแก้ปัญหาความขัดแย้ง

ดังได้กล่าวในตอนต้นแล้วว่า ปัจจุบันนี้แนวความคิดเรื่องความมั่นคงมีลักษณะที่กว้างและครอบคลุมมากกว่ามิติทางทหารเช่นที่เคยเป็นมาในอดีต อาเซียนและภูมิภาคต่าง ๆ ทั่วโลกต้องเผชิญปัญหาที่คุกคามความมั่นคงของชาติทั้งในด้านศาสนา เชื้อชาติ ปัญหาความมั่นคงของมนุษย์ ปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติต่าง ๆ ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาแรงงานข้ามชาติ ปัญหา ยาเสพติด ปัญหาโรคเอดส์ ปัญหาการค้ามนุษย์ การก่อการร้ายและโจรสลัด โดยเรียกได้ว่าปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้เป็นปัญหาความมั่นคงเบ็ดเสร็จ (comprehensive security) ซึ่งปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนบั่นทอนเสถียรภาพ สันติภาพ และความมั่นคงของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และของโลกโดยส่วนรวม ดังนั้นประเทศต่าง ๆ ทั้งในและนอกภูมิภาคจึงหันมาให้ความร่วมมือกันเพื่อแสวงหาแนวทางในการรับมือกับปัญหาที่จะเป็นภัยคุกคามความมั่นคงร่วมกัน สำหรับในการประชุม ARF ก็ได้มีการพยายามที่จำผลักดันให้เกิดความร่วมมือในการจัดการกับปัญหาความมั่นคงเบ็ดเสร็จนี้ด้วยเช่นกัน เช่น ในปี พ.ศ.2543 ไทยเป็นประธานคณะกรรมการประจำของอาเซียน (ASEAN Standing Committee) และเป็นเจ้าภาพจัดการประชุมระดับรัฐมนตรีต่างประเทศของอาเซียน สมัยที่ 33 ระหว่างวันที่ 25-29 กรกฎาคม และการประชุมอาเซียนว่าด้วยความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก (ARF) ไทยได้พยายามผลักดันเรื่องความร่วมมือในการแก้ไขปัญหา ยาเสพติดระหว่างสมาชิกอาเซียนกับประเทศคู่เจรจา เช่นสหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป แคนาดาและ ออสเตรเลีย เพื่อสร้างแนวร่วมในการแก้ไขปัญหา ยาเสพติดและระดมทรัพยากรมาเพื่อการสนับสนุนการดำเนินงานเพื่อต่อต้านยาเสพติด เป็นผลให้ประเทศสมาชิกอาเซียนเห็นพ้องร่วมกันกำหนดให้เดือนปีเป้าหมายของการให้อาเซียนเป็นเขตปลอดยาเสพติดขึ้นมาจากปี พ.ศ.2563 เป็น พ.ศ.2558⁴⁰

⁴⁰ Ministry of Foreign Affairs. [Online](n.d.). Available From : <http://www.mfa.go.th/web/268.php> [2003, February 21]

นอกจากอาเซียนจะมีเวทีเพื่อใช้ปรึกษาหารือเกี่ยวกับปัญหาความมั่นคงดังที่ได้กล่าวมาแล้ว อาเซียนยังมีกลไกความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาที่จัดว่าเป็นปัญหาความมั่นคงเบ็ดเสร็จนี้อีกหลายประการด้วยกัน⁴¹ เช่น ความร่วมมือด้านสิ่งแวดล้อม ความร่วมมือด้านวัฒนธรรมและสารสนเทศ ความร่วมมือด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ความร่วมมือด้านการพัฒนาสังคม ความร่วมมือด้านยาเสพติด เป็นต้น

โดยสรุป ความมั่นคงของไทย และ อาเซียน ยากที่จะแยกออกจากกันได้และโดยเฉพาะในปัจจุบันเป็นโลกที่ไร้พรมแดน ปัญหาที่เกิดขึ้นภายในประเทศหนึ่งสามารถส่งผลกระทบต่อประเทศอื่น ๆ ได้โดยง่ายและรวดเร็ว จึงทำให้หลายประเทศต้องหันมาให้ความสำคัญและรับรู้ปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างกันมากขึ้น เพื่อจะนำไปสู่การแก้ปัญหาความมั่นคงนั้นร่วมกันหรืออย่างน้อยก็เพื่อเปิดโอกาสให้ประเทศต่างๆ ที่เกี่ยวข้องได้ปรึกษาหารือระหว่างกันอันจะนำมาซึ่งแนวทางการจัดการเพื่อสร้างความมั่นคงร่วมกันในอนาคตให้เกิดขึ้นในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และรวมไปถึงในระดับโลกด้วย เช่นเดียวกันในกรณีของพม่าในการเข้าเป็นสมาชิกอาเซียน ซึ่งไทยได้ให้การสนับสนุนมาโดยตลอดนั้น เป็นผลจากการมองปัญหาแบบความมั่นคงเบ็ดเสร็จของไทยที่ครอบคลุมกว้างขวางมากกว่ามิติทางด้านการทหาร คือเป็นการมองปัญหาความมั่นคงในหลากหลายมิติทั้งมิติทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม มนุษย์ เป็นต้น ซึ่งไทยตระหนักดีว่าความ มั่นคงของไทยจะเกิดขึ้นไม่ได้หากพม่าซึ่งเป็นประเทศเพื่อนบ้านยังคงไม่มีความมั่นคง ดังนั้น ไทยจึงพยายามนำพม่าเข้าสู่เวทีอาเซียนพร้อมทั้งผลักดันให้มีการเจรจาในหลายระดับเกี่ยวกับปัญหาภายในพม่าที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงไม่เพียงแต่เฉพาะไทยเท่านั้น หากแต่รวมถึงความมั่นคงในภูมิภาคและของโลกด้วย ซึ่งอาเซียนเป็นเวทีที่มีกลไกการประชุมที่เกี่ยวกับความมั่นคงด้วย นอกจากนี้ยังมีความร่วมมือเฉพาะด้านซึ่งครอบคลุมเกี่ยวกับประเด็นต่าง ๆ ในเรื่องความมั่นคง ซึ่งสามารถนำไปสู่การแก้ปัญหาความมั่นคงร่วมกันระหว่างพม่าและประเทศอื่นทั้งในและนอกภูมิภาคได้ในอนาคต ซึ่งไทยนั้นมองว่าการนำพม่าเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนนั้นจะทำให้นำมาซึ่งการพัฒนาประเทศภายในพม่าในหลากหลายด้าน ทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม และเมื่อพม่ามีการพัฒนาดังกล่าวแล้ว สถานการณ์ต่าง ๆ ภายในพม่าที่เคยเป็นปัญหาคลี่คลายลง พม่ามีความสงบเรียบร้อย ไทยซึ่งเป็นประเทศเพื่อนบ้านของพม่าจะเกิดได้รับผลแห่งความเปลี่ยนแปลงนั้นด้วย ทำให้ปัญหาความมั่นคงของไทยที่มีพม่าเป็นองค์ประกอบลดความรุนแรงลงหรือหมดไปในที่สุด

⁴¹ อรุษา ใสถานนท์, “ความร่วมมือของอาเซียนด้าน Functional Cooperation,” ในการสัมมนาเรื่อง 30 ปี อาเซียนกับก้าวต่อไปในอนาคต ณ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 5 สิงหาคม 2540, หน้า 1.

บทที่ 5

สรุป

ความสัมพันธ์ระหว่างไทยและพม่า นั้น มีทั้งความสัมพันธ์ที่ดี และไม่ดี หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นทั้งมิตรและเป็นทั้งศัตรู ในความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศนั้นได้ปรากฏปัญหาหลายประการด้วยกัน เช่น ปัญหาพรมแดน ปัญหาการลักลอบเข้ามาเป็นแรงงานเถื่อนของชาวพม่าเป็นจำนวนมากในประเทศไทยซึ่งบางส่วนก่อให้เกิดปัญหาอาชญากรรม ฆาตกรรม นายจ้าง รวมถึงการแพร่ระบาดของโรคบางโรค เช่น กามโรค ใช้กาฬหลังแอ่น โรคเท้าช้าง และโรคเอดส์ เป็นต้น ซึ่งเป็นภาระของรัฐบาลไทยในการดูแลรักษา และส่งผลกระทบต่อสวัสดิภาพความปลอดภัยของคนไทย หรือปัญหาที่เกิดจากการสู้รบระหว่างรัฐบาลทหารพม่ากับชนกลุ่มน้อย ได้ทำให้มีผู้อพยพหลบหนีเข้ามาในไทยจำนวนมาก ทำให้รัฐบาลไทยต้องรับภาระเลี้ยงดูคนเหล่านี้ นอกจากนี้การสู้รบนี้ยังส่งผลกระทบต่อความมั่นคงในชีวิตและทรัพย์สินของราษฎรไทยที่อาศัยตามแนวชายแดนด้วย อีกปัญหาหนึ่งที่สำคัญคือปัญหายาเสพติด เพราะพม่าได้ชื่อว่าเป็นแหล่งผลิตยาเสพติดที่สำคัญของโลกแห่งหนึ่ง และปัจจุบันประเทศไทยมีผู้ติดยาเสพติดจำนวนมากโดยส่วนใหญ่เป็นกลุ่มวัยเยาวชนซึ่งเป็นกำลังสำคัญของชาติในอนาคต นอกจากนี้ยังทำให้เกิดปัญหาตามมาคือ การก่อคดีอาชญากรรม ฆาตกรรมขึ้นในสังคมดังที่ได้ปรากฏเป็นข่าวอย่างต่อเนื่อง ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ได้ส่งผลกระทบต่อสภาวะความเป็นอยู่ของคนไทย ทำให้ไม่มีความมั่นคงในชีวิตและทรัพย์สิน และบั่นทอนความมั่นคงของชาติด้วย

นอกจากนี้การที่ไทยและพม่ามีพรมแดนติดกันเป็นระยะทางยาวเมื่อเทียบกับเพื่อนบ้านอื่น คือ มีระยะทางประมาณ 2,401 กิโลเมตร มีเพียง 59 กิโลเมตรเท่านั้นที่สามารถตกลงปักปันเขตแดนกันได้ ซึ่งเท่ากับว่าระยะทางอีกประมาณ 2,300 กว่ากิโลเมตร สามารถที่จะเป็นปัญหาได้ตลอดเวลา ดังนั้นจึงทำให้มีโอกาสที่จะเกิดการกระทบกระทั่งกันได้มากกว่าลาว กัมพูชา หรือเวียดนาม นอกจากนี้พม่ายังเป็นประเทศที่มีปัญหาภายในอยู่หลายประการ เช่น เรื่องการปรองดองในชาติระหว่างชนกลุ่มน้อยกลุ่มต่าง ๆ กับรัฐบาลพม่า เรื่องการพัฒนาประชาธิปไตย เรื่องความยากจน หรือเรื่องการละเมิดสิทธิมนุษยชน เป็นต้น ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้เป็นปัญหาที่มีได้จำกัดขอบเขตอยู่เพียงแต่ในพม่าเท่านั้น หากแต่ยังส่งผลข้ามเขตแดนมาสู่ประเทศไทยและส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์กับไทยด้วย ที่เห็นได้ชัดคือการสู้รบระหว่างรัฐบาลทหารพม่ากับกองกำลังของชนกลุ่มน้อยซึ่งส่งผลให้มีผู้อพยพหลบหนีเข้ามาอาศัยอยู่ในเขตแดนไทย อันก่อให้เกิดความหวาดระแวงจากรัฐบาลพม่าในเรื่องที่มองว่ารัฐบาลไทยให้การสนับสนุนชนกลุ่มน้อยต่อสู้กับ

รัฐบาลทหารและการใช้นโยบายรัฐกึ่งชนของไทย เป็นต้น ซึ่งประเด็นเหล่านี้ในหลายครั้งได้ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับพม่าต้องตกอยู่ในสภาพที่ไม่ปกติ เย็นชา หรือ เกิดความขัดแย้งขึ้นในบางครั้ง และจากจุดนี้จึงทำให้ไทยมีความพยายามที่จะแก้ไขปัญหาพร้อมกับพม่าโดยการพยายามสร้างกลไกในระดับทวิภาคีขึ้นในหลายกลไกด้วยกัน เช่น คณะกรรมาธิการร่วม คณะกรรมการเขตแดนร่วม คณะกรรมการชายแดนส่วนภูมิภาค และคณะกรรมการการค้าร่วม เป็นต้น โดยการจัดตั้งคณะทำงานเหล่านี้ขึ้นมาโดยรวมแล้วมีจุดประสงค์เพื่อการแก้ไขปัญหาที่มีอยู่ในทุก ๆ ด้านระหว่างไทยและพม่า แต่เมื่อเวลาผ่านไป ได้พบว่าไทยและพม่านั้นยังคงมีปัญหาระหว่างกันอยู่อีกหลายครั้ง ทั้งการปิดด่านการค้า การยุติการให้สัมปทานการทำไม้และการจับปลาแก่บริษัทของไทย การอ้างสิทธิการครอบครองดินแดนบางส่วนซึ่งยังไม่สามารถตกลงกันได้ เช่น กรณีเนิน 491 เป็นต้น ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้เป็นภาพสะท้อนที่ดีของความไม่มีประสิทธิภาพของกลไกที่มีอยู่ ดังนั้นเมื่อกลไกที่มีอยู่ไม่สามารถช่วยแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นและไม่สามารถป้องกันการเกิดปัญหาได้ ไทยจึงได้แสวงหาแนวทางอื่นเพิ่มเติมเพื่อเพิ่มช่องทางหรือเวทีที่จะสามารถนำประเด็นปัญหาที่มีอยู่กับพม่าขึ้นสู่เวทีระดับพหุภาคีซึ่งในที่นี้คือเวทีระดับภูมิภาคของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรือ อาเซียน โดยการทำให้ประเทศต่าง ๆ ที่เป็นสมาชิกอาเซียนได้ตระหนักและรับรู้ถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในพม่าและตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาอันอาจส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศต่าง ๆ ในอาเซียนได้ไม่เฉพาะแต่ประเทศไทยเท่านั้น

สิ่งหนึ่งที่รัฐบาลไทยในอดีตและปัจจุบันได้ให้ความสำคัญมาโดยตลอดคือการกำหนดและดำเนินนโยบายต่อประเทศพม่าเพื่อสร้างสภาวะที่เป็นมิตรและบริหารจัดการปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่จะบั่นทอนความสัมพันธ์ของสองประเทศ โดยตั้งแต่ พ.ศ.2534 เป็นต้นมา นโยบายต่างประเทศของไทยต่อพม่า คือ นโยบายความเกี่ยวพันเชิงสร้างสรรค์ (Constructive Engagement) โดยมุ่งให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในทางสร้างสรรค์ในพม่า โดยการติดต่อคบค้ากับพม่า มุ่งเน้นการฟื้นฟูเศรษฐกิจและส่งเสริมให้เกิดการลงทุนในพม่า โดยเห็นว่าเศรษฐกิจที่มั่นคงจะส่งเสริมให้ประชาชนพม่ามีความมั่งคั่งและมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นซึ่งจะทำให้รัฐบาลพม่าหันมาพัฒนาประเทศให้เป็นประชาธิปไตยในที่สุด โดยทั้งนี้ไทยและอาเซียนเป็นเสมือนหน้าต่างให้แก่พม่าได้มองออกไปสู่โลกภายนอกแต่จะไม่เข้าไปเกี่ยวข้องในกิจการภายในของพม่าแต่อย่างใด

นอกจากนี้ไทยยังได้มีส่วนร่วมสนับสนุนในขบวนการปรองดองภายในชาติของพม่าขณะเดียวกันก็ไม่ละเลยในการปฏิบัติด้านมนุษยธรรมต่อผู้หลบหนีภัยทางการเมืองจากพม่าเข้ามาอยู่

ในประเทศไทย¹ และที่สำคัญและเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินนโยบายความเกี่ยวพันเชิงสร้างสรรค์ นี้ก็คือการที่รัฐบาลไทยได้แสดงความพยายามในการนำพม่าเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนซึ่งเป็นประเด็นที่ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์อย่างมากในเวทีระหว่างประเทศ

พมานั้นเป็นประเทศหนึ่งที่หลายประเทศในโลกให้ความสนใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อพม่ามีปัญหาภายใน คือในช่วงปี พ.ศ.2533 เมื่อ ออง ซาน ซู จี และพรรค NLD ได้รับชัยชนะจากการเลือกตั้งในพม่า แต่รัฐบาลทหารพม่าได้ปฏิเสธชัยชนะในครั้งนั้น ไม่ยอมรับผลการเลือกตั้ง และได้กักบริเวณนางออง ซาน ซู จี ไว้ในบ้านพักของนาง การกระทำดังกล่าวของรัฐบาลทหารพม่านี้ได้ก่อให้เกิดการประณามจากหลายประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสหรัฐอเมริกา และกลุ่ม สหภาพยุโรป (EU) สำหรับในกรณีของการเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนของพมานั้น สหรัฐอเมริกาได้แสดงท่าทีไม่เห็นด้วยออกมาอย่างชัดเจนนับตั้งแต่เริ่มมีการนำประเด็นดังกล่าวนี้มาเจรจาในเวทีของอาเซียนอย่างจริงจังในช่วงปี พ.ศ.2537-2538 โดยสหรัฐอเมริกาได้แสดงความไม่เห็นด้วยกับการกระทำของอาเซียนที่จะนำพม่าเข้ามาอยู่ในกลุ่ม ดังจะเห็นได้จากการประชุมระดับรัฐมนตรีต่างประเทศอาเซียนครั้งที่ 27 ซึ่งได้จัดให้มีการประชุมระหว่างอาเซียนกับประเทศคู่เจรจาด้วยนั้น สหรัฐอเมริกาได้แสดงความไม่เห็นด้วยกับการที่อาเซียนจะดึงเอาพม่ามาเป็นส่วนหนึ่งในการประชุมในฐานะแขกของประเทศไทยซึ่งเป็นเจ้าภาพจัดการประชุม เนื่องจากเห็นว่ายังไม่ถึงเวลาที่เหมาะสมเพราะรัฐบาลพม่ายังไม่มีการปรับปรุงเรื่องสิทธิมนุษยชน และไม่มีการปฏิรูปให้เป็นประชาธิปไตยอย่างเพียงพอ² ส่วนสหภาพยุโรปนั้นไม่เห็นด้วยกับการที่อาเซียนรับพม่าเข้าเป็นสมาชิก โดยมีเหตุผลคล้ายคลึงกับเหตุผลของสหรัฐอเมริกา คือ สหภาพยุโรปเห็นว่ารัฐบาลพม่ายังคงไม่สามารถแก้ปัญหาในเรื่องการละเมิดสิทธิมนุษยชน อีกทั้งยังคงมีการบังคับใช้แรงงานด้วย และในประเทศพม่ายังไม่ปรากฏพฤติกรรมใดๆอันจะแสดงให้เห็นพัฒนาการทางการเมืองเพื่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตย การรับพม่าเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนได้ก่อให้เกิดความตึงเครียดในความสัมพันธ์ระหว่างสองกลุ่มคือสหภาพยุโรปและอาเซียน ไม่ว่าจะเป็นการเลื่อนการประชุมระหว่างกัน การปฏิเสธที่จะเข้าร่วมในการประชุมที่มีผู้แทนจากประเทศพม่าเข้าร่วมด้วย ความตึงเครียดที่เกิดขึ้นได้ทำให้เกิดการชะงักงันของความร่วมมือระหว่างสองภูมิภาค

¹ชัยโชค จุลศิริวงศ์, รัฐบาลใหม่ควรดำเนินนโยบายอย่างไรต่อพม่า, คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 13 มิถุนายน 2538. อ้างในสุภาภรณ์ ครุฑเมือง, ความสัมพันธ์ระหว่างไทย-พม่าภายใต้นโยบายสร้างสรรค์ วิทยานิพนธ์หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาการเมืองและการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2541, หน้า 45.

² "การประชุมประจำปีของอาเซียน ครั้งที่ 27," สยามจดหมายเหตุ 19(12-18 สิงหาคม 2537): 978.

อีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ประเทศสหรัฐอเมริกา และกลุ่มสหภาพยุโรปนี้ไม่เห็นด้วยกับการที่อาเซียนจะรับพม่าเข้าเป็นสมาชิก หรือแม้แต่ในการรับลาว หรือ กัมพูชา เข้าเป็นสมาชิกก็ตาม นั่นอาจเป็นเพราะการที่อาเซียนมีสมาชิกเพิ่มขึ้นนั้น ย่อมเท่ากับเป็นการเพิ่มพลังหรืออำนาจในการต่อรองของกลุ่ม ซึ่งการที่กลุ่มมีอำนาจเพิ่มขึ้นนี้อาจส่งผลกระทบต่อการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างประเทศเหล่านี้กับกลุ่มอาเซียนซึ่งรวมถึงพม่าเองด้วยเกิดความซับซ้อนและยุ่งยากมากขึ้น จึงทำให้เกิดการคัดค้านดังกล่าว

ในขณะที่สหรัฐอเมริกาและสหภาพยุโรป แสดงการคัดค้านและมีท่าทีที่ไม่เห็นด้วยกับการเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนของพม่า แต่รัฐบาลไทยกลับเป็นประเทศหนึ่งที่แสดงท่าทีแข็งขันในการสนับสนุนพม่าให้เข้าสมาคมอาเซียนอย่างสม่ำเสมอ ถึงแม้จะเกิดการเปลี่ยนแปลงคณะผู้บริหารประเทศแต่การสนับสนุนของไทยยังคงมีอยู่อย่างต่อเนื่องโดยผ่านรูปแบบที่หลากหลาย ซึ่งประเด็นการนำพม่าเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนนั้นถูกนำมาหารืออย่างจริงจัง ในปี พ.ศ.2537 โดยการริเริ่มของนาวาอากาศตรีประสงค์ สุ่นศิริ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของไทย ซึ่งไทยเป็นเจ้าภาพในการประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศอาเซียนครั้งที่ 27 นอกจากนี้รัฐบาลไทยยังได้เชิญผู้แทน รัฐบาลทหารพม่าเข้าเป็นผู้สังเกตการณ์ในการประชุมครั้งนี้ด้วยท่ามกลางความไม่เห็นด้วยและคัดค้านจากประเทศต่าง ๆ โดยเฉพาะสหรัฐอเมริกาและสหภาพยุโรป นอกจากนี้รัฐบาลไทยในสมัยนายบรรหาร ศิลปอาชา ยังได้ให้การสนับสนุนและการผลักดันมติของที่ประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 5 ที่จัดขึ้นที่ประเทศไทย ปี พ.ศ.2538 ให้เร่งดำเนินการขยายสมาชิกภาพอาเซียนให้ครอบคลุมทั้ง 10 ประเทศ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ซึ่งก็รวมถึงพม่าด้วย ซึ่งในที่สุดแล้วอาเซียนก็มีมติให้รับพม่าเข้าเป็นสมาชิกในการประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศอาเซียนสมัยพิเศษ ที่กรุงจาการ์ตา ในวันที่ 31 พฤษภาคม พ.ศ.2540 ให้รับกัมพูชา ลาว และพม่า เข้าเป็นสมาชิกอาเซียนในช่วงการประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศอาเซียน สมัยที่ 30 ณ กรุงกัวลาลัมเปอร์ มาเลเซีย ในวันที่ 23 กรกฎาคม พ.ศ.2540 นอกจากนี้ไทยจะให้การสนับสนุนพม่าโดยผ่านการประชุมระดับต่าง ๆ ของอาเซียนแล้ว รัฐบาลไทยยังให้การสนับสนุนพม่าโดยผ่านรูปแบบของการให้ความช่วยเหลือแก่พม่าในด้านต่าง ๆ อีกด้วย เช่น ด้านการพัฒนาบุคลากร การจัดการฝึกอบรมให้แก่เจ้าหน้าที่ของพม่าเพื่อประสานงานกับอาเซียน เป็นต้น ทั้งนี้ก็เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมของพม่าในการเข้าเป็นสมาชิกอาเซียน จากความพยายามของไทยในรูปแบบต่าง ๆ เหล่านี้ ในการสนับสนุนพม่า ได้นำมาซึ่งการมีความสัมพันธ์ที่ไม่ราบรื่นกับประเทศที่ไม่เห็นด้วยคือสหรัฐอเมริกาและสหภาพยุโรป เห็นได้ชัดจากการยุติโครงการความร่วมมือระหว่างอาเซียนและสหภาพยุโรป การยกเลิกการประชุมระหว่างกัน ทำให้ความสัมพันธ์ต้องหยุดชะงักลงช่วงหนึ่ง ถึงแม้ไทยจะไม่ได้รับผลกระทบโดยตรงในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับสหรัฐอเมริกา หรือระหว่างไทยกับ

สหภาพยุโรป แต่ไทยได้รับผลกระทบจากสภาวะความสัมพันธ์ที่ไม่ราบรื่นนั้นในฐานะที่ไทยเป็นสมาชิกของอาเซียน

จากการศึกษาในครั้งนี้พบว่า เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่าการที่รัฐบาลไทยสนับสนุนการเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนของประเทศพม่า นั้น เป็นผลจากการมองความมั่นคงแบบความมั่นคงเบ็ดเสร็จที่ครอบคลุมในหลายมิติ นอกเหนือจากในมิติทางทหารเช่นในอดีต เช่น ในมิติทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม เชื้อชาติ และในมิติของมนุษย์ เป็นต้น โดยผู้มีส่วนในการหนดนโยบายของไทยมองว่าความมั่นคงของไทยจะเกิดขึ้นไม่ได้หากปราศจากความมั่นคงในพม่า เช่นเดียวกับประเทศอื่น ๆ ในภูมิภาคที่ได้รับผลกระทบในด้านความมั่นคงอันมีที่มาจากพม่าเช่นกัน เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาแรงงานอพยพ ปัญหาผู้อพยพลบหนีกภัยจากการสู้รบ เป็นต้น การสนับสนุนพม่าเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนจะทำให้โอกาสในการปรึกษาหารือร่วมกันระหว่างประเทศพม่าและประเทศที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาความมั่นคงในพม่าทั้งไทยและอาเซียนมีมากขึ้น โดยผู้ศึกษาได้ทำการพิสูจน์ โดยการสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการกำหนดและดำเนินนโยบายของไทยต่อพม่า พบว่าการที่ไทยชักชวนและสนับสนุนให้พม่าได้เข้าเป็นสมาชิกอาเซียนนั้นเพราะไทยเล็งเห็นว่าความมั่นคงไทยและพม่านั้นเชื่อมโยงกัน ประเทศไทยจะมีความสงบเรียบร้อยไม่ได้หากพม่าไม่มีความสงบเรียบร้อย ดังนั้นจึงเห็นว่าการนำพม่าเข้าเป็นสมาชิกของอาเซียนจะนำมาซึ่งความมั่นคงแก่พม่า ซึ่งเป็นผลจากการได้รับรู้แนวทางและร่วมปรึกษาหารือร่วมกันกับประเทศอื่น ๆ ทั้งภายในและภายนอกอาเซียนโดยผ่านกลไกความร่วมมือที่อาเซียนมีอยู่ในหลายกลไก ซึ่งจะช่วยให้พม่าสามารถพัฒนาและแก้ไขปัญหาภายในประเทศได้ อันจะก่อให้เกิดความมั่นคงได้ในระยะยาว และเมื่อพม่ามีความมั่นคงเกิดขึ้น ประเทศไทยก็จะได้รับผลจากความมั่นคงนั้นด้วย ปัญหาหลายปัญหาได้รับการแก้ไขร่วมกับหลายประเทศ ไทยจะไม่เป็นประเทศเดียวที่ต้องเผชิญกับปัญหาจากพม่าอีกต่อไป โดยกลไกของอาเซียนที่สำคัญเกี่ยวกับความมั่นคง คือ การประชุมอาเซียนว่าด้วยความร่วมมือด้านการเมืองและความมั่นคง หรือที่เรียกว่า ASEAN Regional Forum หรือ ARF โดย ARF นี้เป็นเวทีสำหรับปรึกษาหารือเกี่ยวกับประเด็นด้านการเมืองและความมั่นคง โดยมุ่งจะส่งเสริมความไว้วางใจ ความร่วมมือ และความสัมพันธ์อันดีระหว่างประเทศผู้เข้าร่วม และพัฒนาแนวทางการดำเนินการทูตเชิงป้องกันซึ่งมุ่งป้องกันการเกิดและขยายตัวของความขัดแย้ง และในอนาคตเมื่อทุกฝ่ายพร้อมและสะดวกใจ ARF ก็อาจพัฒนาเป็นเวทีหารือแนวทางยุติความขัดแย้งระหว่างผู้เข้าร่วมได้ ดังนั้นไทยจึงให้การสนับสนุนพม่าเข้าเป็นสมาชิกอาเซียน เพื่อให้ทั้งไทย พม่า และประเทศสมาชิกอื่น ๆ ในอาเซียนได้มีเวทีสำหรับปรึกษาหารือเกี่ยวกับความมั่นคงที่ชาติต่าง ๆ ต้องเผชิญร่วมกัน ในทุก ๆ ด้าน และแสวงหาแนวทางในการรับมือกับปัญหาต่อไปในอนาคต

ผลจากการศึกษาในครั้งนี้ อาจกล่าวได้ว่าสามารถบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้ใน ประเด็นของการทราบถึงท่าทีและการดำเนินการของประเทศไทยในการสนับสนุนพม่าเข้าเป็น สมาชิกอาเซียน และเหตุผลที่ไทยมีท่าทีดังกล่าว รวมถึงได้ทราบถึงกรอบความคิดในเรื่องความ มั่นคงในทัศนะของผู้มีส่วนในการกำหนดนโยบายความมั่นคงของไทยด้วย อันนำมาซึ่งการ สนับสนุนพม่าให้เข้าเป็นสมาชิกอาเซียนดังกล่าว

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากงานฉบับนี้ให้ความสำคัญกับการศึกษาท่าทีของไทย ดังนั้นจึงไม่มี การอธิบายเกี่ยวกับท่าทีของอาเซียนได้อย่างลึกซึ้ง และมีรายละเอียดเกี่ยวกับท่าทีของอาเซียน เพียงบางส่วนที่สำคัญเท่านั้น นอกจากนี้งานนี้ยังมิได้มีการวิเคราะห์ถึงผลที่เกิดขึ้นภายหลังจาก การที่อาเซียนรับพม่าเข้าเป็นสมาชิกโดยเฉพาะผลประโยชน์ที่หลายประเทศในภูมิภาคคาดว่าจะ เกิดขึ้นนั้นได้เกิดขึ้นจริงหรือไม่อย่างไร จึงทำให้ประเด็นนี้ เป็นอีกประเด็นหนึ่งที่น่าจะมีความศึกษา ต่อไปในอนาคต

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- การต่างประเทศ, กระทรวง. การต่างประเทศไทย พ.ศ. 2540-2543. กทม : บริษัทอัมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด(มหาชน), 2543.
- การต่างประเทศ, กระทรวง. อาเซียนวันนี้และอนาคต. เอกสารในการสัมมนาของคณะกรรมการต่างประเทศ สภาผู้แทนราษฎร เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับอาเซียน, หน้า 1-6. 11 พฤศจิกายน 2542. (อัคราเนนา)
- การต่างประเทศ, กระทรวง. อาเซียนในปัจจุบันและทิศทางในอนาคต. วารสารเสนาสนเทศ 38,6 (สิงหาคม-กันยายน 2543) : 48-52.
- การต่างประเทศ. บทบาทของไทยในอาเซียน. วิทญูสราญรมย์ 2,8(กรกฎาคม-กันยายน 2543) : 22-30.
- การประชุมประจำปีของอาเซียนที่มาเลเซีย. สยามจดหมายเหตุ 22(8-14 สิงหาคม 2540): 891.
- การประชุมประจำปีของอาเซียนที่อินโดนีเซีย. สยามจดหมายเหตุ 21(26 กรกฎาคม-1 สิงหาคม 2539): 832-833.
- การประชุมรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ครั้งที่ 28 ที่บรูไน. สยามจดหมายเหตุ 20(กรกฎาคม 2538): 922.
- การประชุมรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศอาเซียน ครั้งที่ 28 ที่ บรูไน 29-30 ก.ค.2538. สยามจดหมายเหตุ 20(11-17 สิงหาคม 2538): 923.
- การประชุมรัฐมนตรีว่าการต่างประเทศอาเซียน ครั้งที่ 25. สยามจดหมายเหตุ 17(11-17 กันยายน 2535): 1032.
- การประชุมรัฐมนตรีอาเซียน-EU ครั้งที่ 12. สยามจดหมายเหตุ 22(7-13 มีนาคม 2540): 276.
- การประชุมรัฐมนตรีอาเซียน-EU ครั้งที่ 12(ต่อ). สยามจดหมายเหตุ 22(14-20 มีนาคม 2540): 308.
- การประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่4. สยามจดหมายเหตุ 17(28 กุมภาพันธ์-5 มีนาคม 2535): 251.
- เกียรติชัย พงษ์พาณิชย์. พม่า: อาเซียน: การลงทุนที่เปลืองตัว. มติชน (7 มีนาคม 2537) : 4.
- กุสุมา สนิทวงศ์ ณ อยุธยา. นโยบายต่างประเทศของไทยหลังสงครามเย็น. ใน ชัยโชค จุลศิริวงศ์ (บรรณาธิการ), 5 ทศวรรษการต่างประเทศไทย : จากความขัดแย้งสู่ความร่วมมือ. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ : คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.
- ขจิตภัย บุรุษพัฒน์. มองพม่า แลลาว ข้าเลี้ยงจีน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แพรววิทยา, 2528.

- จรัล กุลละวณิชย์, พล.อ.อดีตเลขาธิการสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ. สัมภาษณ์, 23 ตุลาคม 2545.
- จาตุรนต์ ธีระวัฒน์. อาณาเขตทางทะเลของประเทศไทย ปัญหากฎหมายในทางปฏิบัติในส่วนที่เกี่ยวข้องกับประเทศเพื่อนบ้านและประชาคมระหว่างประเทศ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2541.
- เจษฎา หุ่นเสง. ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับพม่าเกี่ยวกับพรมแดนทางบก: ศึกษากรณีการดำเนินนโยบายของไทยเกี่ยวกับกรณีดอยหลวง บ้านเจดีย์สามองค์ และเนิน 491. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.
- ฉัตรชัย ฉัตรภิญญาคุปต์. อาเซียน 9+1 กับข้อสังเกตบางประการ. วารสารเศรษฐกิจ ฝ่ายวิจัย ธนาคารกรุงเทพ จำกัด(มหาชน) 29,9(9กันยายน 2540) : 22.
- ไฉไล เรืองรุ่งโรจน์. ความสำเร็จการหารือไทย-พม่า. สยามโพสต์ (13 สิงหาคม 2539) : 6.
- ชัยโชค จุลศิริวงศ์, ประหยัด หงส์ทองคำ, สมพงษ์ ชูมาก และ ชุมพร ปัจจุสานนท์. ปัญหาพรมแดนไทย : เอกสารบรรยายในการสัมมนา กรุงเทพฯ ๗ 24-25 พฤศจิกายน 2530. กรุงเทพฯ : ศูนย์การศึกษาต่างประเทศ, 2533.
- ชัยโชค จุลศิริวงศ์. หัวหน้าภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. สัมภาษณ์, 26 ธันวาคม 2544.
- ชาติณรงค์ นันทวรรณ. สหภาพพม่า. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์อักษรวิทยา, 2518.
- ชุมพร ปัจจุสานนท์. มิติทางกฎหมายเกี่ยวกับข้อพิพาททางเขตแดน. ใน ปัญหาพรมแดนไทย, ศูนย์การศึกษาการต่างประเทศร่วมกับสมาคมกฎหมายระหว่างประเทศแห่งประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด ป. สัมพันธ์พาณิชย์, 2530.
- โต๊ะขาวต่างประเทศ. พม่าเข้าร่วมประชุมอาเซียน. สยามรัฐ (24 กรกฎาคม 2537) : 14.
- ทรายแก้ว ชูทรัพย์. สหภาพพม่า. ใน ปรานี ทิพย์รัตน์ (บรรณาธิการ), เอเชียรายปี 1991/2534. หน้า 182-192. กรุงเทพฯ : สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534.
- ทวี อร่ามเรืองกุล. นโยบายของไทยต่อสหภาพเมียนมาร์: ศึกษาการดำเนินนโยบายเกี่ยวกับพินเชิงสร้างสรรค์ในช่วงปี พ.ศ.2534-2537. วิทยานิพนธ์ตามหลักสูตร ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.
- ไทยสุณ 165 ล. รักษาต่างดาวฟรี “กร” อัดอัดนำเข้ากรม.เดือนหน้า. ผู้จัดการรายวัน (27 มกราคม 2543) : 17.

- ธรรมรัตน์ รัตนมณี. ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับพม่า ระหว่างปี 2531-2533. สารนิพนธ์
รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการระหว่างประเทศและการทูต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,
2536.
- ธัญญาทิพย์ ศรีพนา. เวียดนาม. ใน เอเชียรายปี 1996/2539, หน้า 214-230. กรุงเทพฯ: สถาบัน
เอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.
- ฐิติชัย ธนาดีโรจนกุล. พม่ากับการเข้าร่วมอาเซียน. สยามโพสต์ (2 มิถุนายน 2540) : 6.
- นวนน้อย ตริรัตน์ และ ปิยวรรณ สุขศรี. สภาพความรุนแรงของปัญหาองค์การอาชญากรรมข้าม
ชาติในประเทศไทย. กรุงเทพฯ : สถาบันกฎหมายอาญา สำนักงานอัยการสูงสุด, 2546.
- นายก ฯ รูด พบผู้นำพม่าแก้ปัญหาชายแดน. กรุงเทพธุรกิจ (25 มกราคม 2540) : 14.
- นโยบายของ ASEAN ต่อพม่า. ปฏิกรณ์ (15 มีนาคม 2537) : 2.
- บทเรียนจากเหตุแห่งผู้นำกะเหรี่ยงที่เข้ามาเนอลอด ถึงเวลาที่ไทยจะต้องทบทวนเลิกอ้อมพม่าเสีย
ที. มติชนสุดสัปดาห์ (3 กุมภาพันธ์ 2538) : 94.
- บัณฑิต นาอาจ. ปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างไทยและสหภาพพม่าในทศวรรษ 1980. สารนิพนธ์
รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการระหว่างประเทศและการทูต มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์, 2536.
- บุญศักดิ์ กำแหงฤทธิรงค์, พล.อ. อติตเลขาธิการสำนักงานสภาพความมั่นคงแห่งชาติ. สัมภาษณ์, 25
ตุลาคม 2545.
- ประสงค์ สุ่นศิริ, นาวาอากาศตรี. อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ. สัมภาษณ์, 6
ธันวาคม พ.ศ. 2545.
- ปราณี ทิพย์รัตน์, บรรณาธิการ. อาเซียนในสหัสวรรษใหม่. กรุงเทพฯ : สถาบันศึกษาความมั่นคง
และนานาชาติ, 2545.
- ปราโมทย์ ทองมั่ง. การประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียน – เตรียมรับมือพม่า. ปฏิกรณ์ (7 ธันวาคม
2541) : 9.
- ปิยนุช สนั่นเสียง. เวียดนามกับการเข้าเป็นสมาชิกใหม่ของสมาคมอาเซียน : ผลประโยชน์แห่งชาติ
และบูรณาการระดับภูมิภาค. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.
- พม่ายกเลิกสัมปทานทำไม้: ผลกระทบที่ไทยต้องเผชิญ. สรุปข่าวธุรกิจ 24,14 (16,31 ตุลาคม
2536): 1-7.
- พรพิมล ตริโชติ. ความสัมพันธ์ไทย-พม่าในรอบ 50 ปี. เอกสารประกอบการสัมมนา วันที่ 2
พฤศจิกายน 2538 สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย .

- พรพิมล ตริโชติ. นักวิจัยประจำสถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, สัมภาษณ์. 16 สิงหาคม 2545.
- พรพิมล ตริโชติ. พม่า : สลักกระเบ็ดในอาเซียน. ใน อุกฤษฏ์ ปัทมานันท์ (บรรณาธิการ), อาเซียนใหม่, หน้า . กรุงเทพฯ : สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.
- พรพิมล ตริโชติ. พม่า. ใน วัชรินทร์ ยงศิริ, พรพิมล ตริโชติ และ ชปา จิตต์ประทุม(บรรณาธิการ), เอเชียรายปี 1997/2540, หน้า 173-192. กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.
- พรพิมล ตริโชติ. พม่า. ใน อุกฤษฏ์ ปัทมานันท์ และ วัชรินทร์ ยงศิริ (บรรณาธิการ), เอเชียรายปี 1993/2536, หน้า166-170. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.
- พรพิมล ตริโชติ. พม่า. ใน วัชรินทร์ ยงศิริ, พรพิมล ตริโชติ และ ชปา จิตต์ประทุม(บรรณาธิการ), เอเชียรายปี 1998/2541, หน้า 187-204. กรุงเทพฯ : สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.
- พรพิมล ตริโชติ. มิติชาติพันธุ์ในความสัมพันธ์ไทย-พม่า. เอเชียปริทัศน์ 16,2 (พฤษภาคม-สิงหาคม 2538) : 20.
- พรพิมล ตริโชติ. มติชน (31 ตุลาคม 2539) : 23.
- พรพิมล ตริโชติ. เมื่อจิวหวานเจี๊ยบ เจอหม่องหวานจ้อย. มติชน (4 กุมภาพันธ์ 2540): 13.
- พรพิมล ตริโชติ. ไทยกับพม่า. ใน ไทยกับเพื่อนบ้าน. อุกฤษฏ์ ปัทมานันท์, บรรณาธิการ. กรุงเทพฯ : สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.
- พรพิมล ตริโชติ. ฤาหนทางของพม่าเข้าอาเซียนจะตีบตัน. มติชน (31 กรกฎาคม 2539) : 23,26.
- พรรณรวี ต้นศุภผล . ความสัมพันธ์ไทย-พม่า กับรอยลึกที่เกือบจะร้าว. สยามโพสต์ (23 กันยายน 2536) : 6.
- พัชรารัตน์ วงศ์บุญสิน. 30 ปีอาเซียน. ใน วัชรินทร์ ยงศิริ, พรพิมล ตริโชติ และ ชปา จิตต์ประทุม (บรรณาธิการ), เอเชียรายปี 1998/2541, หน้า 34-46. กรุงเทพฯ : สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.
- พัชรารัตน์ วงศ์บุญสิน. อาเซียน. ในอุกฤษฏ์ ปัทมานันท์ และ วัชรินทร์ ยงศิริ(บรรณาธิการ), เอเชียรายปี 1993/2536, หน้า 44-53. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.
- พัชรารัตน์ วงศ์บุญสิน. อาเซียนใหม่. ใน อุกฤษฏ์ ปัทมานันท์(บรรณาธิการ), อาเซียนใหม่, หน้า 1-80 . กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.
- พิชญ์ สุวรรณะชฎ. สามทศวรรษอาเซียน. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2540.
- มันคือคำตอบจากพม่า. สยามโพสต์ (3 สิงหาคม 2536): 4.

ระเบิดเวลาสารพัดโรค. ผู้จัดการรายวัน (29 มิถุนายน 2543) : 1,3.

รัชดา ร. ศานติศุภกร. สัมพันธ์ไทย-พม่า บนปัญหาดิน น้ำ อากาศ. มติชน (16 พฤษภาคม 2540) : 12.

รัชดา ร.ศานติศุภกร. อย่าเป็นบรรณาการจี้มก้องเมื่อนายกฯไทยไปพม่า. มติชน (14 มีนาคม 2539) :21.

รายงานการสัมมนาความสัมพันธ์ไทย-พม่า : วิกฤติ หรือ โอกาส? จัดโดยภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และศูนย์เอเชียศึกษา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ณ โรงแรมโลตัส ปางสวนแก้ว 10 มิถุนายน 2544.

เริ่มแล้วโนเบลทัวร์. สยามโพสต์ (15 กุมภาพันธ์ 2536) : 6.

แรงงานเถื่อนเปียดเงินคนจน รักษา 3 เดือน ใช้เงินเฉียดล้าน. ผู้จัดการรายวัน (4 กันยายน 2543) : 13.

วอลเดน เบลโล, เชียร์ คันนิงแฮม และดี เค็ง ปอห์. โศกนาฏกรรมสยาม: การพัฒนาและการแตกสลายของสังคมไทยสมัยใหม่. แปลโดย สุรนุช ธงศิลา. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทอง, 2542.

วัชรินทร์ ยงศิริ. กัมพูชา. ใน เอเชียรายปี 2000/2543, หน้า 144-165. กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.

วัฏจักร (17 พฤษภาคม 2540): 3.

วินิตา ศุภรเสพย์. อาเซียนในเมืองโลก. กรุงเทพฯ: สถาบันศึกษาความมั่นคงและนานาชาติ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528.

วิวัฒน์ มุ่งการดี. สัมภาษณ์, 11 กุมภาพันธ์ 2546.

เวณิกา บุญมาคลี่. พม่า: นโยบายต่างประเทศไทยสมัยพล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยมูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2540.

สนคู่ กลางไพร. ยาเสพติดปัญหาของใครกัน?. ใน สายใยไทย-พม่า บนวิถีทางแห่งประชาชน 4(กรกฎาคม 2544): 4.

สปป.ลาวส่งหนังสือถึงอาเซียนยืนยันความพร้อมเป็นสมาชิก. ผู้จัดการรายวัน (19 มีนาคม 2540) : 9.

สมบุรณ์ เสียมบุตร. ปัญหาเขตแดนไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน. ใน ประเด็น นันทิยะกุล (บรรณาธิการ), จิตวิทยาความมั่นคง. กรุงเทพฯ : สถาบันจิตวิทยาความมั่นคง, 2526.

สมศักดิ์ ดำรงสุนทรชัย. การเข้าร่วมเป็นสมาชิกอาเซียนของกัมพูชา: ปัญหาและอุปสรรค. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2541.

สมเด็จพระปรมหาราชดำรงราชานุภาพ. ไทยรบพม่า. พิมพ์ครั้งที่ 5. พระนคร: ศิลปาบรรณาการ, 2514.

สารสนเทศ, กรม. การต่างประเทศ, กระทรวง. การประชุมคณะกรรมการสำรวจร่วมไทย-พม่า ครั้งที่ 7 และคณะผู้อำนวยการโครงการร่วม ครั้งที่ 8. ข่าวสารนิเทศ ที่ 96/2533 17 พฤษภาคม 2533.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจ. นโยบายความมั่นคงแห่งชาติของไทยต่อพม่า (พ.ศ.2534-2539) มติสภาความมั่นคงแห่งชาติ เมื่อ 20 เมษายน 2537.(เอกสารจัดสำเนา).

สุณัย ผาสุข. การรับกัมพูชาเข้าเป็นสมาชิกอาเซียน. มติชน (18 มกราคม 2542): 6.

สุรัชย์ ศิริไกร. 30 ปีอาเซียนกับก้าวต่อไปในอนาคต. การสัมมนาทางวิชาการในวาระครบรอบ 50ปี คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และเพื่อร่วมฉลองครบรอบ 30 ปีอาเซียน ที่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 5 สิงหาคม 2540. กรุงเทพฯ ฯ : คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย : กรมอาเซียน กระทรวงการต่างประเทศ, 2540.

สุรัชย์ ศิริไกร. อาเซียน 30 ปี แห่งความร่วมมือทางการเมืองและความมั่นคงของอาเซียน. 30 ปีอาเซียนกับก้าวต่อไปในอนาคต การสัมมนาทางวิชาการในวาระครบรอบ 50 ปี คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อร่วมฉลองวาระครบรอบ 30 ปีอาเซียน 5 สิงหาคม 2540.

สุรชาติ บำรุงสุข. ความมั่นคงมิติใหม่ : ปัญหาประเทศไทย 2002. มติชนสุดสัปดาห์ 22,1118(21-27 มกราคม 2545) : 30.

สุรินทร์ พิศสุวรรณ. อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ พ.ศ.2540-2541. สัมภาษณ์. 1 พฤศจิกายน 2545.

สุภลักษณ์ กาญจนขุนดี. ความสัมพันธ์ยุคใหม่ ไทย-พม่า: ข้ามพันยุคสิบหกปีแห่งความหลัง. ผู้จัดการรายวัน (18 มีนาคม 2539): 2 และ ผู้จัดการรายวัน (19 มีนาคม 2539): 1.

สุภลักษณ์ กาญจนขุนดี. ความสัมพันธ์อย่างสร้างสรรค์(อีกครั้ง) เมื่อนายกบรหารจะเยือนพม่า. ผู้จัดการรายวัน (13 มีนาคม 2539) : 9.

สุภาภรณ์ คุรุทเมือง. ความสัมพันธ์ไทย-พม่า ภายใต้การดำเนินนโยบายความสัมพันธ์เชิงสร้างสรรค์. วิทยานิพนธ์ตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.

สุนทร ชุตินทรานนท์. หัวหน้าภาควิชาอารยธรรมไทยศึกษา คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. สัมภาษณ์, 22 มกราคม 2545.

สุเชษฐ. ลาวจะเข้าอาเซียน. วัฏจักร (4 มีนาคม 2540): 11.

- อรอนงค์ ทองอร่าม. การเมืองเอเชีย 2 (เอเชียอาคเนย์) เล่ม 1. กรุงเทพมหานคร : กิ่งจันทร์การพิมพ์, 2526.
- อนุชา โสสถานนท์. ความร่วมมือของอาเซียนด้าน Functional Cooperation. ในการสัมมนาเรื่อง 30 ปี อาเซียนกับก้าวต่อไปในอนาคต การสัมมนาทางวิชาการในวาระครบรอบ 50 ปี คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และเพื่อร่วมฉลองวาระครบรอบ 30 ปีอาเซียน ที่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 5 สิงหาคม 2540. กรุงเทพฯ : คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย : กรมอาเซียน กระทรวงการต่างประเทศ, 2540.
- อัมพร จิรัฐติกร, บรรณารักษ์. ไทยกับพม่า ข้อควรทำและไม่ควรทำ. กรุงเทพฯ : โครงการอาณาบริเวณศึกษา 5 ภูมิภาค, 2544.
- อาเซียน, กรม. การต่างประเทศ, กระทรวง. 20 ปีอาเซียน. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2530.
- อาเซียน, กรม. บทบาทของไทยในอาเซียน. วิทยุสาราณมย์ 2,8 (กรกฎาคม-กันยายน 2543): 22-30.
- อาเซียน, กรม. อาเซียนวันนี้และอนาคต. ในการสัมมนาของคณะกรรมการต่างประเทศ สภาผู้แทนราษฎร เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับอาเซียน, 11 พฤศจิกายน 2542.
- อาเซียนยืนยันอำนาจรับพม่า สหรัฐฯห้ามออกวีซ่าเจ้าหน้าที่รัฐ. มติชน (5 ตุลาคม 2539) : 4.
- อุกฤษฏ์ ปัทมานันท์. ไทย. ใน วัชรินทร์ ยงศิริ, พรพิมล ตริโชติ และ ชปา จิตต์ประทุม (บรรณารักษ์), เอเชียรายปี 1998/2541, หน้า 92-105. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.

ภาษาอังกฤษ

- Agence France Press. Myanmar-Thailand labour : Thousands of Myanmar illegal workers repatriated from Thailand. [Online](2002). Available from : <http://www.aegis.com/news/afp/20020AF020513.htm> [2003, March 15]
- Anthony, C. M. Human security and comprehensive security in ASEAN. In Thiparat P.(ed.), The Guest for Human Security : The next phase of ASEAN, pp. 21-52. Bangkok : Institute of Security and International Studies(ISIS), 2001.
- Antolik, M. ASEAN's bridge to Vietnam and Laos. Contemporary Southeast Asia 15,2 (September 1993) : 195-209.

- ASEAN.[Online](n.d.).Available from : <http://www.aseansec.org/asc/r9596/asc95r2b.htm>[2002, September 26]
- ASEAN Secretary. From ASEAN-5 to ASEAN-10. [Online](n.d.). Available from : <http://www.aseansec.org/clm/asean-10.htm>[2002, October 22]
- Association of Southeast Asian Nations. 10 Years ASEAN. Jakarta : Sagitarius Offset, 1978.
- Bangkok Summit Declaration of 1995 ,Bangkok,14-15 1995.[Online](n.d.). Available from : <http://www.aseansec.org> [2003, April 28]
- Bello, W. From Slorc critic to apologist. The Nation (15 September 1997).
- Berfield, S., and Faulder, D. The silencing of Suu Kyi : Once more SLORC shrug off world opinion. Asiaweek (11 October 1996) : 28.
- Bray, J. Burma : Resisting the international community. The Pacific Review 5 (1992) : 291-296.
- Burma/ Myanmar common position extended. EU today. 13 (May 2000): 4.
- Buszynski, L. Trends, developments and challenges in Southeast Asia. Southeast Asian Affairs 1996. Singapore: Institute of Southeast Asian Studies, 1996.
- Capie, H. D., Evans, Evans, M. P. and Fukushima, A. Speaking Asia Pacific Security a lexicon of English Terms with Chinese and Japanese translations and a note on the Japanese translation. (working paper). Canada : University of Toronto – York University, 1998.
- Charting a new course for regional cooperation. Bangkok Post (13 August 1991) : 4.
- Chen, L. Human security : Concept and approaches.In Tatsuro Matsumae and Lincoln Chen (eds.) Common security in Asia : New concepts of human security. Tokai University Press, 1995, pp.137-146. Cited in Pranee Thiparat (ed.), The Guest for Human Security : The next phase of ASEAN. Bangkok : Institute of Security and International Studies(ISIS), 2001. p.24.
- Chongkittavorn, K. EC wants ASEAN push for release of Suu Kyi. The Nation (27 January 1992) : A1.
- Cooperation on drugs and narcotics. [Online](n.d.).Available from : [http:// www. Asean sec.org](http://www.Aseansec.org) [2003, April 28]

Dewitt, D. Common, comprehensive and cooperative security. The Pacific Review 7,1 (1994) : 1-15.

Far Eastern Economic Review. 31 July 1997.p.17.

Fukase, E., and Martin, W. Economic effects of joining AFTA: The case of the Lao PDR. In Than, M. and Gates, L. C., (eds.), ASEAN Enlargement: Impacts and implications. Singapore: Institute of Southeast Asian Studies, 2001.

Goodman, E. A. Vietnam and ASEAN: Who would thought it possible?. Asian Survey 6(June 1996): 592-600.

Hanoi plan of action. 6th ASEAN summit 15-16 December 1998, Hanoi, Vietnam. [Online](n.d.). Available from : <http://www.aseansec.org/5028.htm> [2003, April 28]

Hay, J. S. The 1995 ASEAN summit : Scaling a higher peak. Contemporary Southeast Asia 18(December 1996): 254-274.

Henderson, J. Reassessing ASEAN. New York: Oxford University Press Inc.,1999.

Hernandez, G. C. The Future regional security of ASEAN. Paper prepared for the 2001 roundtable : Cooperative security and peace in the Asia-Pacific region.

Joint Communique of The 23rd ASEAN Ministerial Meeting ,Jakarta, 24-25 July 1990. [Online](n.d.). Available from : <http://www.aseansec.org/1058.html> [2003, April 28]

Joint Communique of The 29th ASEAN Ministerial Meeting (AMM), Jakarta, 20-21 July 1996.[Online](n.d.). Available from : <http://www.aseansec.org/1824.htm> [2003, April 28]

Joint Communique of The 31st ASEAN Ministerial Meeting (AMM) ,Manila, Philippines, 24-25 July 1998. [Online](n.d.). Available from : <http://www.aseansec.org/698.htm> [2003, April 28]

Lyen, P. War and peace in Southeast Asia. London: Oxford University Press, 1969.

Mahathir says Burma should change its way. Bangkok Post (9 October 1992) :7.

Manibhandu, A., and Chetchotiros, N. Thailand pushes for wider backing of ASEAN's treaty. Bangkok Post (23 January 1992) : 1,3.

Minister's resolution signals end of SEA-10 plan. The Nation (23 July 1994) : A7.

- Ministry of Foreign Affairs. [Online](n.d.). Available from : <http://www.mfa.go.th/web/268.php> [2003, February 21]
- Ministry of Foreign Affairs. [Online] (n.d.). Available from : <http://www.mfa.go.th/web/784.php>[2003, April 12]
- Hassan, J. M. The concept of comprehensive security. In Hassan, J. M. and Ramnath, T.(eds.), Conceptualising Asia-Pacific Security, pp.7-16. Malaysia : ISIS Malaysia, 1996.
- On her own: Aung San Suu Kyi will get little outside help in her battle with SLORC. Asiaweek (21 June 1996) .
- Parameswaran, P. Combating and preventing drug and substance abuse. Paper presented at 10th International Federation of Non-Governmental Organizations for prevention of drug and substance abuse, Bangkok, 27-29 April 2000. [Online](n.d.). Available from : <http://www.aseansec.org> [2003, April 28]
- People's tribunal on food security and militarization in Burma.[Online](n.d.). Available from : <http://www/hrsschool.org/tribunal/activities/other2.htm> [2003, April 28]
- Rajah, A. Burma : Protracted conflict, governance and non-traditional security issues. Singapore : Institute of Defence and Strategic Studies, 2001.
- Ramcharan, R. ASEAN and non-interference. Contemporary Southeast Asia 22,1 (April 2000): 66-88.
- Pushpanathan, S. Managing transnational crime in ASEAN. Paper presented at the 11th ASEAN law students conference, Jakarta, 1 July –7 August 1999.[Online](n.d.). Available from : <http://www.aseansec.org> [2003, April 28]
- Snitwongse, K. Thirty years of ASEAN : achievements through political cooperation . The Pacific Review 11,2(1998) :183-194.
- Schellhorn, M. K. Asia after the end of the cold war. Southeast Asian Affairs 1992. Singapore: Institute of Southeast Asian Studies, 1992.
- Singh, A., and Loveard, K. No, not yet Myanmar: The Jakarta Summit puts an entry bid on hold. Asiaweek (13 December 1996) : 26.
- Sheridan G. ASEAN : An Image Problem. Southeast Asian Affairs 1998. Singapore : Institute of Southeast Asian Studies, 1998.

- Kanchanabut, S. Burma's membership in ASEAN and it's impacts on the EU-ASEAN relations. Centre for European Studies, Chulalongkorn University, 1988 (Research Monographs).
- Takeshi, T. The ASEAN-10 and regional political relations. In Sueo, S. and Makito, N. (eds.), Road to ASEAN-10 : Japanese perspectives on economic integration, pp. 16-36. Singapore : Institute of Southeast Asian Studies, 1999.
- Thailand offers amnesty.[Online](1996). Available from : http://migration.ucdavis.edu/mn/archeive_mn/aug_1996_09mn.html [2002, December 19]
- The Nation (23 July 1994) : A7.
- The Royal Thai Embassy, Washington D.C. 1998. [Online](n.d.). Available from : http://www.thaiembdc.orp/pressctr/statements/others/dfm_1998.htm[2002, October 12]
- The Secretariat of the Cabinet. [Online](n.d.). Available from : <http://www.cabinet.thaigov.go.th/word/narcotic01.doc> [2003, April 12]
- Tuan, A. H. Vietnam's membership in ASEAN: Economic, political and security implications. Contemporary Southeast Asia 16(December 1994): 259-273.
- Yokata,, Y. United Nations, Commission on Human Rights 52nd Session, Report on the situation of human rights in Myanmar, 5 February 1996.
- Zaw, A. The Irrawaddee.[Online](n.d.). Available from : <http://www.irrawaddy.org/database/2000/vol8.10/human.html> [2003, April 28]

ภาคผนวก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผนวก ก.

เอกสารหมายเลข 1

ปฏิญญาสมาคมแห่งประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

รัฐมนตรี เปรซิเตียมฝ่ายการเมือง/รัฐมนตรีว่าการต่างประเทศอินโดนีเซีย รองนายกรัฐมนตรีมาเลเซีย รัฐมนตรีว่าการต่างประเทศฟิลิปปินส์ รัฐมนตรีว่าการต่างประเทศสิงคโปร์ และ รัฐมนตรีว่าการประเทศไทย

ระลึกว่ามีผลประโยชน์และปัญหาร่วมกันอยู่ในบรรดาประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และเชื่อมั่นว่ามีความจำเป็นที่จะกระชับเกลียวสัมพันธ์ของความเป็นปึกแผ่น และร่วมมือในส่วนภูมิภาคให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น

ปรารถนาที่จะก่อตั้งรากฐานอันมั่นคง เพื่อการกระทำร่วมกันในอันที่จะส่งเสริมความร่วมมือส่วนภูมิภาคในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ด้วยเจตนารมณ์แห่งความเสมอภาคและความร่วมมือร่วมใจ และโดยประการนั้นก็จะช่วยให้มีสันติภาพ ความก้าวหน้า และความเจริญรุ่งเรืองใน ภูมิภาค

ตระหนักว่าในโลกที่ต้องพึ่งพาอาศัยกันยิ่งขึ้นนี้อุดมการณ์อันพึงเกิดทุนเพื่อสันติภาพ เสรีภาพ ความยุติธรรมทางสังคม และความผาสุกในทางเศรษฐกิจจะบรรลุผลอย่างดียิ่งได้ก็โดยการเสริมสร้างความเข้าใจอันดี ความเป็นเพื่อนบ้านที่ดี และความร่วมมืออย่างจริงจังในบรรดาประเทศในภูมิภาค

พิจารณาเห็นว่าประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีความรับผิดชอบร่วมกันในอันดับแรกที่จะเสริมสร้างเสถียรภาพทางเศรษฐกิจและสังคมส่วนภูมิภาคให้มั่นคงและจัดประกันให้การพัฒนาประเทศดำเนินไปโดยสันติและก้าวหน้า และเห็นว่าประเทศเหล่านี้มีความตั้งใจแน่วแน่ที่จะให้เสถียรภาพและความมั่นคงของตนพ้นจากการแทรกแซงจากภายนอกไม่ว่าในรูปแบบหรือลักษณะใด ทั้งนี้เพื่อที่จะธำรงรักษาไว้ซึ่งลักษณะความเป็นชาติของแต่ละประเทศตามอุดมการณ์และความมุ่งปรารถนาของประชาชนของตน

ยืนยันว่า ฐานทัพต่างชาติทั้งหมดมีอยู่เป็นการชั่วคราว และคงอยู่ได้ก็โดยความเห็นพ้องที่แสดงออกโดยชัดแจ้งของประเทศที่เกี่ยวข้องเท่านั้น และมีได้มุ่งหมายที่จะให้ใช้โดยตรงหรือทางอ้อม เพื่อบ่อนทำลายเอกราชของชาติ และอิสรภาพของรัฐในอาณาบริเวณนั้น หรือทำให้กระบวนการการพัฒนาประเทศต้องเสื่อมเสียผันแปรไป จึงประกาศ ณ ที่นี้ว่า

ประการที่หนึ่ง ให้ก่อตั้งสมาคมสำหรับความร่วมมือส่วนภูมิภาคระหว่างประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เรียกว่า สมาคมแห่งประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ประการที่สอง จุดหมายและความมุ่งประสงค์ของสมาคมคือ

1. เพื่อเร่งรัดความเจริญทางเศรษฐกิจความก้าวหน้าทางสังคม และการพัฒนาทางวัฒนธรรมในภูมิภาค โดยความเพียรพยายามร่วมกันด้วยเจตนารมณ์แห่งความเสมอภาคและความร่วมมือร่วมใจ ทั้งนี้เพื่อเสริมรากฐานสำหรับประชาคมที่มีความรุ่งเรืองและสันติสุขแห่งประชาชาติในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
2. ส่งเสริมสันติภาพและเสถียรภาพในภูมิภาคโดยเคารพอย่างแน่วแน่ในความยุติธรรมและหลักแห่งเนติธรรมในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างบรรดาประเทศในภูมิภาคและยึดมั่นในหลักการแห่งกฎบัตรสหประชาชาติ
3. ส่งเสริมให้มีการร่วมมือกระทำการอย่างจริงจังและความช่วยเหลือซึ่งกันและกันในเรื่องที่มีผลประโยชน์ร่วมกันในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม วิชาการ วิทยาศาสตร์ และการบริหาร
4. จัดให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันในรูปของการอำนวยความสะดวก การฝึกอบรม และวิจัยในด้านการศึกษา วิชาชีพ วิชาการและการบริหาร
5. ร่วมมือกระทำการอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นเพื่อการใช้ประโยชน์มากขึ้นในการเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม การขยายการค้าซึ่งรวมถึงการศึกษา ปัญหาในเรื่องการค้าระหว่างประเทศเกี่ยวกับโภคภัณฑ์ การปรับปรุงบริการความสะดวกเกี่ยวกับการขนส่งและคมนาคม และการยกระดับการครองชีพของประชาชนของตน
6. ส่งเสริมการศึกษาเกี่ยวกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
7. ดำรงไว้ซึ่งความร่วมมืออย่างใกล้ชิดและมีคุณประโยชน์กับองค์การระหว่างประเทศในส่วนภูมิภาคในปัจจุบันที่มีความมุ่งหมายและความมุ่งประสงค์คล้ายคลึงกันและที่จะแสวงหาช่องทางทั้งหลายให้มีความร่วมมือระหว่างกันให้ใกล้ชิดยิ่งขึ้น

ประการที่สาม เพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามจุดหมายและความมุ่งประสงค์ดังกล่าวจึงได้จัดตั้งกลไกต่อไปนี้

- (ก) การประชุมประจำปีของรัฐมนตรีว่าการต่างประเทศ ซึ่งจะหมุนเวียนกันไป และเรียกว่าการประชุมรัฐมนตรีสมาคมประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ การประชุมพิเศษของรัฐมนตรีว่าการต่างประเทศอาจมีขึ้นตามความจำเป็น
- (ข) คณะกรรมการประจำ โดยมีรัฐมนตรีว่าการต่างประเทศของประเทศเจ้าภาพ หรือผู้แทนเป็นประธานและมีสมาชิกประกอบด้วยเอกอัครราชทูตของประเทศสมาชิกอื่นที่ประจำอยู่ในประเทศนั้นเป็นผู้ดำเนินการของสมาคมในระยะเวลาระหว่างการประชุม รัฐมนตรีว่าการต่างประเทศแต่ละครั้ง

(ค) คณะกรรมการเฉพาะเรื่องและคณะกรรมการถาวรประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญและเจ้าหน้าที่ในแต่ละเรื่อง

(ง) สำนักเลขาธิการแห่งชาติในแต่ละประเทศ เพื่อดำเนินงานของสมาคม ในนามของประเทศนั้น และเพื่อให้บริการแก่การประชุมประจำปีหรือการประชุมพิเศษของรัฐมนตรีว่าการต่างประเทศ คณะกรรมการประจำและคณะกรรมการอื่นๆซึ่งอาจจัดตั้งขึ้นภายหลัง

ประการที่สี่ สมาคมจะเปิดให้รัฐทั้งหมดในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ซึ่งยอมรับจุดหมาย หลักการ และความมุ่งประสงค์ดังกล่าวเข้าร่วมด้วย

ประการที่ห้า สมาคมเป็นสัญลักษณ์ของความตั้งใจร่วมกันของประชาชาติในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในอันที่จะสมานสัมพันธ์ฉันท์มิตร และร่วมมือกันและจะเพียรพยายามร่วมกัน และเสียสละเพื่อให้ประชาชนของตนและอนุชนได้รับประสาทพรแห่งสันติภาพเสรีภาพ และความเจริญรุ่งเรือง

ทำขึ้น ณ กรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ 8 สิงหาคม ค.ศ. 1967

อินโดนีเซีย (ลงนาม)

อาดัม มาลิก

รัฐมนตรีเปรซิเดียมฝ่ายการเมือง/

รัฐมนตรีว่าการต่างประเทศ

มาเลเซีย (ลงนาม)

ตุนอับดุล ราซัค

รองนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีว่าการกลาโหม

และรัฐมนตรีว่าการพัฒนาการแห่งชาติ

ฟิลิปปินส์ (ลงนาม)

นารซิสโซ รามอส

รัฐมนตรีว่าการต่างประเทศ

สิงคโปร์ (ลงนาม)

เอส. ราชารัตนาม

รัฐมนตรีว่าการต่างประเทศ

ไทย (ลงนาม)

ถนัด คอมันตร์

รัฐมนตรีว่าการต่างประเทศ

ผนวก ข.

เอกสารหมายเลข 2

ปฏิญญา

ว่าด้วยการกำหนดให้ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นเขตแห่งสันติภาพ เสรีภาพ และความ
เป็นกลาง

เรา รัฐมนตรีว่าการต่างประเทศของอินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ และผู้แทนพิเศษของคณะปฏิวัติแห่งประเทศไทย

เชื่อมั่น ในคุณค่าของความร่วมมือส่วนภูมิภาค ซึ่งได้ชักนำไปประเทศของเราร่วมมือกันในกิจการด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ภายในสมาคมประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ปรารถนา ที่จะให้มีการผ่อนคลายความตึงเครียดระหว่างประเทศ และที่จะให้บรรลุถึงซึ่งสันติภาพ ที่ยั่งยืนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ซาบซึ้ง ในจุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์อันทรงคุณค่าของสหประชาชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หลักการที่เกี่ยวกับการให้ความเคารพต่ออธิปไตยและบูรณภาพแห่งดินแดนของรัฐทั้งหลาย การละเว้นจากการคุกคามหรือการใช้กำลัง การยุติข้อพิพาทระหว่างประเทศโดยสันติวิธี การมีสิทธิเท่าเทียมกัน และสิทธิในการกำหนดใจตนเอง และการไม่แทรกแซงต่อกิจการภายในของรัฐอื่น

เชื่อ ในคุณค่าที่ยังคงมีอยู่ของ “ปฏิญญาว่าด้วยการส่งเสริมสันติภาพของโลกและความร่วมมือระหว่างกันในโลก” ของการประชุม ณ เมือง บันดุง ปี 2498 ซึ่งได้กำหนดหลักการเพื่อให้รัฐต่างๆ อยู่ร่วมกันโดยสันติไว้ด้วย

รับรอง สิทธิของทุกรัฐไม่ว่าใหญ่หรือเล็กที่จะดำรงตนอยู่โดยปราศจากการแทรกแซงจากภายนอกต่อกิจการภายในของตน เพราะการแทรกแซงดังกล่าว จะมีผลกระทบต่อเสรีภาพ เอกราช และบูรณาการของรัฐนั้นๆ

อุทิศตน ให้แก่การธำรงไว้ซึ่งสันติภาพ เสรีภาพ และเอกราชสมบูรณ์ของรัฐต่างๆ ร่วมมือกับทุกชาติที่รักสันติภาพ ทั้งที่อยู่ภายในและภายนอกภูมิภาคนี้เพื่อที่จะส่งเสริมสันติภาพ เสถียรภาพ และความสมานฉันท์แห่งโลก

ตระหนักถึงแนวโน้มสำคัญที่จะนำไปสู่การสถาปนาเขตปลอดอาวุธนิวเคลียร์ ดังที่ปรากฏใน “สนธิสัญญาว่าด้วยการห้ามอาวุธนิวเคลียร์ในลาตินอเมริกา” และปฏิญญารุงลูซากา ที่ประกาศให้แอฟริกาเป็นเขตปลอดอาวุธนิวเคลียร์ ด้วยความมุ่งหมายที่จะส่งเสริมสันติภาพและความมั่นคงของโลกโดยการลดอาณาบริเวณของความขัดแย้งและความตึงเครียดระหว่างประเทศ

ลง

ย้ายยืนยัน ถึงข้อผูกพันที่เรามีต่อหลักการที่ปรากฏใน “ปฏิญญากรุงเทพฯ” ซึ่งได้สถาปนาสมาคมอาเซียนขึ้นในปี 2510 อันมีข้อความว่า “กลุ่มประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ต่างก็มีความรับผิดชอบเบื้องต้นร่วมกันในการเสริมสร้างเสถียรภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของภูมิภาค และในการให้มีการพัฒนาประเทศโดยสันติ และรุดหน้าบรรดากลุ่มประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มุ่งมั่นที่จะค้ำประกันเสถียรภาพ และความมั่นคงของตนให้ปลอดภัยจากการแทรกแซงจากภายนอกไม่ว่าในรูปหรือลักษณะใด เพื่อที่จะดำรงไว้ซึ่งลักษณะประจำชาติ อันเป็นไปตามอุดมการณ์และความมุ่งมาดปรารถนาของประชาชนของประเทศเหล่านั้น”

เห็นพ้อง กันว่าการให้เอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นกลางนั้น เป็นวัตถุประสงค์ที่พึงปรารถนา และเห็นว่าเราควรแสวงหาช่องทางและวิธีการต่างๆ เพื่อที่จะทำให้ความปรารถนา ให้เอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นกลางได้เป็นจริงขึ้น

แน่ใจ ว่าเวลานี้เป็นโอกาสที่เหมาะสมแล้วสำหรับการดำเนินการร่วมกัน เพื่อแสดงให้เห็นที่ประจักษ์แจ้งถึงความปรารถนาอันแรงกล้าของประชาชนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ที่จะรักษาภาวะของสันติภาพและเสถียรภาพไว้ อันเป็นสิ่งจำเป็นยิ่งสำหรับเอกราช และความเจริญทางเศรษฐกิจและสังคมของตน

ซึ่งขอแถลงไว้ ณ ที่นี้ว่า

- 1) อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ และประเทศไทย มีความมุ่งมั่นที่จะพยายามดำเนินการที่จำเป็นในขั้นต้น เพื่อให้ได้มาซึ่งการรับรอง และการเคารพต่อเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ว่าเป็นเขตสันติภาพ เสรีภาพ และความเป็นกลาง ปลอดภัยจากการแทรกแซงจากประเทศภายนอก ไม่ว่าจะในรูปหรือลักษณะใด
- 2) ประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ควรจะใช้ความพยายามอย่างพร้อมเพรียงกัน เพื่อขยายขอบเขตแห่งการร่วมมือระหว่างกัน อันจะเป็นการเกื้อกูลต่อกำลังและความเป็นปึกแผ่นของตน และต่อสัมพันธ์ภาพอันใกล้ชิดยิ่งขึ้นระหว่างกัน

ประกาศไว้ ณ กรุงลัวลาติมเปอร် ในวันที่ 27 พฤศจิกายน 2514

ในนามของสาธารณรัฐอินโดนีเซีย

(ลงชื่อ) อาดัม มาลิค

รัฐมนตรีว่าการต่างประเทศ

ในนามของมาเลเซีย

(ลงชื่อ) ตุนอับดุล ราซัค บิน ฮุสเซน

นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการต่างประเทศ

ในนามของสาธารณรัฐฟิลิปปินส์

(ลงชื่อ) คาร์ลอส พี. โรมิวโล

รัฐมนตรีว่าการต่างประเทศ

ในนามของสาธารณรัฐสิงคโปร์

(ลงชื่อ) เอส. ราซาร์ตัม

รัฐมนตรีว่าการต่างประเทศ

ในนามของราชอาณาจักรไทย

(ลงชื่อ) ถนัด คอมันตร์

ผู้แทนพิเศษของคณะปฏิวัติ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผนวก ค.

เอกสารหมายเลข 3

ปฏิญญาความสามานฉันท์แห่งอาเซียน

ความผูกพันที่มีอยู่ร่วมกันในระหว่างบรรดาประเทศสมาชิกสมาคมประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ประธานาธิบดีแห่งสาธารณรัฐอินโดนีเซีย นายกรัฐมนตรีแห่งมาเลเซีย ประธานาธิบดีแห่งสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ นายกรัฐมนตรีแห่งสาธารณรัฐสิงคโปร์ และนายกรัฐมนตรีแห่งราชอาณาจักรไทย

ยืนยัน ถึงพันธกรณีของตนต่อปฏิญญาแห่งเมืองบันดุง กรุงเทพฯ และกรุงกัวลาลัมเปอร์ กับกฎบัตรสหประชาชาติ

เพื่อยรพยายาม ที่จะส่งเสริมสันติภาพความก้าวหน้าความไพบูลย์ และสวัสดิภาพของประชาชนในประเทศสมาชิก

รับรองที่จะให้ความสำเร็จของอาเซียนมั่นคงขึ้นและขยายความร่วมมือของอาเซียนในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการเมือง

จึงขอประกาศว่า

ความร่วมมือของอาเซียน นอกจากประการอื่นๆแล้ว จะคำนึงถึงจุดมุ่งหมายและหลักการแสวงหาเสถียรภาพทางการเมืองดังต่อไปนี้

1. เสถียรภาพของประเทศสมาชิกแต่ละประเทศและภูมิภาคอาเซียนมีส่วนช่วยเหลือสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศอย่างสำคัญ ประเทศสมาชิกแต่ละประเทศมุ่งมั่นที่จะขจัดภัยคุกคามเสถียรภาพของตนเพื่อเสริมสร้างพลังอันเข้มแข็งของแต่ละประเทศและของอาเซียน
2. ประเทศสมาชิก โดยเอกเทศหรือโดยการร่วมมือกัน จะดำเนินการอย่างแข็งขันเพื่อสร้างเขตสันติภาพและความเป็นกลางโดยเร็ว
3. การขจัดความยากจน ความหิวกระหาย โรคภัยไข้เจ็บ และการไม่รู้หนังสือเป็นความกังวลเบื้องต้นของประเทศสมาชิกด้วยเหตุนี้ ประเทศสมาชิกจะเพิ่มความร่วมมือในด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม โดยเน้นหนักไปในการส่งเสริมความยุติธรรมของสังคมและการปรับปรุงระดับความเป็นอยู่ของประชาชน

4. ความหยานนะโดยธรรมชาติ และความหยานนะอย่างใหญ่หลวงอื่นๆ เป็นการถ่วงความรวดเร็วในการพัฒนาประเทศสมาชิก ประเทศสมาชิกจะให้ความช่วยเหลือเพื่อปลดปล่อยทุกข์ของประเทศสมาชิกอื่นตามกำลังความสามารถของตน
5. สำหรับแผนการพัฒนาชาติและภูมิภาค ประเทศสมาชิกจะดำเนินการร่วมกันในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในอาเซียนอย่างเต็มที่เพื่อแผ่ขยายการอาศัยซึ่งกันและกันทางเศรษฐกิจในประเทศสมาชิก
6. ด้วยเจตนารมณ์แห่งความเป็นปึกแผ่นของอาเซียน ประเทศสมาชิกจะพึงเฉพาะกรรมวิธีโดยสันติเพื่อระงับความขัดแย้งภายในภูมิภาค
7. ประเทศสมาชิกจะพยายามโดยเอกเทศและโดยการร่วมมือกัน สร้างภาวะที่จะนำไปสู่การส่งเสริมความร่วมมือโดยสันติระหว่างประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้บนมูลฐานแห่งการเคารพซึ่งกันและกัน และการมีผลประโยชน์ร่วมกัน
8. ประเทศสมาชิกจะร่วมกันพัฒนาอย่างแข็งขันเพื่อให้เกิดความตื่นตัวในการมีเอกลักษณ์ในภูมิภาคและจะใช้ความพยายามอย่างเต็มที่เพื่อให้ประชาคมอาเซียนแข็งแกร่ง ได้รับการนับถือจากทุกฝ่าย และเคารพทุกประเทศบนมูลฐานแห่งความสัมพันธ์ที่เป็นประโยชน์ร่วมกัน และตามหลักการแห่งการกำหนดเจตจำนงของตนเอง ความเสมอภาคกันในอธิปไตยและการไม่แทรกแซงกิจการภายในประเทศอื่น และรับว่า

โครงการปฏิบัติต่อไปนี้เป็นโครงสร้างความร่วมมือของอาเซียน

ก. การเมือง

1. มีการประชุมหัวหน้าคณะรัฐบาลของประเทศสมาชิกอาเซียนตามความจำเป็นและเมื่อมีความจำเป็น
2. การลงนามสัตตญานามิตรภาพและความร่วมมือในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
3. การระงับกรณีพิพาทภายในภูมิภาคโดยสันติวิธี โดยเร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้
4. การพิจารณาอย่างรีบด่วนในการดำเนินการขั้นต้นเพื่อรับรองและเคารพเขตสันติภาพเสรีภาพ และความเป็นกลางในเมื่อเป็นไปได้
5. ปรับปรุงกลไกของอาเซียนเพื่อกระชับความร่วมมือกันในการทางการเมือง
6. การศึกษาวิธีการพัฒนาความร่วมมือเกี่ยวกับการศาล รวมทั้งที่จะจัดทำสนธิสัญญาว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนของอาเซียน
7. การเสริมสร้างความเป็นปึกแผ่นทางการเมืองโดยส่งเสริมความสมานฉันท์ในทัศนคติการประสานท่าทีและการกระทำร่วมกันหากเป็นไปได้และเป็นที่ยอมรับ

ก. เศรษฐกิจ

1. การร่วมมือทางด้านผลิตภัณฑ์ขั้นมูลฐาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งอาหารและพลังงาน
  - ก. ประเทศสมาชิกจะช่วยเหลือซึ่งกันและกันโดยจะเสนอให้กับประเทศสมาชิกตามความต้องการแต่ละประเทศสมาชิกก่อนในขณะมีวิกฤติการณ์ และจะมีสิทธิได้รับสินค้าออกประเภทผลิตภัณฑ์ขั้นมูลฐานก่อน โดยเฉพาะอย่างยิ่งอาหารและพลังงาน
  - ข. ประเทศสมาชิกจะเพิ่มความร่วมมือในการผลิตผลิตภัณฑ์ขั้นมูลฐานด้วยโดยเฉพาะอย่างยิ่งอาหารและพลังงานในแต่ละประเทศสมาชิกของภูมิภาค
2. ความร่วมมือด้านอุตสาหกรรม
    - ก. ประเทศสมาชิกจะร่วมมือกันสร้างโรงงานอุตสาหกรรมอาเซียนขนาดใหญ่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อให้พบกับความต้องการด้านผลิตภัณฑ์ที่จำเป็นในภูมิภาค
    - ข. โครงการซึ่งใช้วัตถุดิบได้ในประเทศสมาชิกเพื่อช่วยเพิ่มการผลิตอาหาร เพิ่มหรือส่งวนการหาเงินตราต่างประเทศ และก่อให้เกิดอาชีพการงาน จะได้รับสิทธิก่อน
  3. ความร่วมมือด้านการค้า
    - ก. ประเทศสมาชิกจะร่วมมือกันในการค้าเพื่อส่งเสริมการพัฒนาและความเจริญเติบโตของผลิตภัณฑ์และการค้าใหม่ๆกับเพื่อปรับปรุงโครงสร้างทางการค้าของประเทศสมาชิกแต่ละประเทศ และระหว่างบรรดาประเทศอาเซียน ที่นำไปสู่การพัฒนาอื่นๆ กับเพื่อป้องกันและเพื่อเพิ่มเงินตราต่างประเทศ
    - ข. ประเทศสมาชิกจะมุ่งทำแผนการค้าแบบให้สิทธิพิเศษในระยะยาว บนมูลฐานซึ่งถือว่าสมควรไม่ว่าในเวลาใด โดยการเจรจาภายใต้การเห็นชอบโดยเอกฉันท์ของประเทศสมาชิก
    - ค. การขยายการค้าในระหว่างบรรดาประเทศภาคีจะสะดวกขึ้น โดยการร่วมมือในผลิตภัณฑ์ขั้นมูลฐานโดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องอาหารและพลังงาน กับความร่วมมือในโครงการอุตสาหกรรมของอาเซียน
    - ง. ประเทศสมาชิกจะเร่งรัดความพยายามร่วมกันที่จะหาตลาดนอกอาเซียนสำหรับวัตถุดิบและผลผลิตสำเร็จรูป โดยการกำจัดอุปสรรคการค้าทั้งหมดในประเทศเหล่านั้น กับการพัฒนาการใช้ผลผลิตเหล่านั้นในทางใหม่ๆและโดยการใช้วิธีการและการดำเนินการร่วมกันในการติดต่อกับกลุ่มภูมิภาคและมหาอำนาจในทางเศรษฐกิจแต่ละประเทศ

๑. ความพยายามเช่นว่านั้น จะนำไปสู่ความร่วมมือในด้านเทคโนโลยี และกรรมวิธีในการผลิตเพื่อเพิ่มผลผลิตและปรับปรุงคุณภาพของผลผลิตที่ส่งเป็นสินค้าออกรวมทั้งพัฒนาผลผลิตใหม่สำหรับส่งไปจำหน่ายต่างประเทศหลายชนิดด้วย
4. วิธีการร่วมกันในปัญหาผลิตภัณฑ์ระหว่างประเทศและปัญหาเศรษฐกิจอื่น ๆ ของโลก
- ก. หลักการความร่วมมือการค้าของอาเซียนจะปรากฏบนมูลฐานแรกในการใช้วิธีการร่วมกันเพื่อหาทางแก้ปัญหาผลิตภัณฑ์ระหว่างประเทศและปัญหาเศรษฐกิจอื่น ๆ ของโลกด้วย อาทิเช่น การปฏิรูประบบการค้าระหว่างประเทศ และระบบเงินตราระหว่างประเทศ และการถ่ายเททรัพยากรที่แท้จริงในสหประชาชาติและสภานานาชาติอื่น ๆ เพื่อช่วยสร้างแบบแผนทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศใหม่
- ข. ประเทศสมาชิกจะให้ความสนใจเป็นลำดับแรกกับการสร้างเสถียรภาพและการเพิ่มรายได้สินค้าออกสำหรับผลิตภัณฑ์ที่ประเทศสมาชิกเป็นผู้ผลิตและส่งออกไปจำหน่าย
5. กลไกในด้านความร่วมมือทางเศรษฐกิจ
- จะจัดให้มีการประชุมในระดับรัฐมนตรีเกี่ยวกับเรื่องทางเศรษฐกิจอย่างสม่ำเสมอ หรือตามความจำเป็นเพื่อ
- ก. จัดทำคำแนะนำให้รัฐบาลของประเทศสมาชิกพิจารณาหาทางกระชับความร่วมมือทางเศรษฐกิจของอาเซียน
- ข. ทบทวนการประสานงานและดำเนินการให้เป็นไปตามแผนการณ และโครงการทางด้านความร่วมมือทางเศรษฐกิจของอาเซียนที่ได้ตกลงกันได้
- ค. แลกเปลี่ยนทัศนะและปรึกษาหารือกันในเรื่องแผนและนโยบายพัฒนาแห่งชาติเพื่อประสานการพัฒนาในภูมิภาค
- ง. ทำหน้าที่อื่น ๆ ตามที่รัฐบาลของประเทศสมาชิกตกลงกันได้
- ค. สังคม
- ส่งเสริมความร่วมมือในด้านการพัฒนาสังคมโดยเน้นถึงความกินดีอยู่ดีของกลุ่มชนที่มีรายได้ต่ำ และพลเมืองในชนบทด้วยการขยายโอกาสให้คนเหล่านี้มีงานที่มีประสิทธิผลในจำนวนที่มากเพียงพอ
  - ส่งเสริมให้กลุ่มชนของอาเซียนจากทุกส่วนและทุกระดับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้หญิงและเยาวชนมีส่วนร่วมในความพยายามพัฒนา
  - ทวิและขยายความร่วมมือที่มีอยู่ในปัจจุบันเพื่อเผชิญกับปัญหาพลเมืองเพิ่มในแถบอาเซียน และร่วมมือกับองค์การระหว่างประเทศที่เหมาะสมเพื่อวางแผนใหม่ในที่ซึ่งเป็นไปได้

4. ทวีความร่วมมือระหว่างประเทศสมาชิกตลอดจนหน่วยองค์กรระหว่างประเทศสมาชิกตลอดจนหน่วยองค์กรระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องเพื่อป้องกันและปราบปรามการเข้ายาเสพติดที่ผิดกฎหมาย

ง. วัฒนธรรมและข่าวสาร

1. นำเอาการศึกษาเกี่ยวกับสมาคมอาเซียน ประเทศสมาชิกและภาษาประจำชาติของประเทศสมาชิกเข้าไปในหลักสูตรโรงเรียนและสถาบันการศึกษาในประเทศสมาชิกอาเซียน
2. สนับสนุนนักการศึกษา นักเขียน จิตรกร และผู้แทนสื่อมวลชนให้สามารถแสดงบทบาทอย่างแข็งขันในการสนับสนุนให้เกิดความรู้สึกในการมีเอกลักษณ์ และมีมิตรภาพในภูมิภาค
3. ส่งเสริมการศึกษาเกี่ยวกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยเพิ่มเติมความร่วมมือระหว่างบรรดาสถาบันแห่งชาติ

จ. ความมั่นคง

การดำเนินความร่วมมือบนมูลฐานที่มีให้อาเซียนระหว่างประเทศสมาชิกในเรื่องความมั่นคงต่อไป ตามความจำเป็นและผลประโยชน์ร่วมกันของประเทศสมาชิก

ฉ. การปรับปรุงกลไกของอาเซียน

1. ลงนามความตกลงว่าด้วยการจัดตั้งสำนักงานเลขาธิการอาเซียน
2. ทบทวนโครงสร้างของสมาคมอาเซียนเป็นระยะๆ เพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพ
3. ศึกษาความปรารถนาของโครงสร้างธรรมนูญฉบับใหม่ของอาเซียน

ทำ ณ เมืองเดนปาร์ซา บาห์ลี ประเทศอินโดนีเซีย เมื่อวันที่ 24 เดือนกุมภาพันธ์ ปีหนึ่งพันเก้าร้อยเจ็ดสิบหก

สำหรับรัฐบาลแห่งสาธารณรัฐอินโดนีเซีย

.....

(ประธานาธิบดี ซูฮาร์โต)

สำหรับรัฐบาลมาเลเซีย

.....

(นายกรัฐมนตรี ดาตุค ฮุสเซน ออน)

สำหรับรัฐบาลแห่งสาธารณรัฐฟิลิปปินส์

.....

(ประธานาธิบดี เฟอร์ดินันด์ อี มากอส)

สำหรับแห่งรัฐบาลสาธารณรัฐสิงคโปร์

.....

(นายกรัฐมนตรี ลี กวน ยิว)

สำหรับรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทย

.....

(นายกรัฐมนตรี ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผนวก ง.

เอกสารหมายเลข 4

สนธิสัญญามิตรภาพและความร่วมมือในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

คำปรารภ

อัครราชทูตผู้ทำสัญญา

มีความสำนึกในความผูกพันที่มีอยู่ในประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ และวัฒนธรรม ซึ่งได้ผูกพันประชาชนของตนไว้ด้วยกัน

มีความหวังที่จะส่งเสริมสันติภาพและเสถียรภาพในภูมิภาค โดยยึดถือการเคารพความยุติธรรมและหลักเกณฑ์แห่งกฎหมายและโดยเพิ่มพูนหลักอันเข้มแข็งของภูมิภาคในความสัมพันธ์ของตน

โดยปรารถนาที่จะเพิ่มพูนสันติภาพมิตรภาพ และความร่วมมือกันในเรื่องใดๆ ที่กระทบกระเทือนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ให้เป็นไปตามเจตนารมณ์และหลักการแห่งกฎบัตรสหประชาชาติ หลักการสิบประการซึ่งได้รับเอาแล้วโดยการประชุมเอเชีย-แอฟริกา ณ เมืองบันดุง เมื่อวันที่ 15 เมษายน ค.ศ.1955 ปฏิญญาแห่งสมาคมประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งได้ลงนามกัน ณ กรุงทพฯ เมื่อวันที่ 8 สิงหาคม ค.ศ.1967 และปฏิญญาซึ่งได้ลงนามกัน ณ กรุงกัวลาลัมเปอร์ เมื่อวันที่ 27 พฤศจิกายน ค.ศ.1971

มีความเชื่อมั่นว่าการระงับข้อขัดแย้งหรือกรณีพิพาทระหว่างประเทศของตนจะต้องกำหนดให้เป็นระเบียบโดยกระบวนการที่มีเหตุผล มีประสิทธิผล และมีความยืดหยุ่นเพียงพอ โดยเล็งที่จะใช้ทำที่ในทางปฏิเสธรใดๆ ซึ่งอาจเป็นอันตรายหรือเป็นการขัดขวางต่อความร่วมมือกัน

โดยเชื่อในความจำเป็นที่จะต้องมีความร่วมมือกับบรรดาประเทศที่รักสันติทั้งปวงทั้งภายในและภายนอกเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในการช่วยส่งเสริมสันติภาพ เสถียรภาพและความสมัครสมานกันของโลก

จึงตกลงกันอย่างแน่วแน่ที่จะกระทำสนธิสัญญามิตรภาพ และความร่วมมื่อดังต่อไปนี้

บทที่ 1

ความมุ่งประสงค์และหลักการ

ข้อ 1

ความมุ่งประสงค์แห่งสนธิสัญญานี้ได้แก่การที่จะส่งเสริมสันติภาพนิรันดร มิตรภาพและความร่วมมือกันตลอดกาลระหว่างประชาชนของตน ซึ่งจะช่วยให้เกิดความเข้มแข็งความเป็นปึกแผ่น และสัมพันธภาพอันใกล้ชิดกันยิ่งขึ้น

ข้อ 2

ในความสัมพันธ์ระหว่างกัน อัครภาคีผู้ทำสัญญาจักรับเอาหลักการขั้นมูลฐานดังต่อไปนี้ เป็นแนวทาง คือ

- ก. การเคารพซึ่งกันและกันในเอกราชอธิปไตยความเสมอภาพ บูรณภาพแห่งดินแดน และเอกลักษณ์แห่งชาติของประชาชาติทั้งปวง
- ข. สิทธิของทุกรัฐที่จะนำความเป็นอยู่ของชาติตนให้ปลอดภัยจากการแทรกสอดการบ่อนทำลาย หรือการขู่บังคับจากภายนอก
- ค. การไม่แทรกสอดในกิจการภายในของกันและกัน
- ง. การระงับข้อขัดแย้งหรือกรณีพิพาทโดยสันติวิธี
- จ. ความร่วมมือระหว่างอัครภาคีด้วยกันอย่างมีประสิทธิภาพ

บทที่ 2

มิตรภาพ

ข้อ 3

โดยอนุวัติตามความมุ่งประสงค์แห่งสนธิสัญญานี้ อัครภาคีผู้ทำสัญญาจักพยายามพัฒนา และกระชับความผูกพันในความเป็นมิตรต่อกันตามประเพณี วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ ความเป็นเพื่อนบ้านที่ดีและความร่วมมือกันซึ่งผูกพันตนไว้ด้วยกัน และจะปฏิบัติให้ถูกต้องตามข้อผูกพันที่รับว่าจะปฏิบัติตามสนธิสัญญานี้โดยสุจริต เพื่อที่จะส่งเสริมความเข้าใจระหว่างกันให้ใกล้ชิดยิ่งขึ้น อัครภาคีผู้ทำสัญญาจักสนับสนุนและอำนวยความสะดวกแก่การติดต่อและความเกี่ยวพันระหว่างประชาชนของตน

บทที่ 3

ความร่วมมือ

ข้อ 4

อัครภาคีผู้ทำสัญญาจักส่งเสริมให้มีความร่วมมือกันอย่างจริงจังในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม วิชาการ วิทยาศาสตร์ และการบริหาร กับทั้งในเรื่องใดๆ อันเกี่ยวกับอุดมคติและ

ปณิธานร่วมกันเกี่ยวกับสันติภาพ และเสถียรภาพระหว่างประเทศในภูมิภาคและเรื่องอื่นๆ ทั้งปวง อันเป็นผลประโยชน์ร่วมกัน

ข้อ 5

โดยอนุวัติตามข้อ 4 อัครราชทูตผู้ทำสัญญาจักใช้ความพยายามมากที่สุดทั้งที่เป็นการหลายฝ่ายและสองฝ่ายตามมูลฐานแห่งความเสมอภาพ การไม่เลือกปฏิบัติ และเกิดคุณประโยชน์แก่กันและกัน

ข้อ 6

อัครราชทูตผู้ทำสัญญาจักร่วมมือกันเพื่อเร่งรัดให้เกิดความเติบโตทางเศรษฐกิจในภูมิภาค เพื่อที่จะเสริมสร้างรากฐานประชาคมของประชาชาติให้มีความไพบูรณ์และมีสันติภาพในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เพื่อจุดมุ่งหมายนี้ อัครราชทูตผู้ทำสัญญาจักส่งเสริมให้มีการใช้ประโยชน์จากเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมมากยิ่งขึ้น ให้มีการขยายตัวทางการค้าและปรับปรุงพื้นฐานทางเศรษฐกิจให้ดีขึ้นเพื่อคุณประโยชน์ซึ่งกันและกันของประชาชนของตน ในการนี้ อัครราชทูตผู้ทำสัญญาจักค้นหาหนทางทั้งปวงสืบไปเพื่อความร่วมมืออย่างใกล้ชิดและอำนวยความสะดวกกับรัฐอื่นๆ ทั้งกับองค์การระหว่างประเทศและองค์การส่วนภูมิภาคซึ่งอยู่ภายนอกภูมิภาคนี้ด้วย

ข้อ 7

อัครราชทูตผู้ทำสัญญาจักขยายความร่วมมือกันในทางเศรษฐกิจ เพื่อให้บรรลุถึงความยุติธรรมทางสังคมและเพื่อยกมาตรฐานการครองชีพของประชาชนในภูมิภาค เพื่อความมุ่งประสงค์นี้จักรับเอายุทธศาสตร์ที่เหมาะสมของภูมิภาคเพื่อพัฒนาการทางเศรษฐกิจและการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

ข้อ 8

อัครราชทูตผู้ทำสัญญาจักพยายามให้บรรลุถึงความร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดที่สุดตามมาตรฐานที่กว้างขวางยิ่งและจะหาทางให้ความช่วยเหลือแก่กันและกันในรูปการให้ความสะดวกเกี่ยวกับการฝึกอบรมและการวิจัยในด้านสังคมวัฒนธรรม วิชาการ วิทยาศาสตร์ และการบริหาร

ข้อ 9

อัครราชทูตผู้ทำสัญญาจักพยายามสนับสนุนให้มีความร่วมมือกันยิ่งขึ้น เพื่อช่วยส่งเสริมอุดมการณ์แห่งสันติภาพ ความสมัครสมานและเสถียรภาพในภูมิภาค เพื่อจุดมุ่งหมายนี้ อัครราชทูตผู้ทำสัญญาจักดำรงไว้ซึ่งการติดต่อและการปรึกษาหารือกันเป็นประจำในเรื่องต่างๆ เกี่ยวกับการระหว่างประเทศและเกี่ยวกับภูมิภาคเพื่อประสานทัศนคติ การกระทำ และนโยบายของตนเข้าด้วยกัน

ข้อ 10

อัครภาคีผู้ทำสัญญาแต่ละฝ่ายจักไม่เข้ามีส่วนร่วมไม่ว่าในทำนองหรือรูปแบบใดๆ ในกิจกรรมซึ่งจะก่อให้เกิดการคุกคามต่อเสถียรภาพทางการเมืองและเศรษฐกิจอธิปไตยหรือบูรณภาพแห่งดินแดนของอัครภาคีผู้ทำสัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง

ข้อ 11

อัครภาคีผู้ทำสัญญาจักพยายามเสริมสร้างพลังอันเข้มแข็งของชาติของตนแต่ละฝ่ายทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมกับทั้งในด้านความมั่นคงให้เป็นการสอดคล้องกับอุดมคติและปณิธานของแต่ละฝ่าย เพื่อให้ปลอดจากการแทรกสอดจากภายนอก และปลอดจากกิจกรรมในทางบ่อนทำลายภายในเพื่อรักษาไว้ซึ่งเอกลักษณ์แห่งชาติของแต่ละฝ่าย

ข้อ 12

ในความพยายามที่จะบรรลุถึงความไพบูลย์และความมั่นคงในภูมิภาค อัครภาคีผู้ทำสัญญาจักพยายามร่วมมือกันในทุกด้านเพื่อส่งเสริมพลังอันเข้มแข็งของภูมิภาคตามมูลฐานแห่งหลักการว่าด้วยความเชื่อมั่นในตนเอง การพึ่งตนเอง การเคารพซึ่งกันและกัน ความร่วมมือและความเป็นปึกแผ่น ซึ่งจะสร้างรากฐานความแข็งแกร่งและความดำรงคงมั่นให้แก่ประชาคมของประชาชาติในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

บทที่ 4

การระงับข้อพิพาทโดยสันติวิธี

ข้อ 13

อัครภาคีผู้ทำสัญญาจักมีความมุ่งมั่นและมีความสุจริตใจที่จะป้องกันมิให้เกิดกรณีพิพาทขึ้นได้ ในกรณีที่เกิดกรณีพิพาทในเรื่องที่กระทบกระเทือนตนโดยตรงเกิดขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรณีพิพาทน่าจะก่อความระส่ำระสายต่อสันติภาพและความสมัครสมานในภูมิภาค อัครภาคีผู้ทำสัญญาสันติภาพและความสมัครสมานในภูมิภาค อัครภาคีผู้ทำสัญญาจะละเว้นจากการคุกคามหรือการใช้กำลัง และในทุกขณะ จักระงับกรณีพิพาทระหว่างกันเช่นว่านั้น โดยการเจรจากันอย่างฉันท์มิตร

ข้อ 14

ในการระงับกรณีพิพาทโดยกรรมวิธีใดๆของภูมิภาค อัครภาคีผู้ทำสัญญาจะได้ตั้งคณะอัครมนตรีในฐานะองค์คณะที่คงอยู่ตลอดไปขึ้นคณะหนึ่ง ประกอบด้วยผู้แทนระดับรัฐมนตรีจากอัครภาคีผู้ทำสัญญาแต่ละฝ่ายเพื่อรับทราบกรณีพิพาทที่มีอยู่ หรือรับทราบสถานการณ์ที่น่าจะก่อความระส่ำระสายต่อสันติภาพและความสมัครสมานกันในภูมิภาค

ข้อ 15

ในกรณีที่ไม่สามารถตกลงกันได้โดยการเจรจาโดยตรง คณะอัครมนตรีจักรับทราบกรณีพิพาทหรือสถานการณ์และจัดทำข้อเสนอแนะให้คู่กรณีพิพาททราบริธีระงับกรณีที่เหมาะสมเช่น การให้บริการประสานไมตรี การไกล่เกลี่ย การไต่สวน หรือการประนอม อย่างไรก็ตาม คณะอัครมนตรีอาจเสนอตนเป็นผู้ให้บริการประสานไมตรี หรือเมื่อคู่กรณีในกรณีพิพาทได้ตกลงกัน คณะอัครมนตรีอาจตั้งตนเองเป็นคณะกรรมการไกล่เกลี่ย คณะกรรมการไต่สวน หรือคณะกรรมการประนอมได้ เมื่อเห็นว่าจำเป็น คณะอัครมนตรีจะได้เสนอแนะมาตรการที่เหมาะสมเพื่อป้องกันการเสื่อมทรามลงของกรณีพิพาทหรือสถานการณ์นั้น

ข้อ 16

ความในบัญญัติที่กล่าวมาแล้วในบทนี้จะไม่ใช่บังคับกรณีพิพาท เว้นแต่คู่กรณีในกรณีพิพาททั้งหมดยินยอมให้ใช้บังคับ อย่างไรก็ตาม ข้อห้ามนี้จะไม่กีดกันอัครภาคีผู้ทำสัญญาอื่นๆ ซึ่งมีได้เป็นคู่กรณีในกรณีพิพาทที่จะเสนอความช่วยเหลือทุกวิถีทางที่เป็นไปได้ เพื่อระงับกรณีพิพาทดังกล่าวคู่กรณีในกรณีพิพาทควรเห็นด้วยกับข้อเสนอเช่นนั้น

ข้อ 17

ความในสนธิสัญญานี้มิให้เป็นอันกีดกันการอาศัยวิธีระงับกรณีโดยสันติที่มีอยู่ในมาตรา 33(1) แห่งกฎบัตรสหประชาชาติ อัครภาคีผู้ทำสัญญาซึ่งเป็นคู่กรณีในกรณีพิพาทจักได้รับความสนับสนุนให้ใช้ความริเริ่มเพื่อระงับกรณีพิพาทนั้นโดยการเจรจาฉันมิตรก่อนที่จะอาศัยกระบวนการอื่นๆตามที่บัญญัติไว้ในกฎบัตรสหประชาชาติ

บทที่ 5

บทบัญญัติทั่วไป

ข้อ 18

สนธิสัญญานี้จักมีการลงนามโดยสาธารณรัฐอินโดนีเซีย มาเลเซีย สาธารณรัฐฟิลิปปินส์ สาธารณรัฐสิงคโปร์ และราชอาณาจักรไทย สนธิสัญญานี้จักได้รับสัตยาบันตามกระบวนการทางรัฐธรรมนูญของรัฐผู้ลงนามแต่ละรัฐ

สนธิสัญญานี้จักเปิดให้มีการภาคยานุวัติโดยรัฐอื่นๆในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ข้อ 19

สนธิสัญญานี้จักเริ่มใช้บังคับในวันมอบสัตยาบันสวธฉบับที่ห้าไว้กับรัฐบาลของรัฐผู้ลงนามใดๆซึ่งได้รับแต่งตั้งให้เป็นผู้รับมอบสนธิสัญญานี้ และเป็นผู้รับมอบสัตยาบันสวธหรือภาคยานุวัติสวธ

ข้อ 20

สนธิสัญญานี้ได้จัดทำขึ้นเป็นภาษาทางราชการของอัครราชทูตผู้ทำสัญญา ซึ่งทุกภาษาใช้เป็นหลักฐานได้เท่ากันจะมีค่าแปลตัวบทต่างๆเป็นภาษาอังกฤษตามที่ตกลงร่วมกันไว้ การตีความที่แตกต่างกันใดๆในตัวบทร่วมกันนั้นจะตกลงกันโดยการเจรจา

เพื่อความสุจริตในการนี้ อัครราชทูตผู้ทำสัญญาได้ลงนามสนธิสัญญาและประทับตราของตนไว้ในสนธิสัญญานี้

ทำ ณ เมืองปาร์ชา บาห์ลี ประเทศอินโดนีเซีย เมื่อวันที่ 25 กุมภาพันธ์ ปีหนึ่งพันเก้าร้อยเจ็ดสิบหก

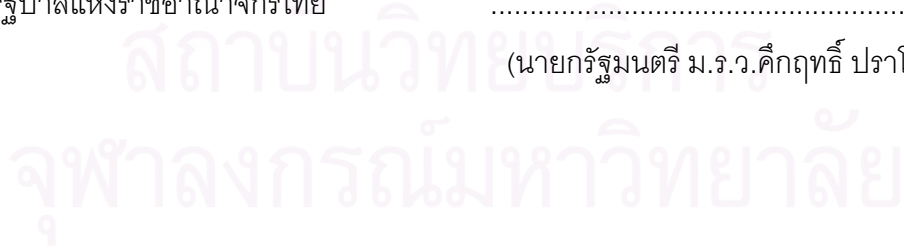
สำหรับรัฐบาลแห่งสาธารณรัฐอินโดนีเซีย .....
(ประธานาธิบดีซูฮาร์โต)

สำหรับรัฐบาลแห่งมาเลเซีย .....
(นายกรัฐมนตรีดาตุค ฮุสเซน ออน)

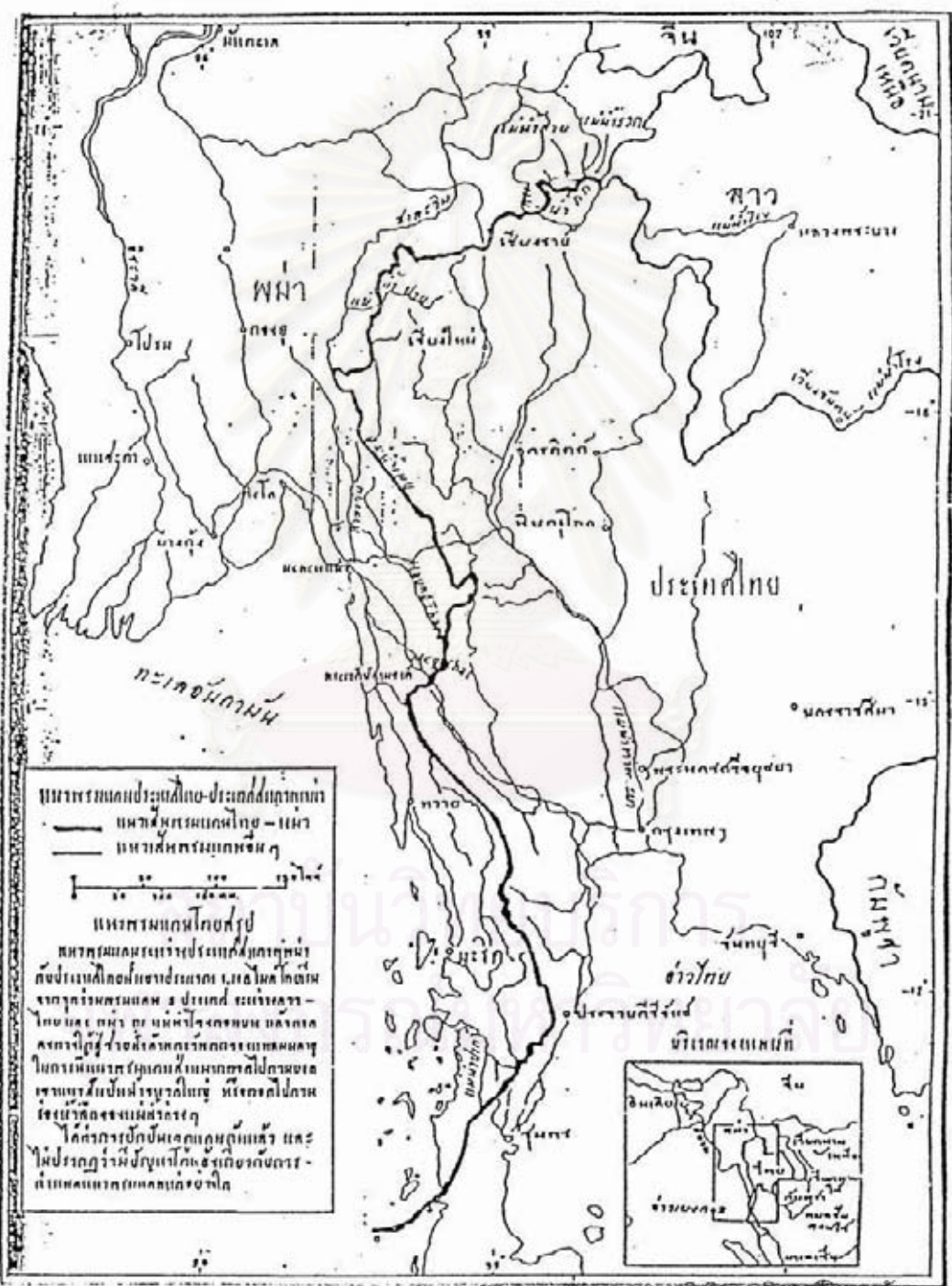
สำหรับรัฐบาลแห่งสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ .....
(ประธานาธิบดีเฟอร์ดินันด์ อี มากอส)

สำหรับรัฐบาลแห่งสาธารณรัฐสิงคโปร์ .....
(นายกรัฐมนตรี ลี กวน ยิว)

สำหรับรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทย .....
(นายกรัฐมนตรี ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช)

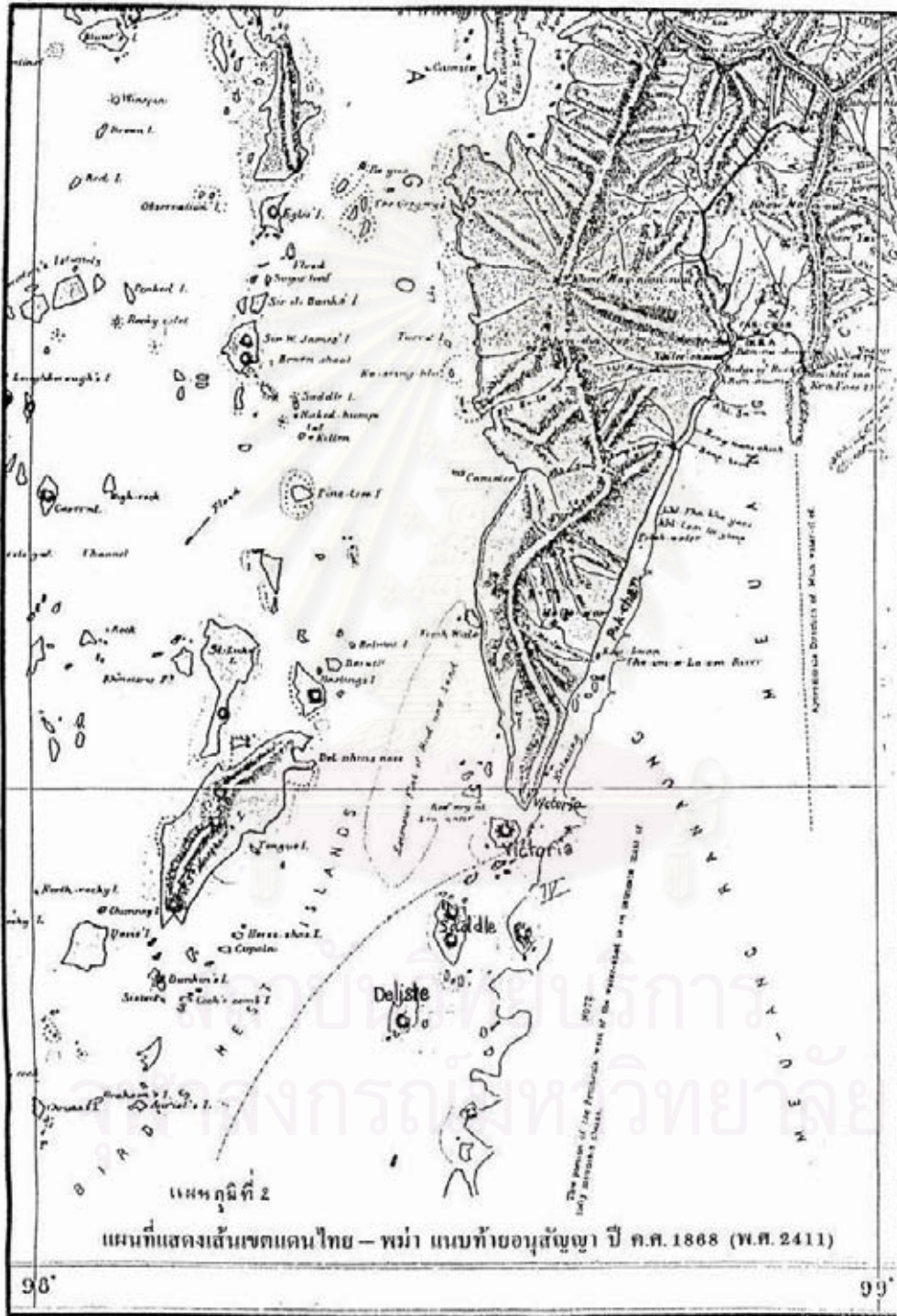
ภาคผนวก จ.
แผนภูมิที่ 1 แผนที่แสดงแนวพรมแดนไทย-พม่า

ภาคผนวก จ.

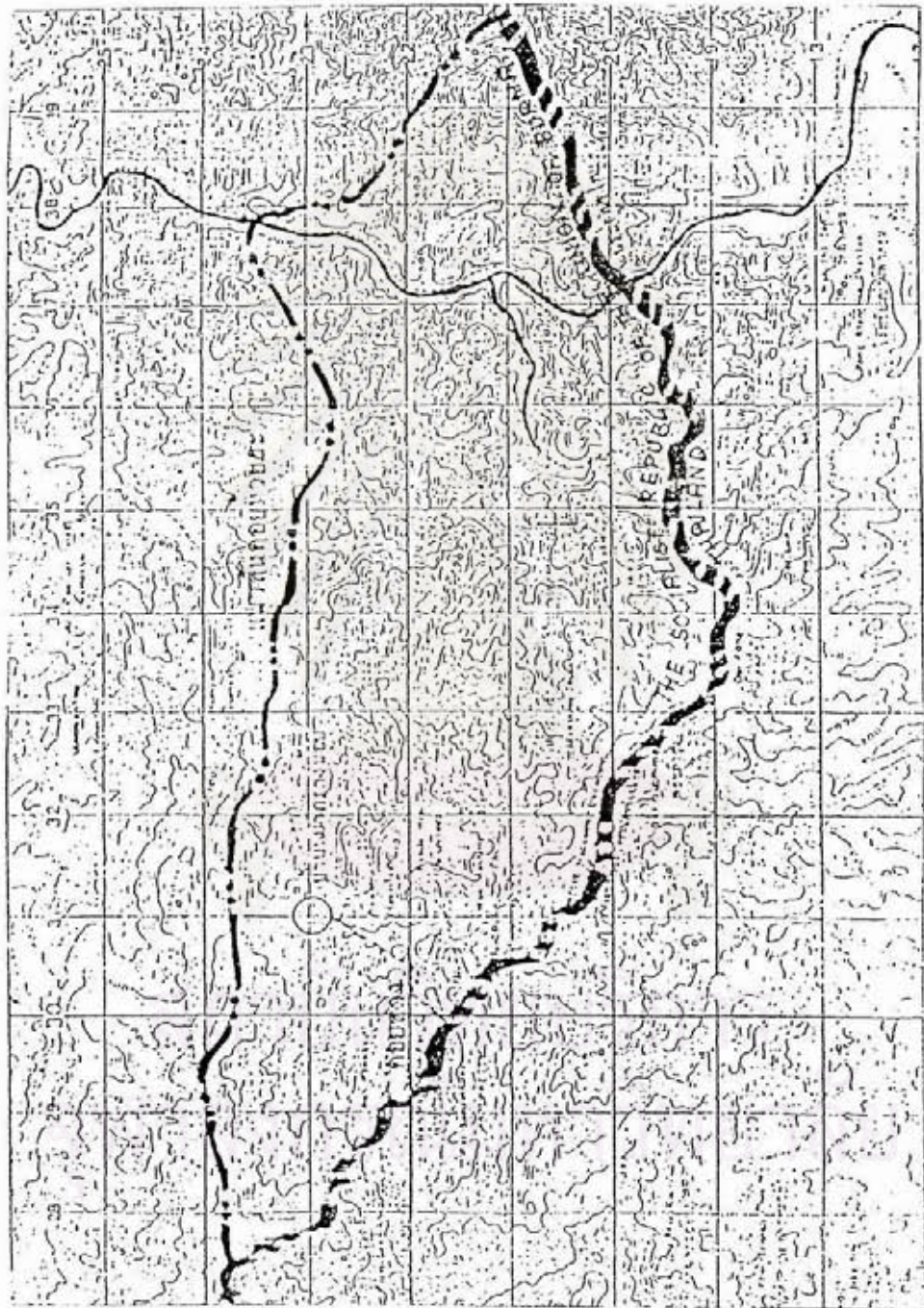
แผนภูมิที่ 2 แผนที่แสดงเส้นเขตแดนไทย-พม่า แผนที่ชายตวันอิสัญญา ปี ค.ศ.1868(พ.ศ.2411)

แผนที่แสดงเส้นเขตแดนไทย-พม่า แผนที่ชายตวันอิสัญญา ปี ค.ศ.1868 (พ.ศ. 2411)

ภาคผนวก ข.

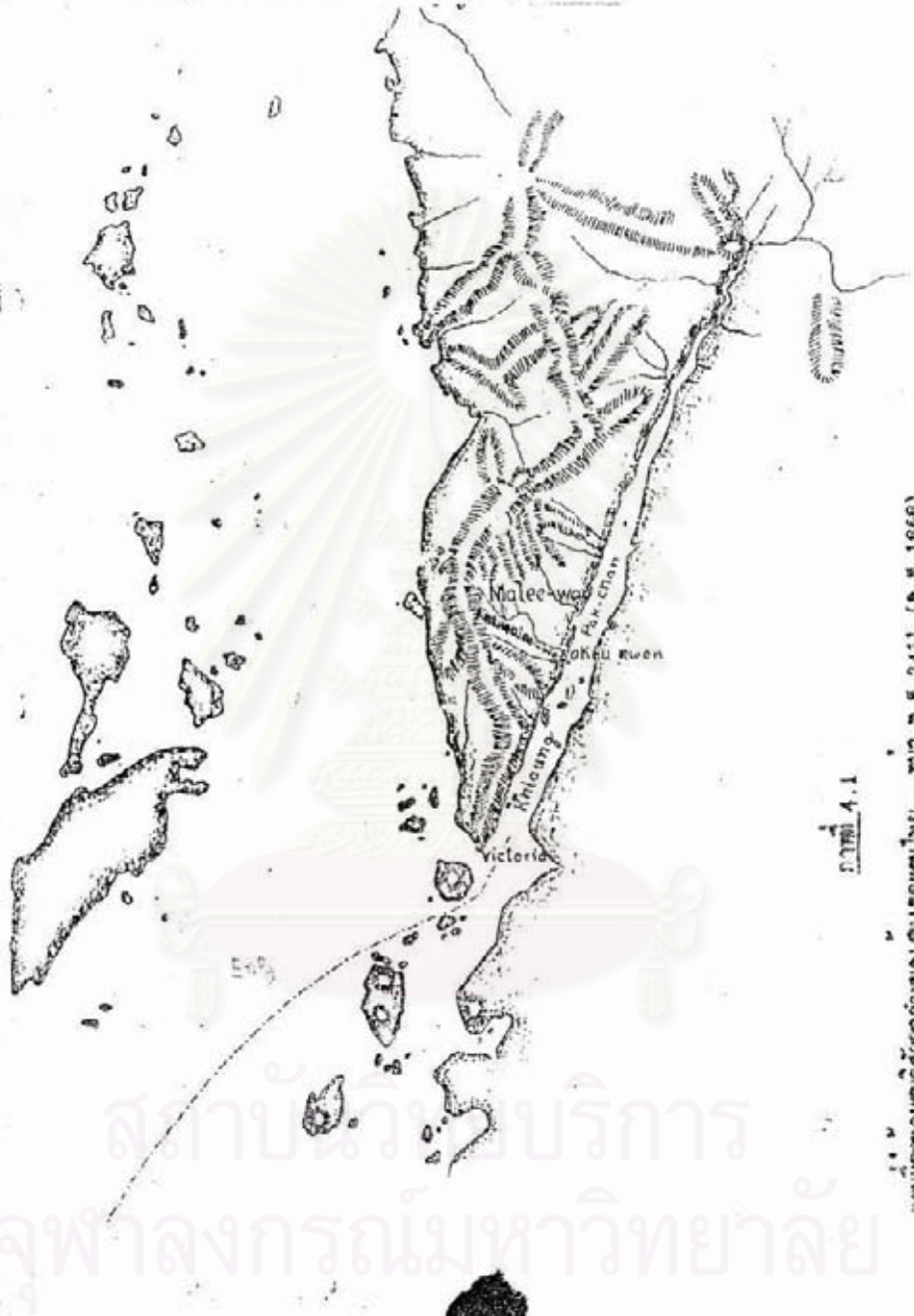
แผนที่ที่ 3 แผนที่แสดงเส้นแบ่งเขตบริเวณดอยกลาง

ที่มา : กรมแผนที่ทหาร

ภาคผนวก ข.

แผนภูมิที่ 4.1 แผนที่ต่อท้ายสนธิสัญญากำหนดเส้นเขตแดนไทย-พม่า พ.ศ.2411

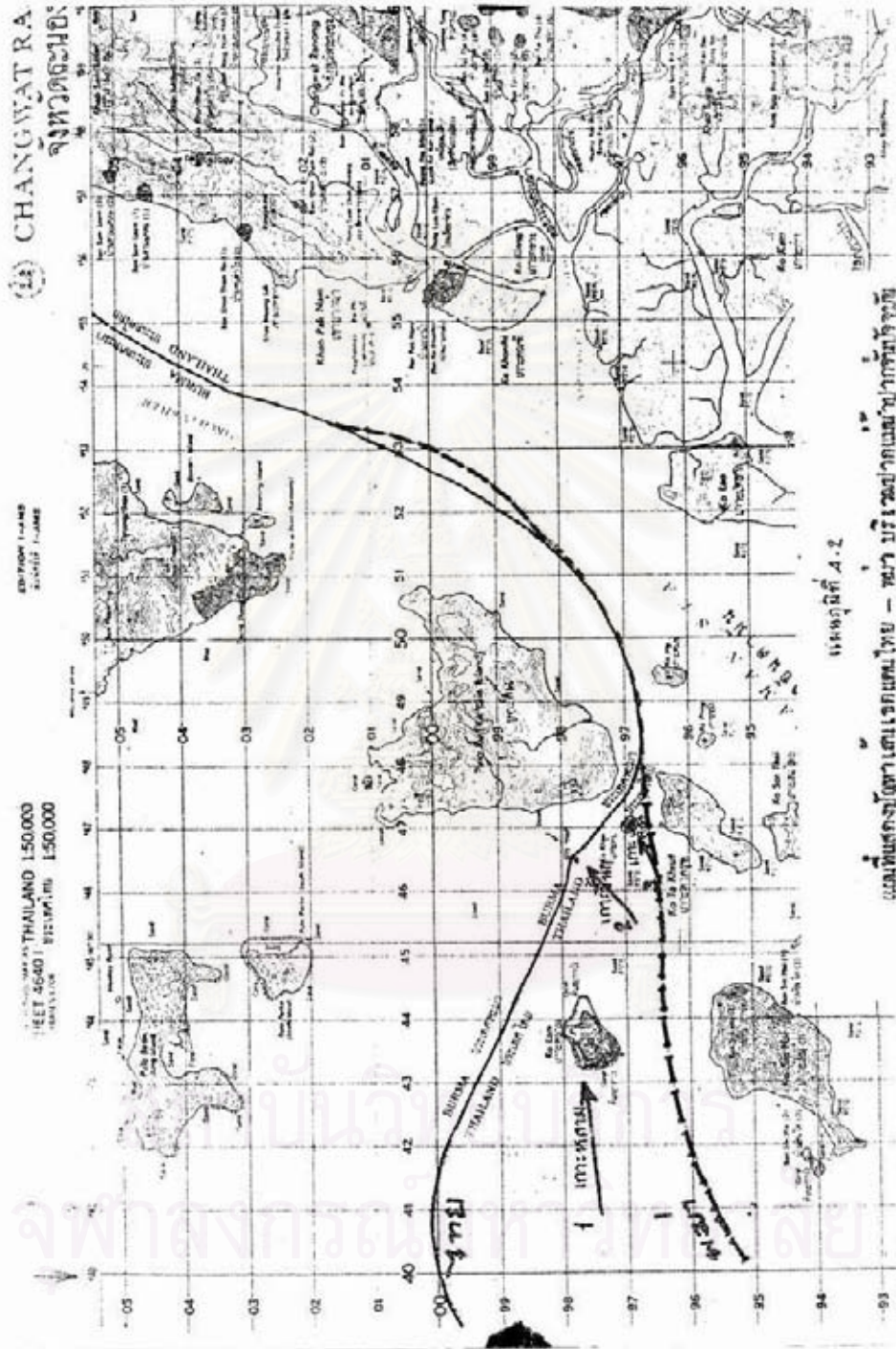
สถาบันวิจัยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนที่ 4.1
เขตแดนตามสนธิสัญญากำหนดเส้นเขตแดนไทย - พม่า พ.ศ.2411 (ค.ศ.1868)

ที่มา : กระทรวงมหาดไทย

ภาคผนวก ฉ.

แผนภูมิที่ 4.2 แผนที่แสดงเส้นเขตแดนไทย-พม่าบริเวณปากแม่น้ำปากจั่น

แผนภูมิที่ 4.2
 แผนที่แสดงเส้นเขตแดนไทย - พม่า บริเวณปากแม่น้ำปากจั่น
 ที่มา : พ.อ.นิรันดร์ ขจรสุพรรณ.

ภาคผนวก ญ.

แผนภูมิที่ 5 การลากเส้นเขตแดนของไทยและพม่าบริเวณบ้านเจดีย์สามองค์
ภาพบน ไทยเขียนเส้นเขตแดนอ้อมเจดีย์ทั้ง ๓ องค์

ภาพล่าง พม่าเขียนเส้นเขตแดนอ้อมเจดีย์องค์เดียว

ที่มา: สุรจิตร สิกขิประจักษ์, สภาพม่าพม่ากับพม่าอันคมแห่งชาติของไทย (๒๓๘ เรวิจึ วิทยาลัย
ทัพบก สถาบันวิชาการทหารบกชั้นสูง, 2537), หน้า 249.

ภาคผนวก ก.

แผนภูมิที่ 6 แผนที่แสดงที่ตั้งบ้าน 491

สถาบันวิทยบริการ
 ที่มา: ไทกันต์ สังคะหงษ์, การตัดสินใจขององค์กรในความยั่งยืนด้วยรางวัลประเทศไทย
 ปีราชทินนาม 491 (สารนิพนธ์ ตามหลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการระหว่างประเทศและการทูต
 คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2538), หน้า 19.

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

ข้าพเจ้า นางสาวจันทร์ธร ศรีธีรรัตน์ เกิดเมื่อวันที่ 21 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2520 ที่จังหวัดสระบุรี มีพี่น้องรวมกันทั้งหมดสามคน โดยข้าพเจ้าเป็นคนที่สอง พี่สาวคนโต ชื่อ นางสาวชุตินา ศรีธีรรัตน์ น้องสาวชื่อ นางสาวชุลีพร ศรีธีรรัตน์ บิดา คือ นายนิเวศน์ ศรีธีรรัตน์ อดีตเป็นพนักงานรัฐวิสาหกิจ มารดา คือ นางพรพิมล ศรีธีรรัตน์ มีอาชีพรับราชการ ข้าพเจ้าเข้ารับการศึกษาในระดับอนุบาลถึงประถมศึกษาตอนต้นที่โรงเรียนวัดมนานุกูลวิทยา อำเภอพระพุทธบาท จังหวัดสระบุรี หลังจากนั้นเข้ารับการศึกษาในระดับประถมศึกษาตอนปลายที่โรงเรียนอุบลวิทยาคม จังหวัดอุบลราชธานี และเข้ารับการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่โรงเรียนนารีอนุกุล และมัธยมศึกษาตอนปลายที่โรงเรียนเบ็ญจมมหาราช จังหวัดอุบลราชธานี และภายหลังจากสำเร็จการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในปี พ.ศ.2538 ได้เข้ารับการศึกษาในระดับอุดมศึกษาที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์ สำเร็จการศึกษาในปี พ.ศ.2542 หลังจากสำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรี ได้เข้ารับการศึกษาต่อในหลักสูตรปริญญาโทบริหารธุรกิจ ที่คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ในระหว่างปี พ.ศ.2542-2546

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย